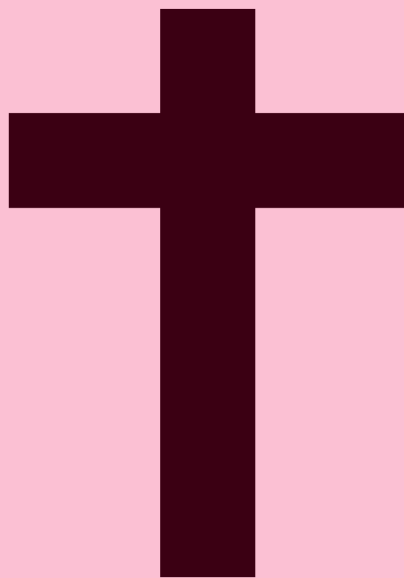

Alla la Kitabu Seniman

Portions of the Holy Bible in the Sankaran Maninka language
of Guinea

Alla la Kitabu Seniman
Portions of the Holy Bible in the Sankaran Maninka language of Guinea
Des portions de la Sainte Bible dans la langue Sankaran Maninka de Guinée

copyright © 2015 Pioneer Bible Translators

Language: Sankaran Maninka

Translation by: Pioneer Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-06-21

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022
bb49d365-c43a-57d0-a386-570745648030

Contents

A Damira	1
Luka	58
Kalatikailu	101
Yakuba	108

A Damira A Damira

Kitabu Nin ye a Nan Fɔ Kuma Damira

Kitabu jɛn ye Tariku le ri mɛn farini Nabi Musa la, ni a di fɔ a ma A Damira. Suran biloolu le ye a kɔndɔ. Suran biloolu wo di se a la talanan sidijama naanin.

Ka damira suran fɔlɔna, ka ta se sura tan ni kelen ma wo ye dunuɲa dan ɲa le ri. Alla ka dunuɲa dan. Adama ni Hawa wo kera a la danni fen na ban de ri. A ka alu dan ka alu jamari waati taminnin kɔrɔ alu ka Alla la tɔn tiɲan. Ka damira wo waati ma, adamadenilu ka tɔrɔya damira. Kebi wo waati adamaden na ko bɛɛ kera a juuman de. Adamadenilu la kojuu danna taminda, alu ka hake sɔrɔn Alla la. Alla ka a latɛɛ ko a ri dunuɲa tiɲan sanci ba la. Miriya wo bɔni Alla sɛniman de rɔ. Julumun bɔyani Alla ye ka a dan natamin. Kɔni Alla la kininkinin kɔsɔn a ma sɔn adamaden bɛɛ halaki la. Wo rɔ, a ka Nabi Nuhan a ni sobo su bɛɛ ladon kulunba kɔndɔ ka alu kisi halaki ma.

Ka bɔ suran tan ni fila ma ka se suran muwan ni loolu ma, tariku le ri mɛn farani Nabi Iburahima la. Alla ka Nabi Iburahima suwandi ka a kɛ mɔɔ ri mɛn di se adamaden bɛɛ madonnala. A ka baraka don a la ko rɔ, a ri kɛ jama siyaman benba ri. A ka lahidi ta a ye. A ka Kanaan jamana lahidi Isirayɛli ni a bɔnsɔn le ye. Kɔni lahidi wo ti se mafala fo Iburahima wa dence sɔrɔn waati mɛn na. Iburahima muso Saran wa yen ko a ti se den sɔrɔnna tuma mɛn na, a ka a la jɔnmuso Hajara di a la cɛ ma. Wo ka Isumayila sɔrɔn Iburahima ye. Kɔni Alla ma sɔn Isumayila ye kɛ a cɛtala ri. A ka Isiyaka di Iburahima ni Saran ma ala mɔɔbaya waati le rɔ. A ka lahidi kelen wo ta Isiyaka ye, a ka mɛn ta Iburahima ye.

Ka bɔ suran muwan ni wɔrɔn ka se suran bisawa ni wɔrɔn, wo tariku le ri farani Nabi Isiyaka ni Nabi Yakuba la. Rebeka ka filani sɔrɔn Isiyaka ye.

Alla sɔnda Yakuba, mɛn sɔrɔnda to la, wo ri a kɔrɔcɛ Esawu cɛta a bolo. Esawu ka wo lɔn mɛn kɛ, a loo tɛɛ ye a la ka a doocɛ Yakuba faa. Wo fanan ka a bori a kɔrɔ ka wa a barincɛ wara, a na kɔrɔcɛ kɔnɔn. A tora ye, a ka Leya ni Rasayɛli furu. Alu ka dence mɔɔ tan ni fila sɔrɔn a ye. Dence mɔɔ tan ni fila woilu kɛra kabila tan ni fila le benba ri mɛn bɔni Isirayɛlika rɔ.

Ka bɔ suran bisawa a ni wɔrɔɔfila ma ka se suran biloolu ma, wo ye Nabi Yusufu la tariku le ri. Yakuba dence Yusufu tɛɛ ma di a kɔrɔcɛilu ye. Ka bɛn Alla la kibaro mɛn la Yusufu ɲa ma a tɛɛ ye kekɔrɔ alu la mansa ri. Wo bolo ma alu ka a majiira janya rɔ Misirrankailu ma. Kɔni Alla sɔnda Yusufu la ko ma ko a ye kɛ Misiran jɛmɔɔba ri. Alla ka a yiraka a ye ko a ri dunuɲa bɛɛ kisi kɔnkɔba ma, kɔnkɔ mɛn dontɔ. San wɔrɔnwula tamin kɔrɔ, kɔnkɔba a ri dunuɲa bɛɛ mira. Kɔnkɔ ti don na Misiran kelen pe le rɔ, ka a bɛn Yusufu la ko ma. Ni Yakuba ka a denceilu lawa Misiran balo ɲinin diya, woilu ri Yusufu yen jamana wo kɔndɔ. Yusufu ka a la mɔɔilu lana Misiran ka alu kisi kɔnkɔba ma.

An di hankili sɔrɔn kitabu ɲin ma. Alla ya a jɛɛ yirakala tariku ɲin de rɔ. Alla la fanka ka bon fen bɛɛ ri. A ye a fɛ adamadenilu ye latelenbaya kɛ. Julumun bɔyani Alla ye ka a dan natamin. Alla ye julumun tiilu kiti la alu la julumun de la. Kɔni a ti sɔn ka adamadenilu halaki. Adamaden duman a ye. A ye a fɛ ka alu dɛmɛm ka alu tubi ka alu kisi, ka a bɛn a la kaninteya ma. Sila ɲin yirakani Alla la kitabu fɔlɔ le rɔ.

Alla ye an dɛmɛn an ye wo bɛɛ lɔn. An di se kɛla a dɔɲɔɔn bɛɛ ri ɲa mɛn ma. Allama wo kɛra. Amina.

Alla ka dunuɲa dan ɲa mɛn ma

¹ Fɔlɔfɔlɔ, Alla ka sankolo dan ka duukolo dan, ² kɔni duu rajani tɛɛ tɛ waati wo rɔ. Fen fen tɛɛ sa a kan. Ji dunba le tɛɛ a yɔrɔ bɛɛ rɔ, a ni dibi. Alla la Ni tɛɛ ye taa ni seyi kɛla ji kunna san ma. ³ Alla ka a fɔ ko: «Kɛnɛ ye bɔ!» Kɛnɛ bɔra. ⁴ Alla ka a yen ko kɛnɛ ka ɲi. A ka kɛnɛ ni dibi fara i ɲɔɔn

na. ⁵ A ka kɛnɛ kili ko tele, ka dibi kili ko su. Nba, su kora ka kɛnɛ bɔ. Wo kɛra lon fɔlɔ ri.

⁶ Alla kumara ikɔ ko: «Dan ye kɛ jilu tɛma, ka alu fara i jɔɔn na.» ⁷ Wo kɛra. Ji mɛn tɛrɛ san ma, a ni mɛn tɛrɛ duu ma, a ka woilu fara i jɔɔn na, ka kɛnɛgbɛ ladan alu tɛma. Alla ka a fɔ ja mɛn ma, a kɛra ten. ⁸ A ka kɛnɛgbɛ kili ko san. Nba, su kora ka kɛnɛ bɔ. Wo kɛra lon filana ri.

⁹ Alla kumara ikɔ ko: «Ji mɛn ye san kɔrɔ, wo bɛɛ ye lɛɛn yɔrɔ kelen dɔ, kosa gbɛlemala ri bɔ gbɛ ma.» A ka a fɔ ja mɛn ma, a kɛra ten. ¹⁰ A ka gbɛlemala wo kili ko duu, ka ji lɛɛnni kili ko kɔɔji. Alla ka a yen ko wo ka ji.

¹¹ Nba, a ka a fɔ ko: «Binilu ni sumanilu ye fɛrɛn duu kan ka alu kisɛilu labɔ ka kɛ si ri. Jiri denta su bɛɛ fanan ye bɔ, mɛn ye kisɛ ni kolo kɛla alu den dɔ.» Alla ka a fɔ ja mɛn ma, a kɛra ten. ¹² Duu ka bin su bɛɛ labɔ, mɛn ye kisɛ kɛla. Jiri denta su bɛɛ fanan bɔra, mɛn ye kisɛ ni kolo kɛla alu den dɔ. Alla ka a yen ko wo ka ji. ¹³ Nba, su kora ka kɛnɛ bɔ. Wo kɛra lon sawana ri.

¹⁴ Alla kumara ikɔ ko: «Kɛnɛbɔlan ye bɔ san dɔ, ka tele ni su fara i jɔɔn na. Woilu ye sali lonilu yiraka, a ni lon damira ni san damira. ¹⁵ Woilu ye kɛ san dɔ, ka kɛnɛ labɔ duu kan.» Alla ka a fɔ ja mɛn ma, a kɛra ten. ¹⁶ Alla ka kɛnɛbɔlan belebele fila rabɛn, tele ni karo. Woilu rɔ bonba ba, tele kɔnin, Alla ka wo lasii lon kun na. Mɛn dooman, karo kɔnin, a ka wo lasii su kun na. A ka loloilu fanan dan. ¹⁷ A ka kɛnɛbɔlan woilu kɛ san dɔ, kosa alu ri kɛnɛ labɔ duu kan. ¹⁸ A ka alu lasii tele ni su kun na, ka kɛnɛ ni dibi fara i jɔɔn na. Alla ka a yen ko wo ka ji. ¹⁹ Nba, su kora ka kɛnɛ bɔ. Wo kɛra lon naaninna ri.

²⁰ Alla kumara ikɔ ko: «Nimafen ye kɛ ji rɔ ka siyaya kɔsɛbɛ. Kɔnɔilu ye alu gban san ni duu tɛ.» ²¹ A ka ji rɔ nimafen belebelebailu dan, a ni ji rɔ nimafen tɔ bɛɛ. Fen woilu bɛɛ kɛra ji rɔ ka siyaya, a bɛɛ ni a su. A ka kɔnɔ su bɛɛ fanan dan. Alla ka a yen ko wo

ka ji. ²² A kumara ka baraka don alu rɔ. A ka a fɔ ko: «Ai ye jiri ka siyaya kɔɔji fan bɛɛ rɔ.» A ka a fɔ kɔnɔilu ye ko: «Ai ye jiri ka siyaya duukolo kan.» ²³ Nba, su kora ka kɛnɛ bɔ. Wo kɛra lon looluna ri.

²⁴ Alla kumara ikɔ ko: «Nimafen su bɛɛ ye kɛ duu kan, so kɔndɔ kolofenilu wo, waa rɔ soboilu wo, ni nimafen misɛn mɛn ye taamala duu ma, a bɛɛ ni a su!» A ka a fɔ ja mɛn ma, a kɛra ten. ²⁵ Waa rɔ sobo ni so kɔndɔ kolofen ni nimafen misɛn mɛn ye taamala duu ma, a ka woilu su bɛɛ dan. Alla ka a yen ko wo ka ji.

²⁶ Wo kɔ, Alla ka a fɔ ko: «An di adamaden dan ka a kɛ an munɔja ri, ka a su sudunya an jɔɔn na. Alu ri alu sii duu bɛɛ kun na, ka alu sii jɛɛ kun na, a ni kɔnɔilu ni kolofenilu ni nimafen misɛn mɛn ye taamala duu ma.» ²⁷ Nba, Alla ka adamaden dan ka a kɛ a jɛrɛ munɔja le ri. Wo rɔ, a ka cɛ dan, ka muso fanan dan. A ka adamaden dan ten de. ²⁸ Alla kumara ka baraka don alu rɔ. A ka a fɔ ko: «Ai ye jiri ka jɛnsɛn duu fan bɛɛ rɔ, ka ai la fanka sii duu kan. Ai ye ai sii jɛɛ ni kɔnɔilu ni nimafen tɔilu bɛɛ kun na.»

²⁹ A ka a fɔ alu ye ko: «Duu suman su su, n da wo bɛɛ di ai ma. Ka a la wo kan, jiri denta fen fen ye duu kan, n da wo fanan bɛɛ di ai ma, mɛn ye kisɛ ni kolo kɛla alu denilu rɔ. Wo bɛɛ ri kɛ ai balo ri. ³⁰ So kɔndɔ kolofenilu ni waa rɔ soboilu ni kɔnɔilu ni nimafen misɛn mɛn ye taamala duu ma, nimafen bɛɛ kɔnin, n da bin ni fira bɛɛ di woilu ma ka kɛ alu balo ri.» Nba, a ka a fɔ ja mɛn ma, a kɛra ten. ³¹ Alla ka dalifen mɛn dan, a ka a yen ko wo ka ji bakɛ. Nba, su kora ka kɛnɛ bɔ. Wo kɛra lon wɔrɔna ri.

2

¹ Nba, sankolo ni duukolo ni ie kɔndɔfen bɛɛ danda ja mɛn ma, wo le wo ri. ² Tele wɔrɔnwulana sera ka a tɛrɛn Alla ra ban baarala. A ka a la baara bɛɛ ban tele wɔrɔ wo le kɔrɔ. Tele wɔrɔnwulana lon, a ka jɔɔn wo lon. ³ Alla ka tele wɔrɔnwulana bonya ka a bɔ lon tɔilu ma, ka a masɔrɔn a ma baara si kɛ wo lon.

Alla ka cɛ dan ja mɛn ma

⁴ Nba, Alla ka sankolo ni duukolo dan ja men ma, wo le ye jin di. Al-
labatala Alla ka sankolo ni duukolo
dan tuma men na, ⁵ bin ni jiri tun te
duukolo kan folo, baa Allabatala Alla
tun ma sancilana duu kan folo. Mo si
tun te ye folo ka duu sen fanan. ⁶ Ji le
tere bola duu koro ka duu yoro be so.

⁷ Allabatala Alla ka duu buuri ta ka adamaden dabɛn wo la. A ka jɛnɛmaya fɔɔ fɛ adamaden nunwo rɔ. Wo rɔ, adamaden wo kɛra nima ri.

Edeni jamana nakə numa

⁸ Nba, Allabatala Alla ka nako labo Edeni jamana ro, men ye telebo fan fe. A tun ka adamaden men dan, a ka wo bila nako wo kondo. ⁹ Allabatala Alla ka jiri su bee laferen yoro wo ro, jiri menilu ka ji kosebe. Alu den duman. A ka jiri su fila ghere laferen nako tema. Kelen tere jenenmaya jiri ri. A to kelen tere mo lalonnijala koruma ni kojuu faranfaasi la.

¹⁰ Ba do tere bɔni Eɔeni jamana rɔ ka latamin nakɔ wo rɔ, mɛn ye a yɔrɔ bɛɛ sɔla ji la. A bɔ mɛn kɛni nakɔ wo rɔ, a farara ka kɛ ba bolo naanin di. ¹¹ Ba fɔlɔ tɔɔ ko Pison. Wo ye woyenna ka Habila jamana laminin. Sanin ye bɔla jamana wo rɔ. ¹² Sanin wo ye sanin jɛrɛwolo le ri. Jiri kasila latikɔlɔnnaman fanan ye ye. Kaba do fanan ye bɔla ye, mɛn tɔɔ ko onikisi. ¹³ Ba filana tɔɔ ko Kiyɔn. Wo le ye woyenna ka Kusi bɔnsɔn na jamana bɛɛ laminin. ¹⁴ Ba sawana tɔɔ ko Tikire. Wo le ye woyenna ka wa Asiri so telebɔ fan fɛ. Ba naaninna tɔɔ ko Efirati.

¹⁵ Nba, Allabatalla Alla ka adamaden bila Edeni nakɔ puma rɔ, ko a ye a sɛnɛ ka a janto a rɔ. ¹⁶ Allabatalla Alla ka a fɔ a ye ko, «Jiriden damunta fen fen ye yan, i ye wo bɛɛ damun. ¹⁷ Kɔni, jiri mɛn ye mɔɔ lalɔnnɪɲala kɔɲuma ni kojuu faranfaasi la, i kana wo den damunde! Ni i ka a damun lon mɛn na, i ri faa.»

*Allabatala Alla ka muso dan ja
men ma*

¹⁸ Wo kɔ, Allabatala Alla ka a fɔ ko,
«Ka cɛ to a kelen na, wo ma ɲi. N di a
dɛmɛnba rabɛn, mɛn di bɛn a ma.»

¹⁹ Wo rɔ, Allabatala Alla ka sobo su
bɛɛ ni kɔnɔ su bɛɛ dan duu buuri la, ka
alu bɛɛ lana cɛ ma, kosa a ri alu kelen
kelenna bɛɛ tɔɔ la. A ka tɔɔ mɛnilu fɔ,
woilu kɛra alu tɔɔilu ri. ²⁰ Cɛ ka tɔɔ
la so kɔndɔ kolofen ni kɔnɔilu, ni waa
rɔ soboilu bɛɛ la. Kɔni a dɛmɛnba ma
sɔrɔn woilu rɔ, mɛn bɛnni a ma kɔnin.

²¹ Wo rɔ Allabatala Alla ka sunoo ba don ɛɛ na rɔ. A sunoora. Ka a to sunoo rɔ, Allabatala Alla ka barasa kolo kelen ta ɛɛ fari rɔ, ka sobo bila wo nɔ rɔ ka a da tuun wo la. ²² Allabatala Alla ka barasa kolo wo ta ka muso rabɛn, ka na muso di ɛɛ ma. ²³ Ɖɛ kan ko: «A koloilu bɔni n koloilu le rɔ. A fari bɔni n fari le rɔ. N di a tɔɔ la ko muso, ka a masɔrɔn a bɔni ɛɛ le rɔ.»

²⁴ Wo le koson, ce ri mataa a fa ni a
na la, ka to a muso fe. A fila ri ke mɔɔ
kelen di.

²⁵ Nba, wo tuma ce ni a muso fila
bɛɛ fari makolon de tɛɛ, kɔni fari
makolontɔya maleya tun tɛ alu la.

3

Cε ni muso ka Alla la tɔn tɪnan

¹ Nba, Allabatala Alla ka waa rɔ sobo mɛnilu dan, duuma sa le kiwoy-ani tɛrɛ wo tɔ bɛɛ ri. Lon do rɔ, sa ka a fɔ muso yɛ ko: «Tɔɲa le, Alla ka a fɔ ko, «Ai kana nakɔ ɲuma jiriden si damun?»» ² Muso ka a jabi: «A sɔnni an ye nakɔ ɲuma jiriden damun. ³ Kɔni jiri mɛn ye nakɔ ɲuma tɛma, Alla ka a fɔ an yɛ ko, «Ai kana wo le den damun. Ai kana ai maa a la. Ni ai ka ai maa a la, ai ri faa.»»

4 Sa ka a fɔ muso yɛ ko: «Tupa tɛ wo
rɔ. Ai tɛ faa fɛwu! 5 Alla ka lɔn ko ai
wa jiriden wo damun lɔn mɛn na, ai
ri kɛ hankilimailu ri. Ai ri kɛ iko Alla,
ka kɔpuma ni kojuu faranfasi lɔn.»

⁶ Muso ka a yen ko jiriden wo ka ni, a duman koseɓɓe. A ka a yen fanan ko jiriden wo ri maa ke hankilima ri. Wo ro, muso ka do kadi ka a damun, ka do di a ce ma, men lani a tarofe. Wo ka a ta ka a damun. ⁷ Alu banni a damunna, alu ka hankili saron ka alu jere yen na gberɓe ma. Alu ka a yen ko alu fari makolon de. Alu ka toro firailu kara

ijoon na ka alu ke feriyabo ri ka alu jere sutura.

⁸ Nba, wura fe, Allabatala Alla tere ye a mataamala nako juma ro, fono ri tee dooni dooni waati men na. Ce ni a muso ka a natola kan men ka ibori a koro ka wa alu dokon Alla ma jirilu tema. ⁹ Allabatala Alla ka a kan nabo ce ma ko: «I ye mi?» ¹⁰ Ce ka a jabi: «N ka i natola kan men nako juma ro tuma men na, n silanda, baa n fari makolon de. Wo le koson, n ka n dokon.» ¹¹ Allabatala Alla kan ko: «Yon de ka a fo i ye ko i fari makolon de? N ka ton sii jiri men na, i ra wo le den damun wa?» ¹² Ce kan ko: «I ka muso men di n ma, wo le ka jiriden wo di n ma. N ka a damun.» ¹³ Allabatala Alla ka a fo muso ye ko: «I ka nfen ke jin di?» Muso kan ko: «Sa le ka n manen ka n loo a damunna.»

Allabatala Alla ka bono la mawilu kan

¹⁴ Allabatala Alla ka a fo sa ye ko: «I ra wo ke. Wo le koson, n di toroya la i kan ka tamin kolofen ni waa ro sobo bee kan. Sisen i ri i samon i kono kan, ka buuri damun i la dunuwarate bee ro. ¹⁵ N di juuya bila i ni muso te, ka a bila i bonson ni a bonson te. A ri i kun gbasi. I fanan di a sen tintiri gbasi.»

¹⁶ Allabatala Alla ka a fo muso ye ko: «N di do la i la tin toroya kan. I ri i la konomaya bee ke dun ba ro. A loo ri ke i la, ka sii i ce kun na, koni i ri to a fanka koro.»

¹⁷ Allabatala Alla ka a fo Adama ye ko: «I ra i muso kan lamun ka jiriden damun, n ka ton sii men na ko i kana a damun. Wo ro, n di duu tjan ile koson. Duu te son ka i balo di i ma fo i wa baara siyaman ke. A ri ke wo ja i la dunuwarate bee ro. ¹⁸ Tiriwonin ni bin juu ri feren duukolo kan koni i balo ri ke senesumanilu ri. ¹⁹ I te balo soron ni i ma wasi. A ri ke wo ja haan i wa i kaseyi duu ro, i dannu duu men do konin. I kaseyito buuri wo le ro, baa i boni buuri le ro.»

²⁰ Nba, Adama ka a muso too la ko Hawa, baa ale le kera mao bee na ri. ²¹ Allabatala Alla ka gbolo doilu ladan ka woilu ke durukibailu ri ka

alu bila Adama ni a muso kan na. ²² Allabatala Alla kan ko: «Awa, ce ra ke iko an do le, ka kojuma ni kojuu lon. A kana a bolo rasomon ma jenenmaya jiri ma ka a den kadi ka a damun. Ni a ka a damun a ri to jenema ro habadan.» ²³ Wo ro, Allabatala Alla ka alu labo Edeni nako juma ro, ko alu ye wa duu sene, Alla ka alu dan duu men do. ²⁴ Nba, Allabatala Alla ka Adama ni Hawa gben ja wo le ma. A ka melekailu lalo nako juma donda la telebo fan fe. A ka fanmuru fanan bila ye, ta ye menenna men na. Fanmuru tama wo ye mininmininna tuma bee. A ka woilu bila le ye, kosa mao si kana tamin ka wa jenenmaya jiri ma.

4

Kabila ni Abila

¹ Nba, nbenba Adama ni a muso nma Hawa denda. Nma Hawa ka kono ta ka Kabila soron. A kan ko: «Allabatala da n demen ka dence soron.»

² Wo ko, a ka kono ta iko tuun ka Kabila dooce Abila soron. Abila kera kolofengbengbenna ri. Kabila kera senekela ri.

³ Lon do ro, Kabila ka a la senesuman doilu ta ka na a la so ka na woilu di Allabatala ma. ⁴ Abila fanan ka a la saa doilu di Allabatala ma. Saa woilu tere alu na den folo le ri. Abila ka alu kannate ke Allabatala so alu ken do. Abila ni a la saraka diyara Allabatala ye. ⁵ Koni Kabila ni a la saraka ma diya Allabatala ye. Kabila monera wo ro kojuuya, ka a ja wulen kosebe!

⁶ Allabatala ka a fo Kabila ye ko: «Nfenna i ye monela foo ka i ja wulen ten? ⁷ Ni i ka kojuma ke, n di n ban i ro wa? Ni i ma kojuma ke, kojuu a ri ke ikomin wara, men ye i makonola i la bon da la. A loo ri ke a la, ka sii i kun na, koni i kana son a ro le, fo i ye se a la le.»

⁸ Nba, Kabila ka a fo a dooce Abila ye ko: «An ye wa waa ro.» Alu sera ye tuma men na Kabila bera a dooce kan ka a faa.

⁹ Allabatala ka a fo Kabila ye ko: «I dooce Abila ye mi?» Kabila kan ko: «N ma a diya lon. Nde le a konogbenba

ri wa?» ¹⁰ Allabatala kan ko: «I ka nfen ke jin? I dooce jeli bɔtɔla kule kan bɔra duu ma ka se n ma yan, ko ka a ta sara i la. ¹¹ Sisen, n di tɔrɔya la i kan. I wa fen fen sene, a te sɔn butun, baa i ra i dooce jeli le bɔ ka ke duu wo kan. ¹² I wa duu sene, i te suman foyi sɔrɔn a rɔ. I ri ke mɔɔ ri, sii yɔrɔ kelen te mɛn bolo.» ¹³ Kabila ka a fɔ Allabatala ye ko: «I ra n jahadi mɛn la n kan, wo ka bon ka tamin. N ti se wo kɔrɔ. ¹⁴ A ragbe! I ra n gbɛn ka bɔ duu kan bi. Fo n ye wa n dokon ka n bɔ i jakɔrɔ, ka ke mɔɔ ri, sii yɔrɔ kelen te mɛn bolo. Mɛn wa n sɔrɔn wo ri n faa.» ¹⁵ Allabatala ka a fɔ Kabila ye ko: «Ni mɔɔ mɔɔ ka Kabila faa, n di i jeli sara wo la sija wɔrɔnwula.» Allabatala ka a tɔmasere la Kabila kan, sa mɔɔ mɛn wa a yen, wo kana a faa.

¹⁶ Wo rɔ, Kabila bɔra Allabatala jakɔrɔ ka wa i sii Nodi jamana rɔ, mɛn ye Eɗeni jamana telebɔ fan fɛ.

Kabila bɔnsɔn

¹⁷ Nba, Kabila ni a muso dɛnda. A muso ka kɔnɔ ta ka dence sɔrɔn. A ka wo tɔɔ la ko Enɔki. Wo sɔrɔn kɔ, Kabila ka so do sii ka wo tɔɔ la a dence Enɔki la. ¹⁸ Enɔki ka Iradi sɔrɔn. Iradi ka Metujayeli sɔrɔn. Metujayeli ka Metusayeli sɔrɔn. Metusayeli ka Lemeki sɔrɔn.

¹⁹ Lemeki ka muso fila ta. Kelen tɔɔ ko Ada. A tɔ kelen tɔɔ ko Tisila. ²⁰ Ada ka dence sɔrɔn ka wo tɔɔ la ko Jabali. Mɔɔ mɛnilu ye alu siila faaninbonilu la ka alu la kolofenilu kɔnɔgbɛn, Jabali kɛra wo bɛɛ benba ri. ²¹ Jabali dooce le Jubali ri. Wo le kɛra korafɔla ni fulefɔla bɛɛ benba ri. ²² Tisila fanan ka dence sɔrɔn ka wo tɔɔ la ko Tubali Kabila. Wo kɛra numun di. A tɛɛ ye sula ni nɛɛfin nadanna. Tubali Kabila doomuso tɔɔ ko Nama.

²³ Lon do rɔ, Lemeki ka a fɔ a musoilu ye ko:

«Ada ni Tisila, ai ye n kan namɛn.

Ai, Lemeki musoilu, ai ye ai tolo malɔ n na kuma la.

Cɛ mɛn ka n madimin, n da wo faa.

Kanberen mɛn sera n ma, n da wo faa.

²⁴ A fɔra ko ni mɔɔ mɛn ka Kabila faa, a julɔ ri sara wo tii la sija wɔrɔnwula.

Kɔni Lemeki la julɔ ri sara foo sija biwɔrɔnwula ni sija wɔrɔnwula.»

Seti ni Enosi

²⁵ Nba, Adama ni a muso dɛnda. A muso ka kɔnɔ ta ka dence sɔrɔn ikɔ tuun. A ka wo tɔɔ la ko Seti, baa a kan ko: «Alla ra dence gbɛɛ di n ma Abila nɔ rɔ, Kabila ka mɛn faa kɔnin.»

²⁶ Nba, Seti fanan ka dence sɔrɔn. A ka wo tɔɔ la ko Enosi. Mɔɔilu ka Allabatala tara damira Enosi tele le rɔ, ko a ye alu dɛmɛn.

5

Adama bɔnsɔn

¹ Adama bɔnsɔn tɔɔ le sɛbeni jin di.

Alla ka mɔɔ dan lon mɛn na, a ka a dan ka a ke a jɛɛ munɔja le ri. ² A ka alu dan ka alu ke cɛ ni muso ri. A banni alu danna, a kumara ka baraka don alu rɔ ka alu tɔɔ la ko mɔɔ.

³ Adama sɔrɔn ka san kɛmɛ ni san bisawa bɔ tuma mɛn na, a ka dence sɔrɔn, mɛn kɛra a la munɔja ri. Adama ni a dence tɛɛ su kelen de ri. A ka a tɔɔ la ko Seti. ⁴ Seti sɔrɔn kɔrɔ, Adama ka san kɛmɛ seyin de ke, ka dence ni denmusoilu sɔrɔn. ⁵ A si san bɛɛ ladɛnni kɛra san kɛmɛ kɔnɔndɔ ni san bisawa le ri. Wo dafanin, a sara.

⁶ Seti si ka san kɛmɛ ni san loolu bɔ tuma mɛn na, a ka dence sɔrɔn. A ka wo tɔɔ la ko Enosi. ⁷ Enosi sɔrɔn kɔrɔ, Seti ka san kɛmɛ seyin ni san wɔrɔnwula le ke, ka dence ni denmusoilu sɔrɔn. ⁸ Seti si san bɛɛ ladɛnni kɛra san kɛmɛ kɔnɔndɔ ni san tan ni fila le ri. Wo dafanin, a sara.

⁹ Enosi si ka san bikɔnɔndɔ bɔ tuma mɛn na, a ka dence sɔrɔn. A ka wo tɔɔ la ko Kenan. ¹⁰ Kenan sɔrɔn kɔrɔ, Enosi ka san kɛmɛ seyin ni san tan ni loolu le ke, ka dence ni denmusoilu sɔrɔn. ¹¹ Enosi si san bɛɛ ladɛnni kɛra san kɛmɛ kɔnɔndɔ ni san loolu le ri. Wo dafanin, a sara.

¹² Kenan si ka san biwɔrɔnwula bɔ tuma mɛn na, a ka dence sɔrɔn. A ka wo tɔɔ la ko Malalɛli. ¹³ Malalɛli sɔrɔn kɔrɔ, Kenan ka san kɛmɛ seyin ni san binaanin de ke, ka dence ni denmusoilu sɔrɔn. ¹⁴ Kenan si san bɛɛ ladɛnni kɛra san kɛmɛ kɔnɔndɔ ni san tan de ri. Wo dafanin, a sara.

¹⁵ Malalēli si ka san biwōrō ni san loolu bō tuma mēn na, a ka dencē sōrōn. A ka wo tō la ko Yēredi. ¹⁶ Yēredi sōrōn kōrō, Malalēli ka san kēmē seyin ni san bisawa le kē, ka dencē ni denmusoilu sōrōn. ¹⁷ Malalēli si san bēē ladēnni kēra san kēmē seyin ni san bikōnōndō ni san loolu le ri. Wo dafanin, a sara.

¹⁸ Yēredi si ka san kēmē ni san biwōrō ni san fila bō tuma mēn na, a ka dencē sōrōn. A ka wo tō la ko Enōki. ¹⁹ Enōki sōrōn kōrō, Yēredi ka san kēmē seyin de kē, ka dencē ni denmusoilu sōrōn. ²⁰ Yēredi si san bēē ladēnni kēra san kēmē kōnōndō ni san biwōrō ni san fila le ri. Wo dafanin, a sara.

²¹ Enōki si ka san biwōrō ni san loolu bō tuma mēn na, a ka dencē sōrōn. A ka wo tō la ko Metusalemu. ²² Metusalemu sōrōn kōrō, Enōki ka san kēmē sawa le kē Alla la dēn dō, ka dencē ni denmusoilu sōrōn. ²³ Enōki si san bēē ladēnni kēra san kēmē sawa ni san biwōrō ni san loolu le ri. ²⁴ Enōki mēnda Alla la dēn dō. A tunura ka a masōrōn Alla ka a ta ka wa a ri.

²⁵ Metusalemu si ka san kēmē ni san biseyin ni san wōrōnwula bō tuma mēn na, a ka dencē sōrōn. A ka wo tō la ko Lemeki. ²⁶ Lemeki sōrōn kōrō, Metusalemu ka san kēmē wōrōnwula ni san biseyin ni san fila le kē, ka dencē ni denmusoilu sōrōn. ²⁷ Metusalemu si bēē ladēnni kēra san kēmē kōnōndō ni san biwōrō ni san kōnōndō le ri. Wo dafanin, a sara.

²⁸ Lemeki si ka san kēmē ni san biseyin ni san fila bō tuma mēn na, a ka dencē sōrōn. ²⁹ A ka wo tō la ko Nuhan. A ka a fō ko: «Allabatala ka duu tījan ka an bila baara gbēlēn dō. Kōni cē jin de ketō an masabarila baara gbēlēn jusukasi kōsōn.» ³⁰ Nuhan sōrōn kōrō, Lemeki ka san kēmē loolu ni san bikōnōndō ni san loolu le kē, ka dencē ni denmusoilu sōrōn. ³¹ Lemeki si bēē ladēnni kēra san kēmē wōrōnwula ni san biwōrōnwula ni san wōrōnwula le ri. Wo dafanin, a sara.

³² Nuhan ka san kēmē loolu sōrōn tuma mēn na, a ka Sēmu ni Kamu ni Jafeti sōrōn.

6

Alla ka adamadenilu halaki alu la kojuu kōsōn

¹ Nba, mōoilu tēre ye siyaya la duukolo kan tuma mēn na, alu ka denmusoilu sōrōn. ² Wo kēni, Alla dencēilu ka alu ja lō denmuso woiu rō ka a yen ko woiu kēji kōsēbē. Mēnilu diyara alu yē, alu ka woiu ta ka alu kē alu musoilu ri. ³ Wo le rō, Allabatala kan ko: «N ka n na ni don mōoilu rō, kōni n tē sōn a ye mēn alu rō foo habadan, baa alu tē foyi ri fo fari banku, fen banta kōnin. Alu si san bēē ladēnni tē tamin san kēmē ni san muwan kan.»

⁴ Alla dencēilu sera mōoilu denmusoilu ma tuma mēn na, woiu ka kōnō ta ka deni sōrōn. Den woiu kēra mōoilu jan belebele ri, mēnilu tō ko Nefilimu. Kēbi waati taminni, woiu kēra cē fadiyani ri. Alu tōoilu bōra kōsēbē.

⁵ Allabatala ka a yen ko adamadenilu kōnōrōjuuya ra wara dunuṣa rō. A ka a yen ko fen si tō adamadenilu jusu rō fo miriyajuu tuma bēē.

⁶ Allabatala nimisara adamadenilu dan ko rō duukolo kan. A sewani tun tē. ⁷ A kan ko: «N da mō mēnilu dan, n di woiu halaki ka alu bō duukolo kan. Adamadenilu wo, kolofenilu wo, waa rō soboilu wo, kōnōilu wo, ni nimafen misen mēnilu ye taamala duu ma, n di wo bēē halaki ka a masōrōn n da nimisa alu dan ko rō.» ⁸ Kōni Nuhan diyara Allabatala yē.

⁹ Nuhan bōnsōn de jin di. Nuhan de tēre mō telenni ri. A kelen de ma kojuu kē a la waati ri. A mēnda Alla la dēn dō. ¹⁰ A ka dencē sawa sōrōn, Sēmu ni Kamu ni Jafeti.

¹¹ Wo tuma, juuya warani fan bēē Alla jakōrō duukolo kan. Mōoilu karagbeleman tēre i jōōn na fan bēē rō.

¹² Alla ka a yen ko duukolo ra tījan juuya la. Mō bēē kewali ra juuya foo ka a dan natamin. ¹³ Wo rō, Alla ka a fō Nuhan yē ko: «N da a latēē ko mōoilu bēē ri halaki n bolo, baa karagbeleya ra jensen alu bolo foo ka duukolo fa. N ketō alu bēē ni duukolo halakila i jōōn fē le. ¹⁴ Wa jiri juma jinin ka kulunba raben i jere yē. I ye a kōndō

ratala ka a ke bonkɔndɔilu ri, ka ban ka a kɔndɔla ni a kɔkanna bɛɛ mamun tulubɔ fasani la. ¹⁵ I ye a rabenna ja mɛn ma, wo le ye jin di. I ye a janyan ke nɔnkɔn ja kɛmɛ sawa ri, ka a kɔndɔ ke nɔnkɔn ja biloolu ri, ka a lɔ ke nɔnkɔn ja bisawa ri. ¹⁶ I ye fɔrɔ don yɔrɔ bɔ a san fɛ, ka wo lɔ ke nɔnkɔn ja kelen di. I ye donda bɔ kulunba fan kelen fɛ, ka kulunba ke ikomin sankaso, ka a ke duuma bon ni tɛma bon ni san ma bon di. ¹⁷ N jɛrɛ ketɔ ji dunba lanala duu kan. Fen fen ye a nilakilila san kɔrɔ, wo bɛɛ ri halaki. Fen bɛɛ ri faa duu kan. ¹⁸ Kɔni n di teriya ta i ye ka i kisi. I ri don kulunba kɔndɔ, i ni i dencɛilu, a ni i muso ni i dencɛilu musoilu. ¹⁹ I ye nimafen su bɛɛ fila fila ladon i fɛ kulunba kɔndɔ, cɛman ni musoman, sa woilu ri to nimaya rɔ. ²⁰ Kɔnɔilu wo, kolofenilu wo, waa rɔ soboilu wo, ni nimafen misɛn mɛnilu ye taamala duu ma, a su bɛɛ fila fila ri na i ma sa alu ri to nimaya rɔ. ²¹ I ye damunun fen su bɛɛ do ta ka a lamara i fɛ kulunba kɔndɔ. Wo ri ke balo ri ile ni woilu ye.» ²² Nba, Alla ka Nuhan jamari ko ko la, Nuhan ka wo bɛɛ ke iko a fɔra a ye ja mɛn ma.

7

Nuhan donda kulunba kɔndɔ

¹ Nba, Allabatala ka a fɔ Nuhan ye ko: «I ye don kulunba kɔndɔ, i ni i la denbaya. N da a yen ko i kelen pe le telenni n jakɔrɔ adamaden bɛɛ tɛma. ² I ye sobo sɛniman su bɛɛ ta i fɛ, a cɛman wɔrɔnwula ni a musoman wɔrɔnwula. Sobɔ mɛn sɛniman tɛ, i ye wo su bɛɛ fanan ta, cɛman kelen ni musoman kelen. ³ I ye kɔnɔ su bɛɛ fanan ta, cɛman wɔrɔnwula ni musoman wɔrɔnwula, sa alu siya kana tunu duukolo kan. ⁴ A ra to tele wɔrɔnwula ma. Wo wa dafa, n di sanci lana duukolo kan. Sanci wo ri tele binaanin ni su binaanin ke nali la. Wo ri ke sababu ri. Fen mɛnilu dannin n bolo, wo bɛɛ ri halaki ka bɔ duu kan.» ⁵ Allabatala ka Nuhan jamari ko ko la, a ka wo bɛɛ ke.

⁶ Nba, ka a tɛrɛn Nuhan sɔrɔn da san kɛmɛ wɔrɔrɔ bɔ, ji dunba nara

duukolo kan. ⁷ Nuhan ni a dencɛilu ni a muso ni a dencɛilu musoilu, alu bɛɛ donda kulunba kɔndɔ kosa alu ri kisi ji dunba ma. ⁸ Wo lon, sobo mɛnilu sɛniman a ni mɛnilu sɛniman tɛ, a ni kɔnɔilu ni nimafen misɛn mɛnilu ye taamala duu ma, ⁹ wo bɛɛ fila fila nara Nuhan ma, a cɛman ni a musoman. Alu bɛɛ donda kulunba kɔndɔ, iko Alla ka Nuhan jamari ja mɛn ma. ¹⁰ A tele wɔrɔnwulana, sanci nara duukolo kan.

¹¹ Nuhan sɔrɔn san kɛmɛ wɔrɔrɔna, wo karo filana tele tan ni wɔrɔnwulana, ji bondon mɛn ye duu kɔrɔ, wo tera ka ji bɔn duu kan. Sankolo ji bondon fanan da lakara. ¹² Wo rɔ, sanci ba nara duu kan. A ka tele binaanin ni su binaanin ke, a ma tɛɛ. ¹³ Sanci nara lon mɛn, wo lon kelen Nuhan ni a dencɛilu donda kulunba kɔndɔ. A dencɛilu le tɛrɛ Sɛmu ni Kamu ni Jafeti ri. Nuhan muso donda alu fɛ, a ni a dencɛilu muso sawa. ¹⁴ Nimafen su bɛɛ donda kulunba kɔndɔ alu fɛ. Waa rɔ soboilu wo, kolofenilu wo, nimafen misɛn mɛnilu ye taamala duu ma, a ni kɔnɔilu wo, kawa ye fen fen na, woilu su bɛɛ donda. ¹⁵ Nba, fen fen ye a nilakilila, wo bɛɛ fila fila donda kulunba kɔndɔ Nuhan fɛ. ¹⁶ Nimafen su bɛɛ donda, cɛman ni musoman, ikomin Alla ka jamarili ke ja mɛn ma. Alu bɛɛ donda tuma mɛn na, Allabatala ka kulunba da tuun Nuhan ma.

¹⁷ Nba, sanci ka tele binaanin ke, a ye nala duukolo kan. Ji siyayara ka ke ji dunba ri, ka kulunba kɔrɔta ka bɔ duu ma. ¹⁸ Ji yɛlɛra ka siyaya kosɛbɛ. Kulunba fundu ji kan ka wa. ¹⁹ Ji tora yɛlɛla kojuuya foo ka koyinke bɛɛ latunun fan bɛɛ san kɔrɔ. ²⁰ Ji yɛlɛra koyinke woilu kun na ka se fo nɔnkɔn ja tan ni loolu, ka koyinke latunun fewu! ²¹ Nimafen bɛɛ faara duukolo kan. Kɔnɔilu wo, kolofenilu wo, waa rɔ soboilu wo, nimafen misɛn mɛnilu wo, mɛnilu ye taamala duu ma, mɔɔilu wo, alu bɛɛ faara. ²² Fen fen ye duukolo kan, ni a ye a nilakilila, wo bɛɛ faara. ²³ Allabatala ka duukolo nimafen bɛɛ halaki wo ja le ma. Mɔɔilu wo, soboilu wo, kɔnɔilu wo, ni nimafen misɛn mɛnilu ye taa-

mala duu ma, alu bɛɛ halakira ka bɔ duukolo kan. A tora Nuhan dɔrɔn de ma, a ni mɛnilu tɛɛ a kun kulunba kɔndɔ. ²⁴ Ji ka tele kɛmɛ ni biloolu kɛ duukolo kan, a ma majii.

8

Alla ka sancɪ ba lalɔ

¹ Kɔni Alla hankili tora Nuhan dɔ, a ni waa rɔ soboilu ni so kɔndɔ kolofenilu, mɛnilu tɛɛ a kun kulunba kɔndɔ. Wo rɔ, Alla ka fɔɔ lawuli ka a tɛɛ duu kan ka ji majii. ² Duukolo ji bondon da tuunda, a ni sankolo ji bondon. Sancɪ tɛɛra. ³ Ji tora majiila dooni dooni duukolo kan. Tele kɛmɛ ni tele biloolu taminda tuma mɛn na, ji madooyara. ⁴ A karo wɔrɔnwulana tele tan ni wɔrɔnwulana, kulunba nara i sii Arara jamana koyinkɛ do kan. ⁵ Ji tora madooyala foo ka se karo tanna ma. Wo karo tele fɔlɔ, koyinkɛilu kunilu bɔra.

⁶ Tele binaanin taminda tuma mɛn na, Nuhan ka fɔɔ don da laka, a tun ka mɛn bɔ kulunba la. ⁷ A ka ɲaɲasila do bila. Wo bɔra ka taa ni seyi kɛ haan ji jara duukolo kan tuma mɛn na. ⁸ Wo kɔ, a ka kanba do bila ka a kɔrɔsi ni ji ra dooya duukolo kan. ⁹ Kanba wo bɔ mɛn kɛni, a ma sii yɔrɔ sɔrɔn. A ka a kɔseyi ka na Nuhan ma kulunba kɔndɔ, baa ji tɛɛ ye duukolo yɔrɔ bɛɛ kan fɔlɔ. Nuhan ka a bolo labɔ ka kanba mira ka a ladon a fɛ kulunba kɔndɔ. ¹⁰ Nuhan ka a to tele wɔrɔnwula ye tamin ikɔ tuun, ka ban ka kanba bila ikɔ. ¹¹ Wura fɛ, kanba ka a kɔseyi Nuhan ma. Olibiye fira kɛndɛ ye a da la. Nuhan ka a lɔn wo le rɔ ko ji ra fɔlɔ madooyala duukolo kan kɔsɛbɛ. ¹² A ka a to tele wɔrɔnwula ye tamin ikɔ, ka ban ka kanba bila. Kanba wa mɛn kɛni, a ma a kɔseyi Nuhan ma wo kɔ. ¹³ Nuhan sɔrɔn san kɛmɛ wɔrɔ ni kelen, wo karo fɔlɔ tele fɔlɔ, ji tun tɛ duukolo kan butun. Nuhan ka kulunba kunnafen waranka ka a yen ko duu ra fɔlɔ jala. ¹⁴ A karo filana tele muwan ni wɔrɔnwulana sera ka a tɛrɛn duu ra ja fewu!

Nuhan bɔra kulunba kɔndɔ

¹⁵ Nba, Alla kumara Nuhan fɛ ko: ¹⁶ «I ye bɔ kulunba kɔndɔ sisen, i ni i muso ni i dɛnɛɪlu ni alu musoilu. ¹⁷ I ye nimafen bɛɛ labɔ. Kɔnɪlu wo, waa rɔ soboilu wo, so kɔndɔ kolofenilu wo, ni nimafen misɛn mɛnilu ye taamala duu ma, i ye alu bɛɛ labɔ, sa alu ri jiri ka siyaya duukolo fan bɛɛ rɔ.»

¹⁸ Wo rɔ, Nuhan bɔra kulunba kɔndɔ, a ni a dɛnɛɪlu ni a muso ni a dɛnɛɪlu musoilu. ¹⁹ Nimafen bɛɛ bɔra. Waa rɔ soboilu wo, so kɔndɔ kolofenilu wo, kɔnɪlu wo, ni nimafen misɛn mɛnilu ye taamala duu ma, bɛɛ ni a la siya bɔra kulunba kɔndɔ.

²⁰ Nuhan ka Alla saraka bɔ diya do lɔ ka Allabatala bato kanma. A ka sobo sɛniman ni kɔnɔ sɛniman su bɛɛ do ta ka Allabatala sɔ alu rɔ. A ka alu janin Alla saraka bɔ diya wo kan, ka alu kɛ buuri ri. ²¹ Saraka wo suma diyara Allabatala yɛ. Allabatala ka a latɛɛ ko: «N tɛ duu danka adamaden kɔsɔn butun. N ka a lɔn ko ka bɔ alu denmisɛnya waati ma foo ka na se alu la mɔɔya laban ma, alu miriya bɛnni kojuu le ma. Hali wo, n tɛ sɔn ka nimafen bɛɛ halaki butun, iko n ka a kɛ ɲa mɛn ma fɔlɔ. ²² Ka bɔ bi ma ka wa haan dunuɲa laban, si foyi tuma ni suman ka tuma, nɛnɛ tuma ni tara tuma, sanma ni telema, su ni tele, wo si tɛ ban.»

9

Alla ni Nuhan na teriya

¹ Alla kumara ka baraka don Nuhan ni a dɛnɛɪlu rɔ. A ka a fɔ alu ye ko: «Ai ye jiri ka siyaya duukolo fan bɛɛ rɔ ka a fa. ² Nimafen bɛɛ ri silan ai ye kɔsɛbɛ. Waa rɔ soboilu wo, so kɔndɔ kolofenilu wo, kɔnɪlu wo, jɛɛilu wo, ni nimafen misɛn mɛnilu ye taamala duu ma, wo bɛɛ ri silan ai ye. Alu bɛɛ ri kɛ ai la fanka kɔrɔ. ³ Nimafen bɛɛ ri kɛ balo ri ai ye. N ka suman di ai ma ɲa mɛn ma, n ye nimafenilu fanan dila ai ma ɲa kelen wo le ma. ⁴ Kɔni ai kana sobo ni a jeli damun muumɛ! Baa a nimaya ye a jeli le rɔ. ⁵ Ni sobo do ka mɔɔ jeli labɔ ka a faa, sobo wo ka kan ka faa. Ni mɔɔ do ka a mɔɔɲɔɔn faa, wo fanan

di faa. ⁶ Nde Alla ka mɔɔ dan ka a ke n jere munuɲa le ri. Wo rɔ, mɔɔ mɔɔ wa a mɔɔɲɔɔn jeli labɔ ka a faa, mɔɔ ri wo fanan jeli labɔ ka a faa. ⁷ Nba, ai kɔnin, ai ye jiri ka siyaya. Ai ye sereya ka siyaya duukolo fan bee rɔ ka a fa.»

⁸ Alla ka a fɔ Nuhan ni a denceilu ye ko: ⁹ «Sisen teriya ri tɔ nde ni aile tema, a ni ai bɔnsɔn mɛn ye nala ai kɔ ¹⁰ a ni duukolo nimafen, mɛn bee tere ai kun, fen fen bɔra ai fe kulunba kɔndɔ, kɔnilu wo, so kɔndɔ kolofenilu wo, waa rɔ soboilu wo. ¹¹ Teriya jin ye tɔla n ni duukolo nimafen bee tema. Ji dunba te nimafen bee halaki butun. Ji dunba te ke butun ka duukolo bee tɔjan.»

¹² Alla ka a fɔ ikɔ ko: «N ye teriya mɛn tala ai ye a ni ai bɔnsɔn bee ni nimafen bee fo habadan, wo tɔmasere le jin di. ¹³ N di nincinankan labɔ san fe bandafin kɔrɔ. Nincinankan wo le n na teriya tɔmasere le ri, n ye teriya mɛn tala dunuɲa bee ye. ¹⁴ Tuma tuma, ni n ka bandafin naden duukolo kun na, ni nincinankan fanan bɔra, ¹⁵ wo rɔ, n di n hankili bila n na teriya rɔ, n ka mɛn ta ai ni nimafen su bee ye. N te ji siyaya ka a ke ji dunba ri butun ka nimafen bee halaki. ¹⁶ Nincinankan wa bɔ bandafin kɔrɔ, n di wo yen ka n hankili bila n na teriya banbali rɔ, n ka mɛn ta duukolo nimafen su bee ye.»

¹⁷ Alla ka a fɔ Nuhan ye ko: «N da teriya mɛn ta duukolo nimafen bee ye, wo tɔmasere le wo ri.»

Nuhan dence sawa la ko

¹⁸⁻¹⁹ Nba, Nuhan dence mɛnilu bɔra a fe kulunba kɔndɔ, woilu le tere Semu ni Kamu ni Jafeti ri. Nuhan dence sawa le woilu ri. Woilu le bɔnsɔn jensenda ka se duukolo fan bee rɔ. Wo rɔ, Kanaan fa le tere Kamu ri. ²⁰ Nba, Nuhan ka sene damira. Ale le fɔlɔ ka resen fe sene. ²¹ Lon do rɔ, Nuhan ka resenji do min ka a na laminin. A fari makolon lani tere a la faaninbon kɔndɔ. ²² Kanaan fa Kamu ka a fa Nuhan fari makolon yen, ka wa wo fɔ a badenma fila ye lu ma. ²³ Semu ni Jafeti ka durukiba ta ka a

la alu kamannakun kan ka don alu kɔnkɔma alu fa la faaninbon na ka alu fa sutura. Alu ma sɔn alu na yen na alu fa kan, kosa alu kana a fari makolon yen fewu.

²⁴ Nba, resenji ka Nuhan bila tumana mɛn na, a dence doomani Kamu ka ko mɛn ke a la, wo fɔra a ye.

²⁵ Wo rɔ, Nuhan kan ko:

«Alla ma tɔɔya lara Kamu dence Kanaan kan.

Ka a ke a kɔrɔcɛilu la jɔntajɔn di,

Alla ma wo kera.»

²⁶ Nuhan kan ko:

«N di Allabatala tando,

Semu Maari Alla kɔnin.

Alla ma Kanaan ke Semu la jɔn di,

Alla ma wo kera.

²⁷ Alla ma Jafeti bonyara,

Ka a bɔnsɔn sii Semu bɔnsɔn fe,

Alla ma wo kera.

Alla ma Kanaan ke alu la jɔn di,

Alla ma wo kera.»

²⁸ Nba, ji dunba tamin kɔ, Nuhan ka san keme sawa ni san biloolu le ke. ²⁹ A si bee ladenni kera san keme kɔndɔ ni san biloolu le ri. Wo bee taminni, a sara.

10

Nuhan denceilu la bɔnsɔn

¹ Ji dunba tamin kɔ, Nuhan denceilu Semu ni Kamu ni Jafeti ka denceilu sɔrɔn. Alu bɔnsɔn le jin di.

² Jafeti denceilu le ten: Komɛri, Makɔki, Madayi, Jaban, Tubali, Meseki a ni Tirasi. ³ Komɛri denceilu le Asikenasi, ni Rifati ni Tokarima ri. ⁴ Jaban denceilu le ten: Elisiya, Tarisisi, Kitimu a ni Dodanimu.

⁵ Jaban bɔnsɔn jensenda ka wa i sii kɔɔji da la, a bee ni a la duu, a bee ni a la kumakan, a bee ni a mɔɔilu, a bee ni a la jamana.

⁶ Kamu denceilu le ten: Kusi, Misiran, Puti a ni Kanaan. ⁷ Kusi denceilu le ten: Saba, Habila, Sabita, Rayema a ni Sabiteka. Rayema denceilu le Seba ni Dedan di. ⁸ Kusi dence do le Namurudu ri. Wo le fɔlɔ kera fankatii ri duukolo kan. ⁹ A kera donso fadimanba ri Allabatala pana. Wo rɔ a ye fɔla doilu ma ko: «A keni donso fadimanba le ri, Allabatala jakɔrɔ iko Namurudu tere na mɛn

ma.» ¹⁰ Namurudu kera faama ri. A foloma le ka a sii Babeli ni Ereki ni Akadi soilu kun na. So sawa wo bee tere Sineyari jamana le ro. ¹¹ A bora jamana wo ro ka wa Asiri jamana ro. A ka Ninibe ni Rehobotiri ni Kalasi ¹² ni Reseni soilu sii ka alu lo. Reseni ye Ninibe ni Kalasi so fila le te. So ba le wo ri.

¹³ Misiran kera menilu benba ri, woilu le ten: Ludi banson, Anamu banson, Lehabi banson, Nafitu banson, ¹⁴ Paturusi banson, Kafitori banson a ni Kasiluhi banson. Filisitilu bora Kasiluhi banson le ro.

¹⁵ Kanaan dence folo le tere Sidon di, ka Heti tuun wo la. ¹⁶⁻¹⁸ Mo menilu fanan bora Kanaan do, woilu le ten: Jebusikailu, Amerikailu, Kirikasikailu, Hifikailu, Arikiilu, Sinikailu, Arifadikailu, Semarikailu a ni Hamarikailu.

Kanaan banson jensenda. ¹⁹ Alu la jamana ye damirala Sidon de ka wa Kerari fan fe, ka wa se foo Kasa. A ye wala Sodumu ni Komari ni Adima ni Seboyimu fan fe, ka wa se foo Lesa. ²⁰ Kamu banson de woilu ri, a bee ni a la moilu, a bee ni a kumakan, a bee ni a la duu, a bee ni a la jamana.

²¹ Jafeti koroe Semu fanan ka denceilu saron. Semu wo le kera Heberi banson bee benba ri. ²² Semu denceilu le ten: Elamu, Asuri, Aripasadi, Ludi a ni Aramu. ²³ Aramu denceilu le ten: Usi, Huli, Ketari a ni Masi. ²⁴ Aripasadi wo ka Selasi saron. Selasi ka Heberi saron. ²⁵ Heberi ka dence fila saron. Kelen too ko Peleji ka a masaron duukolo ratalara a tele le ro. A dooce too ko Jokitan. ²⁶⁻²⁹ Jokitan denceilu le ten: Alimodadi, Selefufu, Hasamaweti, Jeraki, Hadoramu, Usali, Dikila, Obali, Abimayeli, Seba, Ofiri, Habila a ni Jobabu. Nba, woilu bee tere Jokitan denceilu le ri. ³⁰ Duu men ye Mesa ni Sefari te, alu ta le tere wo bee ri. Yorwo ye koyinkeilu korwo telebo fan fe. ³¹ Nba woilu bee kera Semu deni le ri, a bee ni a la moilu, a bee ni a la kumakan, a bee ni a la duu, a bee ni a la jamana.

³² Nba, Nuhan denceilu banson de woilu ri, a bee ni a banson, a bee ni a jamana. Mo woilu le jensenda ka

ke jamana siyaman di duukolo kan ji dunba ko.

11

Babeli sankaso jan na ko

¹ Dunuja moilu bee tere ye kan kelen de menna. Alu bee tere ye i joon famunna. ² Alu bora telebo fan do, ka wa gbekannan ba do teren Sineyari jamana ro. Alu ka i sii dinkira wo ro. ³ Lon do ro, alu ka a fo i joon ye ko: «An ye birikilu gbasi ka alu janin kosebe.» Alu ma kabakurun ta fo biriki. Alu ma boro fanan ta, fo tulubo fasani. ⁴ Alu kan ko: «An ye so lo an jere ye, ka sankaso jan lo a kondoo. Wo lo ye se haan sankolo ma, sa an di too saron. Ni an ma wo ke, an di jensen duukolo fan bee fe.»

⁵ Allabatalla jiira ka so ni sankaso jan dagbe, adamadenilu ka men lo. ⁶ A kan ko: «A ragbe. Alu bee ye siya kelen de ri, alu bee ye kan kelen de menna. Alu ye baara men kan jin, alu la baara folo le wo ri. A te men bake, alu wa alu miri fen fen ma, alu ri se wo kela. ⁷ An ye jii ka alu kan basan, sa alu kana se i joon kan menna butun.»

⁸ Wo ro, Allabatalla ka alu farafara ka alu bo dinkira wo ro, ka alu jensen duukolo fan bee ro. Alu la so lo ko ra dan wo ro. ⁹ Wo le koson, dinkira wo too lara ko Babeli, baa Allabatalla ka dunuja moilu bee kumakan basan ye le, ka ban ka alu jensen duukolo fan bee ro.

Semu banson

¹⁰ Nba, Semu banson de jin di.

Semu saron ka san keme bo tuma men na, a ka Aripasadi saron. Wo kera san fila ji dunba ko. ¹¹ Aripasadi saron koroo, Semu ka san keme loolu le ke, ka dence ni denmusoilu saron.

¹² Aripasadi saron ka san bisawa ni san loolu bo tuma men na, a ka Selasi saron. ¹³ Selasi saron koroo, Aripasadi ka san keme naanin ni san sawa le ke, ka dence ni denmusoilu saron.

¹⁴ Selasi saron ka san bisawa bo tuma men na, a ka Heberi saron. ¹⁵ Heberi saron koroo, Selasi ka san keme naanin ni san sawa le ke, ka dence ni denmusoilu saron.

¹⁶ Heberi sərən ka san bisawa ni san naanin bə tuma mən na, a ka Peleji sərən. ¹⁷ Peleji sərən kərə, Heberi ka san keme naanin ni san bisawa le ke, ka dence ni denmusoilu sərən.

¹⁸ Peleji sərən ka san bisawa bə tuma mən na, a ka Eruhu sərən. ¹⁹ Eruhu sərən kərə, Peleji ka san keme fila ni san kənəndə le ke, ka dence ni denmusoilu sərən.

²⁰ Eruhu sərən ka san bisawa ni san fila bə tuma mən na, a ka Seruki sərən.

²¹ Seruki sərən kərə, Eruhu ka san keme fila ni san wərənwula le ke, ka dence ni denmusoilu sərən.

²² Seruki sərən ka san bisawa bə tuma mən na, a ka Nakəri sərən.

²³ Nakəri sərən kərə, Seruki ka san keme fila le ke, ka dence ni denmusoilu sərən.

²⁴ Nakəri sərən ka san muwan ni san kənəndə bə tuma mən na, a ka Teraki sərən. ²⁵ Teraki sərən kərə, Nakəri ka san keme ni san tan ni kənəndə le ke, ka dence ni denmusoilu sərən.

²⁶ Teraki sərən ka san biwərənwula bə tuma mən na, a ka Iburama ni Nakəri ni Haran sərən.

²⁷ Teraki bənsən de jin di. A ka Iburama ni Nakəri ni Haran sərən. Haran ka Luti sərən. ²⁸ Haran sara ka a fa kende to. A la saya kera a sərən jamana le rə, Kalide jamana kənin. A sara Uri so le kəndə. ²⁹ Iburama ni Nakəri ka furu ke. Iburama muso tə le tere ko Sarayi. Nakəri ka Haran denmuso do furu, mən tə ko Milika. Haran denmuso do fanan tə ko Sisika. ³⁰ Sarayi tere densərən bali le ri. Den tun te a bolo.

³¹ Nba, Teraki ka a dence Iburama ni a mamarence Luti ta ka wa Kanaan bənsən na jamana rə. Luti ye Haran den de ri. Teraki ka a biranmusoni Sarayi fanan ta, mən ye Iburama muso ri. Alu bə bəra Uri so la ka Kanaan bənsən na jamana sila mira. Uri wo ye Kalide jamana le rə. Kəni alu se mən kəni Haran, alu ka i sii ye. ³² Teraki si bə ladenni kera san keme fila ni san loolu le ri. A sara Haran ye.

12

Alla kumara Iburama ye

¹ Nba, Allabatala kumara Iburama ye ko: «Iburama, i ye bə i la jamana rə,

ka bə i badenmailu tema, ka bə i fa la lu ma. I ye wa jamana do rə, n ketə mən yirakala i la. ² N di i bənsən ke jamana ba ri ye. N di baraka don i rə, ka i tə bonya. Məoilu ri baraka sərən i la sababu rə. ³ Mə mən ba duwa i ye ka i miri kənuma, n di jumaya ke wo tii ye. Mə mən ba i danka, n di tərəya la wo kan. I ri ke sababu ri, siyailu bə ri baraka sərən n bolo.»

⁴ Iburama wulira ka wa ikomin Alabatala ka a fə a ye ja mən ma. Luti taara a fe. Iburama bəra Haran ka wa, ka a tərən a sərən da san biwərənwula ni san loolu bə. ⁵ Iburama ka a muso Sarayi ta a ni a kərəce dence Luti a ni a jənilu a ni a bolofen bə. A tun ka fen fen sərən Haran, a ka wo bə ta. Alu bəra wo ja le ma ka wa Kanaan jamana rə.

Iburama ni a la məoilu seni ye, ⁶ alu ka jamana rate ke wa Sikemu, More la jiriju ba ləni dinkira mən də. Wo tuma, Kanaan bənsən tere jamana wo rə ye fəlfə.

⁷ Awa Allabatala ka a jere yiraka Iburama la, ka a fə a ye ko: «N di duu jin bə di i bənsən ma.» Wo le rə, Iburama ka saraka bə diya lə Allabatala bato kanma, Allabatala mən ka a jere yiraka a la.

⁸ Iburama bəra ye ka wa koyinkəilu fan fe, mənlu ye Beteli so telebə fan fe. A ka a la faaninbon lə ye, ka Beteli to a telebe fan fe, ka Ayi to a telebə fan. A ka saraka bə diya lə Allabatala bato kanma ye ka a tara. ⁹ Iburama bəra ye ka jamana wo rataama ka wa Nəkəbi mara.

¹⁰ Nba, wo tuma kənkə ba ra don jamana kəndə. Wo juuyara kosebe. Wo rə, Iburama wara Misiran jamana rə ka mən ye. ¹¹ Alu dontəla Misiran, Iburama ka a fə a muso Sarayi ye ko: «N ka a lən ko i kəni ba le. ¹² Ni Misirankailu ka i yen, alu ri a lən ko n muso le i ri. Wo rə, alu ri n faa ka i kende to. ¹³ I jaandi, ni an sera ye, i ye a fə ko n doomuso le i ri, sa alu ri n damira kənuma ka n to i la ko kosən.»

¹⁴ Iburama ni a muso sera Misiran tuma mən na, Misirankailu ka a yen ko Sarayi kəni kosebe. ¹⁵ Misiran

mansa Ferawuna*la mɔɔbailu ka Sarayi yen tuma mɛn na, alu wara a mankutun fɔ Ferawuna yɛ. A ka wo mɛn ka mɔɔilu lɔ Sarayi tala ka na a ri a wara. ¹⁶ A ka Iburama mira kɔɔuma Sarayi la ko kosɔn, ka kolofen su bɛɛ di Iburama ma: saailu wo, bailu wo, nisilu wo, ɲɔɔmɛilu wo, falilu wo, a ni ɲɔnilu.

¹⁷ Kɔni Allabatala ka yankaro juuilu bila Ferawuna ni a la bonkɔndɔmɔɔilu la Iburama muso Sarayi la ko kosɔn. ¹⁸ Wo rɔ, Ferawuna ka Iburama kili ka a fɔ a yɛ ko: «I ra nfen kɛ n na ten? Nfenna i ma a fɔ n yɛ ko i muso le? ¹⁹ Nfenna i ka a fɔ ko i doomuso le? Wo le ka a kɛ, nde ka a ta ko n ye a kɛla n muso ri. Hen, i muso le ɲin de. A mira, i ye wa a ri!»

²⁰ Ferawuna ka a fɔ a la mɔɔilu yɛ ko alu ye Iburama ni a muso labɔ Misiran, a ni alu bolofenilu bɛɛ.

13

Luti ni Iburama farara

¹ Iburama ni a muso bɔra Misiran ka wa Nɛkɛbi. A wara a bolofenilu bɛɛ ri. Luti wara a fɛ. ² Iburama tun da kɛ fentii ba ri. Kolofen ni wodigbɛ ni sanin tɛrɛ a bolo a ɲa ma. ³ A bɔra Nɛkɛbi ka wa Betɛli. A tun ka a la faaninbon lɔ dinkira mɛn dɔ kɔɔman, a sera ye. Dinkira wo tɛrɛ Betɛli ni Ayi soilu tɛ le, ⁴ Iburama tun ka Alla saraka bɔ diya lɔ dinkira mɛn dɔ. A se mɛn kɛni ye, a ka Allabatala matara.

⁵ Kolofenilu ni mɔɔilu tun ka siya Luti fanan bolo, mɛn tɛrɛ ye taamala Iburama fɛ. ⁶ Wo le kosɔn, dinkira wo dooyara alu fila bolo, baa alu bolofenilu ka siya kosɛbɛ. Alu fila tun ti se tola dinkira kelen dɔ. ⁷ Lon dɔ rɔ, kɛlɛ wulira Iburama la kolofen kɔɔmadenilu ni Luti la kolofen kɔɔmadenilu tɛ. Wo tuma, Kanaan bɔnsɔn ni Feresikailu fanan siini jamana wo rɔ ye.

⁸ Wo rɔ, Iburama ka a fɔ Luti yɛ ko: «An kana sɔn kɛlɛ ye wuli ile ni nde tɛ ma, wala ile la kolofen kɔɔmadenilu ni nde la kolofen kɔɔmadenilu tɛ

ma. An ye badenma le ri. ⁹ I ye jamana mafɛnɛ. Nin bɛɛ tɛ dinkira le ri wa? An ye fara. Ni bolomaran yan fan fɛ la le duman i yɛ, i ye wo ta. Nde ri to bolokinin yan fan fɛ. Ni bolokinin yan fan fɛ la le duman i yɛ, i ye wo ta. Nde ri to bolomaran yan fan fɛ.»

¹⁰ Luti ka a ɲa lɔ ka Juridɛn ba lɛɛ bɛɛ ragbɛ. A ka a yen ko ji kɔ nɔɔman dinkira wo rɔ, ikomin a nɔɔman Allabatala la nakɔ ɲuma rɔ ɲa mɛn ma, wala ikomin Misiran ye ɲa mɛn ma ji ko rɔ. A tɛrɛ wo ɲa haan Sowari so. Dinkira wo ka ɲi tɛrɛ fɔlɔ. Tuma wo, Allabatala tun ma Sɔɔɔmu ni Kɔmɔri soilu halaki fɔlɔ. ¹¹ Nba, Luti ka wo yen ka Juridɛn ba lɛɛ bɛɛ ɲanatɔnbɔn ka a kɛ a ta ri. Wo rɔ, a bɔra Iburama fɛ ka wa telebɔ fan fɛ. Badenma fila wo farara wo ɲa le ma. ¹² Iburama ka i sii Kanaan bɔnsɔn na jamana rɔ. Luti wara i sii ba lɛɛ soilu fan fɛ, ka a la faaninbonilu lɔ Sɔɔɔmu so donda la. ¹³ Sɔɔɔmukailu tun ka juu kosɛbɛ, ka kojuu siyaman kɛ, ka Allabatala hake ta.

¹⁴ Luti ni Iburama farani kɔ rɔ, Allabatala ka a fɔ Iburama yɛ ko: «Iburama, i ɲa lɔ. Ka bɔ i lɔ dinkira ye i ɲa lawa tele kankan bolo maran fan fɛ, a ni tele kankan bolo kinin fan fɛ, telebɔ fan fɛ a ni telebe fan fɛ. ¹⁵ I ɲa ye jamana mɛn bɛɛ la ɲin, n di wo bɛɛ di i ni i bɔnsɔn ma, ka a kɛ ai ta ri kadawu! ¹⁶ N di i bɔnsɔn siyaya ka alu kɛ ikomin dununɲa kɲɛ. Ni mɔɔ ri se dununɲa kɲɛ jatela, i bɔnsɔn fanan di se jatela. ¹⁷ Iwuli ka jamana rataama, ka a janyan ni a bonya ragbɛ, baa n ye a bɛɛ dila ile le ma.»

¹⁸ Iburama ka a la faaninbonilu bɔ, ka wa i sii Mamere la jirijuilu kɔrɔ. Dinkira wo ye Heburɔn so da la. A ka saraka bɔ diya wɔse rabɛn Allabatala yɛ.

14

Luti mirara

¹ Wo tuma, Amurafɛli ye Sineyari jamana mansaya la. Ariyɔki ye

* **12:15** Misirankailu alu a fɔla alu la mansa ma le ko Ferawuna.

Elasari jamana mansaya la. Kedorilamēri ye Elamu jamana mansaya la. Tidali ye Koyimu jamana mansaya la. ² Mansa naanin woilu ka alu laɗen ka wa mansa Bera keɓe, a ni mansa Birisa ni mansa Sineyabu ni mansa Semēberi ni mansa mēn siini Bela so kun na. Bela tɔɔ fanan ko Sowari. Bera siini tere Sodomu so kun na. Birisa siini tere Kōmōri so kun na. Sineyabu siini tere Adima so kun na. Semēberi siini tere Seboyimu so kun na. ³ Mansa loolu woilu wara i laɗen Sidimu kenegbe rɔ, Dalaba Kōjilama ye dinkira mēn dɔ bi. ⁴ Alu tun da san tan ni fila ke, alu ye mansa Kedorilamēri la fanka kōrɔ. A san tan ni sawana, alu muruntira a ma. ⁵ A san tan ni naaninna, Kedorilamēri ni a fe mansailu wulira ka na, ka mansa mēnilu keɓe; Refayikailu mēnilu siini Asiterɔti Karinayimu so la, Sisikailu mēnilu siini Hamu so la, Emukailu mēnilu siini Sawe Kiriyaṭimu so la, ka ye mōɔilu keɓe ka alu se woilu la. ⁶ Alu wara Horilu keɓe woilu bara, koyinkema dinkira do rɔ, Seyiri la jamana rɔ, ka se woilu la. Alu ka alu gben haan Heliparan, so mēn ye wula kōndɔ. ⁷ Wo kɔ, Kedorilamēri ni a dafaɲɔɔilu ka ie kōseyi ka na Enimisipa, mēn tɔɔ ko Kadēsi. Mōɔ mēnilu tere ye Amaleki bōnsɔn na jamana rɔ, alu ka woilu keɓe ye, ka se woilu la ka ai la jamana bēe ta. Alu sera Amōrikailu fanan na, mēnilu siini tere Asarɔn Tamari so la.

⁸ Wo rɔ, Sodomu mansa bɔra, a ni Kōmōri mansa ni Adima mansa ni Seboyimu mansa ni Bela mansa. Bela wo tɔɔ fanan ko Sowari. Mansa woilu bɔra ka wa keɓe diya Sidimu kenegbe rɔ. ⁹ Alu wara ka Elamu mansa Kedorilamēri keɓe, a ni Koyimu mansa Tidali ni Sineyari mansa Amurafeli ni Elasari mansa Ariyoki. Mansa loolu woilu ka mansa naanin keɓe. ¹⁰ Nba, Sodomu mansa ni Kōmōri mansa ni alu la mōɔilu ka i bori alu juuɓilu jɛ. Alu siyaman borimantɔ bera tulubɔ fasani denkailu rɔ, baa wo ka siya tere Sidimu kenegbe rɔ. Mēnilu ma be denka rɔ, woilu ka i bori foo tindilu kan. ¹¹ Wo rɔ, Kedorilamēri ni a la

mōɔilu wara ka Sodomu ni Kōmōri nanfulu bēe ta, a ni alu la damunun fenilu bēe. Alu ka wo bēe ta ka wa a ri. ¹² Alu ka Iburama badenma Luti fanan mira ka wa a ri, a ni a bolofen bēe, baa ale fanan siini tere Sodomu so le kōndɔ.

Iburama ka Luti kisi

¹³ Mōɔ do borimantɔ nara ka wo bēe ɲafɔ Iburama ye, a ye fɔla mēn ma ko Heburu cɛ. Wo tuma, Iburama siini tere Mamere la jirijuɓilu tɔrɔfɛ. Mamere wo tere Amōrika mōɔ do le ri. A badenmailu le Esikoli ni Anēri ri. Wo bēe tere Iburama denkurɓilu le ri. ¹⁴ Iburama badenma mira ko fɔra a ye tuma mēn na, a ka a la mōɔilu kili, mēnilu kusan keɓeɓe. Cɛ farinman mōɔ kemɛ sawa ni mōɔ tan ni seyin mēn bēe sɔrɔnni Iburama wara woilu bɔra, ka mansailu kɔsaran foo Daan so la. ¹⁵ Su rɔ, Iburama ka a la mōɔilu ratala ka be mansailu kan. Iburama ka alu keɓe ka se alu la, ka alu gben haan Hobā. So wo ye Damasi so tele kankan bolo maran fan fela. ¹⁶ Mansailu tere ra nanfulu mēn bēe ta, Iburama ka wo bēe mira alu la ka na a ri. A nara a badenma Luti fanan di, a ni Luti bolofenilu bēe ni muso mēnilu mirani tere wo ni mōɔ tɔilu bēe.

Melikisedeki ka Iburama kunben

¹⁷ Nba, Iburama ka mansa Kedorilamēri ni a mansa ɲɔɔnilu keɓe ka se alu la, ka ban ka i kōseyi. A kōseyitɔ, Sodomu mansa wara a kunben Sawe kenegbe rɔ, mōɔilu ye a fɔla mēn ma ko mansa la kenegbe.

¹⁸ Salɛmu so mansa Melikisedeki nara Iburama kunben ka sɔ buru ni rɛsɛnji a rɔ. Alla Kōrɔtaniba sarakalasela le wo ri. ¹⁹ A duwara Iburama ye ko: «Alla ye ɲumaya ke Iburama ye, Alla Kōrɔtaniba, mēn ka san dan ka duu dan. ²⁰ An ye Alla Kōrɔtaniba tando, mēn ka i juuɓilu di i ma.» Iburama ka mēnilu sɔrɔn keɓe rɔ, a ka wo bēe ja bɔ ka a di Melikisedeki ma.

²¹ Sodomu mansa ka a fɔ Iburama ye ko: «N na mōɔilu laseyi n ma. Kōni i ka nanfulu mēn mira, i ye wo ta.»

²² Iburama ka a jabi: «N da n bolo kōrɔta ka n kali Allabatala la, Alla Kōrɔtaniba, mēn ka san dan ka duu dan. ²³ N da n kali wo la ko n tɛ

i bolofen si tala, hali jisikari, wala sanbara julu. N tɛ a foyi ta, sa i kana a fɔ ko ile le ka Iburama kɛ nanfulutii ri. ²⁴ N tɛ foyi tala fɔ n na mɔɔilu ka mɛn kɛ alu balo ri. Kɔni mɛnilu wara n kɔfɛ, Anɛri wo, Esikoli wo, Mamere wo, fen mɛnilu sɔrɔnda kɛlɛ rɔ woilu ri alu nin bɔ wo rɔ.»

15

Alla ni Iburama la teriya

¹ Wo waati taminni kɔ rɔ, Iburama ka Allabatala kumakan mɛn kibarɔ misaliya rɔ. A kan ko: «Iburama i kana silan. N di i lantanka fen bɛɛ ma ka i sara kɔsɛbɛ.» ² Iburama ka a jabi: «N Tii Allabatala, den tɛ n bolo. I ri nfen de di n ma wo rɔ? Damasika mɛn tɔɔ ko Eliyesɛri, wo le kɛtɔ n na bon cɛtala ri.» ³ Iburama kan ko: «I ma den si di n ma. Wo rɔ, n na jɔn, mɛn ye n wara yan, wo le kɛtɔ n cɛtala ri.»

⁴ Iburama ka Allabatala kumakan mɛn jabili rɔ ko: «Wo kuma tɛ. Cɛ wo tɛ kɛla i cɛtala ri, fɔ i jɛrɛ den, i kɛtɔ mɛn sɔrɔnna. Wo le kɛtɔ i cɛtala.»

⁵ Allabatala ka Iburama labɔ kenɛma ka a fɔ a yɛ ko: «Iburama, i ja lɔ san dɔ, ka lolo bɛɛ jate, ni i ri se wo dan lɔnna.» Allabatala kan ko: «Loloilu siyaman ja mɛn ma, i bɔnsɔn di siyaya wo ja.»

⁶ Iburahima lara Allabatala la kuma la, wo rɔ Allabatala ka a jate mɔɔ telenni ri.

⁷ Allabatala ka a fɔ a yɛ ko: «Nde le Allabatala ri, mɛn ka lɔ i jɔrɔ ka i labɔ Uri so kɔndɔ Kalide jamana rɔ. N ka i lana yan de, ka jamana jɔn di i ma ka a kɛ i ta ri.» ⁸ Kɔni Iburama ka a jabi: «N tii Allabatala, n di se a lɔnna di ko jamana jɔn di kɛ n ta ri?» ⁹ Allabatala kan ko: «Nisi muso kelen mira ka na a di n ma, a ni ba muso kelen ni saaji kelen. Wo bɛɛ ye kɛ san sawa sawa ri. I ye kanba kelen fanan mira, a ni sokɔndɔkanbanin kelen.»

¹⁰ Iburama nara woilu bɛɛ di a ma, ka alu faa ka kolofenilu sensen a tɛma fila ri, kɔni a ma kɔnɔilu sensen. A ka kunkurun woilu bilabila ka alu jaben i jɔn na. ¹¹ Duwailu jiira soboilu ma tuma mɛn na, Iburama ka alu gbɛn.

¹² Nba, tele be tumana, sunɔɔ ba donda Iburama ja rɔ. Ka a tɛrɛn a ye sunɔɔ rɔ, silan juu ni dibi ba sera a ma. ¹³ Allabatala ka a fɔ a yɛ ko: «Iburama, i ye a lɔn ko i bɔnsɔn di kɛ lɔndanilu ri jamana gbɛrɛ rɔ. Alu ri kɛ jɔnilu ri, ka tɔrɔ kojuuya haan san kɛmɛ naanin wa dafa. ¹⁴ Kɔni jamana mɛn kɛtɔ alu bilala jɔnya rɔ, n di kititɛɛ jamana wo kan. Kiti wa kɛ, i bɔnsɔn di bɔ jamana wo rɔ nanfulu siyaman di. ¹⁵ Ile kɔnin di i la kɔrɔya diya bɔ, ka sa hɛrɛ rɔ. Alu ri i suu don. ¹⁶ I denilu bɔnsɔn naaninna ri alu kɔseyi yan, baa yan mɔɔilu, ni woilu ye Amɛrikailu le ri, alu la kojuu ma dan natamin fɔlɔ ka se alu gbɛn ma.»

¹⁷ Nba, tele bera ka dibi don tuma mɛn na, sinkɔn sisima ni kala mɛlɛn taminda sobo kunkurunilu tɛma. ¹⁸ Wo lɔn jɛrɛ rɔ, teriya donda Allabatala ni Iburama tɛma. A ka a fɔ a yɛ ko: «N di duu jɔn di i bɔnsɔn ma, ka bɔ Misiran ba ma, ka wa haan ba belebele ba ma, mɛn ye Efirati ba ri kɔnin. ¹⁹ Dinkira wo ye Kenikailu bolo, a ni Kenisikailu ni Kadimonikailu ²⁰ ni Hɛtikailu ni Feresikailu ni Refayikailu ²¹ ni Amɛrikailu ni Kanaan bɔnsɔn ni Kirikasikakailu ni Jebusikailu.»

16

Isumayila sɔrɔn ko

¹ Iburama muso Sarayi tun ma den sɔrɔn a yɛ. Wo tuma, Misiranka sunkurun do tɛrɛ Sarayi bolo jɔnya la, mɛn tɔɔ ko Hajara. ² Lon do rɔ, Sarayi ka a fɔ Iburama yɛ ko: «N cɛ, Allabatala ma sɔn n ye den sɔrɔn. I ye wa i la n na jɔn sunkurun Hajara fɛ. Ni Alla sɔnda, a ri den sɔrɔn n yɛ.»

Iburama sɔnda Sarayi la kuma ma. ³ Wo rɔ, a muso Sarayi ka a la jɔn Misiranka sunkurun di a ma ka a kɛ a muso ri, wo ka a tɛrɛn Iburama ra san tan kɛ Kanaan jamana rɔ. ⁴ Iburama wara a la Hajara fɛ. Hajara ka kɔnɔ ta. Hajara ka a yen tuma mɛn na ko a kɔnɔ ma le, a ma a tii Sarayi jii foyi le ri, fɔ ka a dooya. ⁵ Wo rɔ, Sarayi ka a fɔ Iburama yɛ ko: «Ko mɛn ye kɛla n na, wo bɔni ile le rɔ. N ka n na jɔn di i

ma ka a ke i muso ri. Koni a ka a yen tuma men na ko a konɔ ma le, a ma n jii foyi le ri. Allabatala, a ye wo kititeɛ nde ni ile tema!»

⁶ Iburama ka Sarayi jabi: «Ale le wo ri. I la jon ye i la fanka le korɔ. Men wa i diya, i ye wo ke a la.» Wo rɔ, Sarayi ka Hajara torɔ kojuuya, foo Hajara ka i bori a korɔ ka wa.

⁷ Allabatala la meleka ka Hajara yen ko do rɔ wula kondɔ. Ko wo ye Suri sila dafɛ. ⁸ Meleka ka a fo a ye ko: «Ile, Hajara, Sarayi la jonmuso, i boni mi? I wato mi?» Hajara ka a jabi: «N borini n tii Sarayi le korɔ.»

⁹ Allabatala la meleka ka a fo a ye ko: «I koseyi i tii wara, ka wa i fanmajii a ye ka a kan mira.» ¹⁰ Meleka kan ko: «N di i bonsɔn siyaya a na ma, foo mɔɔ te wo jate lon muume!» ¹¹ Habadan Mansala la meleka ka a fo a ye iko tuun ko: «I na lo. I konɔ ma le, i ri dence sɔrɔn. I ye wo too la ko Isumayila, baa Allabatala da i la jusukasi kan namɛn. ¹² Den wo ri ke iko waa rɔ sofali, men bilani a jere ma. A ti se a la yala a badenma tema. A ni a badenmailu te ben.»

¹³ Hajara kan ko: «Allabatala na yen n na», wo rɔ a ka too do la ko: «Alla men korɔtanin na yen n na.»

¹⁴ Wo le rɔ, kakun men ye Kadɛsi so ni Berɛdi so te, mɔɔilu ye wo kilila ko Lasayi Rɔyi.

¹⁵ Wo taminni ko, Hajara ka dence sɔrɔn Iburama ye. Iburama ka den too la ko Isumayila. ¹⁶ Hajara ka Isumayila sɔrɔn tuma men na, Iburama sɔrɔn tun da san biseyin ni san wɔrɔ bɔ.

17

Alla ni Iburama la teriya too masere

¹ Iburama sɔrɔn ka san bikɔnɔndɔ ni san kɔnɔndɔ bɔ tuma men na, Allabatala ka a jere yiraka a la ka a fo a ye ko: «Nde le Alla Sebetii ri. I ye n na sila taama ka ke mɔɔ telenni ba ri. ² Wo wa ke, n di an na teriya mafa i ye ka i bonsɔn siyaya kosebe.»

³ Iburama ka wo men ka a jakɔrɔ ben duu ma. Alla kumara a ye ko:

⁴ «An ye teriya men tala, wo le ye jin di. Jamana siyaman di bɔ i rɔ. ⁵ A

te fo i ma butun ko Iburama. I kilitɔ le sisen ko Iburahima, baa n di i ke jamana siyaman benba ri. ⁶ N di i jiri kosebe. I bonsɔn di siyaya ka ke jamanailu ri. Mansailu ri bɔ i bonsɔn dɔ. ⁷ An na teriya wo ri to an tema a ni i bonsɔnilu fanan, menilu bee nato i ko. Teriya wo te banna habadan. N di ke i Maari Alla ri, a ni i bonsɔn ta. ⁸ I ye londanya la jamana men dɔ bi, n di jamana wo di ile ni i bonsɔn bee ma. Kanaan jamana wo ri ke ile ni i bonsɔn ta ri habadan. N di ke i bonsɔn na Maari Alla ri.»

⁹⁻¹⁰ Alla ka a fo Iburahima ye ko: «I ni i bonsɔn bee ye an na teriya sila taama ka n kan mira. Ai ka kan ka diyagboya ko men ke, wo le ye jin di. Ai ce kelen kelenna bee ye faaninta ke. ¹¹ Ai wa faaninta ke, wo ri ke an na teriya too masere ri nde ni aile tema. ¹² Ka bɔ bi ma haan ka wa, denceilu bee ye faaninta ke alu sɔrɔn tele seyin ma. Hali jonilu. Jon fen fen wa sɔrɔn i wara, i ye a faaninta ke wo na le ma. I wa jon fen fen san wodi la siya gberɛilu ma, wo fanan ye faaninta ke na kelen wo ma. ¹³ Ni a sɔrɔnda i wara, ni i ka a san i la wodigbe la, a bee ye faaninta ke. Wo le rɔ, n na teriya too masere ri ke ai fari ma, ka a yiraka ko teriya wo ri men kadawu. ¹⁴ Ni ce men ma faaninta ke ka wo no ke a fari ma, wo ye fara a badenmailu la, baa n kan men diyagboya le, a ma wo ke. Wo rɔ, a ra n na teriya sila bila.»

¹⁵ Nba, Alla ka a fo Iburahima ye ko: «I kana a fo i muso ma butun ko Sarayi. A too le sisen ko Saran. ¹⁶ N di baraka don a rɔ. N di a ke, a ri dence sɔrɔn i ye. N di baraka don Saran na ko rɔ ka a ke siyailu ma ri. Mansailu ri bɔ a bonsɔn dɔ.»

¹⁷ Iburahima ka a jakɔrɔ ben duu ma. Koni a ka Alla la kuma men a yelɛra ka a fo a jere kondɔ ko: «Ce men sɔrɔn da san kemɛ bɔ, wo keto den sɔrɔnna di? Saran fanan da san bikɔnɔndɔ sɔrɔn. Wo ri se moyila den na wa?» ¹⁸ A ka Alla madiya ko: «I jaandi. I ye baraka don Isumayila la ko rɔ, ka i janto a rɔ.»

¹⁹ Alla ka a jabi: «Wo kuma te, koni

i muso Saran di dence sərən i ye. I ri a tɔɔ la ko Isiyaka. Teriya ri don n ni Isiyaka tɛma, a ni a bənsən mənɪlu natɔ a kɔ. Teriya wo ri mən kadawu. ²⁰ Mən lɔni Isumayila la ko ma, i ka mən dali n fɛ, n di wo kɛ. N di baraka don a la ko rɔ ka den siyaman di a ma, ka a bənsən siyaya kɔsɛbɛ. A ri faama tan ni fila sərən. N di jamana ba do bɔ a rɔ. ²¹ Kɔni n na teriya ri tɔ n ni Saran dence Isiyaka le tɛma, mən Saran di sərən i ye jɪn tuma sandɔ.» ²² Alla banda kumala Iburahima ye tumana mən na, a bɔra Iburahima fɛ.

²³ Wo lon kelen dɔ, Iburahima ka Isumayi la faaninta kɛ, ka a la jɔn bɛɛ fanan faaninta kɛ, mənɪlu sərənɪni a wara a ni mənɪlu sanni a bolo. Cɛman kelen kelenna mən bɛɛ tɛrɛ a wara, Iburahima ka wo bɛɛ faaninta kɛ ikomin Alla ka a fɔ a ye ja mən ma. ²⁴ Iburahima jɛrɛ ka faaninta kɛ ka a tɛrɛn a sərən da san bikənɔndɔ ni san kənɔndɔ bɔ. ²⁵ A dence Isumayila ka faaninta kɛ ka a tɛrɛn a sərən da san tan ni sawa bɔ. ²⁶ Wo lon kelen dɔ, Iburahima ni a dence Isumayila fila bɛɛ ka faaninta kɛ, ²⁷ a ni cɛman mənɪlu bɛɛ tɛrɛ Iburahima wara. Jɔn mənɪlu sərənɪni a wara, a ni mənɪlu sanni a bolo siya gbɛrɛɪlu ma, woɪlu bɛɛ ka faaninta kɛ a fɛ.

18

Isiyaka sərən ko

¹ Lon do rɔ, Allabatala ka a jɛrɛ yiraka Iburahima la Mamere la jiri-juilu kɔrɔ. Wo ka Iburahima siini tɛrɛ a la faaninbon da la tele kunna rɔ. ² Iburahima ka a ja lɔ ka cɛ sawa lɔni yen. Alu tun ma jan a la. A ka alu yen tuma mən na, a borimantɔ bɔra a la faaninbon da la ka wa alu labɛn, ka a majii bakɛ ka alu fo. ³ A ka a fɔ alu ye ko: «N tiilu, ai jaandi, ai kana tamin n wara ten. ⁴ Ko ji ye na ka ai sen mako, ka ban ka ai jɔrɔn lulen na. ⁵ N ye wa damunun fen jɪinin a ye damunun ke. Baa, ai ra na ai la baraden wara. Ai ti se bɔla yan wo ja a ma damunun ke. A wa banda damununna a ri sila mira ka wa.» Alu ka Iburahima jabi: «Ale le wo ri, wo tɛ baasi ri.»

⁶ Iburahima borimantɔ donda a la faaninbon na ka a fɔ Saran ye ko: «I kaliya ka farɛni muu juma sumanifɛn ja sawa suman, ka a gbasi ka a kɛ buru ri.» ⁷ Iburahima ka a bori ka wa nisi warɛ rɔ, ka nisiden tɔlɔni do mira, mən sobo duman. A ka wo don a la jɔn do bolo. Jɔn wo ka a kaliya ka nisiden kannatɛɛ ka a sobo tibi. ⁸ Iburahima ka nɔnɔ sunɔni ni nɔnɔ kɛndɛ ta, ka nisiden sobo tibini la woɪlu kan ka wa wo bɛɛ sii lɔndan sawa kɔrɔ. Alu tɛrɛ ye damununna tuma mən na, Iburahima ka a lɔ alu dafɛ jiri kɔrɔ.

⁹ Alu ka Iburahima mapininka ko: «I muso Saran ye mi?» A kan ko: «A ye faaninbon na.»

¹⁰ Kelen kan ko: «N di na bɔ i fɛ jɪn tuma sandɔ. Wo ri a tɛrɛn i muso Saran da dence sərən.»

Saran siini tɛrɛ lɔndance wo kɔfɛ faaninbon da la, ka a tolo malɔ a la. ¹¹ Wo tuma, Iburahima ni Saran da kɔrɔ kɔsɛbɛ. Den sərən waati ra tamin Saran kan. ¹² Saran ka kuma wo mən tuma mən na, a yɛlɛra a jɛrɛ ma, ka a fɔ ko: «Nde kɔrɔni ba le. N cɛ fanan da cɛmɔɔya kɔsɛbɛ. N di se den sərənna wo rɔ, ka sewa wo rɔ wa?»

¹³ Wo rɔ, Allabatala ka a fɔ Iburahima ye ko: «Nfenna Saran ye yɛlɛla ka sika a den sərən ko rɔ a kɔrɔya waati? ¹⁴ Allabatala se kapala fen su juman de kɛla? Jɪn tuma sandɔ, n di na bɔ i fɛ yan. Wo ri a tɛrɛn i la muso Saran da dence sərən.»

¹⁵ Saran silanda ka wuya fɔ ko: «Nde ma yɛlɛ de!» Kɔni Allabatala kan ko: «I yɛlɛra le jɔ!»

Iburahima ka Alla tara Sɔdɔmukailu ye

¹⁶ Nba, lɔndan woɪlu wuli mən kɛni ka wa, Iburahima wara alu bilasila. Alu sera tindi do kan ka alu ja lɔ Sɔdɔmu so fan fɛ lala. ¹⁷ Allabatala ka a fɔ a jɛrɛ ma ko: «N kɛtɔ mən kɛla, n di wo dokon Iburahima ma wa? ¹⁸ Baa a ri kɛ jamatii ba ri, fanka ye mən na. Iburahima ri kɛ sababu ri, siya bɛɛ ri baraka sərən n bolo. ¹⁹ N da a jɛnematɔmɔn, kosa a ri a denɪlu ni a bənsən bɛɛ jamari ko alu ye n na sila taama telenbaya rɔ. Ni alu ka wo kɛ,

n di n na teriya mafa, n ka men ta Iburahima ye.»

²⁰ Nba, Allabatala ka a fo Iburahima ye ko: «Sodomukailu ni Komarikailu jalakili kan da siyaya. Alu la ko haramunnin a ra wara kosebe. ²¹ Wo ro, n wato alu ragbela, sa n di a lon ni alu ra kojuu ke ikomin a fora n pana na men ma.»

²² Ce woilu bora Iburahima torofe ka wa Sodomu fan fe. Koni Iburahima lani tora Allabatala jakoro. ²³ A ka a madon a la ka a fo a ye ko: «Allabatala, i ri jahadi la mao telenilu ni mao telenbalilu bee joon kan wa? ²⁴ Ni i ka mao telenni biloolu teren so kondoye, i ri jahadi la so kondoye maoilu bee kan wa? I ti se so kondoye maoilu tola ye mao telenni biloolu woilu la ko koson wa? ²⁵ Ka mao telenilu faa mao telenbalilu fe, i te ko su wo kela fewu. I te sanna ka mao teleni ni mao telenbalilu jate kelen di ka jahadi la alu bee kan. I te ko su wo kela fewu! Ile le dununa bee kititela ri, men ye kojuu ni kojuma faranfaasila.»

²⁶ Allabatala ka Iburahima jabi: «Ni n ka mao telenni biloolu teren Sodomu, n di so kondoye mao bee to ye mao juma biloolu woilu la ko koson.»

²⁷ Iburahima ka a fo a ye iko tuun ko: «Maari, i ye dije. N te foyi ri fo banku, koni n ye n dajala ka kuma i ye. ²⁸ Ni i ka a teren mao telenni te mao biloolu ba don? Ni mao loolu daron ka mao biloolu jan, i ri jahadi la so bee kan mao loolu woilu la ko koson wa?» Allabatala ka a jabi: «Ni n ka mao telenni binaanin ni loolu teren so kondoye, n te jahidi la so kan.»

²⁹ Iburahima kumara a ye iko ko: «Ni mao telenni ma tamin mao binaanin kan don?» Allabatala kan ko: «Mao binaanin woilu la ko koson, n te jahadi la so kan.» ³⁰ Iburahima kan ko: «Maari, i jaandi, i kana diminya n ma, koni n ye kumala iko. Ni i ka mao telenni bisawa daron teren so kondoye don?» Allabatala kan ko: «Ni n ka mao telenni bisawa teren ye, n te jahadi la so kan.» ³¹ Iburahima kan ko: «Maari, ye n dije. N ye n dajala ka kuma i ye iko. Ni i ka a teren ko mao telenni

te tamin mao muwan kan don?» Allabatala ka a jabi: «N te jahadi la so kan mao muwan woilu la ko koson.»

³² Iburahima kan ko: «Maari, i kana diminya n ma. N na kuma dan de jin di. Ni mao telenni muume kera mao tan di don?» Allabatala kan ko: «N te jahadi la so kan mao tan woilu la ko koson.»

³³ Allabatala banni kumala Iburahima fe, a wara. Iburahima ka i koseyi ka wa a wara.

19

Sodomu ni Komari soilu Jahadi na

¹ Nba, meleka fila wo sera Sodomu wura fe. Luti tere siini so donda la. A ka alu yen tuma men na, a wulira ka wa alu laben ka majii bake ka alu tuwa. ² A kan ko: «N tiilu, ai jaandi, ai ye dije ka na jiya n wara. Ai ye ai sen mako ka sii yan. Soma jona, n di sila di ai ma, sa ai ri wa ai la taama ro.» Melekailu ka Luti jabi: «Een. An di sii kenema yan.» ³ Koni Luti kumara alu ye ka a magbeleya, foo alu sonda ka wa jiya a wara. A la maoilu ka buru fununbali ni damunun ba raben. Luti ka wo bee sii a la londanilu koro. Alu ka damunun ke.

⁴ Ka a teren alu ma i la folo, Sodomukailu bora fan bee ro ka na bon naminin. Kamarenilu wo, mabakorilu wo, alu bee nara. ⁵ Alu ka alu kan nabo Luti ma ko: «Ce men nani i wara yan su jin do, alu ye mi? I ye alu lana an ma. An ye a fe ka an la alu fe.»

⁶ Luti bora bon na, ka bon da tuun londanilu ma. ⁷ A ka fo: «N badenmailu. Ai jaandi, ai kana kojuu jin ke.

⁸ N denmuso fila ye yan, wo si ma ce lon folo. N di woilu lana ai ma ka alu di ai ma. Fen fen wa diya ai ye, ai ye wo ke alu la. Koni ai kana foyi ke ce jinilu la, baa alu nani londanya le la n wara.»

⁹ So kondoye maoilu ka a fo i joon ye ko: «Ce jin te foyi le ri fo london, koni sisen a ye a fe ka ke an na kuntii ri.» Alu ka a fo Luti ye ko: «I bo sila la an tema. Ni i ma i bo an yoro, an di men ke i la, wo ri juuya i la londanilu ta ri.» Alu ka Luti tuntun fanka la ka sudunya bon na sa alu ri da kadi ka

don. ¹⁰ Kɔni cɛ fila woilu ka da laka ka alu boloilu labɔ ka Luti mira. Alu ka a ladon bon na ka da sɔɔ tuma mɛn na, ¹¹ alu ka mɔɔilu bɛɛ ja fuyenya bon da kɔrɔ. Fɛn fɛn tɛrɛ don ko rɔ bon na, woilu bɛɛ ja fuyenyara, kanberen wo, mɔɔbakɔrɔ wo, woilu bɛɛ. Wo rɔ, alu ka bon da jinin ka kaɲa.

¹² Cɛ fila wo ka a fɔ Luti yɛ ko: «I la mɔɔ doilu ye so kɔndɔ yan wa? I ye a bɛɛ labɔ so kɔndɔ. I biran wo, i dencɛilu wo, i denmusoilu wo, i la mɔɔ bɛɛ labɔ, ¹³ baa an kɛtɔ so jɛn bɛɛ halakila le. Alu jalakili kan da siyaya Allabatala ɲana. Wo rɔ, ale le ka an lɔ alu halakila.»

¹⁴ Nba, Luti bɔra ka wa kuma a biranilu yɛ, mɛnilu ka a denmusoilu mamira. A ka a fɔ alu yɛ ko: «Ai ye wuli. An ye an bori ka bɔ so kɔndɔ. Allabatala kɛtɔ so halakila le!» Kɔni, Luti biranilu ka a kuma jate yɛlɛmako le ri.

¹⁵ Sɔɔma da la, mɛlɛka woilu ka a fɔ Luti yɛ ka a magbeleya a yɛ ko: «I kaliya! I ye i muso ni i demuso fila ta ka wa. Ni wo tɛ, ai ri halaki so jahadi rɔ.» ¹⁶ Kɔni, Luti ka a la sumaya. Wo rɔ, alu ka a mira a bolo ma, a ni a muso ni a denmuso fila ka wa alu ri so kɔkan. Allabatala kinikinira alu ma wo ɲa le ma. ¹⁷ Alu bɔ mɛn kɛni so kɔndɔ, mɛlɛka kelen ka a fɔ alu yɛ ko: «Ai ye ai bori ka wa ka ai jɛrɛ kisi. Ai kana ai kɔfɛnɛ. Ai kana ai lɔ kɛnɛgbɛ yɔrɔ si rɔ. Ai ye i bori ka wa koyinkɛ kan, sa ai kana halaki.»

¹⁸ Luti ka fɔ: «ɛɛ, n tii. I jaandi. ¹⁹ I ra ban ka n kisi, kɔni n ti se n borila foo koyinkɛ kan. Sani n ye se ye, n di jahadi sɔrɔn. ²⁰ I ɲa lɔ. I ma so wo yen, mɛn ma jan yan na. So wo ka doo. N di se wo sɔrɔnna. N tii, i jaandi. N ye n bori ka wa so misɛn wo la, sa n di kisi.»

²¹ Mɛlɛka kan ko: «Ale le wo ri. N da diɲɛ wo ma. I kan so mɛn ma wo ri, n tɛ jahadi la wo kan. ²² Kɔni ai ye i kaliya ka wa don ye. Ni ai ma se ye, n ti se foyi kɛla.» So mɛn Luti ka a fɔ a ma ko a dooman, so wo tɔɔ lara ko Sowari.

²³ Luti donda Sowari so kɔndɔ ka a tɛrɛn tele ra yɛlɛ. ²⁴ Wo tuma,

Allabatala ka ta tinbiriki lama lajii Sɔdɔmu ni Kɔmɔri kan ikomin sanci kisɛ. Allabatala jɛrɛ le ka wo lajii ka bɔ sankolo rɔ. ²⁵ Wo rɔ, Allabatala ka so woilu bɛɛ janin, a ni kɛnɛgbɛ bɛɛ. Mɔɔilu bɛɛ halakira, a ni jiri ni bin bɛɛ. ²⁶ Alu watɔla, Luti muso ka kɔfɛnɛ dinkira mɛn dɔ, a yɛlɛmanda ka kɛ kɔɔ kaba ri.

²⁷ Wo sɔɔma da la jona, Iburahima wara kuma diya wo rɔ, a ni Allabatala tun kumara i ɲɔɔn fɛ dinkira mɛn kɔnin. ²⁸ A ka a ɲa lɔ ka Sɔdɔmu ni Kɔmɔri soilu ragbɛ, a ni kɛnɛgbɛ bɛɛ. A ka sisi wulitɔla yen. Sisi bɔra ikomin ta wa jiri mira furu kɔndɔ.

²⁹ Nba, Alla ka kɛnɛgbɛ so bɛɛ halaki tuma mɛn na, a ka a miri Iburahima ma ka Luti kisi ta la halakili ma. Ta wo ka so bɛɛ halaki, Luti siini tɛrɛ dinkira mɛn dɔ.

Luti ni a denmuso fila la ko

³⁰ Luti ma sɔn ka to Sowari ka a masɔrɔn a silanni. Wo rɔ, a ka a denmuso fila ta ka wa alu ri koyinkɛ kan. Alu ka alu sii falan na ye. ³¹ Lon do rɔ a denmuso kɔrɔmamɔɔ ka a fɔ a doomuso yɛ ko: «An fa ra kɔrɔya. Cɛ fanan tɛ yan, mɛn di an furu, ikomin a ye kɛla dunuɲa fan bɛɛ rɔ ɲa mɛn ma. ³² An ye dɔlɔ di an fa ma. A wa a min ka a ɲa laminin, an di an la a fɛ, sa an di den sɔrɔn, sa an fa bɔnsɔn kana tunun dunuɲa ma.» ³³ Alu ka dɔlɔ di alu fa ma su wo rɔ. A ka a min foo ka a ɲa laminin. A denmuso kɔrɔmamɔɔ wara a la a fɛ. Luti ma a la tumana lɔn. A ma a wuli tumana fanan lɔn.

³⁴ Wo sɔɔma da la, Luti denmuso kɔrɔmamɔɔ ka a fɔ a doomuso yɛ ko: «Su rɔ, n ka n la n fa fɛ. Su ba ko, an ye dɔlɔ di a ma ikɔ. A wa a min ka a ɲa laminin, ile ri wa i la a fɛ, sa an fa bɔnsɔn kana tunun dunuɲa ma.»

³⁵ Alu ka dɔlɔ di alu fa ma su wo rɔ ikɔ. A ka a min foo ka a ɲa laminin. A denmuso doomamɔɔ wara a la a fɛ. Luti ma a la tumana lɔn. A ma a wuli tumana fanan lɔn.

³⁶ Nba, Luti denmuso fila bɛɛ ka kɔnɔ ta Luti fɛ ɲa wo le ma. ³⁷ A denmuso kɔrɔmamɔɔ ka dencɛ sɔrɔn ka a tɔɔ la ko Mowabu. Mowabu bɔnsɔn mɛn ye ye bi, wo benba le wo ri. ³⁸ A

doomuso fanan ka dence sɔrɔn, ka a tɔɔ la kɔ Benami. Amoni bɔnsɔn men ye ye bi, wo benba le wo ri.

20

Ko mɛn taminda Iburahima ni Abimeleki tema

¹ Nba, Iburahima bɔra Mamere ka wa Nɛkɛbi, ka taa i sii Kadɛsi a ni Suri so fila tema. Ka a tɛrɛn a ye Kerari, ² Iburahima ka a fɔ ye mɔɔilu ye Saran na ko rɔ ko: «N doomuso le.» Wo le rɔ, Kerari mansa Abimeleki ka a la mɔɔilu lɔ Saran mirala kosa a ri a kɛ a la muso ri. ³ Kɔni su do rɔ, Alla ka a jɛrɛ yiraka Abimeleki la sibo rɔ, ka a fɔ a ye ko: «Abimeleki i ja lɔ. A tɛ mɛn i ri faa dɛ, baa i nɔ muso mɛn mirala jin di, a furunin de.»

⁴ Wo ka a tɛrɛn, Abimeleki tun ma a la Saran fɛ fɔlɔ. Wo rɔ, a ka Alla jabi: «Faama, i ri se n na jamana halakila hali an ma kojuu kɛ wa? ⁵ A cɛ le ma a fɔ n ye ko a doomuso le jin di wa? Muso fanan ma a fɔ ko ale kɔrɔcɛ le wa? N kɔnin ka ko jin kɛ jusu gbɛya le la. N ma kojuu kɛ.»

⁶ Alla ka Abimeleki jabi sibo kelen wo rɔ ko: «N ka a lɔn ko i ka ko jin kɛ jusu gbɛya le rɔ. Wo le rɔ, nde le ka a kɛ, i ma i la a fɛ fɔlɔ ka ko haramunnin kɛ. ⁷ Nba, cɛ wo muso laseyi a ma. N na nabijuma de a ri. A ri madiyali kɛ i ye sa i kana faa. Ni i ma a muso laseyi a ma, i ye la a la ko i ri faa fewu, i ni i la mɔɔ bɛɛ!»

⁸ Sɔɔma da la jona, Abimeleki ka a la mɔɔilu kili ka ko wo bɛɛ ja fɔ alu ye. Alu ka wo mɛn ka silan kojuuya. ⁹ Abimeleki ka Iburahima kili ka a fɔ a ye ko: «Cɛ, i ka nfɛn kɛ an na jin de ten? N na kojuu su juman kɛla i la fo i ra kojuu jin jɔɔn nase nde ni n na jamana mɔɔilu ma? I ra mɛn kɛla n na jin, mɔɔ ma kan ka wo kɛ i mɔɔjɔɔn na habadan! ¹⁰ I ka ko jin kɛ nfenna?»

¹¹ Iburahima ka a jabi: «N tɛrɛ ye n mirila le ko n tɛ mɔɔ sɔrɔn jamana jin dɔ, mɛn silanni Alla ye. N ko yan mɔɔilu ri n faa n na muso kɔsɔn. Wo le rɔ, n ka a fɔ i ye ko n doomuso le.

¹² Wo bɛɛ ni a ta, n doomuso bɛrɛ bɛrɛ

le a ri. An bɛɛ ye fa kelen de la, kɔni an tɛ na kelen na. N ka a furu ka a kɛ n muso ri. ¹³ Alla ka n nabɔ n fa wara tuma mɛn na n ka wa taama rɔ, n ka a fɔ Saran ye ko: «I ka kan ka jumaya mɛn kɛ n ye wo rɔ, wo le ye jin di. An wa wa yɔrɔ yɔrɔ, i ye a fɔ ye mɔɔilu ye ko «N kɔrɔcɛ le a ri.»»

¹⁴ Abimeleki ka Iburahima muso Saran naseyi a ma, ka saailu ni bailu ni nisiilu la a kan, a ni jɔnilu. ¹⁵ A ka a fɔ Iburahima ye ko: «N na jamana ragbɛ. A yɔrɔ mɛn wa diya i ye, i ye wa i sii ye.»

¹⁶ A ka a fɔ Saran ye ko: «A ragbɛ! N da wodigbɛ waa kelen di i kɔrɔcɛ ma ka a yiraka ai wara mɔɔ bɛɛ la ko i ma kojuu kɛ. Mɔɔ bɛɛ ri a lɔn ko i ra jo sɔrɔn.»

¹⁷ Iburahima ka Alla tara Abimeleki ye. Wo rɔ, Alla ka Abimeleki lakɛndɛya, a ni a la muso ni a la jɔnmuso bɛɛ, wo le rɔ ai ri se den sɔrɔn ikɔ tuun ¹⁸ baa Allabatala tun da densɔrɔnbaliya jankarɔ le bila Abimeleki muso bɛɛ la Iburahima muso Saran mira kɔsɔn.

21

Isiyaka sɔrɔn ko

¹ Allabatala hinara Saran na ikomin a tun ka a fɔ ja mɛn ma. A ka lahidi mɛn ta a ye fɔlɔ, a ka wo mafa. ² Wo rɔ, Iburahima la cɛmɔɔbaya waati rɔ, Saran ka kɔnɔ ta ka dence sɔrɔn a ye, waati mɛn fɔni Alla bolo kɔrɔmanna. ³ Saran ka dence mɛn sɔrɔn, Iburahima ka wo tɔɔ la ko Isiyaka*. ⁴ Isiyaka sɔrɔn tele seyɛn, Iburahima ka a faaninta kɛ, ikomin Alla ka a jamari a ye ja mɛn ma fɔlɔ. ⁵ Isiyaka sɔrɔnda ka a tɛrɛn Iburahima sɔrɔn da san kɛmɛ bɔ. ⁶ Saran kan ko: «ɛɛ! Alla ra n nasewa foo n da jalɛn ka yeɛ bakɛ. Ko jin ba fɔ mɔɔ mɛn ye, wo fanan di sewa ka yeɛ n fɛ.» ⁷ Saran kumara ikɔ ko: «Yon tun di a fɔ Iburahima ye ko Saran di sin di den ma wa? Kɔni n da dence sɔrɔn a ye, ka a tɛrɛn a ra cɛmɔɔya kɔsɛbɛ.»

Hajara ni a den gbɛnda

* **21:3** Isiyaka kɔrɔ ye le ko a ye yeɛla

⁸ Nba, den bonyara. Ie ka a da bɔ sin na lon mɛn dɔ, Iburahima ka tolon ba kɛ. ⁹ Misiranka muso Hajara ka dence mɛn sɔrɔn Iburahima yɛ, wo tɛrɛ ye Isiyaka mayɛlɛla. Saran ka wo yen ¹⁰ ka a fɔ Iburahima yɛ ko: «I ye jɔnmuso wo ni a dence gbɛn. N dence Isiyaka le dɔrɔn di kɛ i cɛtala ri. A dence tɛ kɛ i cɛtala ri fewu!»

¹¹ Saran na kuma wo gbara Iburahima la kosebɛ, ka a masɔrɔn Isumayila fanan ye a den de ri. ¹² Kɔni Alla ka a fɔ a yɛ ko: «Iburahima, wo kana gba i la i dence ni i la jɔnmuso la ko. Saran ba fen fen jinin i fɛ, i ye wo kɛ a yɛ, baa n ka bɔnsɔn mɛn lahiɗi ta i yɛ, bɔnsɔn wo bɔtɔ Isiyaka le rɔ. ¹³ Kɔni n di i la jɔnmuso dence bɔnsɔn fanan siyaya ka a kɛ jamatii ri ka a masɔrɔn a bɔra ile le rɔ.»

¹⁴ Wo duu sa gbɛni, Iburahima ka buru ta ka a di Hajara ma, ka ji kɛ jikɛfen gbololama kɔndɔ ka wo fanan di a ma. A ka a den di a ma ko alu ye wa. Hajara bɔra Iburahima wara wo rɔ ka wa a mataama wula kɔndɔ, Bɛri Seba so kɔkan. ¹⁵ Alu ka alu mataama wula kɔndɔ haan ji banda jikɛfen kɔndɔ. Ji banda tuma mɛn na, Hajara ka a den to jirinin do lulen na. ¹⁶ A ka a mabɔ a den na ko biyɛ sɔmɔndiya ko kelen jatela ka a sii, baa a ka a miri ko a tɛ a fɛ ka a den faatɔla yen. A ka a sii ye ka kasi kojuuya. ¹⁷ Kɔni Alla ka den kasi kan mɛn. Wo rɔ, Alla la mɛleka ka a kan nabɔ Hajara ma ka bɔ sankolo rɔ. A kan ko: «Hajara, nfen kɛni? I kana silan. Alla ra i den kasi kan mɛn. ¹⁸ I wuli ka wa den bolo mira. N di a bɔnsɔn siyaya ka a kɛ jamana ba ri.»

¹⁹ Alla ka Hajara ja laka. A ka kɔlɔn do yen. A wara jikɛfen nafa ji rɔ ka na a di den ma. Den ka ji min. ²⁰ Alla tora den fɛ. A kunbayara, ka a sii wula kɔndɔ ka a kɛ biyɛfilila ri. ²¹ A siini tɛrɛ Paran wula kɔndɔ. A na ka Misiranka muso do furu ka wo di a ma.

Iburahima ni Abimeleki la teriya

† **21:31** Bɛri Seba kɔrɔ ye le ko Teriya Kɔlɔn

²² Nba, lon do rɔ Abimeleki ka a la kɛlɛden kuntii Pikɔli ta ka wa Iburahima wara. A ka a fɔ Iburahima yɛ ko: «Alla ye i fɛ i la ko bɛɛ rɔ. ²³ Wo rɔ, n ye a fɛ i ye i kali Alla la yan bi, ko nde ni n denilu, a ni n mamarenilu, ko i tɛ an si janfa. I ye lɔndan de ri n na jamana rɔ yan. N ka jumaya mɛn kɛ i yɛ wo rɔ, n da wo kɛ. Wo ja kelen ma, i ka kan ka jumaya wo kɛ n yɛ, i ye wo kɛ. I ye an na jamana mɛn dɔ bi, i ka kan ka jumaya mɛn kɛ wo la mɔɔilu yɛ, i ye wo fanan kɛ.» ²⁴ Iburahima kan ko: «Ale le wo ri, n da n kali wo la.» ²⁵ Kɔni Iburahima ka Abimeleki jalaki kɔlɔn do la ko rɔ, baa Abimeleki la jɔnilu tun da wo mira fanka la. ²⁶ Abimeleki ka Iburahima jabi: «N ma a lɔn n na jɔn mɛn ka kɔlɔn mira. Ile ma foyi fɔ n yɛ. N ma a lɔn fo bi.»

²⁷ Iburahima ka a la saa doilu bɔ, a ni a la bailu a ni a la nisilu bɔ ka a di Abimeleki ma, alu la teriya rɔ. ²⁸ Iburahima ka saadeni musoman wɔrɔnwula gbɛrɛ fanan bɔ a la saa kuru rɔ. ²⁹ Abimeleki ka a majininka ko: «I ka saadeni musoman wɔrɔnwula jin bɔ nfenna ko rɔ?» ³⁰ Iburahima kan ko: «Saadeni wɔrɔnwula jin mira. Alu ye kɛ an sere ri ka a yiraka ko nde le ka kɔlɔn jin sen.» ³¹ Wo le rɔ, alu ka dinkira wo tɔɔ la ko Bɛri Seba†, baa Iburahima ni Abimeleki ka alu kali alu jɔɔn yɛ dinkira wo le rɔ.

³² Alu ka alu kali alu jɔɔn yɛ tuma mɛn na, Abimeleki ni a la kɛlɛden kuntii Pikɔli ka alu kɔseyi alu wara Filisiti jamana rɔ.

³³ Iburahima ka tamarisi ju turu Bɛri Seba ka Allabatala bato, Maari mɛn tɛ banna kɔnin.

³⁴ Iburahima mɛnda Filisiti jamana wo rɔ ka waati jan kɛ ye.

22

Alla ka Iburahima kɔrɔbɔ a dence la ko rɔ

¹ Nba, waati wo taminni kɔ rɔ, Alla ka Iburahima kɔrɔbɔ. A ka a kili ko: «Iburahima.» Iburahima kan ko: «Naa-mun.» ² Alla kan ko: «I ye Isiyaka ta, i

dence kelen pe, men duman i ye. I ye wa a ri Morija mara rɔ. N di koyinke do yiraka i la ye. I ye wa koyinke wo kan ka Isiyaka ke saraka ri ka n so a la ye. I ye a faa ka a janin ka a ke buuri ri.»

³ Wo Duusa gbɛni, Iburahima wulira jona ka loo tee Alla solifen janin kanma ka a la fali rabɛn. A ka a la joncɛ fila kili, a ni a dence Isiyaka. Alu bee ka sila mira ka wa. Alla ka dinkira men ko fo a ye, alu wara ye. ⁴ Alu ka tele sawa ke taaman na. Iburahima ka a ja lo wula jan na ka dinkira wo yen. ⁵ Iburahima ka a fo a la jonilu ye ko: «N ni n dence watɔ koyike wo kan ka Alla bato. Ai ye an makɔnɔ fali dafɛ yan. An natɔ.»

⁶ Iburahima ka Alla solifen janin loo sii a dence Isiyaka kun ma, ka a la muru ta, a ni takise. Alu fila wara alu joon fe. ⁷ Isiyaka ka a fo a fa ye ko: «N fa.» Iburahima kan ko: «Naamun.» Isiyaka kan ko: «Takise ye an bolo, loo fanan ye an bolo. Saadennin ye mi, an ye men kela saraka ri ka a di Alla ma?» ⁸ Iburahima ka a jabi: «N den, Alla ri an mako ja ka saadenin ko janabɔ.» Alu fila tora wa la i joon fe.

⁹ Dinkira men ko fɔni a ye Alla bolo, alu sera ye. Iburahima ka saraka bo diya lo ka loo la wo kan. Wo keni, a ka a dence Isiyaka sidi ka a lala saraka bo diya kan loo kun na. ¹⁰ A ka a la muru ta ko a ye a dence kannateɛla.

¹¹ Kɔni Allabatala la meleka tora sankolo rɔ ka a kan nabɔ Iburahima ma ko: «Iburahima, Iburahima!» Iburahima kan ko: «Naamun.» ¹² Meleka kan ko: «I kana i bolo lase i den ma de! I kana foyi ke a la. N da a lon sisen ko i silanni Alla ye, ka a masɔrɔn i ma i ban ka i dence kelen pe di Alla ma.»

¹³ Iburahima ka a ja lo ka saaji do yen. A mirani a kere ma tunin do rɔ. Iburahima wara saaji wo mira ka a ke saraka ri Allabatala so kanma a dence no rɔ. A ka a faa ka a janin ka a ke buuri ri. ¹⁴ Iburahima ka dinkira wo too la ko: «Allabatala di moɔ mako ja.» Wo le rɔ, moɔilu ye a fɔla bi ko: «Allabatala di moɔ mako ja a la koyinke kan.»

¹⁵ Allabatala la meleka tora sankolo rɔ ka Iburahima kili a sija filana rɔ, ¹⁶ ka a fo a ye ko: «Allabatala kan ko: «I ma i ban i dence kelen pe faala ka a ke saraka ri ka a di n ma. Ikomini ra wo ke, n da n kali n jere too la, ko ¹⁷ i ri baraka. N di i bɔnsɔn siyaya iko lolo ye sankolo rɔ ja men ma, wala kooji da la kine siyaman ye ja men do. I bɔnsɔn di se alu juuilu la, foo ka woilu la soilu mira alu la. ¹⁸ Wo ri ke sababu ri, siya bee ri baraka sɔrɔn n bolo i bɔnsɔn fe, baa i ra n kan mira ka a ke.»»

¹⁹ Nba, Iburahima ni a dence ka alu koseyi ka wa a la jonilu teren ye. Alu bee ka sila mira ka wa Beri Seba. Iburahima ka a sii ye le ka men.

²⁰ Waati wo taminni, a fɔra Iburahima ye ko a badenma ce Nakɔri muso Milika fanan da denceilu sɔrɔn. ²¹ A dence fɔlɔma too ko Usi. A dence filana too ko Busi. A dence sawana too ko Kemuheli. Kemuheli wo ye Aramu fa le ri. ²² Milika dence naaninna too ko Kesedi, ka Haso tuun wo la, ka Pilidasi tuun wo la, ka Yidilafe tuun wo la, ka ban ka Betuweli tuun wo la. ²³ Betuweli wo le denmuso le Rebeka ri. Milika ka dence seyin wo le sɔrɔn Iburahima badenma ce Nakɔri ye. ²⁴ Nakɔri muso filana, men too ko Rehuma, wo fanan ka denceilu sɔrɔn a ye. Wo denceilu too le ten: Tebaki, Kahamu, Tahasi a ni Mahaka.

23

Saran na saya

¹ Saran ka san kemɛ ni san muwan ni wɔrɔnwula bo tuma men na, ² a sara Kanaan jamana Kiriyaati Ariba so kɔndɔ, men too bi ko Heburɔn. Iburahima ka a sii Saran suu kun na a ka kasi.

³ Iburahima bɔra a muso Saran suu dafɛ, ka wa kuma Hetika ye, ⁴ a kan ko: «Nde ye londan de ri ai wara yan. Ai ye dinkira do san n ma, sa n di a ke kaburu so ri ka n muso suu don ye.»

⁵ Hetika ka Iburahima jabi: ⁶ «An fa, i tolo malɔ an kan na. Ile ye Alla la faamaden de ri an tema yan. An na kaburu so dinkira men ba diya i ye, i ye i la suu don ye. An si te an ban wo

ma ka an na duu di i ma. I ye i muso suu don.»

⁷ Iburahima ka a wuli ka a majii Hetikailu jana. ⁸ A ka a fɔ alu ye ko: «Nba, ni ai sɔnda n ye n muso sutura, ai jaandi, ai ye Sokari dence Efurɔn madiya n ye. ⁹ Falan mɛn ye a bolo Makipela, a la sɛnɛ kɔnkɔ fɛ kɔnin, a ye wo san n ma. A sankɔ wa kɛ wodi mɛn di, n di wo di a ma ai jɔkɔrɔ yan, sa dinkira wo ri kɛ n na kaburu so ri.»

¹⁰ Wo ka a tɛrɛn Efurɔn jɛrɛ siini Hetika tɛma so donda la ye, baa ale fanan tɛrɛ Hetika de ri. A ka Iburahima jabi jama bɛɛ jana ko, ¹¹ «An fa, i tolo malɔ n kan na. N di sɛnɛ ni falan bɛɛ di i ma ka a la a jɔɔn kan. N ye a bɛɛ dila i ma ka n badenmailu kɛ a sere ri. Wa, i muso suu don.»

¹² Iburahima ka a majii so kɔndɔ mɔɔ bɛɛ jana. ¹³ A ka a fɔ Efurɔn ye wo bɛɛ jɔkɔrɔ ko: «I jaandi, i tolo malɔ n na. N di sɛnɛ jɔn sankɔ di i ma. I ye a mira, sa n di wa n muso suu don ye.» ¹⁴ Efurɔn ka a fɔ Iburahima ye ko: ¹⁵ «N na faama, i tolo malɔ n na. Sɛnɛ jɔn sankɔ tɛ tamin wodigbɛ kilo naanin a ni tala la. Wo ri nfen ja nde ni ile tɛma? Wa i muso suu don.»

¹⁶ Efurɔn ka sɛnɛ sankɔ mɛn fɔ, Iburahima sɔnda wo ma. A ka wodigbɛ wo suman Hetika bɛɛ jana ka a di Efurɔn ma, wodigbɛ kilo naanin a ni tala la, ka bɛn julailu la sumanni ja ma.

¹⁷ Wo rɔ, Iburahima ka Efurɔn na sɛnɛ san a ma, sɛnɛ mɛn tɛrɛ Makipela, Mamere fan fɛ. Sɛnɛ wo ni a falan ni a jiri bɛɛ haan ka wa se sɛnɛ dan na, ¹⁸ wo bɛɛ kɛra Iburahima ta ri. Hetika mɛn bɛɛ siini tɛrɛ ladɛn dɔ so donda la ye, woilu kɛra alu sere ri.

¹⁹ Iburahima bɔra ye ka a wa a muso Saran suu don falan na Makipela, Mamere fan fɛ Kanaan jamana. Mamere wo tɔɔ le fanan ko Heburɔn. ²⁰ Wo le kɔsɔn, sɛnɛ wo ni a falan bɛɛ kɛra Iburahima ta ri, ka a kɛ a la kaburu so ri. A ka wo san Hetika de ma.

24

Isiyaka ka Rebeka furu

¹ Nba, Iburahima kɔrɔyara kɔsɛbɛ, Allabatala tun ka baraka don a la ko bɛɛ rɔ. ² Lon do rɔ, a ka a dɛmɛnba kili, mɛn ye a la nanfulu kunnasiila ri, a ka a fɔ a ye ko: «I bolo la n woro kɔrɔ ka lahidi ta n ye ka i kali. ³ An siini Kanaan bɔnsɔn de tɛma yan, kɔni n ye a fɛ i ye i kali Allabatala tɔɔ rɔ, mɛn ye sankolo ni duukolo tii ri, ko i tɛ Kanaan bɔnsɔn denmuso si furu ka a di n dence ma. ⁴ I ye i kali ko i ri wa n fa jamana rɔ, ka wa denmuso do furu n dence Isiyaka ye n badenmailu wara.»

⁵ Dɛmɛnba wo kan ko: «Ni denmuso ma sɔn ka na nde kɔfɛ yan don? N ye wa i dence ri i fa jamana rɔ wa?»

⁶ Iburahima kan ko: «Eɛn de! I kana wa n dence ri ye fewu! ⁷ Allabatala Alla, mɛn ye sankolo tii ri, wo ka n nabɔ n fa so la, ka n nabɔ n sɔrɔn jamana rɔ. A kumara ka a kali n ye ko a ri jamana jɔn di n bɔnsɔn ma. Ale le jɛrɛ kɛtɔ a la mɛlɛka bilala i jɛ ka wa n fa jamana rɔ, sa i ri muso do sɔrɔn n dence ye ye. ⁸ Ni muso ma sɔn ka na i kɔfɛ, wo kalili kunko ri bɔ i ma, kɔni i kana wa n dence ri de!» ⁹ A dɛmɛnba ka a bolo la a tii Iburahima woro kɔrɔ ka a kali ko a ri wo bɛɛ kɛ.

¹⁰ Wo rɔ, Iburahima la dɛmɛnba ka jɔɔmɛ tan ta a tii la jɔɔmɛilu rɔ ka wa Nakɔri la so la, Aramu Naharayimu mara rɔ. A tii la fen juma ba doilu wara a kun ma. ¹¹ A se mɛn kɛni ye, a ka jɔɔmɛilu lala kɔlɔn da la so kɔkan. A donda wura da le fɛ, musoilu ye wala ji ta diya kɔlɔn da la waati mɛn dɔ.

¹² A ka Alla tara ko: «Allabatala, n tii Iburahima Maari Alla, i jaandi, i ye n na sila diya n na bi. I ye jumaya kɛ n tii Iburahima ye. ¹³ N lɔni kɔlɔn da la yan, so kɔndɔ sunkurunilu ri na ji ta diya yan sisen. ¹⁴ N ba a fɔ sunkurun mɛn ye ko: «I la jitafen najii ka n sɔ ji rɔ, n ye n min», ni wo ka n sɔ, ka ban ka n na jɔɔmɛilu fanan namin, nba sunkurun wo ye kɛ i la baaraden Isiyaka muso ri, i jɛrɛ ka mɛn natɛɛ a ma. Ni wo bɛɛ kɛra, n di a lɔn ko i ra jumaya kɛ n tii ye ka a masɔrɔn i ra kɛ a Maari Alla ri.»

¹⁵ Sani a ye ban Alla matarala, Rebeka nara ka a tɛrɛn a la jitafen ye a kamannakun kan. Rebeka ye Betuwɛli denmuso le ri. Betuwɛli ye Milika dence le ri. Milika ye Nakɔri la muso le ri, Iburahima kɔrɔcɛ kɔnin. ¹⁶ Sunkurun wo kɛɲi kosebɛ. A ma cɛ lɔn fɔlɔ. A wara ji ta diya, ka a la jitafen nafa ka a kɔseyi. ¹⁷ Iburahima dɛmɛnba ka i bori ka wa a labɛn, ka a fɔ a yɛ ko: «N na, i jaandi, i ye n sɔ ji rɔ, n ye n min.»

¹⁸ Sunkurun ka a kaliya ka a la jitafen majii, ka cɛ wo jabi: «N fa, i min.» A ka a la jitafen mira a bolo la ka cɛ sɔ ji rɔ. ¹⁹ A banni ji minna, sunkurun kan ko: «I lɔ, n di wa ji ta ka i la jɔɔmɛilu fanan sɔ ji rɔ. A bɛɛ ye alu min ka wasa.» ²⁰ A ka i kaliya ka a la jitafen najii ka ji kɛ kolofen na jiminfen kɔndɔ ka i bori ka wa ji ta ikɔ. A tora ji tala ka na haan jɔɔmɛilu bɛɛ banda alu minna. ²¹ A tɛrɛ ye baara wo kan tuma mɛn na, cɛ wo ka a lɔ ka a mafɛnɛ. A ma foyi fɔ. A ka sunkurun kɔrɔsi ka a lɔn ni Allabatala da a la sila diyala.

²² Nɔɔmɛ bɛɛ banda ji minna tuma mɛn na, cɛ ka nundɔlafɛn sanin do labɔ, mɛn sumannin di karamun loolu bɔ. A ka bololafɛn sanin fila fanan nabɔ, mɛn sumannin di karamun kɛmɛ a ni karamun tan ni loolu bɔ. ²³ A ka sunkurun majininka ko: «Hakɛ to, yon denmuso ye ile ri? I fa ri sɔn ka nde ni n taamajɔɔnilu jiya a wara wa?» ²⁴ Rebeka ka a jabi: «Nakɔri ni Milika dence Betuwɛli, wo denmuso le nde ri. ²⁵ Ai ri jiya diya sɔrɔn an wara. Bin ni fira siyaman ye an bolo fanan ka a di i la jɔɔmɛilu ma.»

²⁶ Cɛ ka wo mɛn ka a tin birin ka Allabatala bato. ²⁷ A kan ko: «N di Allabatala tando, n tii Iburahima Maari Alla, a ma ban a la kaninteya ma. Allabatala le ka a lɔ n jɔrɔ ka n na n di n tii Iburahima badenmailu ma yan.»

²⁸ Sunkurun ka a bori ka wa a bɛɛ jafɔ mɔɔilu yɛ a na wara. ²⁹ Wo ka Rebeka kɔrɔcɛ do tɛrɛn ye, mɛn tɔɔ ko Laban. Wo ka wo bɛɛ mɛn tuma mɛn na, a bɔra ka a bori ka wa cɛ wo kɔ kɔlɔn da la, ³⁰ baa Laban tun ka nundɔlafɛn

ni bololafɛn yen a doomuso bolo la. Rebeka ka a dantɛɛli mɛn kɛ, Laban tolo tɛrɛ ye wo bɛɛ la. A sera kɔlɔn da la, ka cɛ lɔni tɛrɛn a la jɔɔmɛilu dafɛ. ³¹ Laban ka a fɔ a yɛ ko: «N fa, ile, Allabatala ka baraka don ile mɛn na kɔ rɔ, nfenna i lɔni kɔkan yan? An ye wa lu ma. N da dinkira rabɛn i yɛ, ka dinkira fanan dabɛn i la jɔɔmɛilu yɛ.»

³² Wo rɔ, cɛ wara Laban kɔ fɛ lu ma. Alu sisen ye, Laban ka jɔɔmɛilu la donin bɛɛ lajii, ka bin ni fira di alu ma. A nara ji di cɛ ni a taamajɔɔnilu ma. Alu ka alu sen mako. ³³ A ka damunun sii alu kɔrɔ. Kɔni cɛ kan ko: «N tɛ damunun kɛla fɔlɔ, fo n ye dantɛɛli kɛ fɔlɔ.» Laban ka a jabi: «Ale le wo ri. I ye dantɛɛli fɔlɔ kɛ.»

³⁴ Cɛ kan ko: «N ye Iburahima dɛmɛnba le ri. ³⁵ Allabatala ka baraka don n tii la wo rɔ kosebɛ ka a kɛ nanfulutii ri. A ra saa ni ba ni nisiilu di a ma, a ni wodigbɛ ni sanin, a ni jɔnilu, a ni jɔɔmɛilu ni faliilu. ³⁶ N tii Iburahima muso Saran ka dence sɔrɔn a yɛ a la musokɔrɔbaya waati rɔ. N tii ra a bolofɛn bɛɛ di a dence wo le ma. ³⁷ Nba, lon do rɔ, n tii ka a fɔ n yɛ ko n ye n kali a yɛ ko a siini Kanaan bɔnsɔn wara mɛn dɔ jɛn, ko n kana sɔn ka wo denmuso si furu a dence yɛ. ³⁸ Ko n ye wa a fa jamana rɔ ka muso jɛnin a dence yɛ a badenmailu wara. ³⁹ N ka a majininka ko ni denmuso ma a sɔn ka na n kɔ fɛ don? ⁴⁰ A ka n jabi a ye taamala ka bɛn Allabatala mɛn kan ma, wo jɛrɛ ri a la mɛɛka bila n jɛ ka n na sila diya n na, kosa n di muso furu a dence yɛ a badenmailu wara a fa jamana rɔ. ⁴¹ N tii kan ko n ba se a fa la jamana rɔ, ko ni a badenmailu ka i ban muso dila n ma, ko n na kalili kunko ri bɔ n ma wo rɔ. Ko kalili kunko wo tɛ bɔ n ma ja gbɛrɛ si ma fo wo ba kɛ.

⁴² «Nba, n se mɛn kɛni kɔlɔn da la bi, n ka Alla matara ko: «Allabatala, n tii Iburahima Maari Alla, i jaandi, i ye n na sila diya n na. ⁴³ N lɔni kɔlɔn da la yan. Sunkurun mɛn ba na ji ta diya yan, ni n ka a fɔ wo yɛ ko: «Na, i ye i la jitafen najii ka n sɔ ji rɔ,» ⁴⁴ ni a ka n jabi: «Do min, n ye wa do fanan

ta ka na a di i la joomailu ma,» nba sunkurun wo ye ke n tii la dence la muso ri, Allabatala jere ka men nate a ma.» ⁴⁵ Nba, sani n ye ban madiyali kela n kondɔ, n ka Rebeka natola yen. A la jitafen ye a kamannakun kan. A wara jitafen wo lafa. N ka a fo a ye ko: «N na, n so ji ro.» ⁴⁶ A ka a kaliya ka jitafen majii a kamannakun na ka a fo ko: «I min. N di i la joomailu fanan so ji ro.» Wo ro, n ka n min. N banni n minna, a ka n na joomailu fanan so ji ro. ⁴⁷ N ka a mapininka ko: «Yon denmuso ye ile ri?» A kan ko: «Nakori ni Milika dence Betuweli denmuso le nde ri.» N ka nundɔlafen don a nundɔ, ka a bololafen bila a bolo la. ⁴⁸ N ka n tin birin ka Allabatala bato, n tii Iburahima Maari Alla konin. N ka wo tando ka a masɔɔn a ka a lo n joro ka na n di n tii Iburahima badenmailu wara, ka alu denmuso sɔɔn n tii dence ye. ⁴⁹ Nba, ni alu ye a fe ka kaninteya yirika n tii la, ai ye wo fo n ye. Ni ai fanan ti se wo kela, ai ye wo fo n ye, kosa n ka kan ka men ke, n ye wo ke.»

⁵⁰ Laban ni Betuweli ka a jabili ke ko: «Ko jin boni Allabatala jere le ro. An ti se wo masɔsɔla. ⁵¹ Rebeka le jin di. A ta, i ye wa a ri. A ye ke i tii dence la muso ri, iko Allabatala a ra a latee ja men ma.» ⁵² Iburahima demenba ka jabili wo men tuma men na, a ka a jakoro ben duu ma ka Allabatala bato. ⁵³ A ka wodigbe masidilifen ni sanin masidilifen labo ka woilu di Rebeka ma, a ni faanin. A ka fen juma bailu di a korɔce ni a na fanan ma.

⁵⁴ Wo ro, kuma wo banni, ce ni a taamajoonilu ka damunun ke, ka alu min, ka su si. Alu kununni sooma da la, ce ka a fo Rebeka la moilu ye ko, «Ai ye sila di n ma sa n di n koseyi n tii wara.» ⁵⁵ Rebeka korɔce ni a na ka jabili ke ko: «A to sunkurun ye tele tan joon ke an fe yan folo. Wo ba tamin, a ri wa.» ⁵⁶ Ce kan ko: «Ai jaandi, ai kana n nanoo butun, baa Allabatala a ra n na sila diya n na. Ai ye a to n ye koseyi n tii wara jona.» ⁵⁷ Alu ka a jabi: «Nba, an ye sunkurun kili ka a

mapininka.» ⁵⁸ Alu ka Rebeka kili ka a mapininka ko: «I ri taa ce jin kofe sisen wa?» A kan ko: «N di wa.»

⁵⁹ Wo ro, alu ka alu badenma muso Rebeka bila ka wa Iburahima demenba ni a taamajoonilu kofe. Jonmuso men ka a mamira, wo wara Rebeka malo. ⁶⁰ Alu watola, Rebeka wara moilu duwara a ye. Alu kan ko: «An badenma muso, Alla ye i banson siyaya ka a ke mo waa siyaman siyaman di, Alla ma wo kera. Alla ye alu se alu juuilu la, Alla ma wo kera.» ⁶¹ Rebeka ni a la jonmusoilu ka alu raben ka ye joomailu kan, ka alu bila Iburahima demenba kofe. A wara Rebeka ri wo ja le ma.

⁶² Wo ka a teren, Isiyaka ra bo Beri Lasayi Royi fan fe, Nekebi mara ro. ⁶³ Lon do ro, Isiyaka wara a mataa-mala diya wula kondɔ wura da fe. A ka a ja lo ka joomailu natola yen. ⁶⁴ Rebeka ka a ja lo ka Isiyaka yen tuma men na, a jiira ka bo a la joomen kan. ⁶⁵ A ka Iburahima demenba mapininka ko: «Men botɔ wula ro ka na an kunben jin, yon de wo ri?» Ce kan ko: «N tii le wo ri.» Wo ro, Rebeka ka a la kunnabirin ke a kun na.

⁶⁶ Nba, ce tun ka fen fen ke a la taama ro, a ka wo bee jafɔ Isiyaka ye. ⁶⁷ Isiyaka wara Rebeka ri a na Saran na faaninbon na, ka a furu ka a ke a muso ri. Isiyaka ka Rebeka kanin kosebe, a diyara a ye. Wo ro, Isiyaka jusu sumara a na la saya ko ro.

25

Iburahima la saya

¹ Nba, Iburahima ka muso gberɛ furu, men tao ko Ketura. ² Wo ka denceilu sɔɔn Iburahima ye: Simiran, Jokisan, Medan, Madiyan, Sisi-baki a ni Suwahi. ³ Iburahima dence Jokisan fanan ka dence fila sɔɔn: Seba ni Dedan. Dedan denceilu kera Asirikailu ni Letusikailu ni Lemikailu le ri. ⁴ Iburahima dence Madiyan denceilu le ten: Efa, Eferi, Henaki, Abida a ni Elida. Wo bee ye Ketura banson de ri.

⁵ Iburahima ka a ceɛ bee di Isiyaka le ma, ⁶ koni a ka a muso toilu denceilu

fanan sɔ fen doilu rɔ. Sani a ye sa, Iburahima ka woilu lawa telebɔ jamana rɔ, ka alu mabɔ a dence Isiyaka la.

⁷ Iburahima si san bɛɛ ladɛnni kɛra san kɛmɛ ni san biwɔrɔnwula ni san loolu le ri. ⁸ A ka a la kɔrɔya diya bɔ kɔsɛbɛ ka sa ka la a benbailu kan. ⁹ A dence fila, mɛnilu ye Isiyaka ni Isumayila ri, woilu ka a suu don Makipela falan na, Mamere fan fɛ. Dinkira wo tɛrɛ ye Hɛtika Sokari dence Efurɔn bolo kɔrɔman na, ¹⁰ kɔni Iburahima ka wo le san a ma. A ni a muso Saran suu donda ye.

¹¹ Iburahima sani kɔ rɔ, Alla ka baraka don a dence Isiyaka la kɔ rɔ. Isiyaka siini tɛrɛ Bɛri Lasayi Rɔyi le la.

Isumayila bɔnsɔn

¹² Nba, Iburahima dence Isumayila bɔnsɔn de jɪn di, Saran na jɔnmuso Misiranka Hajara a ka mɛn sɔrɔn Iburahima yɛ. ¹³ Isumayila denceilu tɔɔ le jɪn di, ka bɛn alu sɔrɔn waati ma. A dence fɔlɔ tɔɔ ko Nebayɔti, ka Kedari tuun wo la, ka Adibeli tuun wo la, ka Mibisamu tuun wo la, ¹⁴ ka Misima tuun wo la, ka Duma tuun wo la, ka Masa tuun wo la, ¹⁵ ka Hadadi tuun wo la, ka Tema tuun wo la, ka Seturi tuun wo la, ka Nafisi tuun wo la, ka Kedima tuun wo la.

¹⁶ Isumayila denceilu le wo ri, mɛnilu kɛra faama tan ni fila le ri, ka alu sii kabila tan ni fila kun na, bɛɛ ni alu la so. ¹⁷ Isumayila ka san kɛmɛ ni san bisawa ni san wɔrɔnwula le sɔrɔn, ka sa ka la a benbailu kan. ¹⁸ A bɔnsɔn siini tɛrɛ Asiri so sila la, Misiran telebɔ fan fɛ, Habila ni Suri soilu tɛma. Alu ni alu badenma tɛrɛ ma i sii i jɔɔn fɛ.

¹⁹ Nba, Iburahima dence Isiyaka bɔnsɔn de jɪn di. Iburahima ka Isiyaka sɔrɔn. ²⁰ Isiyaka sɔrɔn ka san binaanin bɔ tuma mɛn na, a ka Rebeka furu. Rebeka fa le tɛrɛ Betuwɛli ri. Betuwɛli ye Aramu bɔnsɔn do le ri ka bɔ Padani Aramu. Rebeka kɔrɔcɛ le tɛrɛ Aramu bɔnsɔn Laban di. ²¹ Isiyaka ka Allabatala matara a muso yɛ ka a masɔrɔn a tɛrɛ densɔrɔnbali le ri. Allabatala ka a la

tarali kan mira, Rebeka ka filani kɔnɔ ta. ²² Ka a tɛrɛn alu ma sɔrɔn fɔlɔ, denilu bilara i jɔɔn na alu na kɔnɔ rɔ. Rebeka kan ko: «Nfenna jɪn ye kɛla n na?» A wara Allabatala majininka ko wo ma. ²³ Allabatala ka a jabi: «Jamana fila le ye i kɔnɔ.

Jamana fila ri bɔ i kɔnɔ rɔ.

Kelen fanka ri bonya kelen ta ri.

Kɔrɔmamɔɔ ri kɛ doomamɔɔ la baaraden de ri.»

²⁴ Nba, Rebeka moyi lon seni, a moyira filani le la. ²⁵ Mɛn fɔlɔma sɔrɔnda, wo wulenni de tɛrɛ, si le tɛrɛ ye a fari ma. Wo rɔ alu ka wo tɔɔ la ko Esawu. ²⁶ Wo kɔ rɔ, a doocɛ nara, a kɔrɔcɛ sen tintiri mirani a bolo. Alu ka wo tɔɔ la ko Yakuba. Rebeka ka alu sɔrɔn ka a tɛrɛn Isiyaka sɔrɔn da san biwɔrɔ bɔ.

²⁷ Denilu bonyara ka kɛ kanberen di. Esawu kɛra donso fadiman di, waa rɔ taama diyara a yɛ. Kɔni, Yakuba kɛra mɔɔ masumanin di, a tun tɛ a mabɔla faaninbon na kɔsɛbɛ. ²⁸ Esawu duman tɛrɛ Isiyaka yɛ, ka a masɔrɔn a tɛrɛ ye sobo sɔrɔnna Esawu le sababu le rɔ. Yakuba duman tɛrɛ Rebeka yɛ.

²⁹ Lon do rɔ, Yakuba tɛrɛ ye sɔsɔ tibila. Esawu kɔnkɔto ba nara ka bɔ wula kɔndɔ. ³⁰ A ka a fɔ Yakuba yɛ ko: «Kɔnkɔ ba le n na jɪn. I jaandi, i ye n sɔ i la sɔsɔ wulen dɔ. N ye a damun.» Nba, kuma wo kɛra sababu ri, mɔɔilu ka a fɔ Esawu ma ko Edɔmu*.

³¹ Yakuba ka a jabi: «Ni i ka i la kɔrɔmamɔɔya di n ma fɔlɔ, n di i sɔ.»

³² Esawu kan ko: «Kɔnkɔ kɛtɔ n faala. Kɔrɔmamɔɔya ye nfen jala n ma?»

³³ Yakuba ka a jabi: «I kali Alla la fɔlɔ.» Esawu ka a kali a yɛ, ka a la kɔrɔmamɔɔya falen Yakuba ma wo ja le ma. ³⁴ Wo rɔ Yakuba ka a sɔ sɔsɔ ni buru rɔ. Esawu ka a damun ka ji min ka a wuli ka wa.

Nba, a kɛra ten de. Esawu ma a la kɔrɔmamɔɔya jate foyi ri.

26

Isiyaka wara Filisitilu la jamana rɔ

¹ Nba, wo bɛɛ taminni kɔ rɔ, kɔnkɔ donda jamana kɔndɔ. Kɔni kɔnkɔ mɛn

* **25:30** Edamu kɔrɔ ye le ko wuleman

donda Iburahima la waati rɔ, wo ni jin tɛ kelen di. Isiyaka wara Filisitilu la mansa Abimeleki wara, Kerari so la. ² Allabatala bɔra gbɛ rɔ Isiyaka yɛ, ka a fɔ a yɛ ko: «I kana wa Misiran! N ketɔ jamana mɛn yirakala i la, i ye wa i sii ye. ³ I ye mɛn jamana wo rɔ fɔlɔ. N di to i fɛ, ka baraka don i la ko rɔ, ka yɔrɔ jin bɛɛ di i ni i bɔnsɔn ma. Wo rɔ n di n na lahidi mafa, n ka mɛn ta i fa Iburahima yɛ. ⁴ Ko lolo ka siya ja mɛn ma, n di i bɔnsɔn siyaya wo ja ma, ka duu jin bɛɛ di alu ma. Siyailu bɛɛ ri baraka sɔrɔn n bolo i bɔnsɔn na sababu rɔ. ⁵ N di baraka don i la ko rɔ, ka a masɔrɔn Iburahima ka n kan mira ka a kɛ. N ka mɛn fɔ a yɛ, a ka wo bɛɛ kɛ. A ka n na jamarili ni n na sariya bɛɛ latelen.» ⁶ Wo rɔ, Isiyaka ka a sii Kerari ye.

⁷ Ye cɛilu tun ba Isiyaka mapininka a muso la ko ma, a ri a fɔ ko a doomuso le. A silanni tɛrɛ a fɔla alu yɛ ko a muso le, sa alu kana a faa ka Rebeka ta, baa Rebeka kɛɲi ba le tɛrɛ.

⁸ Nba, Isiyaka mɛnda Kerari. Lon do rɔ, Filisiti la mansa Abimeleki ka a ja labɔ a la bon na ka Isiyaka ni a muso Rebeka yen. Alu ye tolon kɛla i jɔɔn fɛ. ⁹ Abimeleki ka Isiyaka kili ka a fɔ a yɛ ko: «I muso le jin di jɔ! Nfenna i ka a fɔ an yɛ ko i doomuso le?» Isiyaka ka a jabi: «N ka a fɔ ka a masɔrɔn a tɛrɛ n kɔndɔ ko ai ri n faa ka a ta.» ¹⁰ Abimeleki kan ko: «I ka nfɛn ko kɛ an na jin de ten? Ni n na jamana mɔɔ do tun ka a la i muso fɛ wo rɔ don? Ni wo tun kɛra, i tun di an lɔ ko haramunnin kɛla ri!»

¹¹ Abimeleki ka a jasere mala a la mɔɔ bɛɛ yɛ ko: «Mɔɔ mɛn ba a maa Isiyaka la, wala a muso la, n di wo tii faa.»

¹² Nba, wo san kelen Isiyaka ka suman sɛnɛ jamana wo rɔ. A la suman sɔnda kɔsɛbɛ, a ka suman si mɛn foyi, a ka wo jɔɔn kɛmɛ sɔrɔn, baa Allabatala ka baraka don a la suman dɔ. ¹³ Isiyaka bolofɛn siyaya, foo ka a kɛ nanfulutii ba ri. ¹⁴ Saa ni ba ni nisi ni jɔnɪlu tɛrɛ a bolo. Wo rɔ, a la ko pangboya ka Filisitilu sɔrɔn. ¹⁵ Wo bolo ma, alu ka bɔɔ kɛ

a la kɔlɔn bɛɛ kɔndɔ fɔ ka alu ja. A fa Iburahima la jɔnɪlu le tun ka kɔlɔn woilu sen a la tele rɔ.

¹⁶ Abimeleki ka Isiyaka kili ka a fɔ a yɛ ko: «I ye bɔ an wara yan. I fanka ka bon an ta ri.»

Filisitilu ka Isiyaka kɛlɛ a la kɔlɔnɪlu fɛ

¹⁷ Wo rɔ, Isiyaka bɔra ye ka wa a la faaninbon lɔ Kerari kɛnɛgbɛ rɔ, ka a sii dinkira wo rɔ. ¹⁸ A fa Iburahima tun ka kɔlɔn mɛnɪlu sen dinkira wo rɔ a tele rɔ, Filisitilu nara ka woilu bɛɛ lafa a la saya kɔ rɔ. Isiyaka ka kɔlɔn wo bɛɛ rabɔ ko kura. A fa tun ka tɔɔ mɛn la kɔlɔnɪlu la, Isiyaka ka tɔɔ kelen kelenna kɔlɔnɪlu la alu la.

¹⁹ Lon do rɔ, Isiyaka la jɔnɪlu ka kɔlɔn do sen kɛnɛgbɛ rɔ ka se ji ma.

²⁰ Kerari kolofɛn kɔnɔmadɛnɪlu nara ka Isiyaka la kolofɛn kɔnɔmadɛnɪlu kɛlɛ, ka a fɔ ko: «Kɔlɔn jin ye an ta le ri.» Isiyaka ka kɔlɔn wo tɔɔ la ko Eseki, ka a masɔrɔn alu kɛlɛra a fɛ. ²¹ Isiyaka la jɔnɪlu ka a kɔlɔn dɔgbɛrɛ sen. Kɔni Kerarikailu nara ka alu kɛlɛ wo fanan fɛ. Isiyaka ka wo tɔɔ la ko Sitina. ²² A ka yɔrɔ wo bila ka wa yɔrɔ gbɛrɛ, ka kɔlɔn gbɛrɛ sen ye ikɔ. Mɔɔ si ma alu kɛlɛla wo fɛ. Wo rɔ, Isiyaka ka wo tɔɔ la ko Rehoboti. A kan ko: «Sisen Allabatala da dinkira di an ma. An di sabati jamana jin kɔndɔ.»

²³ Isiyaka bɔra ye ka wa Bɛri Seba.

²⁴ Su wo rɔ, Allabatala bɔra gbɛ rɔ a yɛ, ka a fɔ a yɛ ko: «Nde ye i fa Iburahima Maari Alla le ri. I kana silan, baa n ye i fɛ. N di jumaya kɛ i yɛ ka i bɔnsɔn siyaya n na baaraden Iburahima la ko kɔsɔn.»

²⁵ Isiyaka ka Alla saraka bɔ diya lɔ ye Allabatala bato kanma. A ka a la faaninbon lɔ dinkira wo rɔ. A la jɔnɪlu ka kɔlɔn gbɛrɛ sen.

Abimeleki ni Isiyaka ka lahidi sidi

²⁶ Lon do rɔ, mansa Abimeleki ni a lalila Ahusati ni a la kɛlɛden kuntii Pikɔli bɔra Kerari ka na Isiyaka wara.

²⁷ Isiyaka ka alu mapininka ko: «Waati taminni, ai ka n tɔrɔ ka n gbɛn ka n nabɔ ai la jamana rɔ. Nfenna ai nani n wara yan sisen?» ²⁸ Alu ka a jabi: «An da a yen ko Allabatala ye i fɛ. An ye

teriya sidi an jɔɔn tɛma, ka bɛn kan kelen ma. ²⁹ Ikomin an ma kojuu kɛ i la, i fanan tɛ kojuu kɛ an na. An ka kojuma le kɛ i yɛ. I bɔra an tɔrɔfɛ hɛrɛ le rɔ. An da a yen sisen ko Allabatala ra baraka don i la ko rɔ.» ³⁰ Isiyaka ka tibili ba kɛ alu yɛ. Alu ka damunun kɛ ka alu min.

³¹ Wo duusa gbɛ jona, alu ka alu kali i jɔɔn yɛ ko alu tɛ kojuu kɛ i jɔɔn na. Wo banni, Isiyaka ka sila di alu ma. Alu bɔra hɛrɛ le rɔ ka wa.

³² Nba, wo lon kelen, Isiyaka la jɔnilu bɔra kɔlɔn sen diya ka na a fɔ a yɛ ko: «An da kɔlɔn sen ka se ji ma.»

³³ Isiyaka ka kɔlɔn wo tɔɔ la ko Seba. Wo le ka a kɛ, so wo tɔɔ lara ko Bɛri Seba haan bi.

Esawu musoilu

³⁴ Nba, Esawu sɔrɔn ka san bi-naanin bɔ tuma mɛn na, a ka Hɛtika sunkurun fila furu. Kelen tɔɔ ko Yuditi. Wo fa tɛrɛ Bɛɛri le ri. A tɔ kelen tɔɔ ko Basimati. Wo fa tɛrɛ Elɔn de ri. ³⁵ Muso woilu la ko ka Isiyaka ni Rebeka jusu tɔrɔ kɔsɛbɛ.

27

Isiyaka Duwara Yakuba yɛ

¹ Nba, Isiyaka kɔrɔra kɔsɛbɛ. A ja tɛrɛ tɛ fen na sa la wula rɔ. Lon do rɔ, a ka a dɛncɛ fɔlɔ Esawu kili ko: «N dɛncɛ.» Esawu ka a jabi: «Naamun.» ² Isiyaka kan ko: «A ragbɛ, n da kɔrɔ. N ma n sa waati lɔn. ³ I ye i la donsoya muran ta, i la biɛkɛla ni i la biɛ, ka wa sobo jinin wula kɔndɔ. I ye na sobo di n ma. ⁴ Suman mɛn duman n yɛ, i ye wo tibi ka a sii n kɔrɔ. N di wo damun ka duwa i yɛ sani n ye sa waati mɛn dɔ.»

⁵ Jaa, Isiyaka ka mɛn fɔ a dɛncɛ Esawu yɛ, Rebeka tolo tɛrɛ ye wo bɛɛ la. Esawu bɔra ka wa sobo jinin diya wula kɔndɔ tuma mɛn na, ⁶ Rebeka ka a fɔ a dɛncɛ Yakuba yɛ ko: «N da i fa kumakan mɛn. A ra a fɔ i kɔrɔcɛ Esawu yɛ ko: ⁷ «i ye na sobo ri. Ko suman mɛn duman n yɛ, ko i ye wo tibi ka a sii n kɔrɔ. Ko n di wo damun ka duwa i yɛ Allabatala jana sani n ye sa waati mɛn dɔ.» ⁸ Rebeka kan ko: «Nba, n dɛncɛ, i tolo malɔ. N ye mɛn

fɔla i yɛ, i ye wo kɛ. ⁹ Wa badennin juma fila mira ba kuru rɔ ka na alu ri. Suman mɛn duman i fa yɛ, n di wo tibi. ¹⁰ N ba ban wo tibila, i ri wa a di i fa ma. A ri wo damun ka duwa i yɛ sani a ye sa waati mɛn dɔ.»

¹¹ Yakuba ka a na jabi: «Kɔni i ka a lɔn ko n kɔrɔcɛ Esawu fari fan bɛɛ ye si le ri. Si don tɛ nde ma. ¹² Ni n fa ka a maa n na don? Ni wo kɛra, a ri n jate janfate ri. N tɛ duwa si sɔrɔn, fo danka.» ¹³ A na kan ko: «N dɛncɛ, Alla ye a kɛ danka wo kana i mira fo nde. N ka mɛn fɔ, i ye wo kɛ dɔrɔn. Wa bailu mira ka na alu ri.»

¹⁴ Yakuba wara ba fila mira ka na alu di a na ma. A na ka a fa diyanan tibili kɛ. ¹⁵ Esawu la faanin juma tɛrɛ ye a na bolo bon na. Rebeka ka faanin wo ta ka wo don a dɛncɛ doomani Yakuba bolo. A ka a bila a ma. ¹⁶ Rebeka ka ba gbolo ta ka Yakuba bolokailu masidi. A ka a kan fanan masidi, si tun tɛ a fan mɛnilu ma. ¹⁷ A ka suman tibini wo don Yakuba bolo, ka buru la a kan, a tun ka mɛn gbasi.

¹⁸ Yakuba wara wo ri a fa wara, ka a fa kili ko: «N fa.» Isiyaka kan ko: «Naamun. N dɛncɛ juman de kan?»

¹⁹ Yakuba ka a fa jabi: «I dɛncɛ fɔlɔ Esawu le kan. I ka mɛn fɔ n yɛ, n da wo kɛ. I wuli ka i sii ka n na sobo damun, sa i ri duwa n yɛ.» ²⁰ Isiyaka ka a fɔ a dɛncɛ yɛ ko: «ɛɛ, n dɛncɛ! I ra kaliya. I ka sobo sɔrɔn jona di?» Yakuba kan ko: «Allabatala, i Maari Alla, wo le ka n harijee fulen.» ²¹ Isiyaka kan ko: «N dɛncɛ, i madon n na yan. N ye n bolo maa i la ka a lɔn ni Esawu le ile ri.» ²² Yakuba ka a madon a fa la. A fa ka a maa a la ka a fɔ ko: «I kan bɔni Yakuba kan na, kɔni i boloilu ye Esawu boloilu le ri.» ²³ Isiyaka filira Yakuba ma, ka a masɔrɔn si tɛrɛ ye a boloilu ma iko Esawu boloilu tɛrɛ ye ja mɛn ma, wo bolo ma a duwara a yɛ.

²⁴ Isiyaka ka Yakuba mapininka ko: «Tɔɔa le wa, ko n dɛncɛ Esawu le ile ri?» Yakuba ka a jabi «Nde le.»

²⁵ Isiyaka kan ko: «Suman di n ma. N di i la sobo damun ka duwa i yɛ.» Yakuba ka suman sii a kɔrɔ. A ka

damunun ke. Yakuba nara resenji fanan di. A ka wo min. ²⁶ Isiyaka banda damununna ka a fo a ye ko: «N den, i madon n na ka n sunbu.» ²⁷ Yakuba ka a madon a la ka a sunbu. Isiyaka ka a la faanin suma men tuma men na, a ka a duwa a ye ko: «N dence suma ye ikomin sene suma duman ja men ma, Allabatala ka baraka don sene men do.

²⁸ N dence, Alla ma i la senেকে duu jumaya ka sancu juma lana a kan,

Alla ma wo kera.

Ka i la suman ni i la resenji siyaya kosebe,

Alla ma wo kera.

²⁹ Ka mawilu bila i la fanka koru,

Alla ma wo kera.

Ka siyailu lana ka alu majii i koru,

Alla ma wo kera.

Ka i lasii i badenmailu kun na,

Alla ma wo kera.

Ka i na la den bee lana ka alu majii i koru,

Alla ma wo kera.

Maw men ba i danku,

Alla ma toraya lara wo kan.

Maw men ba duwa i ye,

Alla ma jumaya kera wo ye.»

Esawu kan ko Isiyaka ye duwa a fananye

³⁰ Nba, Isiyaka banni duwala Yakuba ye, Yakuba bara a fa torafe. A ma men baka wo koru, a korace Esawu nara ka bo donsoya diya wula kondi.

³¹ A ka suman duman tibi, ka wa a di a fa ma. A ka a fo a fa ye ko: «N fa, i ye i wuli. I ye i dence la sobo damun, ka duwa n ye.» ³² A fa kan ko: «Yon de kan?» A ka a jabi: «Nde le kan, i dence folo Esawu.» ³³ Isiyaka yereyerera kojuuya. A kan ko: «Yon wara sobo faa ka wo tibi ka na a sii n koru? N ka wo damun ka duwa a tii ye sani i ye na. N da duwa a ye, n ti se wo yelemanna butun.»

³⁴ Nba, Esawu ka a fa la kuma wo men tuma men na, a jusu kasira. A kulera kojuuya ka a fo a fa ye ko: «N fa, i ye duwa n fanan ye!» ³⁵ Isiyaka

ka a jabi: «I dooce le nara janfa ru ka i la duwawu soron.»

³⁶ Esawu kan ko: «Men ka a toro la ko Yakuba*, jo ye wo fe, baa a ra janfa don n ma sina fila. A toro benni a ma fewu! A ka n na koromamawa mira n na ka wo ke a ta ri. A ra n na duwawu fanan ta. N fa, i ma duwa si bila n ye wa?» ³⁷ Isiyaka ka a jabi: «A ragbe! N da a lasii i kun na, ka a badenma to bee ke a la baaraden di. N da suman ni resenji siyaman baraka don a la ko ru. N dence, n ye nfen ke i ye?» ³⁸ Esawu ka a fa madiya iko tuun ko: «N fa, duwa kelen pe wo le teren i bolo wa? I ye duwa n fanan ye.» Esawu kulera ka woyo ka kasi kosebe. ³⁹ A fa ka a fo a ye ko: «Duu juma ye yoro men do, sancu juma ye na la a kan, i ri janyan wo la. ⁴⁰ I ri i balo soron i la fanmuru le la. I ri ke i dooce la baaraden de ri, koni i ba murunti tuma men na, i ri i jere bo a la fanka koru.»

Yakuba ka i bori ka wa a barince wara

⁴¹ Nba, Isiyaka ka duwawu men ke Yakuba ye, wo kera sababu ri, Yakuba gboyara Esawu ye. Esawu ka a miri ko: «N fa la sa waati a ra sudunya. Ni a sara, an ba ban a suu don na, n di n dooce Yakuba faa.»

⁴² Esawu miri tere ye men di, wo fora Rebeka ye. Wo ru, a ka a dence Yakuba kili ka a fo a ye ko: «I tolo malo. A loo ye i korace Esawu la ka i faa ka a la mane bo i ru. ⁴³ N den, i ye n kan mira ka a ke. I bori sisen ka wa n korace Laban wara Haran. ⁴⁴ I ye men a wara ye dooni, foo i korace jusu ye ban sumala. ⁴⁵ I korace la diminya ba mala, i ka men ke a la, a ri jina wo koru. Wo ba ke, n di kela di i ma ko i ye na. Ni wo te n kana bono ai fila bee la ko ru lon kelen do.»

⁴⁶ Nba Rebeka ka a fo Isiyaka ye ko: «N koru, Esawu ka Hetika sunkurun menilu furu jin, woilu ra n see kojuuya, foo ka dunupa loo bo n na. Ni Yakuba fanan ka Hetika sunkurun do ta, men ye woilu jaron di, wo ri n toro wo ja jere jere ma. Saya ka fisa wo ri paaon!»

* **27:36** Yakuba koru ye le ko sen tintiri a fo ja gbera ye ko janfate

28

¹ Wo rɔ, Isiyaka ka Yakuba kili ka duwa a ye, ka a fɔ a ye ko: «I kana muso ta Kanaan bɔnsɔn denmusoilu rɔ de! ² Wa i benba Betuwɛli wara Padami Aramu, ka i barincɛ Laban denmuso do furu. ³ Alla Seebɛɛtɪi ye baraka don i la ko rɔ ka i jiri ka i bɔnsɔn siyaya. Alla ye jama siyaman bɔi rɔ. ⁴ Alla ka baraka mɛn kɛ i benba Iburahima la ko rɔ, a ye baraka wo jɔɔn kɛ i ni i bɔnsɔn na ko rɔ, kosa jamana jɪn di kɛ i ta ri, i yɔrɔ mɛn dɔ jɪn di i ye lɔndan de ri haan bi, baa Alla ka jamana jɪn di Iburahima le ma.»

⁵ Isiyaka ka Yakuba lawa Padani Aramu, ko a ye wa Laban wara, mɛn ye Aramu bɔnsɔn Betuwɛli dencɛ ri. Laban de Yakuba ni Esawu na Rebeka kɔrɔcɛ ri.

Esawu ka muso gbɛrɛ furu

⁶ Nba, Esawu ka a yen ko Isiyaka ra duwa Yakuba ye ka a lawa Padani Aramu, ko a ye muso do ta ye. A ka a yen fanan ko a fa ra duwa Yakuba ye tuma mɛn na, a ka a fɔ a ye ko a kana muso ta Kanaan bɔnsɔn denmusoilu rɔ de! ⁷ Esawu ka a yen fanan ko Yakuba ka a fa ni a na kan mira ka wa Padani Aramu. ⁸ Esawu ka a lɔn wo le rɔ ko Kanaan bɔnsɔn sunkurun ma di a fa Isiyaka ye. ⁹ Wo rɔ, a wara Isumayila wara, mɛn ye Iburahima dencɛ ri. A ka wo denmuso do furu ka a la a musoilu kan. Sunkurun wo tɔɔ le ko Mahalati. A kɔrɔcɛ tɔɔ ko Nebayɔti.

Yakuba sibora

¹⁰ Nba, Yakuba bɔra Bɛri Seba ka wa Haran. ¹¹ A ye sila kan tuma mɛn na, a sera dinkira do rɔ ka si ye, baa su tun da ko a ma. A ka a la, ka kabakurun do ta ka a don a kun kɔrɔ a sunɔra. ¹² Ka a tɔ sunɔ rɔ a ka sankale do yen sibo rɔ. Wo lɔni duu ma, a kun seni foo bandakolo ma. Alla la mɛlɛkailu ye jii ni yeɛla sankale wo ma. ¹³ Allabatala jɛrɛ kan ko: «Nde le Allabatala ri, i benba Iburahima ni i fa Isiyaka Maari Alla. I lani duu mɛn kan jɪn de, n di wo di i ni i bɔnsɔn ma. ¹⁴ I bɔnsɔn di siyaya iko duukolo kiɲɛ, ka jɛnsɛn ka wa telebɔ

ni telebe rɔ, ka wa tele kankan bolo maran ni tele kankan bolo kinin dɔ. I ni i bɔnsɔn di kɛ sababu ri, siyailu bɛɛ di baraka sɔrɔn n bolo. ¹⁵ I tolo malɔ. N ye i fɛ tuma bɛɛ rɔ. I wa kɛ wa la yɔrɔ yɔrɔ rɔ, n di i latanka kojuu ma. N di i kɔseyi ka i lana jamana jɪn dɔ ikɔ. N tɛ bɔ i fɛ haan n da n lahidi mafa, mɛn n da ta i ye.»

¹⁶ Yakuba kunura sunɔ rɔ tuma mɛn na, a ka a fɔ ko: «Allabatala ye dinkira jɪn dɔ yan. N tun ma a lɔn.»

¹⁷ Yakuba silanda. A kan ko: «Dinkira masilannin de jɪn di de! Dinkira jɪn tɛ foyi di fo Alla la bon! Sankolo don dinkira ri tɛrɛn yan.» ¹⁸ Yakuba wulira sɔɔma da la jona. A tun ka kabakurun mɛn don a kun kɔrɔ, a ka wo ta ka a lalɔ ka a kɛ tɔɔmasere ri ka tulu kɛ a kan. ¹⁹ A ka dinkira wo tɔɔ la ko Beteli. A tɔɔ fɔlɔ le tɛrɛ ko Lusi.

²⁰ Yakuba ka dakan ta Alla ye ko: «Ni Alla tora n fɛ ka n natanka n na taama jɪn dɔ, ka suman ni firiyabɔ di n ma, ²¹ sa n di n kɔseyi hɛrɛ rɔ ka na n fa so la, ni i ka wo bɛɛ kɛ ten, Allabatala ri kɛ n Maari Alla ri. ²² N da kabakurun mɛn nalɔ ka a kɛ tɔɔmasere ri yan, wo ri kɛ Alla la bon di. I wa fen fen di n ma, n di wo ja di i ma.»

29

Yakuba sera a barincɛ Laban wara

¹ Yakuba ka sila mira ka wa telebɔ jamana rɔ. ² A seni yɔrɔ do rɔ, a ka kɔlɔn do yen wula rɔ. Saa kuru sawa lani tɛrɛ kɔlɔn da la. Wo ye laminna kɔlɔn wo le rɔ. Kɔlɔn wo da tuunni kabakurun mɛn na, wo ka bon tɛrɛ kɔsɛbɛ.

³ Kolofen kɔnɔmadenilu alu wa alu la saa bɛɛ ladɛn tuma mɛn na, alu ri kabakurun makurukuru ka a labɔ kɔlɔn da la, ka saa ie lamin. Saa wa ban alu minna tuma mɛn na, alu ri kabakurun makurukuru ka kɔlɔn da latunun a la ikɔ.

⁴ Yakuba ka kolofen kɔnɔmadenilu mapininka ko: «N badenmailu, ai bɔni mi?» Alu ka a jabi: «An bɔni Haran de.» ⁵ Yakuba kan ko: «Ai ka Laban lɔn wa, Nakɔri mamaren?» Alu ka a jabi: «An ka a lɔn.» ⁶ Yakuba ka alu mapininka ko: «Tana tɛ a la ye?» Alu kan ko: «Tana si tɛ a la ye. I ma

a denmuso Raseli yen? A natōla a la saailu ri.»

⁷ Yakuba kan ko: «Ai ja lō. Tele ka jan fōlō, saailu ladeŋ waati ma se fōlō. Ai ye saailu lamin ka wa alu ri bin damun diya.» ⁸ Kolofen kōnōmadenilu ka a jabi: «An ti se wo kēla, foo saa bēē wa ban nala fōlō. Alu wa na, an di kabakurun makurukuru ka a bō kōlōn da la ka saailu lamin.»

⁹ Yakuba ye kumala kolofen kōnōmadenilu fē tuma mēn na, Raseli nara a fa la saailu ri. Ale le tēre ie kōnōmaden de.

¹⁰ Yakuba ka a barince Laban denmuso Raseli ni a la saailu yen tuma mēn na, a wara kabakurun makurukuru ka a bō kōlōn da la, ka a barince la saailu lamin. ¹¹ Yakuba ka Raseli sunbu ka sewa kōsebe fō ka kasi. ¹² A ka a fō Raseli ye ko, a ye a fa doomuso Rebeka den de ri. Raseli borimantō wara wo fō a fa ye.

¹³ Laban ka a doomuso dence Yakuba la ko mēn tuma mēn na, a ka a bori ka wa a kōfē. A seni a tōrōfē, a ka a bolo mininminin a kan ma ka a sunbu, ka wa a ri lu ma. Yakuba ka dantēli kē Laban ye. ¹⁴ Laban ka kuma wo mēn tuma mēn na, a ka a jabi: «An bēē ye buruju kelen de ri jō!» Yakuba ka karo kelen kē Laban tōrōfē.

¹⁵ Lon do rō, Laban ka a fō Yakuba ye ko: «N badenma le i ri fewu, kōni wo bēē ni a ta, i ma kan ka baara kē n ye ni n ma i sara. I sara ka kan ka kē mēn di, i ye wo fō n ye.»

¹⁶ Wo ka a tēren, denmuso fila ye Laban bolo. Kōrōmamō tō ko Leya. A doomuso tō ko Raseli. ¹⁷ Leya jakise tēre ye kēpi, kōni Raseli kēpi ja bēē ma. ¹⁸ Raseli diyara Yakuba ye kōsebe. Wo rō, a ka Laban jabi: «N di san wōrōnwula kē baara la i ye yan, kosa i ri i denmuso filana Raseli di n ma.» ¹⁹ Laban kan ko: «N wa a di ile ma, wo ka fisa a dini ri mō gberē ma. To n tōrōfē yan.»

²⁰ Wo rō, Yakuba ka san wōrōnwula kē baara la Raseli sōrōn kanma, kōni Raseli ladiyaje kosōn san wōrōnwula wo kēra a pana iko tele dandō

²¹ San wōrōnwula dafanin, Yakuba ka a fō Laban ye ko: «N muso di n ma sisen. Waati mēn fōni, wo ra dafa. N ye a fē an ye dēn.»

²² Nba, Laban ka a siijōn bēē kili ka tibili ba kē, ²³ kōni su wo rō, a ka a denmuso Leya ta ka wa a di Yakuba ma. Yakuba ni Leya dēnda. ²⁴ Laban ka a la jōnmuso do di Leya ma ka a kē a la jōn di. Jōnmuso wo tō ko Silipa. ²⁵ Duu sa gbēni, Yakuba ka Leya le yen ye! A wara a fō Laban ye ko: «I nō nfen de kēla n na jīn ten? N ka baara kē i ye Raseli le sōrōn ko rō. Nfenna i ra n janfa?» ²⁶ Laban ka a jabi: «Ka doomamō furu kōrōmuso jē, wo tē kēla an wara yan. ²⁷ I sabari ka lookun jīn dafa Leya la kōjō bon na. Wo wa tamin, n di Raseli fanan di i ma. Wo rō, i ri san wōrōnwula gberē kē n ye.»

²⁸ Yakuba sōnda wo ma. A ka lookun wo dafa Leya fē. Wo taminni, Laban ka a denmuso Raseli fanan di a ma. ²⁹ Laban ka a la jōnmuso Bilaha di Raseli ma ka a kē a la jōnmuso ri. ³⁰ Yakuba ni Raseli dēnda. Raseli diyara a ye ka tamin Leya kan. Yakuba ka san wōrōnwula kē baarala Laban ye iko tuunni.

³¹ Allabatala ka a yen ko Leya ma duman Yakuba ye kōsebe, tuma mēn na, a ka den sōrōn nōya Leya ye, kōni Raseli tēre ye densōrōnbali le ri.

³² Leya ka kōnō ta ka dence sōrōn. A kan ko: «Allabatala ra n na tōrōya yen. N di diya n cē ye sisen.» Wo le rō, a ka den tō la ko Rubēn*. ³³ A ka kōnō ta iko tuunni ka dence sōrōn. A kan ko: «Allabatala ra a mēn ko n ma duman n cē ye. Wo rō, a ra den jīn fanan di n ma.» Wo le rō, a ka den wo tō la ko Simeyōn†.

³⁴ Leya ka kōnō ta iko tuunni ka dence sōrōn. A kan ko: «Sisen kōni, n cē ri i fasa n ma, ka a masōrōn n da dence sawa sōrōn a ye.» Wo le rō, a ka den wo tō la ko Lebi‡.

³⁵ A ka kōnō ta iko tuunni ka dence sōrōn. A kan ko: «Sisen, n di Allabatala tando.» Wo le rō, a ka den wo tō la

* **29:32** Rubēn kōrō ye le ko «i ja lō, dence le» † **29:33** Simeyōn kōrō ye le ko Alla ye n kan mēna

‡ **29:34** Lebi kōrō ye le ko masidi § **29:35** Yahuda kōrō ye le ko bato

ko Yahudaš. Wo kɔ, a ka den sɔrɔn madooya.

30

Yakuba den tɔilu

¹ Nba, Raseli ka a yen tuma mɛn na ko a ma den sɔrɔn Yakuba yɛ, a kɔrɔmuso la keleya ka a mira. A ka a fɔ Yakuba yɛ ko: «I ye den di n fanan ma. Ni wo tɛ n di faa.» ² Yakuba jusu bɔra. A ka a fɔ a yɛ ko: «N ye Alla le jɔɔn jala wo rɔ wa? Ale le ma i lakanya den sɔrɔnna wa?» ³ Raseli kan ko: «Nba, n na jɔnmuso Bilaha ta, i ye si a fɛ, sa a ri den sɔrɔn n yɛ, sa n fanan di kɛ denbatii ri.»

⁴ Wo rɔ, Raseli ka a la jɔnmuso Bilaha di Yakuba ma, ka a kɛ a muso ri. Yakuba ni wo sira. ⁵ Bilaha ka kɔnɔ ta Yakuba la, ka dence sɔrɔn a yɛ. ⁶ Raseli kan ko: «Alla ra jo di n ma. N ka mɛn fɔ, a ra wo mɛn ka n sɔ dence la.» Wo le rɔ, Raseli ka den wo tɔɔ la ko Daan*.

⁷ Raseli la jɔnmuso Bilaha ka kɔnɔ ta Yakuba la ikɔ, ka a dence filanan sɔrɔn a yɛ. ⁸ Raseli kan ko: «Nde ni n kɔrɔmuso bilani tɛrɛ an jɔɔn na kojuuya. Sisen, n kɔnin da se a la.» Wo le rɔ, a ka den wo tɔɔ la Nefitali†.

⁹ Nba, Leya ka a yen tuma mɛn na ko a tɛ kɔnɔ ta la butun, a ka a la jɔnmuso Silipa ta ka a di Yakuba ma ka a kɛ a muso ri. ¹⁰ Silipa ka kɔnɔ ta. A ka dence sɔrɔn Yakuba yɛ tuma mɛn na, ¹¹ Leya kan ko: «N da kunnadiya.» Wo le rɔ, a ka den wo tɔɔ la ko Kadi‡.

¹² Silipa ka kɔnɔ ta ikɔ tuunni. A ka a dence filanan sɔrɔn Yakuba yɛ tuma mɛn na, ¹³ Leya kan ko: «ƐƐ, n da sewa kɔsɛbɛ. Musoilu ri a fɔ n ma sisen ko mɔɔjalenni le n di.» Wo le rɔ, a ka den wo tɔɔ la ko Aseri§.

¹⁴ Suman ka waati, Ruben wara jiri lulu doilu tɛrɛn sɛnɛ rɔ. A ka lulu woilu bɔ ka na alu di a na ma. Raseli ka jiri lulu woilu yen Leya bolo tuma mɛn na, a kan ko: «I jaandi, i ye n sɔ i dence la janman basi jiri lulu doilu rɔ.»

¹⁵ Kɔni Leya ka a jabi: «I ra n cɛ bɔ n bolo kɔni wo ma i wasa, ko di? I ri n dence la janman basi jiri lulu fanan bɔ n bolo wa?» Raseli kan ko: «Ale le wo ri. Ni i ka n sɔ i dence la janman basi jiri lulu rɔ, n na cɛ Yakuba ri si i fɛ su jɔn dɔ.» Leya sɔnda wo ma.

¹⁶ Wura fɛ, Yakuba nara ka bɔ sɛnɛ rɔ. Leya ka i bori ka wa a kunbɛn, ka a fɔ a yɛ ko: «I sitɔ nde le wara bi. N da i sɔrɔn n dence la janman basi jiri lulu la.» Yakuba sira Leya fɛ su wo rɔ.

¹⁷ Alla tolo tɛrɛ ye Leya la tarali kan na. Wo rɔ, Leya ka kɔnɔ ta ka a dence looluna sɔrɔn Yakuba yɛ. ¹⁸ Leya kan ko: «Alla ra n sara ka a masɔrɔn n ka n na jɔnmuso di n cɛ ma.» Wo le rɔ, a ka dence wo tɔɔ la ko Isakari*.

¹⁹ Leya ka kɔnɔ ta ikɔ tuunni ka a dence wɔɔrɔna sɔrɔn Yakuba yɛ. ²⁰ A kan ko: «Alla ra ko ba kɛ n yɛ. N cɛ ri n bonya sisen, ka a masɔrɔn n da dence wɔɔrɔ sɔrɔn a yɛ.» Wo le rɔ, a ka den wo tɔɔ la ko Sabulɔn†.

²¹ Wo kɔ rɔ, a ka denmuso fanan sɔrɔn, ka wo tɔɔ la ko Dina.

²² Nba, Alla hankili tora Raseli la ko kɔ, ka a la tarali kan namɛn, ka den ko nɔɔya a yɛ. ²³ Wo rɔ, a ka kɔnɔ ta ka dence sɔrɔn. A kan ko: «Alla ra maloya bɔ n na. ²⁴ Allabatala ye dence gbɛrɛ la jɔn kan.» Wo le rɔ, a ka den wo tɔɔ la ko Yusufu‡.

Yakuba kɛra nanfulutii ri.

²⁵ Nba, Raseli ka Yusufu sɔrɔn tuma mɛn na, Yakuba ka a fɔ Laban yɛ ko: «Sila di n ma. N ye n kɔseyi n wara. ²⁶ I ye n musoilu ni n denilu di n ma. N ka baara kɛ i yɛ, woilu le la ko rɔ. I ye alu di n ma, sa n di wa. N da baara mɛn kɛ i yɛ, i jɛrɛ ka wo lɔn.» ²⁷ Laban ka a jabi: «N fa, i sabari. N da jajininnin kɛ ka a yen ko Allabatala ka baraka don n ko rɔ ile le la ko kɔsɔn. ²⁸ Wo rɔ, i sara ka kan ka bɛn mɛn na, i ye wo fɔ n yɛ. N di wo di i ma.» ²⁹ Yakuba ka a jabi: «Nde ka baara kɛ i yɛ ja mɛn ma, i jɛrɛ ka wo lɔn. I la kolofenilu siyayara ja mɛn ma nde bolo, i ka wo

* 30:6 Daan kɔrɔ ye le ko n da jo sɔrɔn † 30:8 Nefitali kɔrɔ ye le ko n da sɛɛdon ‡ 30:11 Kadi kɔrɔ ye le ko kunnadiya § 30:13 Aseri kɔrɔ ye le ko sewa * 30:18 Isakari kɔrɔ ye le ko sara † 30:20 Sabulɔn kɔrɔ ye le ko bonya ‡ 30:24 Yusufu kɔrɔ ye le ko ka do la a kan

fanan lɔn. ³⁰ N nara kolofen mɛn tɛrɛn i bolo, woilu ma siya tɛrɛ, kɔni sisen, alu ra siyaya ka kɛ kolofen kuru ba ri. Allabatala ka baraka don i la ko rɔ nde le la ko kɔsɔn. Wo rɔ, n tɛ baara kɛ n jɛrɛ yɛ sisen, ka n na denbaya balo wa?»

³¹ Laban kan ko: «N ye nfen di i ma ka a kɛ i sara ri?»

Yakuba ka a jabi: «I kana foyi di nde ma, kɔni ni i ka ko kelen pe jin kɛ n yɛ, n di to yan ka i la saailu gbɛn ka alu kanda. ³² I ye diɲɛ, n ye wa i la kolofen bɛɛ kɔrɔsi bi. N wa kolofen finman mɛnilu yen, n di woilu bɔ a rɔ, a ni kolofen manɲɛnman. Woilu ri kɛ n sara ri. ³³ Lon do natɔ, ni i ka n na kolofen kɔrɔsi i ri a lɔn ni n telenni wala n telenni tɛ. Ni i ka ba do yen n bolo, mɛn manɲɛnman tɛ, i ri a lɔn ko n da wo sonya ile ma. Ni i ka saa do yen n bolo, mɛn finni tɛ, i ri a lɔn ko n da wo sonya ile ma.» ³⁴ Laban kan ko: «Ale le wo ri. I ka a fɔ ɲa mɛn ma, a ri kɛ wo ɲa ma.»

³⁵ Wo lon kelen, Laban wara bakɔrɔn manɲɛnman ni bamuso manɲɛnman bɛɛ bɔ a la kolofenilu rɔ. Fen fen, ni gbɛ ye a rɔ, a ka wo bɛɛ bɔ alu rɔ. A ka saa finilu la woilu kan ka a bɛɛ karifa a denceilu la. ³⁶ Alu ka tele sawa taama kɛ kolofen woilu ri ka alu mabɔ Yakuba la fewu! Yakuba tora Laban na kolofenilu gbɛnna ka alu lakanda.

³⁷ Nba, Yakuba ka jiribolo kɛndɛ doilu tɛɛ jiri su sawa la, pepiliye, amandeŋ, a ni pilatani. A ka jiribolo kɛndɛ woilu fara doilu bɔ alu ma ka jiribolo woilu manɲɛn. ³⁸ A ka jiribolo kɛndɛ manɲɛnnin woilu bilabila bailu la jiminfen kɛndɔ, sa bailu wa na alu min diya, alu ri jiribolo manɲɛnnilu yen, baa bailu ye yɛlɛla i ɲɔɔn kan i min waati le. ³⁹ Alu wa yɛlɛ i ɲɔɔn kan jiribolo woilu ɲɛ, alu ri den manɲɛn nilu sɔrɔn.

⁴⁰ Yakuba ka saamusoi lu bɔ kolofen tɔilu rɔ, ka alu bila Laban na saa manɲɛn nilu ni finmanilu ɲakɔrɔ, sa alu ri Laban na saa woilu yen. Wo rɔ, Yakuba la saa woilu ka den manɲɛnman ni den finmanilu sɔrɔn.

Wo bolo ma, Yakuba ka kolofen kuru sɔrɔn a jɛrɛ yɛ. A ma sɔn a ta ni Laban ta ye basan.

⁴¹ Ni kolofen tɔlɔnninilu nara ka i min, Yakuba ri jiribolo manɲɛn nilu bila jiminfen kɛndɔ alu ɲakɔrɔ. Wo rɔ, alu ri yɛlɛ i ɲɔɔn kan jiribolo dafɛ, ⁴² kɔni ni kolofen baraninilu nara ka i min, Yakuba tɛ jiribolo bila jiminfen kɛndɔ alu ɲakɔrɔ. Wo bolo ma, kolofen baranin denilu kɛra Laban ta ri, kɔni kolofen tɔlɔnni denilu kɛra Yakuba ta ri.

⁴³ Nba, Yakuba kɛra fentii ri wo ɲa le ma. A ka kolofen misɛn siyaman sɔrɔn. A ka ɲɔnilu fanan sɔrɔn, a ni ɲɔɔmɛilu ni falilu.

31

Yakuba ka a dokon ka bɔ Laban wara

¹ Laban denceilu tɛrɛ ye a fɔla ko: «Yakuba ra an fala nanfulu bɛɛ ta. A ra a jɛrɛ kɛ fentii ri wo rɔ an fa bolofen dɔ.» Wo kuma fɔra Yakuba yɛ. ² Yakuba ka Laban nakɔrɔsi ka a yen ko Laban tɛrɛ ye a mirila a ma ɲa mɛn ma fɔlɔ, a tɛ a mirila a ma wo ɲa ma butun.

³ Lon do rɔ, Allabatala ka a fɔ Yakuba yɛ ko: «I kɔseyi i fa so la, ka wa i badenmailu tɛma. N di to i fɛ.» ⁴ Wo rɔ, Yakuba ka kela di Raseli ni Leya ma ko alu ye na a tɛrɛn wula kɛndɔ, a la kolofen ye yɔrɔ mɛn. ⁵ Alu seni ye, Yakuba ka a fɔ alu yɛ ko: «N da a yen ai fa ɲa rɔ ko a tɛrɛ ye mirila n ma ɲa mɛn ma fɔlɔfɔlɔ, a tɛ mirila n ma wo ɲa ma butun, kɔni n fa Maari Alla ra to n fɛ. ⁶ Ai jɛrɛ ka a lɔn ko n da baara kɛ ai fa yɛ n fanka bɛɛ la. ⁷ Hali wo, ai fa ka n janfa, ka do bɔ n sara la ko tan, kɔni Alla ma sɔn a ye kojuu kɛ n na. ⁸ Ni ai fa ka a fɔ ko finman ni gbɛman ye kolofen mɛnilu rɔ, ko woilu ri kɛ n sara ri, nba, kolofen bɛɛ ra kɛ finman ni gbɛman di. Ni a ka a fɔ ko kolofen mɛnilu manɲɛnnin, ko woilu ri kɛ n ta ri, nba, kolofen bɛɛ ri manɲɛn. ⁹ Alla le ka ai fa la kolofenilu bɔ a bolo ka alu di nde ma.»

¹⁰ Yakuba ka a fɔ a musoilu ye ikɔ tuun ko: «Kolofen ye yeɛɛla i jɔɔn kan waati mɛn na, n sibora. N ka a yen sibo rɔ ko bakɔrɔn mɛnilu ye yeɛɛla bamusoilu kan, wo bɛɛ manjɛɛnnin de. ¹¹ Wo waati rɔ, Alla la mɛɛka ka a fɔ n ye ko: «Yakuba.» N kan ko: «Naamun.» ¹² A kan ko: «Bakɔrɔn mɛnilu ye yeɛɛla bamusoilu kan, i ye woilu kɔrɔsi. A bɛɛ manjɛɛnnin de. A ye wo ja le ka a masɔrɔn Laban ka fen fen kɛ i la, n ka wo bɛɛ yen.» ¹³ A kan ko: «Alla le nde ri, mɛn ka a jɛɛ yiraka i la Betɛli. I ka tulu kɛ kabakurun kan dinkira mɛn dɔ ka a kɛ tɔmasere ri, ka i dakan ta n ye. Nba, sisen, i wuli ka bɔ jamana jin dɔ, ka i kɔseyi i fa so la.»

¹⁴ Raseli ni Leya ka a jabi: «An tɛ foyi sɔrɔnna yan an fa la cɛɛrɔ a la saya kɔrɔ. ¹⁵ An fa jɛɛ tɛ an jatela foyi ri sisen fo siya gbɛɛ mɔɔ. Ara an san, ka an furu fen bɛɛ damunun ka a ban.» ¹⁶ Alu kan ko: «Alla ra nanfulu mɛn bɛɛ mira an fa la ka a di i ma, an ta le wo bɛɛ ri, a ni an denilu. Nba, Alla ka mɛn fɔ i ye, i ye wo kɛ fasayi.»

¹⁷ Wo rɔ, Yakuba wulira ka a musoilu ni a denilu layɛɛ jɔɔmɛilu kan, ka sila mira ka wa. ¹⁸ A ka a la kolofen bɛɛ bila a jɛ ka wa a fa Isiyaka wara, Kanaan jamana rɔ. A ka a la kolofenilu ni a bolofen bɛɛ ta, a tun ka fen fen sɔrɔn Padani Aramu.

¹⁹ Alu watɔla, Raseli ka a fa Laban na jooilu sonya ka wa alu ri a bolo. A ka woilu sonya a fa kɔ ma, baa Laban wani tɛɛ a la saailu si mali diya.

²⁰ Yakuba ka Aramu bɔnsɔn Laban janfa wo ja le ma. A ma a sara a la fo ka a dokon a ma ka wa. ²¹ A ka a bolofen bɛɛ ta ka a bori. A ka Efirati ba tɛɛ, ka wa Kiliyadi koyinkɛ jamana fan fɛ.

Laban ka Yakuba kɔsaran

²² Yakuba wa tele sawanan lon, a fɔra Laban ye ko Yakuba ra a bori.

²³ Laban ka a badenmailu ladɛn ka wa Yakuba kɔ. Alu ka tele wɔrɔnwula kɛ a kɔsaranna. Alu ka Yakuba tɛɛn Kiliyadi koyinkɛ yɔrɔ rɔ, ²⁴ kɔni sani alu ye i jɔɔn yen, Alla ka a jɛɛ yiraka Aramu bɔnsɔn Laban na sibo rɔ, ka a fɔ a ye ko: «Laban, i ye a kɛ kɔjuma. I

kana Yakuba danka, i kana duwawu kɛ a ye!»

²⁵ Nba, Laban wara Yakuba tɛɛn tumana mɛn na, Yakuba tun da a la faaninbonilu lɔ koyinkɛ do le kan. Laban ni a badenmailu ka alu la faaninbonilu lɔ Kiliyadi koyinkɛilu kɔrɔ.

²⁶ Laban wara ka a fɔ Yakuba ye ko: «I ka nfen de ko kɛ n na jin ten? I ra janfa don n ma ka n denmusoilu ta ikomin jɔn ye mirala kɛɛ rɔ ja mɛn ma. ²⁷ Nfenna i ka i dooko n ma ka i bori? I ma i sara n na fo ka n janfa. Ni wo tɛ, n tun di tolon ba kɛ i ye. An tun di sewa ka donkilila, ka dundun fɔ, ka kora fɔ ka i bilasila. ²⁸ Hali ka n denmusoilu ni n mamarenilu kɔndɔn, i ma wo fɛɛ di n ma. I na nfen nalonmaya ko kɛla jin di? ²⁹ An ye yɔrɔ mɛn dɔ jin, a se ye n ye ka kojuu kɛ i la, kɔni su taminni, i fa Maari Alla kumara n ye sibo rɔ. A kan ko: «Laban, i ye a kɛ kɔjuma. I kana Yakuba danka, i kana duwawu kɛ a ye.» ³⁰ Nba, n ka a lɔn ko i kunfani ba le tɛɛ ka wa i fa so la, kɔni nfenna i ka n na jooilu sonya?» ³¹ Yakuba ka Laban jabi: «N ka n bori ka a masɔrɔn n silanni tɛɛ i jɛ. A tɛɛ ye n kɔndɔ ko i ri i denmusoilu bɔ n bolo fanka la ³² kɔni i la jooilu ta fan fɛ, ni i ka woilu tɛɛn mɔɔ mɛn bolo yan, wo tii ri faa de! An badenmailu siini yan ka kɛ an sereilu ri. Wa i jalankalan an na dinkira bɛɛ rɔ. Ni i ka i la fen do yen, i ye a ta.» Yakuba tun ma a lɔn ko Raseli le ka a fa Laban na jooilu sonya.

³³ Laban wara a jalankalan Yakuba la faaninbon na, ka bɔ ye ka wa a jalankalan Leya la faaninbon na, ka bɔ ye ka wa a jalankalan jɔnmuso fila la faaninbonilu la. A ma fen si yen ye. A bɔra ye ka wa a jalankalan Raseli la faaninbon na. ³⁴ Jaa, Raseli le tun ka a fa la jooilu dookoma jɔɔmɛ siifen kɔrɔ, ka a sii a kan. Laban ka a jalankalan fan bɛɛ rɔ bon na, kɔni a ma foyi yen. ³⁵ Raseli ka a fɔ a ye ko: «N fa, i ri hakɛ to. N ye musoilu la landa karɔyen na bi. Wo rɔ, n ti se n wulila.» Laban ka a la jooilu jinin fan bɛɛ rɔ, kɔni a ma alu

yen.

³⁶ Wo rɔ, Yakuba jusu bɔra Laban kanma fo ka a keɛ loo tɛɛ ye a la. A ka a fo a ye ko: «I ra n kɔsaran ten nfenna? N ka kojuu su juman de ke i la? N ka hake su juman ta i la? ³⁷ Nba, i ra i jalankalan ka n bolofen bɛɛ mafɛnɛ sisen, i ka i la fen su juman yen? I ka mɛn yen, wo labɔ an badenma bɛɛ jana yan, sa alu ri kititɛɛ an tɛma. ³⁸ Nde ka san muwan ke i wara. I la saamusoiu ni i la bamusoiu fen fen kɔnɔ ma tɔjan. N ma i la saaji si mafaa ka a damun. ³⁹ Wara wa mɛn mira ka wo faa, n tɛ wo yiraka i la. N jɛɛ ri wo jɔɔn sara. Mɛn wa sonya su rɔ, a ni mɛn wa sonya tele rɔ, i ri a fo ko n ye wa wo jɔɔn jinin. ⁴⁰ Tara gbara n na tele rɔ. Nɛnɛ ka n mira su rɔ. N ma se sunoola. ⁴¹ N ka san muwan ke i wara. N ka san tan ni naanin ke baarala i ye i denmuso fila ko kosɔn. N ka san wɔɔrɔ ke baarala ka kolofen doilu sɔɔn, kɔni i ka do bɔ n sara la sɔja tan. ⁴² N benba Iburahima Maari Alla, n fa silanni Maari Alla mɛn ye kɔnin, ni wo tun ma ke n fɛ, sa i ra n bolokolon gbɛn a to, kɔni Alla ka n na tɔɔya le yen. N ka baara mɛn ke, ale le ka wo lɔn. Wo le kosɔn, a ka kititɛɛ ile ni nde tɛ su taminni jin dɔ.»

⁴³ Laban ka Yakuba jabi: «Muso jin ye n denmusoiu le ri. Alu den ye n mamaren de ri. Kolofen jin ye n na kolofen de ri. I ja yen fen fen na jin, n ta le wo bɛɛ ri, kɔni n ti se n denmusoiu ni n mamarenilu bɔla i bolo butun. ⁴⁴ Wo rɔ, an ye bɛn kan kelen ma an ni i jɔɔn tɛma, sa sereya ri ke nde ni ile tɛma.»

⁴⁵ Yakuba ka kabakurun do ta ka a lalɔ ka a ke tɔɔmasere ri. ⁴⁶ A ka a fo a badenmailu ye ko: «Ai ye na kabakurun di.» Alu ka kabakurun ta ka a ton i jɔɔn kan. Wo kɛni, alu bɛɛ ka i ladɛn ka damunun ke kabakurun ton tɔɔfɛ. ⁴⁷ Laban ka kabakurun ton wo tɔɔ la ko Sekari Sahaduta. Yakuba ka a tɔɔ la ko Kalɛdi. ⁴⁸ Laban kan ko: «Kabakurun ton mɛn ye sereya le ri nde ni ile tɛma bi.» Wo le kosɔn yɔɔrɔ wo tɔɔ lara ko Kalɛdi. ⁴⁹ A ye kilila fanan ko Misipa, ka a masɔɔn Laban ka a fo

Yakuba ye ko: «An wa fara, Allabatala ye an fila bɛɛ kɔɔsi. ⁵⁰ Ni i ka kojuu ke n denmusoiu la, ni i ka muso gbɛɛilu ta, hali n ma ko lɔn a rɔ, Alla ja yen an fila bɛɛ la. I kana jina wo kɔ rɔ.»

⁵¹ Laban ka a fo Yakuba ye ko: «I ja lɔ kabakurun ton jin dɔ, ka i ja lɔ kabakurun jin dɔ, n ka mɛn lɔ ka a ke tɔɔmasere ri. ⁵² Kabakurun ton jin di ke sereya ri. Kabakurun lɔni jin fanan di ke sereya ri. Wo rɔ, n kana tamin alu la ka wa i keɛ. I fanan kana tamin alu la ka na n keɛ. ⁵³ I benba Iburahima ni n benba Nakɔri a ni alu failu Maari ri kititɛɛ nde ni ile tɛma.»

Yakuba ka a kali Alla la, a fa Isiyaka silanni mɛn ye. ⁵⁴ Yakuba ka kolofen do faa ka Alla sɔ wo rɔ koyinke kan ye, ka a janin ka a badenma bɛɛ kili ko alu ye na damunun ke. Alu ka damunun ke ka si koyinke kan ye.

32

Yakuba ka kela lawa Esawu ma

¹ Wo sɔɔma da la jona, Laban wulira ka a denmusoiu ni a mamarenilu kɔndɔn ka duwa alu ye, ka ban ka sila mira ka a kɔseyi a wara.

² Yakuba ni a la mɔɔilu ka sila mira ka wa. Alu watɔla, Alla la mɛleka doilu nara bɛn Yakuba la. ³ A ka alu yen waati mɛn na, a kan ko: «Dinkira jin ye Alla la daa make diya le ri.» Wo rɔ, a ka dinkira wo tɔɔ la ko Mahanimu.

⁴ Yakuba ka keladenilu lawa a jɛ a kɔɔcɛ Esawu ma Seyiri la jamana rɔ, Edɔmu mara rɔ kɔnin. ⁵ A ka alu kelaya ko: «Ai ye wa a fo n tii Esawu ye ko a la jɔncɛ Yakuba kan ko n wani tɛɛ Laban wara. Ko n tun da mɛn ye, kɔni sisen n da n kɔseyi. ⁶ Ko nisi ye n bolo, a ni fali, a ni saa, a ni ba, a ni jɔnilu. Ko n ye kela la wala a ma, sa n na ko ri diya n tii Esawu ye.»

⁷ Keladenilu wara kela wo fo Esawu ye. Alu ban mɛn kɛni kela fɔla, alu ka alu kɔseyi Yakuba ma ka a fo a ye ko: «An wara i kɔɔcɛ Esawu tɛɛn ye. A natɔ i labɛnna. Cɛ kɛmɛ naanin ye a bolo.»

⁸ Yakuba silanda kojuuya foo ka a kɔnɔ rakaliya. A ka a la mɔɔilu ratala

ka alu ke kuru fila ri, ka a la saa a ni ba a ni nisi a ni joomailu fanan datala wo ja ma. ⁹ A tere ye a mirila ko: «Ni Esawu nara be kuru kelen kan, a to kelen di i bori ka bo a bolo.»

¹⁰ A ka Alla tara ko: «Ee Allabatala, n benba Iburahima ni n fa Isiyaka Maari, ile le ka a fo n ye ko n ye n koseyi n fa so la, ka wa n badenmailu tema. I kan ko i ri here ke n ye ye. ¹¹ I la kaninteya ka bon nde ma. N ka Juriden ba tee foloman, foyi tere te n bolo, fo n na taama gbeleke doron, koni bi, n na moailu ra siyaya kosebe, foo ka ke kuru fila ri. ¹² I jaandi, i ye n bo n korace Esawu bolo. N silanni a je. A kana na be n kan, ka n na denilu ni ie nailu faa. ¹³ I jere le ka a fo ko i ri here ke n ye ka n banson siyaya iko kooji kije, moo te wo men dan lonna.»

¹⁴ Yakuba banda Alla matarala ka su si dinkira wo ro. A ka a la kolofen doilu jenenatoman, ka alu sanba a korace Esawu ma. ¹⁵ A ka bamuso keme fila ni bakoron muwan bo, ka saamuso keme fila ni saaji muwan la woilu kan. ¹⁶ A ka joomemuso bisawa ni woilu sinmindenilu fanan bo. Ka la woilu bee kan, a ka nisimuso binaanin ni tora tan fanan bo, a ni falimuso muwan ni falice tan. ¹⁷ A ka kolofen woilu ke kuru doilu ri, bee ni a ta. A ka kuru kelen kelenna bee karifa a la jon kelen kelenna la. A ka a fo alu ye ko: «Alu ye wa n je, ka tee ladon kolofen kuruilu tema.» ¹⁸ A ka a fo jon folo ye ko: «I wa n korace Esawu yen, a ri i mapininka ko: «I tii ye yon di? I wato mi ten? Kolofen jinilu ye yon ta ri?» ¹⁹ A wa pininkali ke ten, i ye a jabi: «I la jonce Yakuba ta le. A ka alu lana ile le ma, ko ka a tii Esawu sanba. A jere nato ko fe.»»

²⁰ Yakuba ka kuma kelen wo fo jon filanan ye, a ni jon sawanan, a ni a to bee, kolofen kuruilu karifani menilu la. A ka a fo alu ye ko: «Ai wa n korace Esawu yen, ai ye jabili kelen wo di a ma. ²¹ Ai ye a fo a ye fanan ko a la jonce Yakuba nato le jin di.» Yakuba ye a mirila ko: «Ni n ka a ladiya kolofenilu la folo, a jusu ri suma. Wo ro, an wa an joon yen, n na ko ri diya a ye.» ²² Nba,

Yakuba ka sanba fen woilu lawa a je, koni ale jere ka su si dinkira wo ro ye.

Yakuba ka seedon

²³ Su kelen wo ro, Yakuba wulira. A ka a muso fila ni a la jonmuso fila, a ni a dence tan ni kelen, natamin Jaboki ba koma. ²⁴ A ka alu latamin ba ko, ka ban ka a bolofenilu bee fanan natamin. ²⁵ Yakuba kelen pe tora ba fan kelen wo fe. Su wo ro, ce do nara be Yakuba kan. Alu ka seedon foo ka kene bo. ²⁶ Ce wo ka a yen ko a ti na lasela Yakuba la waati men na, a ka Yakuba gbasi a worokudu ro. Wo ro, Yakuba woro kolo mukara. ²⁷ Ce kan ko: «I ye n bila. Kene boto le.» Yakuba ka a jabi: «N te! Ni i ma baraka don n do, n te i bila fewu!» ²⁸ Ce kan ko: «I too di?» A ka a jabi: «N too le Yakuba.» ²⁹ Ce kan ko: «I too te wo ri butun. I too le sisen ko Isirayeli, ka a masoron i ni Alla ra seedon, i ni moailu ra seedon, wo bee ro fanka ye i bolo.»

³⁰ Yakuba ka a fo a ye ko: «I jaandi, i too fo n ye.» Ce kan ko: «Nfenna i ye n too mapininkala?» A ka baraka don Yakuba la ko ro. ³¹ Yakuba ka wo dinkira too la ko Penuyeli. Wo korole ko: «N da Alla yen ja ni ja, koni n ma faa.»

³² Yakuba bora Penuyeli telebo waati. A tere ye taamala ka jii a sen kelen ma ka a masoron a sen da muka. ³³ Nba, Yakuba gbasira a worokudu le ro wo ja le ma. Wo le ka a ke, Isirayelika te kolofen worokudu fasa damunna, haan bi.

33

Yakuba ni Esawu ka ijoon ben

¹ Nba, Yakuba ka a ja lo ka Esawu natola yen. Ce moo keme naanin ye a kofe. Wo ro, Yakuba ka a denilu ratala Raseli ni Leya tema, a ni jonmuso fila tema, bee ni a na. ² A ka jonmusoilu ni alu den bila je fe, ka Leya ni a denilu tuun woilu la, ka Raseli ni Yusufu bila ko fe. ³ A jere taminda je fe. A wara ka i majii bake sija woronwula, ka i madon a korace Esawu la. ⁴ Esawu ka i bori ka na a laben. A ka a to a kan ka a sunbu. Alu fila bee kasira. ⁵ Esawu ka a ja lo ka Yakuba musoilu ni a denilu

yen. A kan ko: «Menilu nani i fe jin di, yon de woilu ri?» Yakuba kan ko: «N tii, Alla kininkininda n ma ka den menilu di n ma, woilu le ten.»

⁶ Jɔnmusoilu ni alu deni ka ai madon ka ai majii ka a fo. ⁷ Leya ni a denilu fanan nara ka alu majii. A laban, Raseli ni Yusufu nara ka alu majii.

⁸ Esawu ka Yakuba maɲininka ko: «N benda kolofen kuru siyaman di. Wo kɔrɔ ye nfen di?» Yakuba ka a jabi: «N tii, n ka alu lawa i ma, kosa n na ko ri diya i ye.» ⁹ Esawu kan ko: «N doo, fen siyaman ye nde fanan bolo. I bolofenilu ye to i bolo.» ¹⁰ Kɔni Yakuba kan ko: «I jaandi. Ni n na ko ra diya i ye, i ye woilu mira. N ja la i kan sisen, wo le iko n da n ja la Alla kan ka a masɔrɔn i ra n damira kɔɲuma. ¹¹ I jaandi. N ka i sanba fen menilu la, i sabari ka woilu mira. Alla ra kininkinin n ma. N bolofen ka siya, n deseni te foyi la.» Yakuba ka wo magbeleya kosebe foo Esawu diɲera wo ma.

¹² Esawu ka a fɔ a ye ko: «An ye wa. N di wa i malɔ.» ¹³ Yakuba ka a jabi: «N tii, i jere ka a lɔn ko denilu la ko ka gbelen. Fanka te alu la. Kolofenilu ni alu sinmindenilu ye n bolo fanan. N kana ɲina woilu kɔ. Ni n ka taama lakaliya tele kelen kɔrɔ dɔrɔn, wo te ben. Kolofenilu ri faa. ¹⁴ N tii, i ye wa n ɲe sisen. N di wa dooni dooni, ka ben kolofenilu ni denilu taama ɲa ma. N di i teren Seyiri la jamana rɔ.» ¹⁵ Esawu kan ko: «Ale le wo ri. N na mɔɔ doilu ri to n kɔ ka i malɔ.» Yakuba kan ko: «N tii, i kana i jere tɔrɔ butun. Ni n diyara i ye, wo ri n wasa.»

¹⁶ Wo rɔ, Esawu ka sila mira wo lon kelen ka wa Seyiri la jamana rɔ.

¹⁷ Kɔni Yakuba wara Sukɔti. A ka a la bon lɔ ye, ka gba lɔ a la kolofenilu ye. Wo le kosɔn, alu ka dinkira wo tɔɔ la ko Sukɔti.

Yakuba sera Sikemu so kɔndɔ

¹⁸ Yakuba bɔra Padani Aramu ka wa. A ɲuma donda Sikemu so kɔndɔ, mɛn ye Kanaan jamana rɔ. A seni ye, a ka a la faaninbon lɔ so kɔkan. ¹⁹ A la faaninbon lɔni dinkira mɛn, a ka wo

dinkira san Sikemu fa Hamɔri bɔnsɔn de ma. A ka a san wodigbe kemɛ le la.

²⁰ A ka Alla saraka bɔ diya lɔ dinkira wo rɔ, ka wo tɔɔ la ko Alla ye Isirayeli Maari le ri.

34

Dina ni Sikemu la ko

¹ Nba, Leya ka denmuso mɛn sɔrɔn Yakuba ye, wo tɔɔ le tere ko Dina. Lon do rɔ, Dina wara bɔ diya sunkurunilu fe so kɔndɔ. ² Kanberen do tere ye, mɛn tɔɔ ko Sikemu. Wo fa le Hifika Hamɔri ri, mɛn ye jamanatiiya la. Sikemu ka Dina yen waati mɛn na, a ka a mira fanka la ka a la a fe ka a ratɲan.

³ Yakuba denmuso Dina diyara Sikemu ye kosebe. A ka a kanin. Wo rɔ, Sikemu kumara a ye kɔɲuma, kosa a la ko ri diya sunkurun ye.

⁴ Sikemu ka a fɔ a fa Hamɔri ye ko: «I ye sunkurun ɲin furu n ye.»

⁵ A fɔra Yakuba ye ko Sikemu ra a denmuso ratɲan. Wo tuma, a denceilu ye kolofen dafɛ wula kɔndɔ. Wo rɔ, Yakuba ma foyi fɔ fo ka alu makɔnɔ.

⁶ Sikemu fa Hamɔri nara bɔ Yakuba fe, ka na kuma a ye. ⁷ Yakuba denceilu nara ka bɔ wula kɔndɔ. A fɔra alu ye tuma mɛn na ko Sikemu ra alu doomuso ratɲan, alu dunyara ka mɔne kojuuya, baa Sikemu na mɛn kela, kojuu ba le wo ri Isirayeli la mɔɔilu wara. Mɔɔ te wo kela muume!

⁸ Hamɔri ka a fɔ Yakuba ye ko: «I denmuso duman n dence Sikemu ye kosebe. N ye ai madiyala, ai ye a di n ma, a ye ke a muso ri. ⁹ An ye ke furuɲɔnmailu ri. Ai ye ai denmusoilu di an ma. An fanan di an denmusoilu di ai ma. ¹⁰ Ai di to an fe an wara yan. Jamana bee labilani ai ye. Ai ye i sii yan ka a julaya ke. Ai ye duu san ka a ke ai ta ri.»

¹¹ Sikemu ka a fɔ Dina fa ni a kɔrɔceilu ye ko: «Ai jaandi, ai ye hina n na. Ai ye diɲe n ye. Ai wa fen fen ɲinin n fe, n di wo bɔ ka a di ai ma. ¹² Ai ye furu nanfulu ba ni wodi siyaman fɔ. N di wo bee bɔ ikomin ai ka a fɔ ɲa mɛn ma, sa ai ri denmuso di n ma ka a ke n muso ri.»

¹³ Ikomin Sikemu tun da ban alu doomuso ratɓanna, Yakuba denceilu ka Sikemu ni a fa Hamori jabi janfa kuma la. ¹⁴ Alu kan ko: «Ka an doomuso di kojiibali ma, wo te ben. Maloya ko ba le wo ri an wara. ¹⁵ An te son wo ma foo ai ceman bee ye a wara foo wo bee wa faaninta ke ikomin an bee faaninta keni ja men ma. ¹⁶ Ni wo kera, an di an denmusoilu di ai ma. An fanan di ai denmusoilu furu. An di an sii ai tema yan ka ke moo kelen di. ¹⁷ Ni ai konin ma son faaninta ke ko ma, an di an denmuso mira ka wa a ri.»

¹⁸ Kuma wo diyara Hamori ni a dence Sikemu ye. ¹⁹ Sikemu bora ye i korɔ ka wa ko wo raben, baa Yakuba denmuso duman a ye kosebe. Sikemu wo bonyani tere ka tamin moo bee kan a fa wara. ²⁰ Hamori ni a dence Sikemu wara ladeɗ diya so donda la ka kuma so kondɔ mooilu ye. ²¹ Alu kan ko: «Moo men ye an duɗɗonilu le ri. An ye diɗe alu ye to an na jamana kondɔ ka julaya ke an na jamana rɔ, baa an na jamana ka bon, an bee ri kun a kondɔ. An di alu denmusoilu furu ka an denmusoilu di alu ma. ²² Koni ko do ye an tema. Ni ce bee ma son ka faaninta ke, iko alu bee faaninta keni ja men ma, alu te son ka alu sii an tema ka an ke moo kelen di. ²³ Ni alu ka alu sii an tema yan, alu la kolofen ni alu bolofen bee te ke an ta ri wa? An ye son faaninta ke ko wo ma, sa alu ri to an tema yan.»

²⁴ So kondɔ mooilu bee sɗnda Hamori ni a dence Sikemu la kuma wo ma. Wo rɔ, ce menilu tere ye so kondɔ, wo bee faanintara.

²⁵ Nba, alu la faaninta ke tele sawana lon, ka dimin to alu kan, Yakuba dence fila, Simeyon ni Lebi konin, menilu ni Dina ye fa kelen ni na kelen na, woilu ka alu la fanmuruilu ta ka na be so kondɔ mooilu kan, mooilu men hankili te ke wo ma. Alu nara don so kondɔ mooilu jɗnama, ka ceilu bee faa. ²⁶ Alu ka Hamori ni a dence Sikemu fanan faa, ka alu doomuso Dina ta Sikemu la bon na ka wa a ri.

²⁷ Yakuba dence ɗoilu nara fureilu lani teren ye tuma men na, alu ka

so kondɔ mooilu bolofen bee ta, ka a masaron Sikemu ka alu doomuso ratɓan. ²⁸ Alu ka saa ni ba ni nisi ni falilu ta. Alu ka fen menilu yen so kondɔ a ni senailu rɔ, alu ka wo bee ta. ²⁹ Alu ka nanfulu bee mira, ka musoilu ni denilu bee mira. Fen fen tere ye bon na so kondɔ, alu wara wo bee ri.

³⁰ Yakuba ka a fɔ Simeyon ni Lebi ye ko: «Ai ka men ke jin di, wo ri ke ko ba ri n kun na. Ai ra n gboya yan mooilu ye, Kanaan bonson ni Fer-esikailu konin. N na mooilu ma siya. Ni yan mooilu ka alu ladeɗ ka be an kan, n ni n na denbaya bee ri faa.»

³¹ Alu ka a jabi: «A ka an doomuso jate iko sunkurunba. Wo benni wa?»

35

Yakuba wara Beteli

¹ Lon do rɔ, Alla ka a fɔ Yakuba ye ko: «I ye wa i sii Beteli. I wa se ye, i ye saraka bɔ diya do lɔ Alla ye, men ka a jere yiraka i la wo lon ka a teren i borito i korɔce Esawu korɔ.»

² Wo rɔ, Yakuba ka a fɔ a la denbaya ni a la mooilu bee ye ko: «Joo menilu ye ai bolo, ai ye wo bee lafili. Ai ye ai jere seniya, ka ai la faanin senimanilu bila ai kan na. ³ An bɔto yan ka wa Beteli. N watɔ saraka bɔ diya do lɔla Alla ye ye, men ka n na tarali lamɛn ka n demɛn n na tarɔya waati rɔ. A ra to n fe n na taama bee rɔ.»

⁴ Joo menilu tere ye alu bolo, alu nara wo bee di Yakuba ma, a ni tololafen menilu tere ye alu tolo la. Yakuba ka denka sen jiriju do korɔ Sikemu so dafɛ, ka wo fen bee dokon. ⁵ Alu wulira ka wa tuma men na, Alla ka silan ba bila ye mooilu la so bee kondɔ. Wo le ka a ke, moo si ma bɔ ka bila Yakuba ni a denceilu kɔ.

⁶ Yakuba ni a la mooilu sera Lusi, so men tɔɔ bi ko Beteli. Wo ye Kanaan de rɔ. ⁷ Yakuba ka saraka bɔ diya lɔ Alla ye ye, ka a tɔɔ la ko Beteli, baa a ka a bori a korɔce Esawu jɛ tuma men na, Alla ka a jere yiraka a la dinkira wo le rɔ.

⁸ Wo tuma, Debora sara, men tun ka Rebeka lamɔ. Alu ka wo suu don jiriju

do kərɔ Beteli so dafɛ, ka jiri wo tɔɔ la ko An Ye Kasila Jiri Nin Kərɔ.

⁹ Yakuba nara Beteli ka bɔ Padani Aramu tuma mɛn na, Alla ka a jɛɛ yiraka a la ikɔ tuunni, ka kuma ka baraka don a la ko rɔ. ¹⁰ Alla ka a fɔ a yɛ ko: «I tɔɔ le tɛɛ ko Yakuba, kɔni i tɔɔ tɛ ten butun ko Yakuba. I tɔɔ le sisen ko Isirayeli.» Alla ka a tɔɔ la ko Isirayeli wo ɲa le ma. ¹¹ Alla ka a fɔ a yɛ ikɔ tuunni ko: «Alla Sebɛɛtii le nde ri. I ye jiri ka siyaya. Jamana siyaman di bɔ i rɔ. I bɔnsɔn doilu ri kɛ mansailu ri. ¹² N ka duu mɛn di Iburahima ni Isiyaka ma, n di wo di i ma. I bɔnsɔn mɛnilu natɔ i kɔ, n di a di woilu fanan ma.»

¹³ Alla kumara Yakuba yɛ dinkira mɛn na, a wara. ¹⁴ Yakuba ka tɔɔmasere kabakurun do lɔ dinkira wo rɔ, Alla kumara a yɛ dinkira mɛn dɔ kɔnin. A ka rɛsɛnji labɔn kabakurun wo kan, ka Alla sɔ wo rɔ. A ka tulu fanan nabɔn a kan. ¹⁵ Alla kumara a yɛ dinkira mɛn na, Yakuba ka wo dinkira tɔɔ la ko Beteli.

Raseli la saya ko

¹⁶ Alu bɔra Beteli ka wa. Alu tun ma sudunya Efirata la tuma mɛn na, Raseli moyi lon sera. A la tin gbɛɛyara kosɛɛ. ¹⁷ A ye tin kan tuma mɛn na, tinkɔrɔsilali ka a fɔ a yɛ ko: «I kana silan, i ra dencɛ kura sɔrɔn.»

¹⁸ Kɔni Raseli ma bɔ a rɔ. A satɔla ka a den tɔɔ la ko Benoni*. A sanin kərɔ, Yakuba ka den tɔɔ la ko Beniyaminu†.

¹⁹ Nba, Raseli sara. Alu ka a suu don Efirata sila da la. Efirata wo tɔɔ le bi ko Bɛtilɛhemu. ²⁰ Yakuba ka tɔɔmasere kabakurun do lɔ Raseli kaburu kan. Kabakurun wo lɔni ye haan bi.

Yakuba dencɛilu

²¹ Isirayeli ni a la mɔɔilu bɔra ye ka wa ai la faaninbonilu lɔ Mikidali Ederi kɔma.

²² Ai siini ye tuma mɛn na, Rubɛn ka i la Bilaha fɛ, mɛn ye a fa Isirayeli muso do ri. Rubɛn ka mɛn kɛ, wo fɔra a fa Isirayeli yɛ.

Yakuba dencɛilu tɛɛ mɔɔ tan ni fila le ri. ²³ Leya ka Rubɛn de fɔlɔ

sɔrɔn, ka Simeyɔn tuun wo la, ka Lebi tuun wo la, ka Yahuda tuun wo la, ka Isakari tuun wo la, ka Sabulɔn tuun wo la. Rubɛn tɛɛ Yakuba den fɔlɔ le ri. ²⁴ Raseli dencɛilu tɛɛ ye Yusufu ni Beniyaminu ri. ²⁵ Raseli la jɔnmuso Bilaha ka Daan ni Nefitali sɔrɔn. ²⁶ Leya la jɔnmuso Silipa ka Kadi ni Aseri sɔrɔn. Nba, woilu le Yakuba dencɛilu le ri, a musoilu ka mɛn sɔrɔn a yɛ Padani Aramu.

Isiyaka la saya ko

²⁷ Nba, Yakuba sera a fa Isiyaka wara Mamere, Kiriya Ariba so da la. Bi, mɔɔilu ye a fɔla Kiriya Ariba le ma ko Heburɔn. Iburahima siini tɛɛ dinkira wo le rɔ. Isiyaka fanan siini tɛɛ ye le. ²⁸ Isiyaka sɔrɔn ka san kɛmɛ ni san biseyin bɔ tuma mɛn na, ²⁹ a sara ka la a benbailu kan. A kərɔra ka a la kərɔya diya bɔ. A dencɛ fila Esawu ni Yakuba ka a suu don.

36

Esawu ka i mabɔ Yakuba la

¹ Esawu bɔnsɔn de ɲin di. Mɔɔilu ye a fɔla Esawu le ma ko Edɔmu.

² Esawu ka Kanaan bɔnsɔn sunkurun doilu furu. Do tɔɔ ko Ada, mɛn tɛɛ Hɛtika Elɔn denmuso le ri. Do fanan tɔɔ ko Olibama, mɛn tɛɛ Ana denmuso le ri. A benba tɛɛ Hifi do le ri, mɛn tɔɔ ko Sibeyɔn. ³ Esawu ka Basimati fanan furu, Isumayila denmuso kɔnin. Basimati kərɔcɛ tɔɔ ko Nebayɔti.

⁴ Ada ka Elifasi sɔrɔn Esawu yɛ. Basimati ka Rewɛli sɔrɔn a yɛ.

⁵ Olibama ka Jesi ni Jalamu ni Kore sɔrɔn. Esawu dencɛilu le woilu ri, a musoilu ka mɛnilu sɔrɔn a yɛ Kanaan jamana rɔ.

⁶ Nba, lon do rɔ, Esawu wara jamana gbɛɛ rɔ ka a mabɔ a doocɛ Yakuba la. A ka a musoilu ta, a ni a dencɛilu ni a denmusoilu a ni a la mɔɔ tɔɔlu bɛɛ. A ka a la kolofen ni a bolofen fanan bɛɛ ta, a tun ka mɛn bɛɛ sɔrɔn Kanaan jamana rɔ. A ka wo bɛɛ mira ka wa yɔrɔ gbɛɛ rɔ, ⁷ baa a ni a doocɛ Yakuba bolofenilu ka siya tɛɛ kosɛɛ. Wo kɛra sababu ri alu fila ma

* 35:18 Benoni kərɔ ye le ko «tɔrɔya dencɛ» † 35:18 Beniyaminu kərɔ ye le ko «bolokininma dencɛ»

se tola i jɔn kan yɔrɔ kelen dɔ. Alu siini tɛɛ jamana mɛn dɔ, wo dooman tɛɛ alu fila bolo ka a masɔrɔn alu la kolofenilu wara kojuuya. ⁸ Wo rɔ, Esawu bɔra ye ka wa i sii koyinkɛma yɔrɔ do rɔ, Seyiri la jamana rɔ. Mɔɔilu ye a fɔla Esawu ma ko Edɔmu.

⁹ Esawu le kɛra Edɔmu bɔnsɔn bɛɛ benba ri, mɛnilu siini Seyiri la koyinkɛma jamana rɔ. A bɔnsɔn de jɛn di. ¹⁰ Esawu dencɛilu le ten: Elifasi, Esawu muso Ada dencɛ. Rewɛli, Esawu muso Basimati dencɛ.

¹¹ Esawu dencɛ Elifasi dencɛilu le ten: Teman, Omar, Sefo, Katamu a ni Kenasi.

¹² Esawu dencɛ Elifasi ka jɔnmuso do fanan ta. Wo tɔɔ ko Tima. Ale le ka Amaleki sɔrɔn a yɛ. Esawu muso Ada bɔnsɔn de woilu ri.

¹³ Esawu dencɛ Rewɛli dencɛilu le ten: Nahati ni Seraki ni Sama ni Misa ri. Esawu muso Basimati bɔnsɔn de woilu ri. ¹⁴ Esawu muso Olibama, wo tɛɛ Ana denmuso le ri. A benba tɛɛ Sibeyɔn de ri. Olibama ka dencɛ mɛnilu sɔrɔn Esawu yɛ, woilu le tɛɛ Jɛsi ni Jalamu ni Kore ri.

¹⁵ Nba, mɛnilu kɛra kabilabatii ri Esawu bɔnsɔn dɔ, woilu le ten. A dencɛ fɔlɔ Elifasi dencɛ woilu rɔ, mɛnilu kɛra kabilatii ri, woilu le ten: Teman, Omar, Sefo, Kenasi, ¹⁶ Kore, Katamu a ni Amaleki. Kabilatii mɛnilu bɔra Elifasi rɔ Edɔmu bɔnsɔn na jamana rɔ, woilu le le tɛɛ jɛn di. Esawu la muso Ada bɔnsɔn de woilu ri.

¹⁷ Esawu dencɛ Rewɛli dencɛ mɛnilu kɛra kabilabatii ri, woilu le ten: Nahati, Seraki, Sama a ni Misa. Kabilatii mɛnilu bɔra Rewɛli rɔ Edɔmu bɔnsɔn na jamana rɔ, woilu le tɛɛ jɛn di. Esawu muso Basimati bɔnsɔn de woilu ri.

¹⁸ Esawu muso Olibama dencɛ mɛnilu kɛra kabilabatii ri, woilu le ten: Jɛsi, Jalamu a ni Kore. Esawu muso Olibama dencɛ mɛnilu kɛra kabilatii ri, woilu le tɛɛ jɛn di. Olibama tɛɛ Ana denmuso le ri.

¹⁹ Nba, woilu le Esawu dencɛ ri, a ni kabilatii. Edɔmu bɔnsɔn de woilu ri.

Seyiri dencɛilu

²⁰ Nba, Esawu ka Hori Seyiri dencɛilu mɛnilu tɛɛn Edɔmu bɔnsɔn na jamana rɔ, woilu le ten Lotan, Sobali, Sibeyɔn, Ana, ²¹ Disɔn, Esɛri a ni Disan. Seyiri dencɛilu le woilu ri, mɛnilu kɛra Horilu la kabilabatii ri Edɔmu bɔnsɔn na jamana rɔ. ²² Lotan dencɛilu le tɛɛ Hori ni Hɛman ri. Lotan doomuso le tɛɛ Tima ri. ²³ Sobali dencɛilu le ten: Aliban, Manahati, Ebali, Sefo a ni Onamu. ²⁴ Sibeyɔn dencɛilu le tɛɛ Aja ni Ana ri. Ana wo tɛɛ ye a fa la falilu gbɛnna tuma mɛn na, ale le fɔlɔfɔlɔ ka ji kaliman yen bɔ duu rɔ wula kɔndɔ ye. ²⁵ Ana dencɛ le tɛɛ Disɔn di. A denmuso tɛɛ Olibama ri. ²⁶ Disɔn dencɛilu le ten: Hɛmɛdan, Esiban, Itiran a ni Keran. ²⁷ Esɛri dencɛilu le tɛɛ Bilan ni Saban ni Akan di. ²⁸ Disan dencɛilu le tɛɛ Usi ni Aran di.

²⁹ Nba, Horilu la kabilabatii le ten: Lotan, Sobali, Sibeyɔn, Ana, ³⁰ Disɔn, Esɛri a ni Disan. Mɛnilu kɛra Horilu la kabilabatii ri Seyiri la jamana rɔ, woilu le tɛɛ jɛn di.

Edɔmu mansailu

³¹ Sani mansa ye a sii Isirayɛlika kun na, mansa mɛnilu tɛɛ ye mansaya la Edɔmu bɔnsɔn na jamana rɔ, woilu le jɛn di. ³² Beyɔri dencɛ Bela kɛra mansa ri Edɔmu bɔnsɔn na jamana kun na. A siini tɛɛ so mɛn na, wo le tɔɔ ko Dinhaba. ³³ Bela sani, Seraki dencɛ Jobabu kɛra mansa ri a nɔ rɔ. Wo siini tɛɛ so mɛn na, wo le tɔɔ ko Bɔsira. ³⁴ Jobabu sani, Usamu siira mansaya la a nɔ rɔ. Ale bɔra Temanka jamana le rɔ. ³⁵ Usamu sani, Bedadi dencɛ Hadari siira mansaya la a nɔ rɔ. Wo le ka Madiyan bɔnsɔn kɛlɛ Mowabu bɔnsɔn na jamana rɔ ka se alu la. A siini tɛɛ so mɛn na, wo le tɔɔ ko Abiti. ³⁶ Hadari sani, Samula siira mansaya la a nɔ rɔ. Ale bɔni Masirekan de. ³⁷ Samula sani, Sawuli le kɛra mansa ri a nɔ rɔ. Wo bɔra Rehoboti, mɛn ye ba da la. ³⁸ Sawuli sani, Akibori dencɛ Bahali Hanani siira mansaya la a nɔ rɔ. ³⁹ Akibori dencɛ Bahali Hanani sani, Hadari siira mansaya la a nɔ rɔ. Ale siini tɛɛ so mɛn na, wo le tɔɔ ko Pawu. A

muso tɔɔ le ko Matabeli. Matabeli tɛrɛ Matiredi denmuso le ri. A benba le tɛrɛ Masabu le ri.

⁴⁰ Nba, kabilabatii mɛnilu bɔra Esawu denilu rɔ, woilu tɔɔ le jin di, a bɛɛ ni a la mɔɔilu, a bɛɛ ni a la duu. Alu tɔɔ le ten: Tima, Aliba, Jeteti, ⁴¹ Olibama, Ela, Pinon, ⁴² Kenasi, Teman, Misari, ⁴³ Madiyeli a ni Iramu. Woilu le kɛra kabilabatii ri Edɔmu bɔnsɔn na jamana rɔ, a bɛɛ ni a la duu. Esawu le kɛra Edɔmu bɔnsɔn bɛɛ benba ri.

37

Yusufu la siboilu kan

¹ Nba, Yakuba ka i sii Kanaan jamana rɔ, a fa siini tɛrɛ dinkira mɛn dɔ kɔnin. ² Yakuba denceilu la ko le jin di.

Yusufu sɔrɔn ka san tan ni wɔrɔnwula bɔ tuma mɛn na, a tɛrɛ ye saai ni bailu gbɛnna a kɔrɔɔeilu fɛ. A tɛrɛ ye a fa la jɔnmusoilu Bilaha ni Silipa denceilu dɛmɛnna. Dence woilu tɛrɛ ye ko benbali mɛnilu kɛla la, Yusufu tɛrɛ ye wo bɛɛ jafɔla a fa yɛ.

³ Yusufu duman tɛrɛ Isirayeli yɛ ka tamin a den tɔ bɛɛ la ka a masɔrɔn a ka Yusufu sɔrɔn a la cɛmɔɔbaya waati le rɔ. Wo rɔ, Yakuba ka durukiba juma manjɛɛnman do di Yusufu ma. ⁴ Yusufu kɔrɔɔeilu ka a yen ko a duman alu fa yɛ ka tamin alu tɔ bɛɛ la. Wo rɔ, Yusufu gboyara alu yɛ foo alu ka alu ban kuma juma fɔla a yɛ.

⁵ Lon do rɔ, Yusufu sibora. A ka wo jafɔ a kɔrɔɔeilu yɛ tuma mɛn na, do lara a la gboyarɛ kan. ⁶ A ka a fɔ alu yɛ ko: «Ai ye i tolo malɔ n na sibo kan na! ⁷ N sibora an bɛɛ ye sɛnɛ rɔ. An tɛrɛ ye suman kala ka a lasidi. Wo yɔrɔni bɛɛ, n ta sumansidi ka i wuli ka i lɔ. Ai la sumansidilu nara n ta laminin ka i majii a kɔrɔ.» ⁸ A kɔrɔɔeilu ka a jabi: «A ye di? A loo ye i la ka i sii an kun na ka kɛ an na mansa ri wa?» A gboyara alu yɛ ikɔ tuunni ka tamin fɔlɔman na a la sibo ni a la kumailu kosɔn.

⁹ Yusufu sibora ikɔ. A ka wo fanan jafɔ a kɔrɔɔeilu yɛ. A kan ko: «Ai la tolo malɔ n na. N da sibo ikɔ tuun.

N ka tele yen a ni karo ni lolo tan ni kelen. Wo bɛɛ ka i majii n kɔrɔ.»

¹⁰ A ka sibo jafɔ a fa ni a kɔrɔɔeilu yɛ tuma mɛn na, a fa jamanda a ma ko: «Sibo su juman de wo ri? I ye a fɛ nde ni i na ni i kɔrɔɔeilu bɛɛ ye na an majii i kɔrɔ wa?» ¹¹ A la ko jangboya ka a kɔrɔɔeilu mira, kɔni a fa tɛrɛ ye i mirila sibo wo ma waati bɛɛ rɔ.

Yusufu kɔrɔɔeilu ka a san

¹² Nba, lon do rɔ Yusufu kɔrɔɔeilu wara alu fa la kolofenilu gbɛn diya Sikɛmu. ¹³ Isirayeli ka a fɔ Yusufu yɛ ko: «I kɔrɔɔeilu ra wa kolofenilu gbɛn diya Sikɛmu. N ye a fɛ i ye wa bɔ ye.» Yusufu kan ko: «Ale le wo ri.»

¹⁴ Yakuba ka a fɔ a yɛ ko: «Wa bɔ alu fɛ. Ni alu kɛndɛ, ni ko tɛ kolofenilu fanan na, i ye na wo fɔ n yɛ.» Wo rɔ, a ka Yusufu lawa ka bɔ Heburɔn kɛnɛgbɛ rɔ.

A se mɛn kɛni Sikɛmu, ¹⁵ a tɛrɛ ye a mataamala wula kɔndɔ. Cɛ do ka a tɛrɛn ye ka a majininka ko: «I ye nfen jininna?» ¹⁶ Yusufu kan ko: «N ye n kɔrɔɔeilu le jininna. Alu ye kolofenilu gbɛnna. I ka alu diya lɔn wa?» ¹⁷ Cɛ kan ko: «Alu ra bɔ yan. N ka alu kan mɛn ko alu watɔ Dotan.» Yusufu bɔra ye ka wa alu kɔ. A ka alu tɛrɛn Dotan. ¹⁸ A kɔrɔɔeilu ka a natɔla yen foo yɔrɔ jan. Sani a ye se alu ma, a kɔrɔɔeilu ka janfa don a ma ko alu ri a faa. ¹⁹ Alu ka a fɔ i jɔɔn yɛ ko: «Ai ja lɔ, sibotii wo natɔ la le ten! ²⁰ An ye an wuli ka a faa. An ye a lafilɛ kɔlɔn jaran kɔndɔ ka a fɔ ko wara juu le ka a faa ka a damun. A la sibo ri kɛ mɛn di wo rɔ, an di wo yen.»

²¹ Rubɛn ka kuma wo mɛn tuma mɛn na, a loo tɛrɛ ye a la ka Yusufu kisi alu ma. A kan ko: «An kana a faa. ²² Ai kana a jeli labɔ. Ai ye a lafilɛ kɔlɔn jaran jin kɔndɔ wula kɔndɔ yan, ai kana ko kɛ a la.» Rubɛn ka wo fɔ kosa a ri wa alu kɔfɛ ka Yusufu layɛlɛ kɔlɔn dɔ ka wa a di a fa ma.

²³ Nba, Yusufu se mɛn kɛni alu ma, alu ka a la durukiba juma manjɛɛnman wo bɔ a kan na. ²⁴ Alu ka a mira ka a lafilɛ kɔlɔn do kɔndɔ. Kɔlɔn wo jani le tɛrɛ, ji tun tɛ a kɔndɔ. ²⁵ Alu siini tɛrɛ damununna tuma

mɛn na, alu ka alu ja lɔ ka jula doilu tamintala la yen. Woilu tɛɛ ye Isumayila bɔnsɔn de ri. Alu bɔtɔ Kiliyadi ka wa Misiran. Wusulan ni tulu suma duman ni latikɔlɔn tɛɛ ye alu la jaɔmɛilu la donin dɔ.

²⁶ Yahuda ka a fɔ a badenmailu ye ko: «Ni an ka an doocɛ faa ka a dokon, an di tɔnɔ suɲuman sɔrɔn wo la? ²⁷ An ye a san Isumayila bɔnsɔn julailu ma. An jɛɛ kana a faa. An doocɛ le. An bɛɛ ye badenma le ri.» A badenmailu sɔnda wo ma.

²⁸ Wo rɔ, Madiyan bɔnsɔn julailu tamintala, Yusufu kɔrɔcɛilu ka a layɛlɛ kɔlɔn kɔndɔ, ka a san Isumayila bɔnsɔn woilu ma wodigbɛ muwan na. Woilu ka a san ka wa a ri Misiran.

²⁹ Nba, Rubɛn nara kɔlɔn da la alu kɔfɛ, kɔni a ma Yusufu tɛɛn kɔlɔn kɔndɔ. Wo gbara a la kojuuya foo a ka a la duruki rafarafara. ³⁰ A wara a doocɛilu tɛɛn ye ka a fɔ alu ye ko: «Kanberɛn tɛ kɔlɔn kɔndɔ ye butun! N ye wala di?»

³¹ Wo rɔ, alu ka baakɔrɔn do faa ka Yusufu la durukiba ta ka a bila wo jeli rɔ. ³² Alu wara durukiba di alu fa ma ka a fɔ ko: «An ka durukiba ɲin tɛɛn wula rɔ. I ye a ragbɛ ni i dencɛ ta le.»

³³ Yakuba ma fili a ma. A kan ko: «N dencɛ la duruki le jɔ. Wara juu ra a faa ka a damun. Ɛɛ, n dencɛ Yusufu! Wara ra a rafarafara.»

³⁴ Yakuba ka a la duruki rafarafara jusukasi kosɔn, ka landa faanin bila a kan na ikomin landa faanin. A ka tele siyaman kɛ kasila kojuuya a dencɛ la saya ko rɔ. ³⁵ A dencɛilu ni a denmusoilu tɛɛ ye nala ko alu ye alu fa jusu sumala. Kɔni a ma sɔn a jusu suma ko ma. A kan ko: «N kasimantɔ ri to n dencɛ la ko la haan n di faa.» Yusufu fa kasira ten de a la saya ko rɔ.

³⁶ Nba, Madiyan bɔnsɔn julailu sera Misiran ka Yusufu san Ferawuna ɲɛmɔɔ Potifari ma. Potifari tɛɛ Ferawuna la kandalilailu la kuntii le ri.

38

Yahuda ni Tamari la ko

¹ Nba, a ma mɛn bakɛ, Yahuda bɔra a badenmailu tɛma, ka wa a sii Adulamuka do tɔrɔfɛ mɛn tɔɔ ko Hira.

² Yahuda ka Kanaan bɔnsɔn sunkurun do yen ye, mɛn fa tɔɔ ko Suwa. A ka sunkurun wo furu. Alu dɛnda.

³ Muso ka kɔnɔ ta ka dencɛ sɔrɔn Yahuda ye. Yahuda ka den wo tɔɔ la ko Ɛri. ⁴ A ka kɔnɔ gbɛɛ ta, ka dencɛ sɔrɔn. A ka wo tɔɔ la ko Onan. ⁵ A ka kɔnɔ gbɛɛ ta ikɔ tuun ni, ka dencɛ sɔrɔn. A ka wo tɔɔ la ko Sela. Den wo sɔrɔnda ka Yahuda tɛɛn Akɛsibu so kɔndɔ.

⁶ Waati wo taminni kɔ, Yahuda ka muso do furu Ɛri ye, a dencɛ fɔlɔ kɔnin. Muso wo tɔɔ le tɛɛ ko Tamari. ⁷ Kɔni, Ɛri kɛra mɔɔ juu le ri Allabatala ɲana. Wo rɔ, Allabatala ka a faa.

⁸ Yahuda ka a fɔ a dencɛ Onan ye ko: «I ye i numɔɔmuso ta, i kɔrɔcɛ muso kɔnin. Ai ye dɛn, sa den di sɔrɔn i kɔrɔcɛ ye, sa i kɔrɔcɛ bɔnsɔn kana tunun.»

⁹ Kɔni Onan ka a yen ko ni den wo sɔrɔnda, a tɛ jate ale ta ri, fɔ a kɔrɔcɛ ta ri. Wo rɔ, Onan ni muso wo wa dɛn, a tɛ sɔnna a siji ye don a rɔ. A ri wo bɛɛ kɛ duu ma, kosa a kana bɔnsɔn di a kɔrɔcɛ ma. ¹⁰ Onan tɛɛ ye mɛn kɛla, wo ma diya Allabatala ye. Wo rɔ, Allabatala ka ale fanan faa.

¹¹ Yahuda ka a fɔ Tamari ye ko: «I kana sii cɛ gbɛɛ kun. I wa, to i fa wara fo n dencɛ Sela wa se i furu ma.» Yahuda ka wo fɔ ka a masɔrɔn a silanni ka Tamari di Sela ma, baa Sela kana faa ikomin a kɔrɔcɛilu faara ɲa mɛn ma. Tamari wara a fa wara wo rɔ.

¹² Waati wo taminni kɔ, Yahuda muso sara, Suwa denmuso kɔnin. Yahuda la jusukasi sumara tuma mɛn na, a wara Timaha, mɔɔilu tɛɛ ye a la saailu si malila dinkira mɛn dɔ. A dupɔncɛ Adulamuka Hira wara a fɛ. ¹³ A fɔra Tamari ye ko a birancɛ Yahuda watɔ a la saailu si mali diya Timaha. ¹⁴ Tamari ka a lɔn ko a numɔɔcɛ Sela ra se furu ma, kɔni a birancɛ Yahuda ma sɔn a ye sii wo kun. Wo rɔ, Tamari ka a la landa faanin bɔ a fari ma, ka a la bitiran birin a kun na, ka a ɲa latunun. A wara ka a sii a jɛɛ ma Enayimu so donda la, Timaha sila la ye.

¹⁵ Yahuda tamintɔ ka Tamari siini yen. A ka a jate jatɔmuso le ri, ka

a masɔrɔn Tamari tun da a ja matu-nun. ¹⁶ Yahuda filira a ma fewu! A ma a lɔn ko a biranmuso le. A wara a fɔ a ye ko: «N ye a fɛ ka n la i fɛ.» Tamari kan ko: «Ni n diɲɛra, i ri nfen di n ma?» ¹⁷ Yahuda ka a jabi: «N di badenni kelen bɔ n na bailu rɔ ka a lana i ma.» Tamari kan ko: «I ri nfen bila a kun kɔrɔ sani i ye ba lana n ma?» ¹⁸ Yahuda kan ko: «N ye nfen di i ma?» Tamari ka a jabi: «I tɔɔ tɔɔmasere ye fen mɛn kan, i ye wo ni a julɔ di n ma, ka i la gbeleke la woilu kan.» Yahuda ka wo bɛɛ di a ma. Alu dɛnda. Wo rɔ, Tamari ka kɔnɔ ta Yahuda fɛ. ¹⁹ Tamari ka a kɔseyi a wara. A ka bitiran bɔ a kun na ka a la landa faanin bila a kan na ikɔ.

²⁰ Yahuda ka badenni lawa muso ma a duɲɔnce Adulamuka bolo, kosa a ka fen mɛnilu di muso ma, a duɲɔnce ye woilu mira ka na. Cɛ wo wara, kɔni a ma muso yen. ²¹ A ka cɛ doilu maɲininka Enayimu ko: «Jatɔmuso mɛn tɛrɛ ye a siila sila la yan so donda la, a ye mi?»

Alu ka a jabi: «An ma jatɔmuso si yen yan fɔlɔ.»

²² Cɛ ka a kɔseyi ka a fɔ Yahuda ye ko: «N ma muso wo tɛrɛn ye. Ye cɛilu kan ko alu ma jatɔmuso si yen ye fɔlɔ.» ²³ Yahuda kan ko: «Baasi tɛ wo ri. Fen woilu ye to a bolo. An kana an jɛrɛ lamaloya a ɲininna. Kɔni n ka baden nawa a ma. Ni i ma a yen, a ma ban?» ²⁴ Nba, karo sawa taminni kɔ rɔ, a fɔra Yahuda ye ko a biranmuso Tamari ra jatɔya kɛ. Ko sisen, ko a ra kɔnɔ ta. Yahuda ka kuma wo mɛn tuma mɛn na, a kan ko: «Ai ye wa a labɔ kɛnɛma ka a janin!»

²⁵ Mɔɔilu wara Tamari mira. Alu ye a labɔla kɛnɛma tuma mɛn na, a ka kela lawa a birance ma ko: «Mɛn ka kɔnɔ la n na, a la fenilu le ɲin di. I ye tɔɔmasere fen ɲin ni a julɔ ragbɛ, ka gbeleke fanan dagbɛ ni i ka woilu tii lɔn.»

²⁶ Yahuda ka wo fenilu ragbɛ ka a yen ko a ta le. A kan ko: «Muso ɲin telenni ka tamin nde la, baa n tun ka kan ka a di n dence Sela le ma ka a

kɛ a muso ri, kɔni n ma sɔn wo ma.» Yahuda ma a la Tamari fɛ wo kɔ.

²⁷ Nba, a moyi waati sera tuma mɛn na, den kɛra filani ri. ²⁸ A moyitɔla, den kelen ka a bolo labɔ. Tinkɔrɔsilali ka a bolo mira ka kari wulen do sidi a la ka a fɔ ko: «Nin de ye fɔlɔ ri.» ²⁹ Kɔni den ka a bolo ladon ikɔ tuunni. A filani-ɲɔn bɔra. Tinkɔrɔsilali le kan ko: «Ile le ra sila bɔ jɔ!» Wo rɔ, a ka wo tɔɔ la ko Pɛrɛsi*.

³⁰ A doomanin bɔra a kɔ, kari wulen sidini wo bolo la. Alu ka wo tɔɔ la ko Seraki†.

39

Yusufu sanda Potifari ma

¹ Nba, Isumayila bɔnsɔn jula woilu wara Yusufu ri Misiran ka a san Ferawuna la ɲɛmɔɔ Potifari ma. Potifari tɛrɛ mansa la kandalilailu la kuntii le ri. ² Allabatala tora Yusufu fɛ ka a la ko bɛɛ sabati. A tɛrɛ ye baarala a tii Potifari la bon na, Misiranka wo kɔnin.

³ A tii ka a yen ko Allabatala ye Yusufu fɛ ko bɛɛ rɔ, baa a wa a bolo bila fen fen dɔ, Allabatala di wo bɛɛ sabati. ⁴ Yusufu diyara a tii ye. Wo rɔ, a ka Yusufu kɛ a jɛrɛ dɛmɛnba ri, ka a lasii a la mɔɔilu bɛɛ kun na, ka a kɛ a la nanfulu kunnasiiba ri. ⁵ Kɛbi Misiranka cɛ wo ka Yusufu lasii a la nanfulu ni a la mɔɔ bɛɛ kun na, Allabatala ka ɲumaya kɛ a ye ka ko bɛɛ sabati a wara ka a masɔrɔn Yusufu la ko rɔ. Allabatala ka Potifari bolofen bɛɛ ɲumaya, mɛnilu ye so kɔndɔ, a ni mɛnilu ye sɛnɛ rɔ.

⁶ Potifari ka a la ko bɛɛ to Yusufu bolo. A ma a jɛrɛ tɔrɔ foyi la fo a tɛrɛ ye mɛnilu damunna.

Yusufu tɛrɛ ye kanberen kɛɲanin de ri. A fari dafanin a kan. A ɲada fanan kɛɲi.

Potifari muso ɲabɔra Yusufu la

⁷ Lon do rɔ, Potifari muso ɲabɔra Yusufu la. A ka a fɔ Yusufu ye ko: «Na, i la n fɛ.» ⁸ Yusufu ma sɔn fewu. A ka a fɔ muso wo ye ko: «I ɲa lɔ. N tii tɛ a jɛrɛ tɔrɔla foyi la a wara yan ka a masɔrɔn n ye yan. A ra a bolofen bɛɛ

* 38:29 Pɛrɛsi kɔrɔ ye le ko a gbɛrɛnda † 38:30 Seraki kɔrɔ ye le ko kari wulen

karifa n na. ⁹ A la fanka ni n ta bɛɛ ka kan a wara yan. N sawo ye fen bɛɛ rɔ lu ma yan fo ile, baa i ye a muso le ri. N ti se kojuu su wo kɛla, ka haramu kɛ Alla pana.» ¹⁰ Hali wo, muso wo ma a boloka wo si rɔ. Lon lon a tɛrɛ ye Yusufu madiyala, kɔni Yusufu ma sɔn ka i la a fɛ.

¹¹ Lon do rɔ, Yusufu wara baara diya bon na. Wo ka a tɛrɛn bonkɔndɔ jɔn si tun tɛ ye. ¹² Muso ka Yusufu mira a la duruki ma, ko a ye a la a fɛ. Kɔni Yusufu ka a bori a yɛ ka bɔ bon na ka a la duruki to muso bolo.

¹³ Muso ka a yen tuma mɛn na ko Yusufu borimantɔ ra bɔ bon na ka a la duruki to a bolo, ¹⁴ a ka a kan nabɔ bonkɔndɔ jɔnilu ma. Woilu nani, a ka a fɔ alu yɛ ko: «Ai la ragbɛ. N cɛ ka Heburu cɛ mɛn nana an ma, wo ra an dooya. A ra don n kan ko a ye i lala n fɛ. Kɔni n kulera fanka la. ¹⁵ A ka n kule kan mɛn tuma mɛn na, a borimantɔ bɔra bon na ka a la duruki to n dafɛ yan.»

¹⁶ Muso ka duruki wo lamara a dafɛ ka Yusufu tii Potifari makɔnɔ. ¹⁷ Wo nani, muso ka dantɛɛli bɛɛ kɛ a cɛ yɛ na kelen wo ma ko: «I ka Heburu jɔncɛ mɛn nana an ma, wo ra don n kan ka n dooya. ¹⁸ Kɔni n kulera tuma mɛn na, a borimantɔ bɔra bon na ka a la duruki to n dafɛ yan.»

¹⁹ Nba, a ka a muso la kuma mɛn Yusufu la ko rɔ tuma mɛn na, a jusu bɔra kojuuya. ²⁰ Wo rɔ, a wara Yusufu mira ka a bila kaso la, mansa la kasodeni bilani dinkira mɛn. Yusufu tora kaso la ye.

²¹ Kɔni Allabatala tora Yusufu fɛ. A ka jumaya kɛ Yusufu yɛ. Wo rɔ, a ka Yusufu dɛmɛn ka a la ko diya kaso bon kuntii yɛ. ²² Wo rɔ, kaso bon kuntii ka Yusufu lasii kasoden tɔ bɛɛ kun na kaso bon na. Yusufu le tɛrɛ ko bɛɛ janabɔla ye. ²³ Kasobon kuntii ka ko mɛn bɛɛ to Yusufu bolo, a ma hamin wo si la butun baa Allabatala tɛrɛ ye Yusufu fɛ. A ka fen fen kɛ, Allabatala ka wo bɛɛ sabati.

40

Yusufu ka siboilu kɔrɔ fɔ

¹ Waati wo taminni kɔ, Misiran mansa la minninfendila ni a la burugbasila ka kojuu do kɛ a la.

² Ferawuna jusu bɔra mɔɔba fila woilu kanma, a la minninfendilailu la kuntii ni a la burugbasilailu la kuntii kɔnin. ³ A ka alu mira ka alu bila kaso la, Yusufu bilani dinkira mɛn dɔ. Kaso wo tɛrɛ ye kasoden kandalila kuntiiba la bon dafɛ. ⁴ Kasoden kandalila kuntiiba ka alu karifa Yusufu la, ko a ye kɛ alu dɛmɛnba ri. Alu mɛnda kaso la.

⁵ Lon do rɔ, mansa la minninfendila ni a la burugbasila sibora su rɔ. Wo ka a tɛrɛn alu ye kaso la fɔlɔ. Alu fila sibora, kɔni sibo kelen tun tɛ. Alu kɔrɔilu tun tɛ kelen di fanan. ⁶ Wo duusa gbɛ, Yusufu ka a yen ko hamin ba ye alu la. ⁷ A ka mansa la jemɔɔ majininka ko: «Nfen kɛni ai sewani tɛ bi?» ⁸ Alu ka a jabi: «An fila ra sibo, kɔni mɔɔ tɛ yan mɛn di sibo woilu kɔrɔilu fɔ an yɛ.» Yusufu kan ko: «Sibo kɔrɔ lɔnba tɛ Alla le ri wa? Ai ka mɛnilu yen sibo rɔ, ai ye woilu nafa n yɛ.»

⁹ Wo rɔ, mansa la minninfendilailu la kuntii ka mɛn yen, a ka wo fɔ Yusufu yɛ. A kan ko: «N siboni le, n ka rɛsɛnju do yen n jɛ. ¹⁰ Bolo sawa ye a la. A fira wa bɔ damira, a ri a fɛrɛn ka den ka kɛ rɛsɛn mɔninilu ri i kɔrɔ. ¹¹ Misiran mansa la minninfen tɛrɛ ye n bolo. Wo rɔ, n ka rɛsɛn mɔni woilu kadi, ka alu rabirin mansa la minninfen kɔndɔ, ka a di a ma.»

¹² Yusufu kan ko: «Wo kɔrɔ le jɔn di. Bolo sawa wo ye tele sawa le ri. ¹³ Tele sawa wa tamin, mansa ri i bɔ kaso la, ka i bila i la baara kɔrɔ la. I ri a la minninfen don a bolo iko i darini a kɛla na mɛn ma kɔrɔman. ¹⁴ I wa hɛrɛ wo sɔrɔn tuma mɛn na, i jaandi, i kana jina n kɔ. I ka kan ka jumaya kɛ n yɛ baa n ka i dɛmɛn. I ye n na ko fɔ Ferawuna yɛ wo rɔ, kosa a ri n nabɔ kaso la, ¹⁵ baa mɔɔilu ka n mira fanka le la ka n nabɔ Heburuilu la jamana rɔ. Kɛbi alu ka n nana yan, n ma kojuu kɛ, mɔɔ ri mɔɔ bila kaso la mɛn dɔ.»

¹⁶ Nba, burugbasilailu la kuntii ka a yen ko Yusufu ka a dujɔncɛ la sibo kɔrɔ fɔ ka a diya. Wo rɔ, ale ka a fɔ

Yusufu yε ko: «N fanan sibora. N ka seye sawa yen n kun ma. ¹⁷ Seye mēn tēre ye sanfε, buru su bεε tēre ye wo kōndō. Wo bεε rabēnni tēre Ferawuna yε, kōni kōnōilu tēre ye jiila a ma ka fen woilu damun seye kōndō n kun dō ma.» ¹⁸ Yusufu kan ko: «Sibo wo kōrō le jīn di. Seye sawa wo fanan ye tele sawa le ri. ¹⁹ Tele sawa wa tamin, Ferawuna ri i bō kaso la, ka i kun tεε a la ka i suu dun jiri la. Kōnōilu ri na i sobo damun.»

²⁰ Nba, tele fila a sawana, wo kera Ferawuna sōrōn lon sankunbēn tolon di. Wo rō, Ferawuna ka tibili ba kε a la jamana mōōbailu yε. A ka minninfendilailu la kuntii ni burugbasilailu la kuntii labō kaso la ka alu lana mōōbailu bεε jana. ²¹ A ka minninfendilailu kuntii bila a la baara kōrō la, kosa a ri Ferawuna la minninfen don a bolo ikō. ²² Kōni Ferawuna ka burugbasilailu la kuntii wo dun jiri la iko Yusufu ka a fō ja mēn ma.

²³ Minninfendilailu la kuntii ma a miri Yusufu ma wo kō. A jīnara a kō fewu.

41

Misiran mansa la siboilu

¹ San fila taminnin kō rō, Misiran mansa sibora ka a jere lōni yen Nili ba dala. ² A lōnin tora ye tuma mēn na, nisi tōlōni wōrōnwula bōra ji rō ka na bin damun diya ba dala. ³ A ma mēn bake, nisi barani wōrōnwula fanan bōra Nili ba ji rō. Woilu nara alu lō nisi tōlōni woilu tōrōfε ba dala. ⁴ Nisi barani kojuuyani woilu ka nisi juma tōlōni wōrōnwula woilu damun ka ban. Wo kēni, mansa kunura sunōō rō.

⁵ A sunōōra ikō ka sibo gbere fanan la. A ka sumantōnsōn wōrōnwula yen. Wo bεε bōni sumangbala kelen de la. Alu kise bεε kunba. Alu ka jī. ⁶ A ma mēn bake, sumantōnsōn wōrōnwula gbere bōra. Woilu kise misenman. Alu kēni iko fōjō ba wa suman janfō a gban na. ⁷ Sumantōnsōn mēnilu kisēni misenman, woilu ka suman juma wōrōnwula woilu damun, mēnilu kise kunba. Wo kēni, mansa kunura ka a yen ko sibo le tēre.

⁸ Wo duu sa gbēni, mansa jusumakasara. Wo rō, a ka Misiran jamana fεlεlilailu bεε ni a hankilimailu bεε kili. A ka mēn yen sibo rō, a ka wo jafō alu yε, kōni wo si ma se ka a la sibo kōrō fō a yε. ⁹ A la minninfendilailu la kuntii kumara a yε ko: «Mansa, n hankili ra bila n na kojuu kēni rō sisen. ¹⁰ I mōnēra an, i la jōnilu ma tuma mēn na wo lon, i ka nde ni i la burugbasilailu la kuntii bila kaso la kasoden kandalila kuntiiba la jala kaso la. ¹¹ An mōō fila bεε sibora su kelen dō. Sibo woilu kōrōilu tun tε kelen di. ¹² Heburu kanberen do tēre ye an fε kaso la. Kasoden kandalila kuntiiba la jōn de tēre. An mōō fila ka mēn yen sibo rō, an ka wo jafō a yε. A ka woilu kōrōilu fō an yε. ¹³ A ka a kōrō mēn fō, a kera wo ja le ma! I ka nde laseyi n na baara kōrō la, ka ban ka burugbasilailu la kuntii dun jiri la.»

Yusufu ka Misiran mansa la sibo kōrō fō

¹⁴ Mansa ka kela lawa ko Yusufu ye na. Mōōilu borimantō wara Yusufu labō kaso la. Yusufu ka a bonbosi li ka a la faanin mayēleman, ka wa i lō Misiran mansa jākōrō. ¹⁵ A seni ye, mansa ka a fō a yε ko: «N da sibo le kε. Mōō si ma se ka wo kōrō fō n yε. A fōra n yε ko i ri se sibo kōrō fōla.» ¹⁶ Yusufu ka mansa jabi: «Mansa, nde ti se, kōni Alla ri a kōrō juma di i ma.»

¹⁷ Mansa ka a fō a yε ko: «N sibora ka n lōni yen Nili ba dala. ¹⁸ N lōni tora ye tuma mēn na, nisi wōrōnwula bōra ji rō ka na bin damun diya ba dala. Alu ka jī kosebε. Alu tōlōni. ¹⁹ A ma mēn, nisi wōrōnwula gbere fanan bōra ji rō. Woilu barani tere kojuuya. Alu kejuuyani ka tamin. Sobo jōnjōn tun tε alu la. N tun ma nisi gbere kejuuyani woilu jōōn yen fōlō munun Misiran jamana muume rō yan. ²⁰ Nisi barani woilu, mēnilu kejuuyani kōnin, woilu ka nisi tōlōni wōrōnwula wo damun, mēnilu fōlōma bōra ji rō. ²¹ Hali alu ka woilu damun, mōō ti se wo lōn na, ka a masōrōn alu fari barani tēre ja

mɛn ma fɔlɔ, a ye ɲa kelen wo ma munun. Wo kɛni, n kunura sunɔɔ rɔ. ²² N sunɔɔra ikɔ ka sibo. N ka sumantɔnsɔn ɲuma wɔrɔnwula yen. Woilu bɔni sumangban kelen de la. Alu bɛɛ kisɛ kunba. ²³ A ma mɛn bakɛ, sumantɔnsɔn wɔrɔnwula gbɛɛ bɔra. Woilu tun kisɛni tɛ ɲɔnjɔn. Alu bɛɛ kisɛ misɛnman. Alu kɛni iko fɔɲɔ ba wa suman janfɔ a gban na. ²⁴ Sumantɔnsɔn misɛnman woilu ka Sumantɔnsɔn ɲuma wɔrɔnwula wo damun. Nba, n ka wo bɛɛ fɔ n na fɛlɛlɛlailu yɛ, kɔni woilu si ma se wo kɔrɔ fɔla n yɛ.»

²⁵ Yusufu ka a fɔ mansa yɛ ko: «I la sibo fila bɛɛ ye kɔrɔ kelen de ri. Alla natɔ mɛn kɛla, a ra wo le yiraka i la. ²⁶ Nisi ɲuma wɔrɔnwula wo misaliya ye san wɔrɔnwula le ri. Sumantɔnsɔn ɲuma wɔrɔnwula wo fanan misaliya ye san wɔrɔnwula le ri. Sibo fila wo bɛɛ ye kɔrɔ kelen de ri. ²⁷ Nisi barani kɛjuuyani wɔrɔnwula mɛn bɔra ji rɔ kɔ fɛ, wo ye san wɔrɔnwula le ri. Sumantɔnsɔn misɛnman wɔrɔnwula wo, fɔɲɔ ka mɛnilu ja, wo fanan ye san wɔrɔnwula kɔnkɔ le ri. ²⁸ Mansa, n ka a fɔ i yɛ ɲa mɛn ma, a ye wo ɲa le ma. Alla kɛtɔ mɛn kɛla, a ra wo le yiraka i la. ²⁹ San wɔrɔnwula mɛnilu natɔ, suman di sɔn a ɲa jɛɛ jɛɛ ma Misiran jamana fan bɛɛ rɔ. ³⁰ San woilu wa tamin, kɔnkɔ ri na ka san wɔrɔnwula kɛ. Mɔɔilu ka suman ba mɛn sɔrɔn san diyani wɔrɔnwula woilu kɔrɔ, alu ri ɲina wo bɛɛ kɔ, kɔnkɔ ri juuya jamana bɛɛ rɔ. ³¹ Kɔnkɔ ri juuya kosɛbɛ. Mɔɔilu ka suman mɛn sɔrɔn san diyani wɔrɔnwula wo rɔ, wo bɛɛ ri ɲina alu la fewu. ³² Mansa, i ka sibo ɲin kɛ sɲa fila. Wo kɔrɔ le ko Alla ra ban wo ko latɛɛ la. Alla ri wo kɛ lakaliyali bolo ma.

³³ «Wo rɔ, mansa, i ye mɔɔ hankil-iman do ɲinin, mɛn ka ko kɔrɔ lɔn, ka wo lasii Misiran jamana kun na. ³⁴ I ye mɔɔba doilu lasii jamana kɔndɔ, sa mɔɔ woilu wa suman mɛn sɔrɔn, mɔɔba woilu ye a tala looluna lamara. Alu ye a kɛ wo ɲa jamana fan bɛɛ rɔ san diyani wɔrɔnwula bɛɛ kɔrɔ. ³⁵ I ye a fɔ alu yɛ ko ie ye suman woilu bɛɛ

laden wo ɲa le ma san woilu kɔrɔ, ka wo bɛɛ laden jamana soilu la i tɔɔ rɔ ka a kɔnɔgbɛn. ³⁶ Sa san wɔrɔnwula kɔnkɔ ba don Misiran jamana rɔ tuma mɛn na, suman lamarani woilu ri kɛ jamana mɔɔilu la balo ri.»

Misiran mansa ka Yusufu lasii jamana kun na

³⁷ Yusufu ka mɛn fɔ, wo diyara Misiran mansa ni a la ɲɛmɔɔilu bɛɛ yɛ. ³⁸ Mansa ka a fɔ a la ɲɛmɔɔilu yɛ ko: «An di mɔɔ sɔrɔn Misiran yan, Alla la Nin ye mɛn dɔ ikomin cɛ ɲin?»

³⁹ Mansa ka a fɔ Yusufu yɛ ko: «Alla ra wo bɛɛ yiraka i la. Wo rɔ, mɔɔ si tɛ yan, mɛn hankili ka bon i ta ri, mɛn ka ko kɔrɔ lɔn ile ri. ⁴⁰ N di i lasii n na jamana kun na. I ba mɛn fɔ, n na mɔɔilu ri wo kɛ. Mansaya dɔrɔn de ri kɛ i ni nde tɛma. ⁴¹ N da i lasii Misiran jamana bɛɛ kun na.»

⁴² Mansa ka a la bolola koyini bɔ a bolo la, a la mansaya tɔɔmasere ye mɛn kan, ka wo don Yusufu bolo la. A ka faanin ɲumajuma di a ma, ka kanna nɛɛ saninnaman bila a kan na. ⁴³ A ka a la sowontoro filana don Yusufu bolo. Mɔɔilu wara sowontoro wo ɲɛ ka alu kan nabɔ ko: «Bɛɛ ye alu majii!» Misiran mansa ka Yusufu lasii Misiran jamana bɛɛ kun na wo ɲa le ma.

⁴⁴ Mansa ka a fɔ Yusufu yɛ ko: «Nde le Misiran mansa ri, kɔni mɔɔilu kana foyi kɛ Misiran jamana rɔ butun fɔ ile wa sɔn mɛn ma.» ⁴⁵ Mansa ka Yusufu tɔɔ la ko Safinati Paneya, ka Potifera denmušo Asanati di a ma ka a kɛ a muso ri. Potifera wo tɛɛ ye ɔni so mɔɔilu la joo sarakalasela le ri.

Nba, Yusufu kɛra Misiran jamana kunnasiila ri wo ɲa le ma. ⁴⁶ A ka baara wo damira Ferawuna yɛ ka a tɛɛn a sɔrɔn da san bisawa bɔ. A bɔra mansa dafɛ, ka wa Misiran jamana rataama.

⁴⁷ Awa, san wɔrɔnwula kɛra, suman ye sɔnna a ɲa jɛɛ jɛɛ ma.

⁴⁸ San san, Yusufu ri suman nadɛn suman ka waati la Misiran jamana fan bɛɛ rɔ a so misɛn a ni a so kunba. Suman kanin yɔrɔ yɔrɔ a ka suman namara wo yɔrɔ kelen de bɛɛ rɔ. ⁴⁹ Wo

rɔ, Yusufu ti se a jatela butun baa a tere ka siya kojuuya ikomin ba kije.

⁵⁰ Sani san wɔrɔnwula kɔnkɔ ye don jamana kɔndɔ, Yusufu muso Asanati ka dence fila sɔrɔn a ye. Asanati wo tere ye ɔni so mɔɔilu la joo sarakalasela Potifera denmuso le ri. ⁵¹ Yusufu ka a dence fɔlɔ tɔɔ la ko Manase, baa a kan ko Alla ra a lapina a la tɔrɔya bɛɛ kɔ rɔ, ka a hankili bɔ a fa wara rɔ.

⁵² A ka a dence filana tɔɔ la ko Efirayimu, baa a kan ko Alla ka a kɛ, a tɔrɔni tere jamana mɛn dɔ, a ra jiri ye.

⁵³ San diyani wɔrɔnwula wo da-fara Misiran tuma mɛn na, ⁵⁴ san wɔrɔnwula kɔnkɔ donda iko Yusufu ka a fɔ ja mɛn ma. Kɔnkɔ donda jamana gbɛɛilu bɛɛ rɔ, kɔni suman namarani tere fan bɛɛ rɔ Misiran. ⁵⁵ Kɔnkɔ sera Misirankailu ma tuma mɛn na, alu wara Misiran mansa madiya ko a ye suman di alu ma. Mansa ka alu jabi: «Ai ye wa Yusufu teren ye. A wa mɛn fɔ ai ye, ai ye wo kɛ.» ⁵⁶ Kɔnkɔ juuyara ka se Misiran jamana yɔrɔ bɛɛ rɔ, tuma mɛn na, Yusufu ka suman namara bondonilu da laka, ka suman san Misirankailu ma. ⁵⁷ Mɔɔilu bɔra jamana bɛɛ rɔ ka na suman san diya Yusufu ma Misiran, baa kɔnkɔ gbɛɛyara dunuja fan bɛɛ rɔ.

42

Yusufu kɔrɔɛilu wara suman san diya Misiran

¹ Nba, a fɔra Yakuba ye ko suman ye sɔrɔnna Misiran tuma mɛnna, a ka a fɔ a denceilu ye ko: «Nfenna ai siini ai jɔɔn dagbɛla yan ten? ² N da a mɛn ko suman ye sɔrɔnna Misiran. Ai ye wa do san an ye, sa an kana faa kɔnkɔ bolo yan.» ³ Wo rɔ, Yusufu kɔrɔɛilu mɔɔ tan wulira ka wa suman san diya Misiran, ⁴ kɔni Yakuba ma sɔn Yusufu dooce Beniyaminu ye wa a kɔrɔɛilu kɔfɛ, baa Yakuba silanni tere ko kojuu kana a sɔrɔn sila la.

⁵ Isirayɛli denceilu ni mɔɔ gbɛɛilu wara suman san diya Misiran, baa kɔnkɔ tere ye Kanaan bɔnsɔn na jamana rɔ. ⁶ Wo ka a teren, Yusufu ye

jamana kuntiyya la Misiran. Ale le tere suman sanna mɔɔ bɛɛ ma. Wo le ka a kɛ, a kɔrɔɛilu nara Yusufu ma, ka alu majii a kɔrɔ, ka alu kun majii. ⁷ Yusufu ka a kɔrɔɛilu yen tuma mɛn na, a ma fili alu ma, kɔni a ka a kɛ ikomin a ma alu lɔn. A jamanda alu ma ka a fɔ ko: «Ai bɔni mi?» Alu ka a jabi: «An bɔni Kanaan bɔnsɔn na jamana le rɔ, ka na suman jinin diya yan.»

⁸ Yusufu ma fili a kɔrɔɛilu ma, kɔni woilu filira ale ma. ⁹ Yusufu hankili bilara a la sibɔilu rɔ, a ka a kɔrɔɛilu yen sibɔ rɔ ja mɛn ma. A ka a fɔ alu ye ko: «Ai nani jamana lakɔrɔsi diya le, sa ai ri a lɔn ai ri se an na ja mɛn ma.» ¹⁰ Alu ka a jabi: «An tii, wo kuma tɛ! Ande, i la jɔnilu nani suman san diya le dɔrɔn. ¹¹ An bɛɛ ye cɛ kelen den de ri. Mɔɔ telenilu le ande ri. An tɛ jamana si lakɔrɔsila.» ¹² Yusufu kan ko «Eɛn de! Ai nani jamana lakɔrɔsi diya le.» ¹³ Alu kan ko: «An ye i la jɔnilu le ri. An bɛɛ ye fa kelen de la. An fa siini Kanaan bɔnsɔn na jamana le rɔ. A denceilu tere mɔɔ tan ni fila le ri. An dooce ye an fa dafɛ ye bi. A tɔ kelen da sa.» ¹⁴ Yusufu kan ko: «N ka a fɔ ja mɛn ma, a ye wo ja kelen de ma jɔ! Ai nani jamana lakɔrɔsi diya le! ¹⁵ N di alu la kuma fɛsɛfɛsɛ ja mɛn ma, wo le ye jɔn di. Ni ai dooce doomani ma na yan, ai tɛ bɔ yan fewu. N ye n kali la wo la Misiran mansa tɔɔ le rɔ. ¹⁶ Ai mɔɔ kelen ye wa ai dooce ta ka na a ri. Ai tɔilu ri wo makɔnɔ kaso la yan. Wo rɔ, n di ai la kuma fɛsɛfɛsɛ. Ni ai ka tupa le fɔ, n di wo lɔn. Ni wo tɛ, ai ma na foyi kanma, fɔ ka an na jamana lakɔrɔsi dɔrɔn. N ye n kalila wo rɔ Misiran mansa tɔɔ le rɔ!»

¹⁷ Wo rɔ, a ka alu bila kaso la. Alu ka tele sawa kɛ ye.

¹⁸ A tele sawana, Yusufu ka a fɔ alu ye ko: «Nba, n silanni Alla ye. Wo rɔ, n ye mɛn fɔla ai ye, ai ye wo mira, sa ai ri kisi. ¹⁹ Ni mɔɔ telenilu le ai ri, mɔɔ kelen ye tɔ kaso la yan ai bɛɛ nɔ rɔ. Ai tɔilu ye wa suman di ai la denbaya kɔnkɔto ma, ²⁰ kɔni a fɛrɛ tɛ fɔ ai ye na ai dooce doomani ri yan. A wa na, n di a lɔn ko ai ka tupa le fɔ n ye, sa ai kana faa.» Alu sɔnda wo ma.

²¹ Alu ka a fɔ i jɔɔn yɛ ko: «Sika tɛ a rɔ, tɔrɔya jɪn da an sɔrɔn Yusufu le kosɔn. Wo lon, a tɔrɔra an jɔkɔrɔ. A ka an madiya ko an ye hina a la, kɔni an ka an ban a rɔ. Wo le kosɔn kojuu jɪn da an sɔrɔn bi.»

²² Rubɛn ka a fɔ alu yɛ ko: «N ma a fɔ ai yɛ ko ai kana kojuu kɛ den na wa, kɔni ai ma sɔn n na kuma ma? Nba, a jeli jɪninkali le jɪn ka a hake bɔ an dɔ.»

²³ Alu ma a lɔn ko Yusufu tolo ye alu kan na, baa alu ni Yusufu wa kuma, kan nataminna ri alu kan natamin i jɔɔn ma. ²⁴ Yusufu ka a mabɔ alu la ka wa kasi. A kɔseyi mɛn kɛni, a kumara alu yɛ, ka ban ka Simeyɔn bɔ alu rɔ ka a bolo sidi alu jana.

Yusufu kɔrɔcɛilu ka i kɔseyi Kanaan bɔnsɔn na jamana rɔ

²⁵ Yusufu ka a fɔ a la mɔɔilu yɛ ko alu ye a kɔrɔcɛilu la bɔrɔilu lafa suman na, ka alu kelen kelenna bɛɛ la wodi bila ei la bɔrɔ woilu kɔndɔ, ka suman fanan di alu ma ka a kɛ ei sila fanda ri. Alu ka wo bɛɛ kɛ ikomin Yusufu ka a fɔ jɔ mɛn ma. ²⁶ Alu ka bɔrɔilu la alu la falilu kɔ kan, ka sila mira ka wa.

²⁷ Su kora alu ma tuma mɛn na, alu ka alu lɔ yɔrɔ do rɔ ka sii ye. Mɔɔ kelen ka a la bɔrɔ da laka ko a ye damunun dila a la fali ma. A ka a la wodi yen bɔrɔ kɔndɔ. ²⁸ A ka a fɔ a badenmailu yɛ ko: «N na wodi a ra laseyi n ma. A ye n na bɔrɔ kɔndɔ yan.» Alu kɔndafilira kojuuya. Alu kɔndakaliyara ka a fɔ alu jɔɔn yɛ ko: «Alla ra nfɛn de kɛ an na jɪn de ten?»

²⁹ Nba, alu se mɛn kɛni alu fa Yakuba wara Kanaan bɔnsɔn na jamana rɔ, ko mɛn ka alu sɔrɔn, alu ka wo bɛɛ dantɛɛli kɛ a yɛ. Alu kan ko:

³⁰ «Misiran jamana kuntii jamanda an ma kɔsɛbɛ! A ka an jalaki ko an wani alu la jamana lakɔrɔsi diya le. ³¹ An ka a jabi an ye mɔɔ telenilu le ri, ko an ma jamana si lakɔrɔsi fɔlɔ habadan.

³² An kan ko an bɛɛ ye fa kelen de la, ko an mɔɔ tan ni fila le tɛrɛ an fa bolo. Ko kelen da sa. Ko an doocɛ doomani ye an fa dafɛ ye Kanaan bɔnsɔn na jamana rɔ, ³³ kɔni jamana kuntii wo

kan ko a ri a lɔn ko an ye mɔɔ telenilu ri jɔ mɛn ma, ko wo le ye jɪn di. Ko an ye mɔɔ kelen to a bolo ye, ka na suman di an wara mɔɔilu kɔnkɔto ma.

³⁴ Ko an ye wa an doocɛ doomani ri a ma. Wo wa kɛ, ko a ri a lɔn ko an ma wa jamana lakɔrɔsi kanma, ko a ri a lɔn ko an ye mɔɔ telenilu le ri, kosa a ri an badenma bɔ kaso la. Ko a ri jamana bɛɛ labila an yɛ.»

³⁵ Nba, alu ka suman nabɔ alu la bɔrɔilu kɔndɔ tuma mɛn na, alu bɛɛ ka alu la wodi bila bɔrɔneilu sidini yen suman bɔrɔilu kɔndɔ. Alu ni alu fa ka wodi sidini wo yen tuma mɛn na, alu bɛɛ silanda.

³⁶ Alu fa Yakuba ka a fɔ alu yɛ ko: «ɛɛ! Ai ye n denilu bɔla n bolo. Yusufu tɛ yan butun. Simeyɔn fanan tɛ yan butun. Sisen ai ye a fɛ ka Bɛniyaminu fanan mira ka wa wo ri. Jɪn tɔrɔya bɛɛ ye nde le kan.»

³⁷ Rubɛn ka a fɔ a fa yɛ ko: «I ye Bɛniyaminu karifa nde la. N di a laseyi i ma. Ni n ma na Bɛniyaminu ri, i ye n dence fila bɛɛ faa Bɛniyaminu nɔ rɔ.» ³⁸ Yakuba kan ko: «ɛɛn de! N dence tɛ wala ai kɔfɛ! A kɔrɔcɛ Yusufu ra sa ka wo kelen pe to. Sisen n da kɔrɔ. Ni ko ka ale fanan sɔrɔn taama rɔ, n di faa jusumakasa bolo.»

43

Yusufu kɔrɔcɛilu wara Misiran iko

¹ Nba, kɔnkɔ juuyara jamana kɔndɔ. ² Yakuba denceilu nara suman mɛn di ka bɔ Misiran, wo bantɔla le tɛrɛ. Wo rɔ, Yakuba ka a fɔ alu yɛ ko: «Ai ye wa suman do san an ye Misiran.»

³ A dence Yahuda ka a jabi: «Cɛ wo ka a fɔ an yɛ le ka a magbɛɛya kɔsɛbɛ ko an tɛ a yen butun fɔ an doocɛ wa kɛ an kɔfɛ. ⁴ Ni i sɔnda an doocɛ Bɛniyaminu ye wa an kɔfɛ, an di wa ka suman san i yɛ. ⁵ Ni i kɔnin ma sɔn, an tɛ wa ye, baa cɛ wo ka a fɔ an yɛ ko an tɛ a yen butun fɔ an doocɛ wa kɛ an kɔfɛ.»

⁶ Isirayɛli kan ko: «Ai ra kojuu kɛ n na de! Nfenna ai ka a fɔ cɛ wo yɛ ko ai doocɛ ye ai kɔma?»

⁷ A dencailu ka a jabi: «Cε wo ka jininkali siyaman kε an kun, ka an mapininka an na ko ma, a ni an na denbaya la ko ma. A kan ko: «Ai fa kende wa? Ai dooce ye ye?» An ka a jabi ten tuun. An ma wo lon ko a ri a fo an ye ko an ye wa an dooce ri.»

⁸ Yahuda ka a fo a fa Isirayeli ye ko: «N fa, i ye n dooce karifa n na, sa an di wa i koro. Wo wa ke, konko te ile ni ande a ni an denilu faa yan. ⁹Nde jere ri n lo den kunko la. Ni ko ka a saron, i ye nde mapininka. Ni n ma na a ri i ma, ka a lalo i jakoro, wo jalakili te bo n kan habadan. ¹⁰Ni an konin tun ma lanoo yan, sa an da wa ka na sina fila.»

¹¹ Alu fa Isirayeli kan ko: «Nba, diyagboya le. Wo ro, ai ye an na jamana fenjuma doilu bila ai la borailu kondoo ka jamana kuntii wo sanba. Ai ye tulu do ta, a ni li ni wusulan ni latikolon ni jiriden doilu, pisitasi ni amande konin. ¹²Ai wara wodi men di folo, ai ye wo joon fila ta, baa wodi men bilani tere ai la borailu kondoo, fo ai ye ai koseyi wo ri. Ai ri a saron, alu pinanin de. ¹³Nba, ai ye ai dooce ta ka wa ce wo teren ye sisen. ¹⁴Alla Sebetii ye ai la hina don a ro, kosa a ri Beniyaminu ni Simeyon naseyi ai ma, koni ni n bonora n deni la, n di bono wo ro kosebe.»

¹⁵ Wo ro, alu ka Beniyaminu ta, a ni sanba fenilu, a ni wodi wo joon fila, ka sila mira ka wa Misiran. Alu se men keni ye, alu wara Yusufu torofe, ka alu lo a jakoro. ¹⁶Yusufu ka Beniyaminu yen alu fe tuma men na, a ka a fo a la bon kunnasiila ye ko: «Wa maa jinilu ri n na bon na, ka kolofen do faa ka a tibi. Alu keto teleru damunun kela nde le fe bi.»

¹⁷ Ce wo ka alu maloo Yusufu la bon na iko Yusufu ka a fo a ye na men ma.

¹⁸ Alu watola Yusufu la bon na, wo ka alu masilan. Alu kan ko: «An da lana yan wodi ko le ro, wodi men bilara an na borailu kondoo an na ko folo ro. Alu keto bela an kan de, ka an na falilu ta, ka an mira ka an ke jonilu ri.» ¹⁹Wo ro, alu ka i madon Yusufu la bon kunnasiila la bonda la ka kuma a ye. ²⁰Alu kan ko: «An fa, hake to an ye. Waati taminni, an nara

suman san diya yan. ²¹An bo men keni yan, an ka an lo an sii diya. An ka an na borailu da laka ka wodi bilani yen borailu kondoo. An na wodi bee le tere, an ka men san suman na. Wodi wo nani an bolo ka a laseyi ai ma. ²²Suman sanko fanan nani an bolo, koni men ka wodi do wo bila an na borailu ro wo lon, an ma wo lon.»

²³Bon kunnasiila ka alu jabi: «Ai kana hamin wo la. Ai kana silan. Ai Maari Alla a ni ai fa Maari Alla, wo le ka wodi wo bila borailu kondoo ai ye. Ni wo te, ai ka suman sanko men bo, n ka wo saron.»

Wo ro, ce wo wara Simeyon ta ka na a di alu ma, ²⁴ka alu bee ladon Yusufu la bon na. A ka ji di alu ma ko alu ye alu sen mako. A ka damunun di alu la falilu fanan ma. ²⁵Alu nara sanba fen menilu ri, alu ka woilu labo ka Yusufu makono, baa a fora alu ye ko a ri na teleru damunun diya alu fe ye.

²⁶Yusufu sera a wara tuma men na, alu nara a la sanbailu di a ma bon na ka alu majii a koro. ²⁷Yusufu ka alu fo ko: «Tana te ai la? Wo lon, ai ka ai fa la ko fo n ye ko a ra koroya. Ale don? A kende folo?»

²⁸Alu ka Yusufu jabi: «Tana si te an fa la, i la jonce konin. A kende.» Alu ka alu kun majii Yusufu koro.

²⁹Yusufu ka a janakalan ka a dooce Beniyaminu yen, a jere na la den. A kan ko: «Ai ka ai dooce men na ko fo, wo le ye jin di wa?» Alu kan ko: «Don, ale le.» Yusufu ka a fo a ye ko: «N den, Alla ma here kera i ye.»

³⁰Beniyaminu hina donda Yusufu la kosebe. Wo ro, a kasitola le tere. A ka bo alu torofe i koro ka wa a jere la bon kondoo ka kasi. ³¹A ka ban kasila tuma men na, a ka a ja lako, ka wa alu teren ye. A ka a jere mira ka a fo a la moolu ye ko alu ye na balo di alu ma. ³²Alu ka Yusufu la balo bo a la a dan na, ka a badenmailu ta bo a dan na. Misiranka menilu tere ye, alu ka woilu fanan ta bo a dan na, baa Misirankailu ti son ka damunun ke Heburuulu fe. Alu tana le wo ri. ³³Yusufu ka a badenmailu lasii a jakoro, ka alu tuun i joon na ka ben alu si kasabiya ma, ka a damira koromamoo ma ka wa se doomamoo

ma. Alu ka alu siija wo yen tuma men na, alu ka i jɔɔn dagbe ka kaban-nakoya. ³⁴ Balo men tere ye Yusufu kɔrɔ, a la mɔɔilu ka a badenmailu bee so wo le rɔ. Beniyaminu ka men sɔrɔn, wo kɛra a kɔrɔɛilu ta jɔɔn loolu le ri. Alu ka damunun ke ka alu min, ka sewa Yusufu la kɔsebe.

44

Yusufu ka a kɔrɔɛilu kɔrɔbɔ

¹ Nba Yusufu ka a fɔ a la bon kunnasiila ye ko: «Alu la bɔrɔilu lafa suman na. Alu la falilu di se donin men kɔrɔ, i ye wo jate di alu ma. I wa bɔrɔilu lafa, i ye alu kelen kelenna bee la wodi la suman kan alu la bɔrɔilu kɔndɔ. ² I ye n na wodigbe minninfen bila doomamɔɔ la bɔrɔ kɔndɔ a la wodi kan.» Bon kunnasiila ka wo bee ke ikomin Yusufu ka a fɔ a ye ja men ma.

³ Wo duu sa gbeni jona Yusufu ka sila di alu ma. Alu ka alu la doninilu la alu la falilu kɔ kan, ka wa. ⁴ Ka a teren alu ma janfa so la fɔlɔ, Yusufu ka a fɔ a la bon kunnasiila ye ko: «Wa alu kɔ! I wa se alu ma tuma men na, i ye a fɔ alu ye ko: «Nfenna ai ka kojuma sara kojuu la? ⁵ Nfenna ai ka n tii la minninfen sonya? A ye a minna wo le la, a ye jɔɔninin kɛla wo le la. Ai ra kojuu ba le ke jin di de!»

⁶ Bon kunnasiila wara se alu ma tuma men na, a kumara alu ye ikomin Yusufu ka a fɔ a ye ja men ma. ⁷ Alu ka a jabi: «An tii, nfenna i ye an jalakila ten? An te ko su wo kɛla fewu! ⁸ I jere ka a lɔn ko an nani wodi ri an na bɔrɔilu kɔndɔ wo lon, ka bɔ Kanaan jamana rɔ ka na wodi wo di i ma. A ye di? An di wodigbe wala sanin sonya i tii la bon na wo rɔ wa? ⁹ An tii, ni i ka minninfen yen an si kunma, wo tii ri faa. Ka a la wo kan fanan, an tɔilu ri ke i la jɔnilu ri.»

¹⁰ Bon kunnasiila kan ko: «Ale le wo ri, n da dije wo ma, kɔni minninfen wa yen mɔɔ men kunma, wo ri ke n na jɔn di. Ai tɔilu te jalakili.»

¹¹ Wo yɔrɔ wo rɔ, alu ka alu la bɔrɔilu lajii duu ma ka alu da laka. ¹² Bon kunnasiila ka bɔrɔilu ragbe. A ka a damira kɔrɔmamɔɔ ta ma, ka wa

se doomamɔɔilu ta ma. A ka minninfen yen Beniyaminu la bɔrɔ kɔndɔ.

¹³ Wo le rɔ, alu ka alu la durukilu rafara alu kan na jusukasi bolo ma. Alu ka alu la bɔrɔilu la falilu kɔ kan, ka alu kɔseyi so kɔndɔ. ¹⁴ Yahuda ni a badenmailu sera Yusufu wara ka a teren a ye ye fɔlɔ. Alu ka alu la duu ma a kɔrɔ. ¹⁵ Yusufu ka a fɔ alu ye ko: «Ai na nfen ko kɛla jin ten? Ai ma a lɔn ko nde jɔɔn di jɔɔninin ke ka kɔilu lɔn wa?» ¹⁶ Yahuda kan ko: «N tii, an ti se foyi fɔla. Kuma te an bolo butun. An ti se an bɔla ko jin dɔ. Alla jere le ra an sonjuu labɔ gbe rɔ. An bee ye i la jɔnilu le ri sisen, minninfen yenni men kunma, a ni an tɔilu bee.» ¹⁷ Yusufu ka a jabi kɔnin ko: «Ka alu bee jalaki ten, n te ko su wo kɛla fewu! Minninfen yenni men kunma, wo le ketɔ n na jɔn di. Ai tɔilu ye wa here rɔ ai fa wara.»

Yahuda ka Yusufu madiya Beniyaminu la ko rɔ

¹⁸ Yahuda ka a madon Yusufu la, ka a fɔ a ye ko: «N tii, i jaandi, i ye dije n ye kuma i ye. N ka a lɔn ko i ni Misiran mansa bee ka kan. I kana mɔne n ma. ¹⁹ N tii, an na ko fɔlɔ yan, i ka an majininka an fa ni an badenmailu ma. ²⁰ An ka i jabi an fa ye ye, ko a ra kɔrɔya kɔsebe. Ko an dooce doomani fanan ye ye, an fa kɔrɔyanin ka men sɔrɔn. Doomamɔɔ wo kɔrɔɛ ra faa, ka a kelen pe to. Dogbere te ye butun, a ni men ye na kelen na. A la ko duman an fa ye kɔsebe. ²¹ I ka a fɔ an ye ko an ye na a ri yan, kosa i ja ri la a kan. ²² An ka a fɔ i ye wo lon ko den ti se bɔ la an fa tɔrɔfe. Ni a bɔra a tɔrɔfe an fa ri faa, ²³ kɔni, an tii, i ka an jabi ni an dooce ma na an kɔfe yan, ko an te i yen butun.

²⁴ «Wo rɔ, an ka an kɔseyi an fa wara tuma men na, an ka i la kuma lase a ma. ²⁵ Lon do rɔ, an fa ka a fɔ ko an ye na suman do san ikɔ. ²⁶ An ka a jabi an ti se nala suman san diya fo an dooce wa na an kɔfe, baa ce wo kan ko an te a yen butun fo an dooce wa ke an kɔfe. ²⁷ An fa ka a fɔ an ye ko an ka a lɔn ko a muso Raseli ka dence fila-pe le

sərən a yɛ. ²⁸ Ko kelen da tunun a ma. Ko a miri rɔ, ko wara juu le ka a mira ka a rafarafara. Ko kɛbi wo lon, a ma a yen butun. ²⁹ Ko ni an wara do jin fanan di don? Ni ko ka a sərən taama rɔ, ko a kərɔyani ri faa ninnafin dɔ. An fa kan ten.

³⁰ «Nba, ni n ka n kɔseyi i la jɔnce, n fa, ma sisen ka den to n kɔ yan, wo tɛ bɛn. Den wo le ye n fa la ko bɛɛ ri. ³¹ N fa wa a yen tuma mɛn na ko den wo ma a kɔseyi an fɛ, a ri faa. An fa kərɔyani ri faa jusumakasa rɔ, wo le rɔ an di kɛ wo sababu ri. ³² Ka a la wo kan, n ka n lɔ den na kunko la. N ka a fɔ n fa yɛ ko ni n ma kɔseyi den di a ma, n fa hake ri to nde kan kadawu. ³³ I jaandi, i ye n kɛ i la jɔn di den nɔ rɔ, kosa den di a kɔseyi a kərɔɕilu kɔ fɛ. ³⁴ N ye n kɔseyila n fa ma di, ni den tɛ n bolo? N tɛ i se n fa jusumakasani yenna fewu.»

45

Yusufu ka a jɛɛ yiraka a baden-mailu la

¹ Nba, Yahuda banni kumala, Yusufu ma se a jɛɛ mirala a la jɔnilu jana. A ka alu jamari ko alu bɛɛ ye bɔ. Mɔɔ gbɛɛ si tun tɛ ye tumana mɛn na, fo Yusufu ni a badenmailu, Yusufu ka a jɛɛ yiraka alu la. ² A kasira kɔɛbɛ, fo Misirankailu ka a kasi kan mɛn kɔkan. Wo ko fɔra mɔɔilu jana Misiran mansa wara.

³ Yusufu ka a fɔ a badenmailu yɛ ko: «Yusufu le nde ri! N fa kɛndɛ wa?» Yusufu badenmailu ma se a jabila, baa alu silanni tɛɛ kojuuya. ⁴ Yusufu kan ko: «Ai ye i madon n na.» Alu ka i madon a la tuma mɛn na, a kan ko: «Ai badenma Yusufu le nde ri, ai ka mɛn san Isumayila bɔnsɔn julailu ma mɛn ye taala Misiran. ⁵ Ai jusu kana a lafin. Ai kana mɔnɛ ai jɛɛ ma n san ko rɔ. Alla le ka n nana ai jɛ yan sa n di kɛ sababu ri ka mɔɔilu kisi kɔnkɔ ma. ⁶ Kɔnkɔ san fila le jamana kɔndɔ jin. A ra to san loolu le ma, sɛnɛkelailu ti nala foyi sərɔnna sɛnɛ rɔ. ⁷ Alla le ka n lɔ ai jɛ yan ka an to yan an fa bɔnsɔnilu kisibaya kanma, sa ai bɔnsɔn kana tunun dunuya ma.

⁸ Ai le ma n nana yan de. Alla le ka n nana yan ka n kɛ Misiran mansa lalila ri, ka n nasii mansa la bon kun na, ka n nasii Misiran jamana bɛɛ kun na.

⁹ Ai ye ai kaliya ka i kɔseyi n fa ma. Ai ye a fɔ a yɛ ko a dence Yusufu kan ko Alla ra a lasii Misiran jamana bɛɛ kun na. Ko a ye a kaliya ka na n tɛɛn yan. ¹⁰ Ko a ri a sii Kosɛni jamana rɔ, ka to n tɔrɔfɛ yan. Ko a ye na, a ni a la denilu ni a la mamarenilu ni a la kolofenilu ni a bolofen bɛɛ. ¹¹ Ko n di alu balo, baa kɔnkɔ ri san loolu kɛ fɔlɔ. Sa a ni a la mɔɔ bɛɛ kana bolokolonya kojuuya.»

¹² Yusufu kan ko: «Nba, ai jɔa yen n na sisen. N dooce Beniyaminu fanan jɔa yen n na. Ai ra a yen ko Yusufu jɛɛ le kumala ai yɛ. ¹³ Mɔɔilu ye n bonyala jɔa mɛn ma Misiran yan, ai ye wo fɔ n fa yɛ. Ai ra fen fen yen ai jɔa la yan, ai ye wa wo bɛɛ fɔ a ye, ka ban ka na a ri jona.»

¹⁴ Nba, Yusufu ka a ton a dooce Beniyaminu kan ka kasi. Beniyaminu fanan ka a ton a kan ka kasi. ¹⁵ Yusufu kasimantɔ ka a ton a kərɔɕɛ kelen kelenna bɛɛ kan ka alu sunbu. Wo le ka a kɛ, a kərɔɕɛilu ka kuma damira a fɛ.

Misiran mansa kan ko Yakuba ye na Misiran

¹⁶ Nba, Yusufu badenmailu na ko fɔra Ferawuna wara tuma mɛn na, wo diyara mansa ni a la jɛmɔɔ bɛɛ yɛ. ¹⁷ Mansa ka Yusufu kili ka a fɔ a yɛ ko: «A fɔ i badenmailu yɛ ko alu ye alu doninilu la alu la falilu kɔ kan ka alu kɔseyi Kanaan jamana rɔ. ¹⁸ Alu wa se ye, alu ye alu fa ni alu la mɔɔ bɛɛ ta ka na alu ri n ma. N di duu juma di alu ma, mɛn ka jɔi duu bɛɛ ri Misiran. Alu ri an na jamana balo juma damun. ¹⁹ I ye a fɔ i badenmailu yɛ fanan ko alu wa kɛ wala, alu ye wontoro doilu ta Misiran yan. Alu wa se alu fa wara, alu ri alu musoilu ni alu denilu ni alu fa lasii wontoro woilu kɔndɔ ka na woilu ri yan. ²⁰ Ni alu bolofen doilu tora alu kɔ ye, alu kana hamin woilu la, baa Misiran fen jumajumailu le ditɔ alu ma yan.»

²¹ Nba, Misiran mansa ka mən fə Isirayeli denilu ye, alu ka wo kɛ. Yusufu ka wontoroilu di alu ma, ka bən mansa la kuma ma. A ka sila fanda suman fanan di alu ma.

²² A ka faanin kura di alu kelen kelenna bɛɛ ma, kɔni a ka wodigbɛ kemɛ sawa ni faanin kura loolu di Beniyaminu ma. ²³ A ka a fa sanba falicɛ tan ni falimuso tan na. A ka falicɛ woilu donin Misiran fən jumailu la, ka falimusoilu donin sumankisɛ ni buru ni damunufen gbɛɛilu la, mənilu ri a fa balo taama rɔ. ²⁴ A ka sila di a badenmailu ma wo rɔ ka a fə alu ye ko: «Ai kana silan de!»

²⁵ Alu bɔra Misiran ka wa alu fa Yakuba tɛrɛn Kanaan jamana rɔ. ²⁶ Alu seni ye, alu ka a fə a ye ko: «Yusufu kɛndɛ le! Ale le jɛrɛ siini Misiran jamana bɛɛ kun na sisen.» Kuma wo bararɔ Yakuba rɔ fo ka a dan natamin. A ma la a la fewu.

²⁷ A denceilu ka Yusufu la kuma bɛɛ lase a ma tuma mən na, Yakuba ka wo bɛɛ mən ka wontoroilu yen fanan, Yusufu ka mənilu lana a ta kanma. Wo le rɔ, a sewara ka a jaalen. ²⁸ A kan ko: «N dence Yusufu kɛndɛ fɔlɔ! Nde tɛ foyi jininna butun ka tamin wo kan. N di wa n ja la a kan sisen sani n ye sa.»

46

Yakuba watɔla Misiran

¹ Wo rɔ, Isirayeli ka a bolofen bɛɛ ta ka sila mira ka wa Misiran. A sera Bɛri Seba, a ka saraka bɔ ka a di a fa Isiyaka Maari Alla ma.

² Su wo rɔ, Alla ka Isirayeli kili ko: «Yakuba, Yakuba!» A ka jabi: «Naa-mun.» ³ Alla kan ko: «N ye i fa Maari Alla le ri. I kana silan Misiran taa ko rɔ, baa n di i bɔnsɔn siyaya ye kɔsɛbɛ kɔsɛbɛ. ⁴ N jɛrɛ di wa i kɔfɛ Misiran. N jɛrɛ le kɛtɔ i bɔnsɔn nanala yan fanan. I sa tuma wa se, Yusufu jɛrɛ ri i jakisɛ latunun.»

⁵ Wo rɔ, Yakuba wulira ka bɔ Bɛri Seba. A denceilu ka a ladon wontoro kɔndɔ, Misiran mansa ka mən nana a ta kanma. Alu ka alu denilu ni alu musoilu fanan nadon wontoroilu kɔndɔ. ⁶ Alu ka alu la kolofenilu fanan ta, a ni alu bolofenilu bɛɛ, alu

ka mənilu sɔrɔn Kanaan bɔnsɔn na jamana rɔ. Yakuba ni a la denbaya bɛɛ wara Misiran wo ja le ma. ⁷ A denceilu bɛɛ wara a kɔfɛ, a ni a den-musoilu, a ni a mamarenilu, a la denbaya bɛɛ kɔnin. Woilu bɛɛ wara Misiran Yakuba kɔfɛ.

⁸ Nba Isirayelika mənilu wara Misiran, Yakuba ni a la denceilu kɔnin, wo tɔɔilu le jin di.

Yakuba dence fɔlɔ tɔɔ le ko Rubɛn. ⁹ Rubɛn denceilu le ten: Hɛnɔki, Palu, Hɛsirɔn a ni Karimi.

¹⁰ Simeyɔn, wo denceilu le ten: Yemuwɛli, Yamini, Owadi, Yakɛn, Sokari, Sawuli. Sawuli na tɛrɛ Kanaan bɔnsɔn do le ri.

¹¹ Lebi, wo denceilu le Kerisɔn ni Kohati ni Merari ri.

¹² Yahuda, wo denceilu le ten: Eri, Onan, Sela, Pɛrɛsi a ni Seraki, kɔni Eri ni Onan sara Kanaan jamana rɔ. Pɛrɛsi denceilu le Hɛsirɔn ni Hamuli ri.

¹³ Isakari, wo denceilu le ten: Tola, Puwa, Yɔbu a ni Simirɔn.

¹⁴ Sabulɔn, wo denceilu le Serɛdi ni Elɔn ni Jalɛli ri.

¹⁵ Leya ka dence mənilu sɔrɔn Yakuba ye Padani Aramu, woilu le woilu ri. A ka denmuso do fanan sɔrɔn a ye ye, mən tɔɔ ko Dina. Yakuba bɔnsɔn mənilu bɔni Leya rɔ, wo bɛɛ ladɛnni kɛra mɔɔ bisawa ni mɔɔ sawa le ri.

¹⁶ Kadi, wo denceilu le ten: Sɛfɔn, Haki, Suni, Esibɔn, Eri, Arɔdi, a ni Arɛli.

¹⁷ Asɛri, wo denceilu le ten: Imina, Isiba, Isibi a ni Beyira. Asɛri den-muso tɔɔ ko Sera. Beyira denceilu le Keberi ni Malikiyɛli ri. ¹⁸ Silipa wo tɛrɛ jɔnmuso le ri, Laban ka mən di a denmuso Leya ma. Yakuba bɔnsɔn mənilu bɔni Silipa rɔ, wo bɛɛ ladɛnni kɛra mɔɔ tan ni wɔɔrɔ le ri.

¹⁹ Yakuba muso Rasɛli denceilu le Yusufu ni Beniyaminu ri. ²⁰ Asanati ka dence fila sɔrɔn Yusufu ye Misiran. Do tɔɔ ko Manase. Do tɔɔ ko Efirayimu. Asanati tɛrɛ Potifera denmuso le ri, mən tɛrɛ ye ɔni so mɔɔilu la joo sarakalasela ri. ²¹ Beniyaminu denceilu le ten: Bela, Bekɛri, Asibɛli, Jera, Naman, ɛhi, Rɔsi, Mupimi,

Hupimi a ni Aridi. ²² Raseli ka dence menilu sɔrɔn Yakuba ye, woilu le woilu ri. Yakuba bɔnsɔn menilu bɔni Raseli rɔ, wo bɛɛ ladɛnni kɛra mɔɔ tan ni naanin le ri.

²³ Daan, wo dence le Husimu ri.

²⁴ Nefitali, wo denceilu le ten: Jaseli, Kuni, Jeseri, a ni Silɛmu.

²⁵ Bilaha ka dence menilu sɔrɔn Yakuba ye woilu le woilu ri. Bilaha wo tɛɛjɔnmuso le ri, Laban ka mɛn di a denmuso Raseli ma. Yakuba dence menilu bɔni Bilaha rɔ, wo bɛɛ ladɛnni kɛra mɔɔ wɔrɔnwula le ri.

²⁶ Mɔɔ menilu wara Misiran Yakuba kɔfɛ, menilu bɔni ale rɔ kɔnin, woilu bɛɛ ladɛnni tɛɛ mɔɔ biwɔrɔ ni mɔɔ wɔrɔ le ri. A biranmusoilu ma jate. ²⁷ Yusufu ka dence fila sɔrɔn Misiran. Nba, Yakuba la mɔɔ menilu nara Misiran, wo bɛɛ ladɛnni kɛra mɔɔ biwɔrɔnwula le ri.

Yakuba sera Misiran

²⁸ Nba, Yakuba ka Yahuda lawa a jɛ Misiran, ka wa a fɔ Yusufu ye ko alu ye i jɔɔn bɛn Kosɛni jamana rɔ. Yakuba ni a la mɔɔilu sera Kosɛni tuma mɛn na, ²⁹ Yusufu donda a la sowontoro kɔndɔ ka wa a fa kunbɛn Kosɛni. A ka a fa yen tuma mɛn na, a ka a fa labɛn ka a kɛ a kɔnkɔndɔ ka kasi. A mɛnda kasila kɔsɛbɛ.

³⁰ Yakuba ka a fɔ Yusufu ye ko: «Hali ni n sara bi, wo tɛ baasi ri, baa n da i yen, ka a lɔn ko i kɛndɛ le.»

³¹ Yusufu ka a fɔ a badenmailu ni a fa la tɔilu ye ko: «N di wa a fɔ mansa ye ko n badenmailu ni n fa la mɔɔilu bɛɛ ra bɔ Kanaan bɔnsɔn na jamana rɔ ka na n ma. ³² N di a fɔ a ye ko ai bɛɛ ye kolofen kɔnɔmadenilu le ri, ko ai la baara le kolofen namara ri. N di a fɔ a ye ko ai ra na ai la kolofen bɛɛ ri, a ni ai bolofenilu bɛɛ. ³³ Wo rɔ, ni mansa ka ai kili ka ai la baara mapininka, ³⁴ Ai ye a jabi: «An tii, an ye kolofen namara le ri kɛbi an na denniya tumana. An benbailu bɛɛ ka wo baara le kɛ.» Ni ai ka a jabi wo jɔ mɛn ma, a ri sɔn ai ye ai sii Kosɛni jamana rɔ, baa kolofen kɔnɔmadenilu ma di Misirankailu ye muumɛ.»

47

Yusufu ka a la mɔɔilu yiraka Misiran mansa la

¹ Wo rɔ, Yusufu wara a fɔ Misiran mansa ye ko: «N fa ni n badenmailu ra na ka bɔ Kanaan bɔnsɔn na jamana rɔ. Alu nani alu la kolofenilu ri, a ni alu bolofen bɛɛ. Alu ye Kosɛni sisen.» ² Yusufu ka a badenma loolu yiraka mansa la, a ka menilu lana wo kanma mansa wara. ³ Mansa ka woilu mapininka ko: «Ai la baara ye nfen di?» Alu ka mansa jabi: «An tii, an ye kolofen kɔnɔmadenilu le ri, iko an benbailu tɛɛ ye jɔ mɛn ma. ⁴ An nani sii diya pininna i wara yan, ka a masɔrɔn kɔnkɔ ra gbɛɛya an kan Kanaan bɔnsɔn na jamana rɔ. Kolofenilu la damunun tɛ ye butun. Wo rɔ, an tii, an ye i madiyala, i jaandi, i ye dijɛ an ye an sii Kosɛni jamana rɔ.»

⁵ Mansa ka a fɔ Yusufu ye ko: «I fa ni i badenmailu ra na i ma. ⁶ An na jamana Misiran ye i ta le ri. Wa i fa ni i badenmailu lasii yɔrɔ pumajuma rɔ, yɔrɔ mɛn ka jɔ a tɔ bɛɛ ri. Alu ye alu sii Kosɛni. Ni i ka doilu sɔrɔn alu rɔ, menilu kusan kolofen marala kɔsɛbɛ, i ye n na kolofen fanan don woilu bolo.»

⁷ Yusufu ka a fa Yakuba lana ka a yiraka mansa la. Yakuba duwara mansa ye. ⁸ Mansa ka Yakuba mapininka ko: «N fa, i sɔrɔn da san yɛli bɔ?» ⁹ Yakuba kan ko: «N da san kɛmɛ ni san bisawa sɔrɔn n na dunɔparatɛɛ bɛɛ rɔ, wo bɛɛ rɔ, n si ma siya a ni n da tɔrɔya siyaman sɔrɔn. N si ma siyaya ikomin n failu ka si sɔrɔn alu la dunɔparatɛɛ rɔ jɔ mɛn ma.»

¹⁰ Yakuba duwara mansa ye iko ka wa.

¹¹ Yusufu ka duu di a fa ni a badenmailu ma ka alu lasii Misiran jamana rɔ iko mansa ka a fɔ a ye jɔ mɛn ma. Duu wo tɛɛ ye Ramɛsisi le. Yɔrɔ wo ka jɔ jamana yɔrɔ tɔ bɛɛ ri. ¹² Yusufu ka a fa ni a badenmailu ni a fa la mɔɔ balo, bɛɛ ni a la denbaya.

Kɔnkɔ juuyara

¹³ Nba, kɔnkɔ juuyara kɔsɛbɛ, ka a masɔrɔn suman tun tɛ sɔrɔnna fan si. Mɔɔilu fanka tɛɛ ye dɛsɛla kɔnkɔ

bolola Misiran jamana ni Kanaan bɔnsɔn na jamana rɔ. ¹⁴ Misirankailu ni Kanaankailu ka alu la wodi bɛɛ san Yusufu ma suman na. Yusufu ka wodi wo mira Misiran mansa yɛ ka wa a di a la bon na. ¹⁵ Wodi banda Misirankailu ni Kanaan bɔnsɔn bolola tuma mɛn na, Misiranka bɛɛ nara Yusufu tɛrɛn ka a fɔ a yɛ ko: «Suman di an ma. I kana sɔn an ye faa i ɲana ten. An na wodi bɛɛ ra ban fewu.»

¹⁶ Yusufu ka alu jabi: «Ni ai la wodi banda, ai ye na ai la kolofenilu ri, ka wa woilu falɔn suman na.»

¹⁷ Wo rɔ, alu nara alu la kolofenilu ri Yusufu ma. Soilu ni saailu ni bailu ni nisilu ni falilu, alu nara wo bɛɛ ri. Yusufu ka kolofen wo bɛɛ falɛn suman na, ka mɔɔilu balo san kelen wo kɔrɔ.

¹⁸ San wo taminni, alu nara Yusufu tɛrɛn ikɔ, ka a fɔ a yɛ ko: «An fa, i ka a lɔn ko an na wodi ra ban. An na kolofen bɛɛ ra kɛ i ta ri fanan. Foyi ma to an bolo fo an jɛrɛ ni an na duu. ¹⁹ I jaandi, i kana sɔn an ye faa i ɲana ten, sa an na duu rakolon kana to. I ye an ni an na duu san suman na. An di kɛ mansa la ɲɔnilu ri. An na duu ri kɛ a ta ri. I ye suman di an ma, sa an di balo. I ye si di an ma, sa an na sɛnɛilu lakolon kana to.»

²⁰ Wo rɔ, Yusufu ka Misiran duu bɛɛ san mansa yɛ. Misirankailu bɛɛ ka alu la sɛnɛilu san, ka a masɔrɔn kɔnkɔ ra juuya foo ka a dan natamin. Jamana duu bɛɛ kɛra mansa ta ri ɲa wo le ma.

²¹ Ka bɔ jamana kun do la, ka wa bila a kun do la, Yusufu ka jamana mɔɔilu kɛ ɲɔnilu ri. ²² A ka duu bɛɛ san, fo duu mɛn tɛrɛ ye mɔɔilu la joo sɔlailu bolo, baa mansa tɛrɛ ye mɔɔilu la joo sɔlailu sɔla suman na tuma bɛɛ. Suman wo kɛra woilu balo ri. Wo le kɔsɔn woilu ma alu la duu san.

²³ Yusufu ka a fɔ mɔɔilu yɛ ko: «N da ai ni ai la duu san mansa yɛ bi. Nba, ai ye si ɲin ta ka wa a foyi ai la sɛnɛilu rɔ,

²⁴ kɔni ai wa suman mɛn ka, ai ye wo tala loolu ri, ka tala kelen di mansa ma. A tɔ naanin, ai ta le wo ri. Ai ye do kɛ si ri, ka do kɛ balo ri, sa ai ri ai jɛrɛ ni ai denilu ni ai wara mɔɔilu bɛɛ balo.» ²⁵ Alu ka Yusufu jabi: «An fa, i

ra kɔɲuma kɛ an yɛ ka an kisi kɔnkɔ ma. An di kɛ mansa la ɲɔnilu ri.»

²⁶ Yusufu ka sariya sii Misiran jamana rɔ ko mɔɔilu wa suman mɛn ka, wo ye tala loolu ri, ka tala kelen di mansa ma. Sariya wo siini ye fɔlɔ haan bi. Mɔɔilu la joo sarakalaselailu la duu le dɔrɔn ma kɛ mansa ta ri.

²⁷ Nba, Isirayɛli la mɔɔilu ka alu sii Kosɛni jamana rɔ Misiran. Alu ka nanfulu sɔrɔn ye ka jiri kosɛbɛ.

²⁸ Yakuba si bɛɛ ladɛnni kɛra san kɛmɛ ni san binaanin ni san wɔrɔnwula le ri. A ka san tan ni wɔrɔnwula kɛ Misiran jamana rɔ. ²⁹ A sa waati sudunyanin tuma mɛn na, a ka a dɛncɛ Yusufu kili ka a fɔ a yɛ ko: «Ni n duman i yɛ, i ye i bolo la n woro kɔrɔ ka lahidi ta n yɛ ko i ka kan ka ɲumaya mɛn kɛ n yɛ, i ri wo kɛ ka kankelentiya kɛ n yɛ n na saya kɔ rɔ, ko i tɛ n suu don Misiran jamana rɔ yan fewu. ³⁰ N ye a fɛ i ye n suu don n benbailu suu don diya. I ye n suu ta ka bɔ Misiran ka wa a don diya wo rɔ.» Yusufu kan ko: «N di a kɛ ikomin i ka a fɔ ɲa mɛn ma.»

³¹ Yakuba kan ko: «I kali n yɛ.» Yusufu ka a kali a yɛ. Wo rɔ, Yakuba ka i birin a la lafen kun na ka Alla bato.

48

Yakuba duwara Yusufu dɛncɛilu yɛ

¹ Waati wo taminni a fɔla Yusufu yɛ ko a fa ma kɛndɛ. Wo rɔ, a ka a dɛncɛ fila ta, Manase ni Efirayimu kɔnin, ka wa a fa tuwa. ² A fɔra Yakuba yɛ tuma mɛn na ko a dɛncɛ Yusufu ra na, a ka a raja ka i wuli, ka i sii a la lafen kan. ³ Yakuba ka a fɔ Yusufu yɛ ko: «Alla Sebɛetii bɔra gbɛ rɔ n yɛ Lusi so dafɛ Kanaan jamana rɔ, ka ɲumaya kɛ ka baraka don n na kɔ rɔ.

⁴ A ka a fɔ n yɛ ko: «N di i jiri, ka i bɔnsɔn siyaya ka a kɛ jama siyaman ba ri. N di jamana ɲin di i bɔnsɔn ma i kɔma rɔ, ka a kɛ alu ta ri kadawu.»

⁵ Yakuba ka a fɔ Yusufu yɛ ko: «I ka i dɛncɛ Efirayimu ni i dɛncɛ Manase sɔrɔn Misiran yan ka a tɛrɛn n tun ma na i tɔrɔfɛ fɔlɔ, kɔni sisen, n da woilu kɛ n denilu ri. Efirayimu ni Manase

ra ke n ta ri sisen ikomin Ruben ni Simeyon ye n ta ri ja men ma. ⁶ Ni i ka den menilu saron woilu ko, woilu ri ke i ta ri. Woilu bonsen di duu saron Efirayimu ni Manase bonsen ta ni ro. ⁷ N bora Padani Aramu ro ka n koseyi n fa wara tuma men na, Raseli sara ka n ninnafin kojuuya. A sara sila la Kanaan bonsen na jamana ro, ka a teren an tun da sudunya Efirata so la. N ka a suu don Efirata sila la ye.» Efirata men too bi ko Betilehemu.

⁸ Isirayeli ka Yusufu denceilu yen tuma men na, a kan ko: «Yon de jinilu ri?» ⁹ Yusufu ka a fa jabi: «Alla ka dence fila men di n ma yan, woilu le jin di.» Yakuba kan ko: «Alu lana n ma yan, sa n di duwawu ke alu ye.» ¹⁰ Isirayeli ja lafinni tere. A tun te fen nasala kosebe butun. Yusufu ka a denceilu madon a la tuma men na, Isirayeli ka a ton alu kan ka alu sunbu. ¹¹ A ka a fo Yusufu ye ko: «N ma a lon fewu ko n di i yen butun, koni Alla ra a ke n da i denceilu fanan yen sisen.» ¹² Yusufu ka a denceilu ta ka alu bo a fa sen kan, ka a majii, ka a kun majii a fa koru. ¹³ A wulira ka a denceilu madon a fa la, ka Efirayimu lasii a fa bolomaran fe, ka Manase lasii a fa bolokinin fe. ¹⁴ Hali wo, Isirayeli ka a bolo latamin a jon ko ro. A ka a bolokinin natamin ka a la Efirayimu kun do, ni a ye doomamoo ri. A ka a bolomaran natamin ka a la Manase kun do, wo men ye den folo ri. ¹⁵ Wo ro, a duwara Yusufu ye ko:

«N benba Iburahima ni n fa Isiyaka tere ye taamala
ka ben Alla men kan ma,
wo ye jumaya ke den jinilu ye.
Alla men ka a lo n joro ka a damira
n saron waati ma haan ka se bi
ma,
wo ye jumaya ke den jinilu ye.
¹⁶ Alla men nara n ma iko meleka, ka
n kisi kojuu bee ma,
Wo ye jumaya ke den jinilu ye.
Denilu sababu la n too kana tunun,
A ni n benba Iburahima too ni n fa
Isiyaka too.
Ka alu bonsen siyaya a ja jere jere ma
duukolo kan,
Alla ma wo kera.»

¹⁷ Yusufu ka a yen tuma men na ko a fa ra a bolokinin la Efirayimu kun do, wo ma diya Yusufu ye. A ka a fa bolo mira ka a bo Efirayimu kun do, ka a la a dence folo Manase kun do. ¹⁸ A ka a fo a fa ye ko: «N fa, i filinin de. Den folo le Manase ri. I bolokinin la wo kun do.»

¹⁹ A fa, konin, ma son wo ma. A kan ko: «N dence, n ye men kela, n ka wo lon jo. Manase bonsen fanan di siyaya ka ke kabila ba ri. A ri bonya, koni a dooce ri bonya ka tamin a kan. A dooce bonsen di ke jama siyaman di.» ²⁰ A duwara alu ye wo lon. A kan ko: «Isirayelika di duwa mooilu ye ai too le ro ka a fo ko: «Alla ma i kera iko Efirayimu ni Manase ye ja men ma.»»

Wo ro, Yakuba ka Efirayimu bila Manase je. ²¹ A ka a fo Yusufu ye ko: «N satole, koni Alla ri to ai fe. A ri ai laseyi ai fa wara Kanaan jamana ro iko. ²² N di i so ka tamin i badenmailu kan, ka Sikemu koyinkema yoro di i ma. N ka Amrikailu kele n na fanmuru ni kalabiye la ka yoro juma wo mira alu la.»

49

Yakuba ka men fo a satola la

¹ Yakuba ka a denceilu kili ko:
«Ai ye na ai laden n torafe. N ye a fe
ka koilu lase ai ma, menilu keto
alu la sini nato konin.
² N denceilu, ai ye na ai tolo malonde
ai fa Yakuba la,
a ye fola n ma ko Isirayeli.
³ Ruben, ile le n dence folo ri.
I folo le kera n na ceya ni n na fanka
folo ri.
Bonya ni sebaaya ye i bolo ka tamin i
doocelu kan,
⁴ koni i ye ikomin ji ba woyeto, men ti
se a jere mirala.
I ti nala kela bonkun ri fewu, baa i ra i
la i fa la lafen kan ka si a muso
fe.
A ka a la n na lafen kan ka a manoo.
⁵ Simeyon ni Lebi miriya ye ko kelen
de ri.
Alu ka ie la fanmuruilu ta ka wa
tjannin ke.
⁶ Alu wa kuma gbundu ro, n te son ka
n sen bila wo ro.»

Alu wa laɗen kɛ, n di n ban wala,
 baa alu mɔnɛra ka mɔɔilu faa.
 Alu juuyara ka nisilu sen fasailu tɛɛ.
 7 Alla ye tɔrɔya la alu kan alu la mɔnɛ
 wo kosɔn, baa alu la mɔnɛ ka
 juu,
 a ni alu la jɛnikɛjuuya wo kosɔn, baa
 alu la jɛnikɛjuuya ka alu kɛ
 hinabaliilu le ri.
 N di alu bɔnsɔn data la Yakuba bɔnsɔn
 na jamana rɔ.
 N di alu lajɛnsɛn Isirayɛlika la jamana
 yɔrɔ bɛɛ rɔ.
 8 Yahuda, i badenmailu ri ile le tando.
 I ri se i juuilu la.
 I faludenmailu ri alu majii i kɔrɔ.
 9 Yahuda ye ikomin yara kanberɛn
 de,
 mɛn di wa sobo faa ka wo damun,
 ka na i rasɔmɔn ka i la.
 Yon di a lawuli?
 10 Faamaya gbeleke tɛ bɔ Yahuda
 bolo.
 Mansaya gbeleke ri to a bɔnsɔn bolo
 fo mansaya tii wa na,
 dunuɲa bɛɛ ri i majii mɛn kɔrɔ.
 11 A ri a la fali sidi rɛsɛnju la,
 ka a la faliden sidi rɛsɛnju ɲuma
 ɲuma la.
 A ri a la faanin ko rɛsɛnji la,
 ka a la durukiba ko rɛsɛnji la, mɛn
 wulenni ikomin jeli.
 12 A ri rɛsɛnji min fo ka a ɲailu lafin.
 A ri nɔnɔ min fo ka a ɲi gbɛ.
 13 Sabulɔn di i sii kɔɔji da la.
 Kulunbailu lɔ diya ri kɛ a wara ri.
 A la duu ri wa foo Sidɔn so fan fɛ.
 14 Isakari ye ikomin fali, fanka ba ye
 mɛn na.
 A ri a la a la donin bɔrɔilu tɛma.
 15 Ni a ka a yen tuma mɛn na
 ko jamana wo ka ɲi,
 ko yɔrɔ wo duman kosɛbɛ,
 a ri a kɔ rabɛn donin ta kanma
 ka kɛ ɲɔn di ka diyagboya baara kɛ.
 16 Daan di a sii a la mɔɔilu kun na ka
 alu la kiti tɛɛ,
 a ri kɛ ikomin Isirayɛli kabila tɔilu
 fanan.
 17 Daan ye ikomin sa, mɛn lani sila
 dafaɛ,
 ikomin fɔnfɔnni, mɛn ye sila misɛnilu
 la.
 A ri so cin a sen ma,

ka so tii labe a kɔ kan.»

18 Yakuba kan ko: «ɛɛ Allabatala, n
 ye i makɔnɔla, i ye n kisi.»

19 A kan ko:

«Benkanninnailu ri na be Kadi kan,
 kɔni a ri alu gbɛn ka alu kɔsaran koju-
 uya.

20 Asɛri ri suman duman sɔrɔn;
 a ri damunun fen duman di mansailu
 ma.

21 Nɛfitali a la fɛrɛnin ikomin minan-
 muso, mɛn ye a jɛrɛ ma,
 mɛn ye den ɲumailu sɔrɔnna a jɛrɛ
 ma.

22 Yusufu ye ikomin jiri mɛn ye a
 denna kosɛbɛ,
 jiri mɛn lɔni kɔ dafaɛ,
 mɛn bolo ye janyanna foo ka tamin
 dandan kun na.

23 Kalabijɛtiilu wulira a kanma koju-
 uya.

Alu ka biɲɛilu lafilɛ a ma ka a tɔrɔ
 kosɛbɛ,

24 kɔni Yusufu la kala ma yɛrɛyɛrɛ.
 A boloilu ka fanka sɔrɔn Alla Sebɛɛtii
 bolo,
 mɛn ye Yakuba dɛmɛnna.

Wo le ye mɔɔ latankala le ri,
 mɛn ye Isirayɛli lakandala,
 mɛn barakani ikomin farakolo.

25 I fa Maari ye i dɛmɛnna.

Alla Sebɛɛtii ye ɲumaya kɛla i yɛ.
 A ri fen ɲumailu di i ma ka bɔ san ma.
 A ri ji di i ma ka bɔ duu kɔrɔ.

A ri i denilu ni i la kolofenilu siyaya.

26 Fen ɲumailu ye bɔla koyinkɛ kɔrɔilu
 la,

nanfuluilu ye bɔla fɔlɔ tindilu la,
 kɔni Alla ka ɲumaya mɛnilu kɛ i fa yɛ,
 woilu ka bon woilu bɛɛ ri.

Alla ye wo ɲɔɔn kɛ Yusufu yɛ.

Alla ye a kɛ, ɲumaya woilu ye mɛn
 Yusufu fɛ,
 mɛn ɲɛnematɔmɔnni ka bɔ a baden-
 mailu rɔ.

27 Bɛniyaminu fadima ikomin wara.
 Sɔɔma a ye sobo mirala ka do damun.
 Wura la, a ri a tɔ ratala.»

28 Nba, Isirayɛli kabila tan ni fila
 le woilu ri. Alu fa duwara alu ye
 tuma mɛn na, a ka kuma woilu fɔ. A
 duwara alu kelen kelenna bɛɛ ye, bɛɛ
 ni a la duwa.

Yakuba la saya

²⁹ Nba, Yakuba ka a fɔ a denceilu ye ko: «N satɔla le ka la n benbailu kan. Ni n sara, ai ye wa n suu don n benbailu dafɛ falan na, falan mɛn ye Hɛtika Efurɔn na sɛnɛ rɔ. ³⁰ Falan wo ye Makipela, Mamere telebɔ fan fɛ Kanaan bɔnsɔn na jamana rɔ. N benba Iburahima ka dinkira wo le san Hɛtika Efurɔn ma, ka a kɛ a la suu don diya ri. ³¹ N benba Iburahima ni a muso n ma Saran suu don diya ye ye le. N fa Isiyaka ni a muso n na Rebeka fanan suu don diya ye ye le. N ka Leya suu don ye le fanan. ³² Duu wo ni falan bɛɛ sanda Hɛtika de ma.»

³³ Nba, Yakuba banni kumala, a ka a la a la lafen kan ka sa, ka la a benbailu kan.

50

¹ Yusufu ka a ton a fa suu kan ka a sunbu ka kasi. ² Nba, Yusufu ka a fɔ a la dandalilailu ye ko alu ye a fa fure rabɛn ka baara kɛ kosa a kana toli, ka ban ka a mamininminin. Alu wara Isirayɛli fure rabɛn. ³ Alu ka tele binaanin kɛ baarala. Alu la fure rabɛnɲa le wo ri. Misirankailu ka tele biwɔrɔnwula kɛ a saya kasila.

⁴ Saya kasi waati wo taminni, Yusufu ka a fɔ Misiran mansa la mɔɔbailu ye ko: «Ni n na ko diyara ai ye ai ye wa kuma mansa ye. Ai ye a fɔ a ye ko ⁵ n fa ka kuma do fɔ n ye a sa tumana la. A kan ko n ye n kali a ye ko ni a sara, ko n di wa a suu don Kanaan bɔnsɔn na jamana rɔ. Ko a ka suu don diya mɛn dabɛn a jɛɛ ye, ko n ye wa a suu don dinkira wo rɔ. N fa kan de wo ri. Wo rɔ, n ye mansa madiyala, a ye sɔn n ye wa n fa suu don. N wa ban, n di na.»

⁶ Ferawuna ka jabi: «Wa i fa suu don iko i ka i kali a ye ɲa mɛn ma.»

⁷ Wo rɔ, Yusufu wara a fa suu don diya. Misiran mansa la ɲɛmɔɔ bɛɛ wara a malɔ, a ni mansa wara mɔɔbailu ni Misiran jamana mɔɔbailu. ⁸ Yusufu wara mɔɔ bɛɛ fanan wara, a ni a kɔrɔcɛilu ni a doocɛ ni a fa wara mɔɔ bɛɛ. A den ni ala kolofenilu le tora alu kɔ ma Kɔsɛni. ⁹ Sowontoro tiilu ni so tiilu

fanan wara Yusufu malɔ. A kɛra jama siyaman ba le ri.

¹⁰ Alu sera Atadi la gberema Juriden ba da waati mɛn na, alu bɛɛ ka san kasi kɛ ye, ka kule kan ba labɔ. Yusufu ka tele wɔrɔnwula kɛ san kasila ye. ¹¹ Ye duurenilu, Kanaan bɔnsɔn kɔnin, woilu ka wo yen tuma mɛn na alu kan ko: «Misirankailu ra saya kasi ba le kɛ ten de!» Wo le kɔsɔn dinkira wo tɔɔ lara ko Abela Misirayimu, yɔrɔ mɛn ye Juriden ba da la.

¹² Nba, Yakuba satɔla ka mɛn fɔ a denceilu ye, alu ka wo kɛ. ¹³ Alu wara a suu ri Kanaan jamana rɔ, ka a suu don falan na Makipela, Mamere telebɔ fan fɛ, falan a ni duu mɛn Iburahima ka san Hɛtika Efurɔn ma, ka a kɛ a la suu don diya ri. ¹⁴ Yusufu banda a fa suu donna tuma mɛn na, a ka a kɔseyi Misiran. A badenmailu ni mɛnilu bɛɛ wara a fɛ a fa suu don diya, woilu bɛɛ ka alu kɔseyi a fɛ.

¹⁵ Nba, Yusufu kɔrɔcɛilu ka a yen ko alu fa Yakuba tɛ alu fɛ butun. Wo rɔ, alu ka a fɔ i ɲɔɔn ye ko: «An ka kojuu mɛn kɛ Yusufu la, ni an gboyara a ye don? A tɛ wo julɔ sara an na wa?»

¹⁶ Wo le rɔ, alu ka kela lawa Yusufu ma ko: «Sani i fa ye sa, a ka kuma do fɔ. ¹⁷ A kan ko an ye a fɔ i ye. Ko i jaandi, i ye i kɔrɔcɛilu la hake ni alu la juluman yafa alu ma, alu ka mɛn kɛ i la. An fa kan de wo ri. Wo rɔ, an ye i madiyala, i ye yafa an ma an na kojuuilu rɔ, ande mɛnilu ye i fa Maari la ɲɔnilu ri.» Kela wo fɔra Yusufu ye tuma mɛn na, a kasira.

¹⁸ A kɔrɔcɛilu jɛɛ nara alu majii a kɔrɔ duu ma, ka a fɔ a ye ko: «Ande ye i la ɲɔnilu le ri.» ¹⁹ Yusufu ka a fɔ alu ye ko: «Ai kana silan. N ye Alla nɔ le rɔ wa? ²⁰ Mɛn kɛra n na, ai ka wo kɛ kojuu kɛ kanma, kɔni Alla ka wo kɛ kojuma le kɛ kanma, kosa mɔɔ siyaman di kisi n bolola yan bi. ²¹ Wo rɔ, ai kana silan. N di n janto ai rɔ, ai ni ai denilu bɛɛ.» Yusufu kumara alu ye kaninteya la, ka alu jusu suma.

Yusufu la saya

²² Nba, Yusufu ni a fa la mɔɔilu tora Misiran. Yusufu si bɛɛ ladɛnni kɛra

san keme ni san tan de ri. ²³ A ka a tolo mirailu yen, a dence Efirayimu ni a dence Manase mamarenilu konin. Manase dence Makiri,* wo ka denilu soron tuma men na, alu nara a la Yusufu sen kan.

²⁴ Lon do ro, Yusufu ka a fo a baden-mailu ye ko: «N satola le, koni Alla ri a janto ai ro ka ai ta ka bo jamana jin do ka wa ai ri lahidi jamana ro, baa a ka kali an benba Iburahima ni an benba Isiyaka ni an fa Yakuba ye ko jamana wo ri ke alu ta ri.» ²⁵ Yusufu ka a fo a badenmailu ye ko: «Ai ye i kali n ye ko Alla wa na ai demen ka ai labo Misiran yan, ko ai ri wa n koloilu ri.»

²⁶ Yusufu sara Misiran ka a teren a soron tun da san keme ni san tan bo. Misirankailu ka a suu raben ka baara ke sa a kana toli. Wo banda men ke, alu ka a mamininminin ka a la suu balankari kondɔ Misiran.

* **50:23** Yusufu le ka Makiri la den nabalo

Kitabu mɛn sɛbɛni Nabi Luka bolo

Kitabu mɛn sɛbɛni Nabi Luka bolo

¹ Ko ba doilu dafanin an tɛma yan. Wo bolo ma, mɔɔ siyaman da wuli ka wo kibaro mafɛnɛ ka a sɛbɛ damira. ² Mɛnilu ka wo bɛɛ kɛni yen ie ja la ka sereya kɛbi a damira waati la, a ni mɛnilu kelayani wo kibaro lasela, woilu ka a bɛɛ lase an ma. Alu ka a lase ja mɛn ma, a sɛbɛbailu ye a sɛbɛla wo ja le ma. ³ N tericɛ juma Teyofili, n fanan da ko wo bɛɛ fɛsɛfɛsɛ kɛbi a damira waati. Wo le rɔ, n da a yen ko n ka kan ka a bɛɛ sɛbɛ ko juma ka a lawa i ma, ⁴ kosa i ri a lɔn ko i karanni ko mɛn na, wo ye tɔja jɛrɛ jɛrɛ le ri.

Mɛlɛka ka Yaya sɔrɔn ko fɔ

⁵ Waati wo rɔ, Herodi tɛrɛ ye Jude maratiiyala. Wo tuma, sarakalasela do tɛrɛ ye, mɛn tɔɔ ko Sakariya. A tɛrɛ ye Abiya la sarakalasela dɛkuru le rɔ. A muso, Elisabɛti, fanan tɛrɛ sarakalasela kuntiiba Haruna bɔnsɔn de ri. ⁶ Sakariya ni a muso, alu fila tɛrɛ ye mɔɔ telenin de ri Alla ja kɔrɔ. Alu tɛrɛ ye Maari Alla la sariyailu ni jamari bɛɛ bonyala. ⁷ Kɔni den tun tɛ ie bolo, baa Elisabɛti tɛrɛ ye densɔrɔnbali le ri. Alu fila tun da kɔrɔya.

⁸ Lon do rɔ, dakun sera Sakariya la sarakalasela dɛkuru ma ko alu ye wa sarakalase diya Allabatobonba la. ⁹ Ka bɛn ie la namun ma, Sakariya suwandira ko a ye don Allabatobonba la ka wusulan janin yɔrɔ sɛniman kɔndɔ. ¹⁰ Wusulan wa kɛ janinna waati mɛn na, jama ba ye Alla matarala kɛnɛ ma Allabatobonba kɔma.

¹¹ Wo tuma, Maari Alla la mɛlɛka nara i lakɛnɛmaya Sakariya ja kɔrɔ. Mɛlɛka wo ka i lɔ wusulan saraka bɔ diya bolokinin fɛ. ¹² Sakariya ka mɛlɛka yen tuma mɛn na ka a magban. A silanda kojuuya. ¹³ Kɔni mɛlɛka ka a fɔ a ye ko: «Sakariya, i kana silan. I ra mɛn jinin matarali

rɔ, Alla ra wo mɛn. I muso Elisabɛti ri dɛncɛ sɔrɔn i ye. I ye den tɔɔ la ko Yaya. ¹⁴ Den wo ri i diya kɔsɛbɛ. A wa sɔrɔn, mɔɔ siyaman di sewa bakɛ wo, ¹⁵ baa den wo kɛtɔ mɔɔ ba le ri Maari ja kɔrɔ. A tɛ rɛsɛnji wala dɔlɔ su su min habadan. Kɛbi a na kɔnɔ ma ye a la Alla la Nin Sɛniman ye a fɛ. ¹⁶ A ri kɛ sababu juma ri, mɛn di Isirayeli mɔɔilu siyaman laseyi Maari Alla ma. ¹⁷ A ri wa Maari jɛfɛ, ka Alla la baara kɛ. A la hankili ni a la fanka ye ikomin Nabi Eli fanan tɛrɛ ye ja mɛn ma. Wo rɔ, a ri deni ni ie failu tɛ rabɛn, ka mɔɔ muruntini yɛlɛman ka kɛ mɔɔ sɛbɛ ri, ka Alla la mɔɔilu rabɛn ka ie bila sila bɛrɛ kan.»

¹⁸ Sakariya ka mɛlɛka majininka ko: «N di la wo la ja juman de ma? I ma a lɔn ko n da kɔrɔya wa? N muso fanan da kɔrɔya.» ¹⁹ Mɛlɛka ka Sakariya jabi: «Jibirila ye nde ri. N ye n lɔla Alla dafɛ. Ale jɛrɛ ra n kelaya i ma ko n ye na kibaro juma jin lase i ma. ²⁰ Awa n da kelaya mɛn fɔ i ye, i ma la wo la. Wo rɔ, i kɛtɔ bobo ri fo n na kela wa ban dafala lɔn mɛn na. Wo lɔn wa se, kela wo ri dafa fewu!»

²¹ Nba, mɔɔilu tɛrɛ ye Sakariya makɔnɔ la kɛnɛ ma. Alu kɔndafilira ka a masɔrɔn a tun da mɛn yɔrɔ sɛniman kɔndɔ. ²² Sakariya bɔ mɛn kɛni kɛnɛ ma, a ma se kumala ie ye. Alu ka a yen ko Sakariya ra fen do yen yɔrɔ sɛniman kɔndɔ, baa a tɛrɛ ye kuma tɔɔmasereyala a bolo le la jama jana, kɔni a mɛnda boboya rɔ.

²³ Sakariya la baara waati banda tuma mɛn na, a ka kɔseyi a wara. ²⁴ A ma mɛn bakɛ wo kɔ, a muso ka kɔnɔ ta. Wo kɔ, Elisabɛti ka karo loolu kɛ a ma bɔ a la wara. ²⁵ A ko: «A ragbɛ! Maari ka ko mɛn kɛ n ye waati mɛnna, a ka miriya ta ka maloya bɔ n na mɔɔilu jana.»

Mɛlɛka ka Isa sɔrɔn ko fɔ

²⁶ Elisabɛti la kɔnɔmaya karo wɔɔrɔna, Alla ka mɛlɛka Jibirila kelaya Nasarɛti so la, Kalile mara rɔ. ²⁷ A wara se sunkurun do ma ye, mɛn tɔɔ ko Mariyamu. Mariyamu wo tun ma cɛ lɔn fɔlɔ. A mamirani tɛrɛ ye cɛ

do bolo la, men tɔɔ ko Yusufu. Yusufu tɛɛ ye Mansa Dawuda bɔnsɔn de ri.

²⁸ Mɛlɛka donda Mariyamu kan ka a fɔ a yɛ ko: «N na tuwali ye i yɛ, ile, barakaden. Alla ye ile fɛ.» ²⁹ Tuwali kan wo ka Mariyamu kɔndafilɛ kɔsɛbɛ. A ma a kɔrɔ lɔn. ³⁰ Mɛlɛka ka a fɔ a yɛ ko: «Mariyamu, i kana silan. I la ko ra diya Alla ye. ³¹ Awa i ri kɔnɔ ta ka dɛnɛ sɔrɔn. I ye a tɔɔ la ko Isa. ³² A ri kɛ mɔɔba ri. Mɔɔilu ri a fɔ ale ma ko Alla Kɔrɔtaninba Dɛnɛ. Maari Alla ri a benba Mansa Dawuda la mansaya di a ma. ³³ A ri i sii Yakuba bɔnsɔn kun na foo habadan. A la mansaya ti ban fewu!»

³⁴ Mariyamu ka mɛlɛka mapininka wo ma ko: «Wo ri se kɛla di, baa cɛ si ma se n ma fɔlɔ?» ³⁵ Mɛlɛka ka a jabi: «Alla la Nin Sɛniman di jii i ma. Alla Kɔrɔtaninba sɛɛbɛ ri birin i kun na. Wo bolo ma, i ye dɛnɛ mɛn sɔrɔnna a ye den sɛniman de ri, a ri kili ko Alla Dɛnɛ. ³⁶ I badenma muso Elisabɛti ra harijee dɛnɛ la a la musokɔrɔbaya waati rɔ. Ale tun da jate densɔrɔnbali le ri, kɔni a kɔnɔ karɔ wɔɔrɔna le ten. ³⁷ Alla bali ko sa ye.» ³⁸ Mariyamu ka jabili kɛ ko: «N ye Maari la jɔn de ri. I ra a fɔ na mɛn ma, Alla ye a kɛ wo na.» Mɛlɛka bɔra Mariyamu wo jana le ma ka wa.

Mariyamu wara Elisabɛti fo diya

³⁹ A ma mɛn bakɛ wo kɔ, Mariyamu ka a rabɛn ka a kaliya ka wa so do la Jude mara koyinkɛ yɔrɔ rɔ. ⁴⁰ A se mɛn kɛni ye, a donda Sakariya la bon na ka Elisabɛti tuwa. ⁴¹ Elisabɛti ka Mariyamu tuwali kan mɛn tuma mɛn na, a den ka a lamaa bakɛ a kɔnɔ rɔ. Wo tuma, Alla la Nin Sɛniman jiira Elisabɛti rɔ. ⁴² Elisabɛti ka a kan nabɔ wo baraka rɔ ka a fɔ Mariyamu yɛ ko: «Alla ra jumaya kɛ i yɛ ka tamin muso bɛɛ la. I harijeene den mɛn na, Alla ra jumaya kɛ wo fanan yɛ!» ⁴³ Elisabɛti ka a fɔ ikɔ tuun ko: «Nde ye mɔɔ su juman de ri fo n Maari na jɛɛ ra nabɔ n fɛ yan? ⁴⁴ I ma a yen? N ka i tuwali kan mɛn tuma mɛn na, n den sewara ka a lamaa bakɛ n kɔnɔ rɔ. ⁴⁵ Maari Alla ka mɛn fɔ i yɛ wo lon, i lani a

la ko wo ri dafa. Wo bolo ma, muso barakanin de ile ri.»

Mariyamu ka Alla tando

⁴⁶ Mariyamu ka a ko: «N ye Maari bonyala n solɔmɛ rɔ. ⁴⁷ N nin da sewa ka jaalen n Kisiba Alla ko rɔ. ⁴⁸ A sɔnda ka a janto n dɔ, a la jɔnmuso fanmajiini. Wo bolo ma, ka damira bi haan ka wa, mɔɔ ri a fɔ n ma ko barakaden, ⁴⁹ baa Alla Sebɛɛtii ra ko ba kɛ n yɛ. A tɔɔ sɛniman dɛ! ⁵⁰ Alla ri kininkinin mɔɔilu ma mɛnilu ka a bonya, a ni ie denilu ni ie mamarenilu. ⁵¹ A ra ko ba siyaman kɛ a la fanka rɔ. A ra doilu gbɛn a rɔ, mɛnilu ye jɛɛdaba ri. ⁵² A ra mansaya bɔ mansailu bolo, kɔni a ka mɔɔ fanmajiininilu kɔrɔta. ⁵³ A ra kɔnkɔtoilu sɔ damunun juma rɔ foo ka iwasa, kɔni a ka nanfulutiilu gbɛn ka ie lawa bolokolonya rɔ. ⁵⁴ A ma jina a la kininkinin mɔɔilu kɔ. Wo rɔ, a ra a la jɔnilu dɛmɛn, Isirayɛli mɔɔilu kɔnin. ⁵⁵ A tun ka wo lahidi ta an benba Iburahima ni a bɔnsɔn yɛ foo ka wa kadawu.» ⁵⁶ Nba, Mariyamu mɛnda Elisabɛti tɔrɔfɛ ye. A ka karo sawa jɔɔn kɛ, ka ban ka wa a wara.

Yaya sɔrɔn na

⁵⁷ Nba, Elisabɛti moyi lon sera. A moyira dɛnɛ la. ⁵⁸ A siijɔɔnilu ni a badenmailu ka a mɛn ko Maari Alla ra kininkinin a ma ka ko ba kɛ a yɛ. Alu bɛɛ sewara. ⁵⁹ A sɔrɔn tele seyin, alu bɛɛ nara ka den kojiiya kɛ. Alu tɛɛ ye a fɛ ka a tɔɔ la a fa Sakariya la. ⁶⁰ Kɔni a na ka ie jabi: «Wo tɛ bɛn. A tɔɔ le ko Yaya.» ⁶¹ Alu ka a sɔsɔ ko: «Ai badenmailu rɔ mɔɔ si tɔɔ tɛ Yaya.» ⁶² Alu ka kuma Sakariya yɛ ie bolo la, ka a mapininka den tɔɔ ma. ⁶³ Sakariya ka ie jabi a la kuma la a bolo la ko alu ye walan do don a bolo. Alu ka do don a bolo. A ka a ta ka sɛbeli kɛ a kan ko: «Den tɔɔ le Yaya.» Alu bɛɛ ka wo yen ka kabannakoya.

⁶⁴ I kərə ye, Sakariya da lakara. A sera kumala ikə tuun. A ka Alla tando bakε.

⁶⁵ Wo ka ye mǝɔilu bεε masilan. Mǝɔilu bεε tεrε ye a barola ko jɪnɪlu kan Jude koyinkε yǝrǝ wo fan bεε rǝ.

⁶⁶ Mɛnɪlu ka kibaro wo lamɛn, woilu tεrε ye i mirila ko: «Dɛn wo ri kε mǝɔ su juman di?» Baa, alu ka Alla la baraka yɛn dɛn kan.

Sakariya ka Alla tando

⁶⁷ Alla la Nin Sɛnɪman jiira Sakariya rǝ, ka kelaya ko:

⁶⁸ «Tandoli ye Isirayɛlikailu Maari Alla yε,

baa a ra na ka a la mǝɔilu hǝrǝya.

⁶⁹ A ra Kisiba di an ma ka bǝ a la jǝn Mansa Dawuda bǝnsǝn dǝ.

⁷⁰ A ra wo kε iko a la nabɪjuma sɛnɪmanɪlu

ka a fǝ ja mɛn ma kɛbi waati jan.

⁷¹ Kisiba wo ri an kisi an juuɪlu ma, ka an bǝ an kǝniyabailu bεε bolo.

⁷² A ra hina an failu la, baa a ra a janto a la teriya sɛnɪman dǝ,

⁷³ a ka mɛn sidi an benba Iburahima yε kǝnɪn.

⁷⁴ A ko, ko a ri an kisi an juuɪlu fanka ma.

Kosa an kana silan mǝɔilu kǝrǝ, fo ka Alla bato

⁷⁵ sɛniya rǝ, a ni tɛlɛnbaya rǝ.

An di baara kε a jana wo ja ma, haan ka an si tɛlɛ bεε ban.»

⁷⁶ «N dɛn, mǝɔilu ri i kili ko: «Alla Kǝrǝtaninba la nabɪjuma.»

Ka a masǝrǝn i ri wa Maari jε, ka a la sila rabɛn a yε.

⁷⁷ A ri kisi ko lǝnniya di a la mǝɔilu ma,

tuma mɛn na alu julumun ye a mako-tola,

⁷⁸ baa an na Maari Alla ye kininkɪnɪn tii le ri.

Wo bolo ma, a ri kɛnε labǝ an yε ikomin tɛlɛ bǝtǝla.

⁷⁹ Sa mɛnɪlu ye Alla lǝnbaliya dibi rǝ, a ni mɛnɪlu silanni saya dibi yε, woilu ri bǝ dibi wo bεε rǝ.

Sa an di se ka jusu suma sila taama.»

⁸⁰ Nba, dɛn wo bonyara ka kε mǝɔ ri, ka sɛɛbε sǝrǝn a nɪn dǝ. A wara

to wula kǝndǝ foo a ka a jεrε yiraka Isirayɛli mǝɔilu la lǝn mɛn.

2

Isa sǝrǝn ja

¹ Nba, lǝn do rǝ, Rǝmu mansa ba ǲjusiti ka a fǝ ko a la mansaya yǝrǝ bεε mǝɔilu bεε ye wa tǝɔ sɛbɛli diya.

² Kirinisi le tεrε ye jamanatɪiya la Siri waati wo la, wo tǝɔ sɛbɛli fǝlǝ.

³ Ka bɛn tǝɔ sɛbɛ ko ma, mǝɔ bεε wara a fa so kǝndǝ.

⁴ Wo rǝ, Yusufu bǝra Nasarɛti, mɛn ye Kalile mara rǝ, ka wa Jude mara rǝ.

A wara Bɛtilɛhɛmu, Mansa Dawuda la so kǝnɪn, ka a masǝrǝn ale ye Mansa Dawuda bǝnsǝn de ri.

⁵ Mariyamu wara a kǝfε, mɛn mami-rani a bolo la. Alu fila wara ie tǝɔ sɛbɛli diya Bɛtilɛhɛmu. Wo tuma, Mariyamu kǝnǝma le tεrε.

⁶ Ka ie to Bɛtilɛhɛmu, Mariyamu moyi lǝn sera.

⁷ A moyira a dɛncε fǝlǝ la. A ka faanɪn minɪminɪn dɛn jεrɛnni ma ka a la kolofɛn na damu-

nun kε fɛn kǝndǝ, baa alu tun ma jiya diya sǝrǝn lǝndan jiya bɛn na.

Mɛlɛka ka Isa sǝrǝn ko fǝ saagbɛngbɛnna doɪlu yε

⁸ Wo tuma, saagbɛngbɛnna doɪlu tεrε ye Bɛtilɛhɛmu so da la. Alu tεrε ye sila ie jana waa rǝ ye, ka ie janto ie la saa kuruɪlu rǝ.

⁹ Su wo rǝ, Maari Alla la mɛlɛka do ka a jεrε yiraka woilu la.

Maari Alla nǝrǝ mɛlɛnda ka ie laminɪn, ka ie masilan kojuuya.

¹⁰ Kǝni mɛlɛka ka a fǝ ie yε ko: «Ai kana silan, baa n nani kibaro juma fǝla ai yε,

mɛn di ai la jamana mǝɔilu bεε lasewa kosɛbε.

¹¹ Kisiba ra sǝrǝn ai yε bi, Mansa Dawuda la so kǝndǝ. Ale le Maari ri, Alla la Mǝɔ Nɛnɛmatǝmǝnɪn kǝnɪn.

¹² N ye tǝɔmasere mɛn yirakala ai la: Ai ye wa dɛn jεrɛnni sǝrǝn, a mamini faanɪn dǝ, a lani soboɪlu la damunun kε fɛn kǝndǝ.»

¹³ I kǝrǝkǝrǝ wo rǝ, wo yǝrǝ kɛlɛn dǝ, mɛlɛka siya-man ba bǝra ka na la mɛlɛka fǝlǝman wo kan.

Alu bεε ladɛnni ka Alla tando ko: ¹⁴ «Gbɪliya ye kε Alla yε mɛn ye sankolo rǝ.

Jusu suma ye kε mǝɔilu yε duukolo kan, mǝɔ mɛnɪlu duman a yε kǝnɪn.»

*Saagbengbennailu wara den
jerenni mafene diya*

¹⁵ Melekailu koseyi men keni sankolo rɔ, saagbengbennailu ka a fɔ ɛnɔn ye ko: «An ye wa Betilehemu. Alla ra ko men lase an ma, an ye wa wo lakɔrɔsi.» ¹⁶ Alu ka ikaliya ka wa Mariyamu ni Yusufu teren. Alu ka den jerenni lani teren kolofenilu la damunun ke fen kɔndɔ. ¹⁷ Alu ka den wo yen ja men ma, alu ka wo bee dantɛli ke mɔɔilu ye. ¹⁸ Menilu ka ie la dantɛli kan namen, woilu bee kabannakoyara. ¹⁹ Kɔni Mariyamu ka wo bee to a jusu rɔ ka imiri wo ma kosebe. ²⁰ Saagbengbennailu wo ka ie koseyi waati men na, alu bee ka Alla gbiliya ka a tando, alu ka men bee lamɛn a ni alu ka men bee yen, a bee kɛra ikɔ meleka ka a fɔ ie ye ja men ma.

Den sɔrɔnbailu wara a ri Allabatobonba kɔndɔ

²¹ Den sɔrɔn ka tele seyin bɔ tuma men, alu ka a la kojii ke. A tɔɔ lara ko Isa, meleka ka tɔɔ men fɔ Mariyamu ye, ka a teren a tun ma kɔnɔ ta burun. ²² Alu seniya waati dafara tuma men, seniya waati men sebeni Nabi Musa la sariya rɔ kɔnin, Yusufu ni Mariyamu wara den di Jerusalemu. Alu wara a yiraka kanma Maari Alla la, ²³ baa a sebeni Maari Alla la sariya rɔ ko: «Ni i den fɔlɔ kɛra cɛman di, den wo ye a bila a dan na Maari Alla ye.» ²⁴ Maari Alla la sariya ka saraka men fɔ, ko kanba fila wala so kɔndɔ kanba fila, Yusufu ni Mariyamu ka wo bɔ.

Simeyɔn ni Ana ka den jerenni yen

²⁵ Wo tuma, cɛ do tere ye Jerusalemu ye, men tɔɔ ko Simeyɔn. Mɔɔɲuma le tere; a silanni Alla ye a ja jere jere ma. Alla tun ka kisiba lahidi men ta Isirayeli mɔɔilu ye, Simeyɔn tere ye wo dafa makɔnɔla. Alla la Nin Seniman tere ye Simeyɔn kan. ²⁶ Alla la Nin Seniman tun da a yiraka a la ko a te sa fewu foo a ja wa ban lala Maari la Nenematɔmɔnin kan.

²⁷ Nba, Alla la Nin Seniman ka Simeyɔn nana Allabatobonba kɔndɔ.

Wo waati kelen, Yusufu ni Mariyamu nara den di ye ka sariya ko janabɔ. Alu don men keni Allabatobonba la, alu benda Simeyɔn na. ²⁸ Simeyɔn ka den jerenni ta ka Alla tando. A kan ko:

²⁹ «Sisen, n Maari Alla,

i ri i la jɔn boloka ka wa jususuma rɔ ka ben i la kumakan ma.

³⁰ N jere ja ra la i la kisiba kan bi,

³¹ i ka men dabɛn adamadenilu bee jana.

³² A keto kenɛbolan di,

men di i la sila yiraka siya gberɛilu la. A ri bonya di i la mɔɔilu Isirayeli ma.»

³³ Men fɔni Isa ma Simeyɔn bolo, wo ka a fa ni a na kabannakoya.

³⁴ Simeyɔn duwara ie ye, ka ban ka a fɔ Isa na Mariyamu ye ko: «I tolo malɔ! Den ɲin di Isirayeli mɔɔilu siyaman nabe, ka siyaman fanan kɔrɔta. A ri ke Alla la tɔɔmasere ri, mɔɔ siyaman di iban men dɔ kɔnin. ³⁵ Wo rɔ, miriya menilu ye mɔɔ siyaman kɔndɔ, woilu ri bila gbɛ rɔ. Kɔni ile, i ri dunin ba sɔrɔn i jusu rɔ. A ri ke iko fan wa i sɔɔ.»

³⁶ Wo ka Alla la nabijuma muso do fanan teren Allabatobonba kɔndɔ, men tɔɔ ko Ana. A fa, men bɔni Aseri bɔnsɔn dɔ, a tɔɔ tere ye ko Fanuyeli. Ana ra kɔrɔya bake. A sunkurunya waati, a furura a cɛ bolo ka san wɔrɔnwula ke. ³⁷ A furu san wɔrɔnwula, a cɛ sara ka a kelen to ye. Sisen, a sɔrɔn tun da san biseyin a ni san naanin bɔ. A ye Allabatobonba kɔndɔ tuma bee, ka Alla bato su ni tele. A la baara ye sun don di, a ni Alla matara. ³⁸ Ana nara se Yusufu ni Mariyamu kɔfɛ. A ka baraka bila Alla ye kosebe, ka ban ka wo den na ko fɔ mɔɔilu ye, menilu jii lani Alla kan ko a ri Jerusalemukailu hɔrɔya ka bɔ ie la tɔrɔya rɔ.

Yusufu ni Mariyamu wara Isa ri Nasareti so kɔndɔ

³⁹ Fen fen fɔni Alla la sariya rɔ, Yusufu ni Mariyamu ka wo bee ke, ka ban ka ikɔseyi Kalile mara rɔ. Alu wara isii ie jere la so la, Nasareti kɔnin. ⁴⁰ Denni kunbayara, ka fanka

sɔrɔn a fari rɔ. A walijiyara. Alla la jumaya ye a kan.

Isa wara Taminkunna Sali rɔ

⁴¹ San san Isa sɔrɔnbailu tun di wa Taminkunna Sali kɛ Jerusalemu.

⁴² Ka bɛn Isirayɛli mɔɔilu la namun ma, Isa ka san tan ni fila sɔrɔn san mɛn na, a fanan wara sali rɔ a sɔrɔnbailu kɔfɛ. ⁴³ Sali ban mɛn kɛni, Isa sɔrɔnbailu ka sila ta ka wa so. Jaa, Isa ra to ie kɔma Jerusalemu ye, kɔni alu ma wo lɔn. ⁴⁴ Iko alu mɔɔ siyaman ba tɛrɛ ye sila kan ka wa so, alu lara a la ko Isa ye ie taama jɔɔn do bolo jama tɛma ye. Wo bolo ma, alu ka tele wo muumɛ kɛ taamala. Kɔni fitiri waati seni, alu ma Isa yen fewu! Alu ka a jinin ie wara mɔɔilu tɛma, a ni ie taama jɔɔnilu. ⁴⁵ Alu ma a yen. Wo rɔ, alu ka ikɔseyi ka wa a jinin Jerusalemu. ⁴⁶ A tele sawanan lɔn, alu donda Allabatobonba kɔndɔ ka Isa siini tɛrɛn dina karanmɔɔilu tɛma. A tɛrɛ ye a tolo malɔla ie la ka jinininkali kɛ ie kun ma. ⁴⁷ A la hankilimaya ni a la jabili ka woilu bɛɛ kabannakoya. ⁴⁸ A sɔrɔnbailu ka a yen tuma mɛn, alu fanan kabannakoyara. A na ka a majininka ko: «N dencɛ, nfenna i ra ko su jinin kɛ an na? An haminni tɛrɛ kojuyaya. An tun da i jinin fan bɛɛ ka kapa.» ⁴⁹ Isa ka a jabi: «Nfenna ai tɛrɛ ye n jininna ten? Ai ma a lɔn ko n ye n fa la bon na wa?»

⁵⁰ Kɔni a sɔrɔnbailu ma wo kɔrɔ lɔn.

⁵¹ Isa wara ie kɔfɛ Nasarɛti, ka to ie bolo ye. A tɛrɛ ye ie kan mirala tuma bɛɛ ka bonya di ie ma. Ko mɛnilu bɛɛ taminni, a na kɔnin ka woilu bɛɛ to a jusu rɔ. ⁵² Isa tora kunbayala a fari rɔ. A walijiyara. A diyara Alla ye, a ni mɔɔilu fanan ye.

3

Yaya ka kawandili kɛ

¹ Nba, Rɔmu mansa ba Tiberi la mansaya san tan ni looluna, Ponse Pilate tɛrɛ ye Jude mara kun na, ni Herodi tɛrɛ ye Kalile mara kun na, ni a kɔrɔcɛ Filipe tɛrɛ ye Iture ni Tirakoniti marailu kun na, a ni Lisaniyasi tɛrɛ ye Abilɛni mara

kun na. ² Anasi ni Kayifasi tɛrɛ ye sarakalasela kuntiibaya la.

Wo tuma, Alla ka a la kuma lase Sakariya dencɛ Yaya ma wula kɔndɔ. ³ Yaya wulira wo rɔ, ka wa kawandili kɛ Juridɛn ba fan dɔ. A ka a fɔ mɔɔilu ye ko alu ye sun ji rɔ tubi kanma, sa Alla ri yafa ie julumun dɔ. ⁴ Wo kɛra iko Nabi Esayi ka a sɛbɛ ja mɛn ma ko: «Mɔɔ do ri na a kan nabɔ wula kɔndɔ ka a fɔ mɔɔilu ye ko alu ye sila ba rabɛn Maari ye,

ka ban ka sila denni bɛɛ latelen a ye.

⁵ Dinban kɔndɔla bɛɛ ye lafa.

Koyinkɛ ni tindi bɛɛ ye rakanya.

Sila rakundunilu ye latelen.

Sila juu ye rabɛn ka nunku.

⁶ Wo wa kɛ, adamadenilu bɛɛ ri Alla la kisi ko yen.»

⁷ Jama tɛrɛ ye nala Yaya ma sun ji rɔ kanma. A ka a fɔ doilu ye ko: «Aileilu fɔnfɔnni, yon ka Alla la kititɛɛ jafɔ ai ye? ⁸ Ai ye kewali kɛ ikomin jiri den mɛn da yiraka ko ai tubini. Ai kana a fɔ ai jɛrɛ ye ko «Ibrahimaya ye an fa le ri.» Baa n ye fɔla ai ye ko Alla ri se kaba jinin kɛla Ibrahimaya denilu di. ⁹ Sisen, tɛɛran da wuli jiri lulu tɛɛ kanma. Jiri mɛnilu tɛ den juma kɛla, woilu ri tɛɛ ka lafilɛ ta rɔ.»

¹⁰ Mɔɔilu ka Yaya majininka ko: «An ye nfen de kɛ wo rɔ?» ¹¹ Yaya ka ie jabi: «Duruki fila ye mɛn bolo, wo ye fɛriyatɔ sɔ duruki kelen na. Damunun fen tii, wo fanan ye mɔɔ sɔ wo ja ma.» ¹² Nisɔnkɔmirala doilu fanan nani sun ji rɔ kanma. Alu ka Yaya majininka ko: «Karanmɔɔ, an ye nfen de kɛ wo rɔ?» ¹³ A ka a fɔ ie ye ko: «Ai ka kan ka jate mɛn mira mansa ye, ai ye dan wo ma. Ai kana foyi la wo kan.» ¹⁴ Sorodasi doilu fanan nara a majininka ko: «Andeilu don? Andeilu ka kan ka nfen de kɛ wo rɔ?» A ka ie jabi: «Ai kana mɔɔ bolofɛn si mira a la fanka la. Ai kana maborili kɛ wuya la fanan. Ai ye ai wasa don ai sara rɔ.»

¹⁵ Alu bɛɛ tɛrɛ ye imirila ie jusu rɔ ko: «Alla la Mɔɔ Jɛnematɔmɔnin mɛn ko fɔni, Yaya le wo ri wo rɔ wa?» Baa, mɔɔilu tɛrɛ ye wo kisiba makɔnɔla.

¹⁶ Ka bɛn ie miriya wo ma, Yaya ka a

fɔ ie ye ko: «Nde ye ai sunna ji rɔ, kɔni dɔgbere nato n kɔ, mɛn fanka ka bon n ta ri. Hali ka n birin ka a la sanbara julu fuli a ye, wo ka bon nde ma. Ale nato ai sunna Alla la Nin Sɛniman dɔ, a ni ta! ¹⁷ A la fere ye a bolo, a ri a la sene suman bu ni a fofɔ ni a kise bɔ a jɔɔn dɔ fere mɛn na. A wa wuli wo baara kanma, a ri suman kise ni a bu bɔ jɔɔn dɔ. A ri suman kise ke bondon kɔndɔ, ka ban ka bu bee janin ta la. Ta wo ye ta sabali ri, mɛn te ban habadan.» ¹⁸ Yaya ka fen siyaman fɔ ie ye, ka ie kawandi, ka Alla la kibaro numa lase ie ma.

¹⁹ Yaya ka jamanatii Herodi jalaki fanan, ka a masɔrɔn a tun da a kɔrɔce muso Herodiyasi mira a la. Yaya ka Herodi jalaki kojuu siyaman dɔ. ²⁰ Jalakili wo gbara Herodi la, foo ka Yaya mira ka a bila kaso la. Herodi ka kojuu ke wo rɔ, ka wo fanan la a la kojuu tɔilu bee kan.

Isa sun ji rɔ ko

²¹ Mɔɔilu ye nala sun ji rɔ kanma tuma mɛn na, Isa fanan nara a sun diya ji rɔ*. Ka Isa to Alla matarala sun ji rɔ diya ye, sankolo lakara. ²² Alla la Nin Sɛniman ka kanba fari jɔɔn ta ka jii Isa kan. Kuma kan do bɔra sankolo rɔ ka a fɔ ko: «N ninkan dence le i ri. I duman n ye kosebe!»

Isa buruju

²³ Isa bɔra sun ji rɔ diya ka a la baara damira. Wo ka a teren a ra san bisawa jɔɔn sɔrɔn. Mɔɔilu tere a jatela Yusufu dence le ri.

Yusufu tere Heli den de ri.

²⁴ Heli tere Matati den de ri.

Matati tere Lebi den de ri.

Lebi tere Meleki den de ri.

Meleki tere Janayi den de ri.

Janayi tere Yusufu den de ri.

²⁵ Yusufu tere Matatiyasi den de ri.

Matatiyasi tere Amosi den de ri.

Amosi tere Nahamu den de ri.

Nahamu tere Esili den de ri.

Esili tere Nakayi den de ri.

²⁶ Nakayi tere Maati den de ri.

Maati tere Matatiyasi den de ri.

Matatiyasi tere Semi den de ri.

Semi tere Joseki den de ri.

Joseki tere Joda den de ri.

²⁷ Joda tere Jowanan den de ri.

Jowanan tere Resa den de ri.

Resa tere Sorobabeli den de ri.

Sorobabeli tere Salatiyeli den de ri.

Salatiyeli tere Neri den de ri.

²⁸ Neri tere Meleki den de ri.

Meleki tere Adi den de ri.

Adi tere Kosamu den de ri.

Kosamu tere Elimada den de ri.

Elimada tere Eri den de ri.

²⁹ Eri tere Yosuwe den de ri.

Yosuwe tere Eliyɛsɛri den de ri.

Eliyɛsɛri tere Jorimu den de ri.

Jorimu tere Matati den de ri.

Matati tere Lebi den de ri.

³⁰ Lebi tere Simeyɔn den de ri.

Simeyɔn tere Juda den de ri.

Juda tere Yusufu den de ri.

Yusufu tere Jonamu den de ri.

Jonamu tere Eliyakimu den de ri.

³¹ Eliyakimu tere Meliya den de ri.

Meliya tere Mena den de ri.

Mena tere Matata den de ri.

Matata tere Natan den de ri.

Natan tere Mansa Dawuda den de ri.

³² Mansa Dawuda tere Jese den de ri.

Jese tere Obedi den de ri.

Obedi tere Bowosi den de ri.

Bowosi tere Salimɔn den de ri.

Salimɔn tere Nasun den de ri.

³³ Nasun tere Aminadabu den de ri.

Aminadabu tere Adimen den de ri.

Adimen tere Arini den de ri.

Arini tere Hesirɔn den de ri.

Hesirɔn tere Peresi den de ri.

Peresi tere Juda den de ri.

³⁴ Juda tere Yakuba den de ri.

Yakuba tere Isiyaka den de ri.

Isiyaka tere Iburahima den de ri.

Iburahima tere Tera den de ri.

Tera tere Nakori den de ri.

³⁵ Nakori tere Seruki den de ri.

Seruki tere Rakawu den de ri.

Rakawu tere Faleki den de ri.

Faleki tere Eberi den de ri.

Eberi tere Sala den de ri.

³⁶ Sala tere Kanaan den de ri.

Kanaan tere Arifasadi den de ri.

Arifasadi tere Semu den de ri.

Semu tere Nuhan den de ri.

Nuhan tere Lameki den de ri.

³⁷ Lameki tere Metusalemu den de ri.

Metusalemu tere Enaki den de ri.

Enaki tere Yaredi den de ri.

* **3:21** Wo tuma, Yaya ma bila kaso la burun.

Yarɛdi tɛrɛ Malalɛli den de ri.
 Malalɛli tɛrɛ Kenan den de ri.
 38 Kenan tɛrɛ Enosi den de ri.
 Enosi tɛrɛ Sɛti den de ri.
 Sɛti tɛrɛ Adama den de ri.
 Adama tɛrɛ Alla den de ri.

4

Ibulusa ka Isa manɛɛ

1 Nin Sɛniman tora Isa fɛ. Awa, Isa tɛrɛ ye bɔla Juriden ba da la tuma mɛn na Alla la Nin Sɛniman lɔra a jɔrɔ ka wa a ri wula kɛndɔ. 2 A ka tele binaanin kɛ wula kɛndɔ ye, Ibulusa ye a magbɛrɛn kɛla. A ma foyi si damun waati wo kɔrɔ. Tele binaanin dafanin, kɛnkɔ gbara a la a ja ma. 3 Wo rɔ Ibulusa nara ka a fɔ a ye ko: «Ni ile le ye Alla Dencɛ ri, i ye a fɔ kaba wo ye ko wo ye yɛlɛman ka kɛ buru ri.» 4 Isa ka Ibulusa jabi: «A sɛbɛni Alla la kitabu kɛndɔ ko: «Mɔɔ ti se balola buru gbansan na.»»

5 Isa banni wo fɔla Ibulusa ye, Ibulusa ka a ta ka wa a ri san ma, ka dunuɲa mansaya bɛɛ yiraka a la waati kelen na. 6 Ibulusa ka a fɔ a ye ko: «Jamana woilu bɛɛ dini nde ma. N wa sɔn mɔɔ mɛn dɔ, n di a bɛɛ di wo ma. N di i lasii jamana woilu bɛɛ kun na sa i ri bonya ba sɔrɔn. 7 Ni i ka nde bato, i ri woilu bɛɛ sɔrɔn.» 8 Isa ka a jabi: «A sɛbɛni Alla la kitabu kɛndɔ ko: «I ye i Maari Alla le bato ka ale kelen pe gbiliya.»»

9 Ibulusa ka Isa ta ka wa a ri Jerusalemu wo rɔ. A wara Isa lalo Allabatobonba kun na, ka a fɔ a ye ko: «Ni ile le ye Alla Dencɛ ri, i ye igban de ka bɔ yan. 10 Ka a masɔrɔn a sɛbɛni Alla la kitabu kɛndɔ ko: «Alla ri a fɔ a la mɛlɛkailu ye ko alu ye i lakanda, 11 ka i kɔrɔta ie bolo la, sa i sen kana se kaba ma.»» 12 Kɔni Isa ka Ibulusa jabi: «A fɔra Alla la kitabu kɛndɔ fanan ko: «I kana i Maari Alla kɔrɔbɔ.»» 13 Ibulusa banda Isa manɛɛla, a kaɲara a ma tuma mɛn na, a bɔra a kɔfɛ ka lon gbɛrɛ makɔnɔ.

Isa ka a la baara damira Kalile mara rɔ

14 Isa bɔra ye ka wa Kalile mara rɔ Nin Sɛniman na sɛɛbaya rɔ. A la ko fɔra mara wo fan bɛɛ rɔ. 15 A tɛrɛ ye

wala mɔɔilu karanna salibonilu la ye. Bɛɛ tɛrɛ ye a tɔɔ juma fɔla.

Nasaretikailu ka iban Isa rɔ

16 Isa wara se Nasarɛti, a makɔlɔra yɔrɔ mɛn dɔ. Nɔjɔn lon seni, a wara salibon na, ikomin a darini a kɛla ja mɛn ma. A se mɛn kɛni karan diya ye, a wulira ka ilo kitabu karan kanma. 17 Nabi Esayi la kitabu donda a bolo. A ka yɔrɔ do jinin kitabu rɔ, yɔrɔ mɛn karan loo tɛrɛ ye a la. A sɛbɛni yɔrɔ wo rɔ ko:

18 «Maari Alla la Nin Sɛniman ye n kan, ka a masɔrɔn a ra nde jɛnematomɔn ko n ye wa kibaro juma fɔ fantanilu ye.

A ra n kelaya ko n ye a laseyi kasodenilu ma ko alu ra kanhɔrɔya, ko n ye a fɔ ja fuyen ye ko ie ja ri laka. A ka n kelaya ko n ye mɔɔ tɔrɔnilu kanhɔrɔya,

19 ko n ye a fɔ mɔɔilu ye ko Maari la san ba ra se, a la kininkinin di yiraka ie la san mɛn na kɔnin.»

20 A banni wo karanna, a ka kitabu datuun ka a don a lamara bolo ka isii. Mɔɔilu bɛɛ ja lɔni tɛrɛ a rɔ. 21 A ka a fɔ ie ye ko: «N da ban kitabu yɔrɔ mɛn karanna, wo kuma ra dafa ai jana bi.»

22 Alu bɛɛ tɛrɛ ye a tɔɔ juma fɔla, baa alu kabannakoyani a la kuma jumailu rɔ. Wo rɔ, alu ka iɲɔɔn maɲininka ko: «Yusufu dencɛ tɛ jɛn di wa?»

23 Isa ka a fɔ ie ye ko: «Sika tɛ a rɔ, ai ri sanda jɛn la n ye ko: «Dandalila, i ka kan ka i jɛrɛ lakɛndɛya fɔlɔ.» Ai ri a fɔ n ye fanan ko: «I ka ko mɛnilu kɛ Kaperinahumu, an ye woilu kalama. I ye woilu jɔɔn kɛ i jɛrɛ fanan wara rɔ yan.»» 24 A ka a fɔ ie ye ko: «Tuɲa le! Nabijuma si tɛ jatela a wara mɔɔilu bolo. 25 N di misali doilu yiraka ai la. Nabi Eli la tele rɔ, san sawa ni karo wɔɔrɔ dafara sanci ma se nala Isirayeli jamana duu kan. Wo le ka a kɛ, kɛnkɔ ba donda jamana kɛndɔ. Wo tuma, cɛsamuso ka siya Isirayeli jamana rɔ yan. 26 Kɔni Alla ma Nabi Eli lawa wo si dɛmɛnna. Alla ka Nabi Eli lawa cɛsamuso do wara Sarɛpita

so kɔndɔ, mɛn ye Sidɔn mara rɔ. ²⁷ Ka la wo bɛɛ kan, Nabi Elise la tele rɔ, kunatɔ tun ka siya Isirayɛli jamana rɔ yan. Kɔni wo si ma kɛndɛya Nabi Elise bolo fo Naaman kelen Sirijɛka.»

²⁸ Nba, wo ka mɛnilu siini tɛrɛn ye salibon na, woilu ka kuma wo mɛn ka mɔnɛ kojuuya. ²⁹ Alu bɛɛ wulira ka Isa gbɛn ka labɔ so kɔndɔ. Iko so wo lɔni tindi ba kan, alu ka Isa ta ka wa a ri tindi ba wo kun dɔ ko ka a lafilɛ, kosa a ri be ka faa. ³⁰ Kɔni a taminda ie tɛma ka wa.

Isa ka jina gbɛn

³¹ Nba, Isa wara Kapɛrinahumu, so mɛn ye Kalile mara rɔ. Nɔɔnɔn lon sera, a wara mɔɔilu karan salibon na. ³² Alu kabannakoyara a la mɔɔ karan ja ma, ka a masɔrɔn a tɛrɛ ye mɔɔilu karanna kuma mɛn na sebaaya ba tɛrɛ ye wo rɔ. ³³ Wo ka kɛ jinatɔ do tɛrɛ ye jama tɛma ye. Ka Isa to karanna, jinatɔ wo kulera fanka la ka a fɔ ko: ³⁴ «ɛɛ, Isa Nasaretika! I ye nfen kɛla andeilu tɛma yan? I nani an halaki kanma wa? I ye mɔɔ su mɛn di, n ka wo lɔn. Alla la Mɔɔ sɛniman de i ri.» ³⁵ Isa jamanda jina ma ka a fɔ a ye ko: «I makun! Bɔ cɛ wo fɛ!» Jina ka cɛ wo labe duu ma jama bɛɛ jana, ka ban ka bɔ a fɛ. Foyi si ma kɛ cɛ la. ³⁶ Mɔɔilu kabannakoyara a ja jɛrɛ jɛrɛ ma wo rɔ. Alu ka a fɔ jɔɔn ye ko: «Kuma su juman ye jin di? A ragbɛ! A ye jinailu jamarila fanka ni sebaaya la. A wa a fɔ ie ye ko alu ye bɔ, alu ri bɔ.» ³⁷ Wo rɔ, Isa tɛrɛ ye mɛn kɛla, wo kibaro fɔra fan bɛɛ yɔrɔ wo laminin dɔ.

Isa ka Simɔn biran muso lakɛndɛya

³⁸ Isa bɔra salibon na ka wa Simɔn wara. A sera ye ka a tɛrɛn Simɔn biran muso tɔrɔni kɔsɛbɛ, a muso na kɔnin. A fari kalayani kojuuya. Simɔn wara mɔɔilu ka Isa madiya ko a ye muso dɛmɛn. ³⁹ Isa wara se a fɛ, ka ilɔ a kun na. A ka fari makaliya makuma, ko a ye bɔ muso rɔ. A bɔra. Muso wulira ikɔrɔ ye, ka damunun di ie ma.

Isa ka jankarɔ to siyaman nakɛndɛya

⁴⁰ Fitiri waati se mɛn kɛni, mɔɔilu nara jankarɔ tɔilu ri Isa ma. Jankarɔ

su siyaman tɛrɛ ye ie kan. Isa ka a bolo la a kelen kelenna bɛɛ kanma ka ie lakɛndɛya. ⁴¹ Jinailu bɔra mɔɔ siyaman fɛ fanan. Alu bɔ waati, alu kulera ka a fɔ Isa ma ko: «Alla Dɛncɛ le ile ri.» Kɔni Isa ka ie makuma ka ie makun! A ma sɔn ie ye kuma, ka a masɔrɔn alu ka a lɔn ko ale le ye Alla la Mɔɔ Nenematɔmɔnin di.

Isa wara kawandili kɛ Jude mara rɔ

⁴² Wo duusa gbɛ jona, Isa bɔra so kɔndɔ ka wa wula kɔndɔ. Mɔɔilu ka a jinin haan ka a sɔrɔn wula kɔndɔ ye. A loo tɛrɛ ye ie la ka a laseyi ie wara, baa alu tɛ a fɛ a ye bɔ ye. ⁴³ Kɔni Isa ka a fɔ ie ye ko: «A fɛrɛ tɛ fo n ye wa Alla la mansaya kibaro juma lase mɔɔilu ma so ba gbɛɛilu la. N kelayani wo le la.» ⁴⁴ A tora Jude mara rataamala, wo rɔ, ka mɔɔilu kawandi salibonilu la.

5

Simɔn ka jɛɛilu mira Isa baraka rɔ

¹ Nba, lon do rɔ, Isa lɔni tɛrɛ Kɛnesaretɛ Dala tɔrɔfɛ. Jama nara a laminin fan bɛɛ rɔ ka ie tolo malɔ Alla la kuma la. ² A ka kulun fila lani yen ji dafɛ. Kulun tiilu tun da bɔ ji kan ka kulunilu to ye. Alu tɛrɛ ye ie la jɔɔilu makola ji dala. ³ Isa wara don kulun wo kelen kɔndɔ, mɛn tɛrɛ ye Simɔn ta ri kɔnin. A ka a fɔ Simɔn ye ko a ye a kulun mabɔ gbɛlemala la dooni. Isa ka isii kulun kɔndɔ ka mɔɔilu karan, mɛnilu lɔni gbɛlema.

⁴ A banni mɔɔilu karanna, a ka a fɔ Simɔn ye ko: «I ye kulun nawa ji kan bɛrɛ kɛ ka ai la jɔɔilu bila ji rɔ, sa ai ri jɛɛ mira.» ⁵ Simɔn ka a jabi: «Karanmɔɔ, an da su muumɛ kɛ jɛɛ jininna ka kapa. An ma foyi sɔrɔn. Kɔni n di jɔɔilu kɛ ji rɔ ikɔ tuun i la kuma sababu la.» ⁶ Wo rɔ, Simɔn wara jɔɔilu kɛ ji rɔ. Nba, alu ka jɛɛ siyaman ba mira. Jɛɛ warara foo ka jɔɔilu farafara damira. ⁷ Alu ka ie baara jɔɔilu kili, mɛnilu tɛrɛ ye ji kan kulun gbɛrɛ kɔndɔ, ko woilu ye na ie dɛmɛn. Alu nara ie la kulun dɔ. Kulun fila woilu bɛɛ fara jɛɛ la kojuuya, foo kulunilu jiitɔ tɛrɛ ji kɔrɔ.

⁸ Simōn Piyeri ka wo yen tuma mēn, a ka imajii Isa sen kōrō ka a madiya ko: «Maari, i kana i madon n na, baa kojuukela le ye nde ri.» ⁹ A ka wo fō ka a masōrōn jēē jate wo tun da Simōn ni a la mōōilu bēē kabannakoya foo ka silan. ¹⁰ A baara jōōn mēnilu tēē ye Sebede denceilu Yakuba ni Yuhana ri, woilu fanan kabannakoyara.

Kōni Isa ka a fō Simōn yē ko: «I kana silan. I kusan jēē jininna. Kōni ka damira bi haan ka wa, i ri mōōilu jinin ka ie kē Alla ta ri.» ¹¹ Alu bōra ji kan tuma mēn na, alu ka kulunilu ni jēē mira fen bēē to ye ka bila Isa kō.

Isa ka kunatō do lakēndēya

¹² Nba, lon do rō, Isa tēē ye Kalile mara rō. Ka a to so da la, a bēnda kunatō do ma. Kuna juu ba le tēē ye a ma. A ka Isa yen ka a jākōrō bēn duu ma, ka a madiya ko: «Maari, ni i sōnda, a se ye i yē ka n fari sēniya foo ka n nakēndēya.» ¹³ Isa ka a bolo maa a la ka a fō a yē ko: «N sōnni. I ye sēniya.» Kuna ka a bila ikōrō ye. ¹⁴ Isa ka a fō a yē ko: «I kana a fō mōō si yē. Wa i fari yiraka sarakalasela la. Alla ka saraka mēn fō Nabi Musa la sariya rō, i ye wo bō i la sēniyali kosōn, ka ban ka i la sereya yiraka.» ¹⁵ Kōni hali wo, Isa tōō tēē ye fōla ka jēnsen fan bēē rō. Wo le ka a kē, jama tēē ye nala ka ie tolo malō a la. Jankarōtoilu tēē ye nala kēndēya jininna fanan. ¹⁶ Kōni Isa kelen tēē ye wala Alla matara diya wula rō ko siyaman.

Isa ka kōrōngbōnin do lakēndēya

¹⁷ Lon do rō, Isa tēē ye mōōilu karanna bon do la. Farisilu ni sariya karanmōōilu siini tēē ye. Woilu nani ka bō Kalile mara ni Jude mara so siyaman na, a ni Jerusalemu so kōndō. Wo tuma, Maari Alla la sebaaya ye Isa kan ka mōōilu lakēndēya.

¹⁸ Ka Isa to mōōilu karanna, mōō doilu nara cē kōrōngbōnin do ri. A lani tēē lafen kan. Alu tēē ye don ko rō bon na, ko ka jankarōto la Isa jākōrō. Alu ka fēē bēē kē ka a don ja jinin. ¹⁹ Kōni jama warani tēē koju-uya. Wo rō alu ma don ja sōrōn. Wo

le kosōn, alu yelera bon kan ka yōrō do waranka. Alu ka kōrōngbōbatō ni a la lafen ta ka a lajii woo wo la. Alu ka a lajii haan ka wa a la Isa jākōrō jama tēma. ²⁰ Isa ka wo bēē ragbē ka a yen ko mōō woilu lani ale la. Wo rō, a ka a fōcē kōrōngbōbatō yē ko: «N duupōōnce, i ra makoto i la kojuuulu la bi.»

²¹ Sariya karanmōōilu ni Farisi mēnilu tēē ye ye, woilu ka imiri ko: «Yon de jīn di mēn ye Alla tanama kuma fōla ten? Yon di se mōō makotola a julumunna ten, fō Alla kelen pe?» ²² Isa ka ie la miriya lōn. Wo rō, a ka a fō ie yē ko: «Nfenna miriya su wo ye ai jusu rō?» ²³ A ye di? Ka a fō cē wo yē ko a ra makoto a la julumun na, wala ka a fō a yē ko a ye i wuli ka i taama, juman kē duman wo fila rō? ²⁴ N di a yiraka ie la, bi, ko a se ye n yē, Mōō Dence kōnin, ka mōō makoto kojuuulu la, dunuṣa jīn dō.» Wo rō, a ka a fō kōrōngbōbatō yē ko: «I wuli. I la lafen ta. I ye wa i wara.» ²⁵ A wulira ikōrō ye jama bēē pana ka a la lafen ta ka wa a wara. A watōla, a tēē ye Alla tandola kosebē. ²⁶ Mōōilu bēē kabannakoyara ka Alla tando ka ban ka silan. Alu kan ko: «Eē! An da ko bailu yen bi!»

Isa ka Lebi kili

²⁷ Wo kō, Isa bōni ye, a ka nisōnkōmirala do siini yen nisōnkōmira diya. A tōō ko Lebi. Isa ka a fō a yē ko: «I ye bila n kō.» ²⁸ Lebi wulira ka a la baara to ye ka bila Isa kō.

²⁹ Kōfē, Lebi ka damunun ba rabēn Isa yē ka mōōilu kili a wara. Nisōnkōmirala siyaman nara, a ni mōō gbēēilu. Alu bēē tēē ye damunun kela iṣōōn fē. ³⁰ Farisi doilu ni sariya karanmōō doilu nara ka ie bēē siini tēēn yōrō kelen dō. Wo gboyara ie yē. Wo rō, alu ka Isa la karandenilu mapininka ko: «Nfenna ai ra sōn ka damunun kē nisōnkōmiralailu fē, a ni kojuukela gbēēilu?» ³¹ Isa ka ie jabi: «Mōō mēnilu kēndē, woilu mako tē dandalila la. Jankarōtoilu mako ye dandalila la. ³² N ma na mōō teleninilu kili kanma. N nani

kojuukelailu le kili kanma, sa alu ri tubi.»

Fen kɔrɔ ni fen kura tɛ kelen di

³³ Doilu ka a fɔ Isa yɛ ko: «A ye di? Yaya la karandenilu ni Farisilu la karandenilu ye sun donna waati do la a ni alu ye Alla matara. Kɔni i la karandenilu ri damunun kɛ ka minnin waati bɛɛ.» ³⁴ Isa ka ie jabi sanda do rɔ ko: «A ye di? Ni kɔrɔ kura sera do wara, i ri se ka kɔrɔ kura tii ni a terilu jamari ko alu kana damunun kɛ iɲɔn fɛ wa? Wo ti se kɛla! ³⁵ Baa lon do natɔ, kɔrɔ kura tii ri bɔ a terilu rɔ. Wo lon, ɲɛnɛsuma ri gba ie la. Wo rɔ, alu ri sun don wo lon.»

³⁶ Isa ka sanda do fanan la ie yɛ ko: «Mɔɔ tɛ faanin kura kunkurun tɛ faanin kɔrɔ rabɛn kanma. Ni i ka wo kɛ, faanin kura ri tiɲan. Ka la wo kan fanan, i ri a tɛrɛn faanin kura kunkurun wo ti se bɛnna faanin kɔrɔ ma. ³⁷ Wo ɲa kelen ma, mɔɔ tɛ minnin fen fadiman kura kɛ foroko kɔrɔ kɔndɔ. Ni i ka wo kɛ, minnin fen fadiman kura ri foroko kɔrɔ wo te ka a tiɲan. Minnin fen bɛɛ ri bɔ. Foroko ni minnin fen bɛɛ ra tiɲan wo rɔ. ³⁸ Wo le kosɔn, minnin fen fadiman kura ka kan ka kɛ foroko kura le kɔndɔ. ³⁹ Ni mɔɔ kɔni darira minnin fen fadiman kɔrɔ minna, a kura loo tɛ gba a la fewu! A ri a fɔ ko: «Kɔrɔman duman.»»

6

Isa ka mɛn fɔ ɲɔɲɔn lonna ko rɔ

¹ ɲɔɲɔn lon do rɔ, Isa ni a la karan-denilu tamintɔ tɛrɛ ye sɛnɛ do tɛma. Ka ie to sɛnɛ tɛma, Isa la karandenilu ka sɛnɛ suman tonson do bɔrɔndɔ ka a toto ka a damun. ² Wo kɛra Farisi doilu ɲana. Alu ka a fɔ karandenilu yɛ ko: «Ko mɛn ma kan ka kɛ ɲɔɲɔn lon ma, ai ye wo kɛla nfenna?» ³ Isa ka ie jabi: «Kɔnkɔ tɛrɛ ye Mansa Dawuda ni a taama ɲɔɲɔnilu la, a ka mɛn kɛ, ai ma wo karan wa? ⁴ A donda Al-labatobonba kɔndɔ, saraka buru tɛrɛ ye yɔrɔ mɛn. Ka bɛn sariya ma, mɔɔ si ma kan ka buru wo damun foo sarakalaselailu. Kɔni mansa Dawuda ka wo ta ka a damun, ka do di a taama

ɲɔɲɔnilu ma.» ⁵ Wo rɔ, Isa ka a fɔ ie yɛ ko: «Mɔɔ Dence le ye ɲɔɲɔn lon tii ri.»

Isa ka kɛ bolo faanima do lakɛndɛya

⁶ Nba, ɲɔɲɔn lon gbɛrɛ, Isa donda salibon do la ka mɔɔilu karan. Cɛ do tɛrɛ ye, mɛn bolokinin janin a la. ⁷ Nba sariya karanmɔɔ doilu ni Farisi doilu fanan tɛrɛ ye ye, mɛnilu tɛrɛ ye kɔrɔsila kojuuya, baa alu tɛrɛ ye fɛrɛ ɲininna ka Isa jalaki. Ni a ka bolo janintɔ wo lakɛndɛya ɲɔɲɔn lon, alu ri a jalaki sababu sɔrɔn. ⁸ Kɔni Isa ka ie miriya lɔn. A ka a fɔ bolo sabatɔ yɛ ko: «Iwuli ka ilɔ an tɛma.» A ka ilɔ. ⁹ Isa ka jama maɲininka ko: «A ye di? A daani ka kɔɲuma kɛ ɲɔɲɔn lon, wa kojuu? Ka mɔɔ kisi, wa ka a faa?» ¹⁰ A ka a ɲa lɔ ie bɛɛ rɔ, ka ban ka a fɔ cɛ wo yɛ ko: «I bolo rasɔmɔn!» A ka a bolo rasɔmɔn. Ikɔrɔ ye, a kɛndɛyara. ¹¹ Farisilu ni sariya karanmɔɔilu ka wo yen tuma mɛn, ie jusu bɔra kojuuya. Alu wara iɲɔn yen ka a fɔ ko: «An ye nfen kɛ Isa la?»

Isa ka keladenba tan ni fila ɲɛnematɔmɔn

¹² Lon gbɛrɛ, Isa wara Alla matara diya koyinkeilu yɔrɔ rɔ. A ka su muumɛ kɛ Alla matarala. ¹³ Duusa gbɛni, a ka a la karandenilu bɛɛ kili ka mɔɔ tan ni fila ɲɛnematɔmɔn ie rɔ, ka kɛ a la keladenbailu ri. ¹⁴ Wo mɔɔ tan ni fila tɔɔ le ɲin: Simɔn, Isa ka mɛn tɔɔ la ko Piyɛri, a ni a doocɛ Andere; Yakuba ni Yuhana; Filipe ni Bartɔlɔmi; ¹⁵ Matiyu ni Tomasi; Alife dence Yakuba ni Simɔn, a ye fɔla mɛn ma ko Fabaden; ¹⁶ Yakuba dence Judasi; a ni Judasi Sikariyɔti, mɛn ye a janfa mɔɔ ri.

Isa ka jama ba karan ka jankarɔtoilu lakɛndɛya

¹⁷ Nba, Isa ni keladenba woilu jiira koyinke la ka wa se gbɛkula do rɔ. Alu bɛnda karanden siyaman di ye. Jama ba fanan tɛrɛ ye ka bɔ yɔrɔ siyaman. Doilu bɔni Jerusalemu, doilu bɔni Jude mara rɔ. Doilu fanan bɔni kɔɲi da la, so mɛnilu tɔɔ ko Tiri ni Sidɔn. Alu bɛɛ nani ka ie tolo malɔ Isa la, ka lakɛndɛya. ¹⁸ Jinailu tɛrɛ

ye menilu tɔrɔla, woilu lakendeyara fanan. ¹⁹ Mɔɔ bɛɛ tɛɛ ye a ja pininna ka i maa Isa la, ka a masɔrɔn fanka tɛɛ ye a la jankarɔtoilu bɛɛ lakendeya.

Menilu ye barakadenilu ri

²⁰ Isa ka a ja lɔ a la karandenilu rɔ ka a fɔ ie ye ko:

«Aile barakaden menilu ye fantanya rɔ,
baa Alla la mansaya ye ai ta le ri.

²¹ Aile barakadenilu, kɔnkɔ ye aileilu mɛn na bi,

baa ai ri fa.

Aile barakadenilu ai mɛn ye kasila bi,
baa ai ri yɛɛ.

²² Aile barakadenilu ni mɔɔilu ka ai lagboyajɛ, ka iban ai rɔ, ka ai nanin, ka ai tɔɔ tɔɔn Mɔɔ Dence kosɔn. ²³ Ai ye sewa wo rɔ kosɛɛ fo ka jaalen, baa ai barayi ka bon harijeene rɔ. Menilu ri kojuu su wo kɛ ai la, woilu benbailu ka wo jaɔn kɛ Alla la nabijumailu fanan na.

²⁴ Gbalo ye ai ye, menilu ye nanfulutii ri sisen,

baa ai ra ai la hɛɛ sɔrɔn ten.

²⁵ Gbalo ye ai ye, ai menilu ye damununa ka fa sisen. Ai ri kɔnkɔ. Gbalo ye ai ye, ai menilu yɛɛɛla sisen. Ai ri kasi ka kasi.

²⁶ Gbalo ye ai ye, ni mɔɔilu ka ai tɔɔ juma fɔ tuma bɛɛ,

baa woilu benbailu tɛɛ ye wuya nabijumailu bonyala wo ja kelen ma.»

An ye an juuilu kanin

²⁷ Isa kan ko: «Ai, menilu tolo ye n kan na, ai ye ai juuilu kanin, ka kojuma kɛ ai lagboyajɛbailu ye. ²⁸ Mɔɔ menilu ye ai dankala, ai ye duwa woilu ye. Mɔɔ menilu karagbeleman ai ma, ai ye Alla matara woilu ye. ²⁹ Ni mɔɔ ka i da fan kelen gbasi, i ye a tɔ kelen lɔ a ye fanan. Ni mɔɔ ka i la durukiba bɔ i bolo, i kana a mabali i la duruki kɔrɔbila fanan tala. ³⁰ Ni mɔɔ mɔɔ ka i tara, i ye wo sɔ. Ni mɔɔ ka fen do ta i bolo, i kana a fɔ a ye ko: «A di n ma.»

³¹ Ai ye a fɛ mɔɔilu ye ko mɛn kɛ ai ye, ai jɛɛ ye wo jaɔn kɛ mɔɔilu ye.

³² «Ni ai ka ai kaninba dɔrɔn kanin, julu su juman de wo ri? Hali kojuukɛlailu fanan ye mɔɔ kaninna mɛn fanan ka ai kanin. ³³ Ni ai ye mɔɔ ladiyala mɛn ka ai ladiya fanan, julu su juman de wo ri? Hali kojuukɛlailu ye wo jaɔn kɛla. ³⁴ Ni ai ka julu don julu saralailu dɔrɔn na, julu su juman de wo ri? Hali kojuukɛlailu ye julu donna a sara ko le rɔ. ³⁵ Ai kɔni ye ai juuilu kanin, ka kojuma kɛ ai ye. Ai ye julu don ie la, ka ban ka a sara ko to ye. Ni ai ka a kɛ ten, ai barayi ri wara; ai ri kɛ Alla Kɔrɔtaninba denilu jɛɛ jɛɛ ri. Ka a masɔrɔn ale ka ji mɔɔ bɛɛ ma, hali fisiriwali ni mɔɔ juuilu. ³⁶ Ai ye kɛ hinaba ri, iko ai Fa Alla hinaba ri ja mɛn ma.»

Ai kana mɔɔilu jii kojuukɛlailu ri

³⁷ Isa ka a fɔ ie ye ko: «Ai kana mɔɔilu jii kojuukɛlailu ri. Wo rɔ, ai fanan tɛ jii kojuukɛla ri. Ai kana mɔɔ jalaki. Wo rɔ, ai fanan tɛ jalaki. Ai ye mɔɔilu makoto. Wo rɔ, Alla fanan di ai makoto. ³⁸ Ai ye mɔɔilu sɔ, ai fanan di sɔ. Ai ri sɔ iko mɔɔ ye mɔɔ sɔla suman na ka a wara ja mɛn ma. A ri fɛ lafa, ka a juujuu, ka a madii, ka do fanan la a kan, fo ka bon. Ai ri sɔ ten. Ai wa mɔɔilu sɔ ja mɛn ma, Ai fanan di sɔ wo ja ma.»

³⁹ Wo rɔ, Isa ka sanda doilu la ie ye, ko: «A ye di? Na fuyen di se ka ja fuyen na gbeleke mira wa? Alu fila bɛɛ tɛ be denka rɔ wa? ⁴⁰ Karanden ti se taminna a karanmɔɔ la, kɔni ni a ka iraja karanna kosɛɛ, a ri kɛ a karanmɔɔ jaɔn di.

⁴¹ «Namanin mɛn ye i badenma ja ma, i ye wo mafɛnɛla nfenna, ka a tɛɛn fɛɛn mɛn ye i jɛɛ ja ma, i tɛ wo kɔrɔsila? ⁴² I ri se ka a fɔ i badenma ye di ko: «N badenma, jamanin mɛn ye i ja ma, n di wo bɔ i ja ma», ka a tɛɛn fɛɛn ye i jɛɛ ja ma? Filankafu! I ye fɛɛn wo bɔ i jɛɛ ja ma fɔlɔ. Kosa i jɛɛ ja ri laka. Wo rɔ, i ri se ka jamanin bɔ i badenma ja ma.»

Jiri su ri lɔn a den fɛ

⁴³ Nba, Isa kan ko: «Jiri juma ti se den juu kɛla. Jiri juu fanan ti se den

numa kela. ⁴⁴ Jiri su ri lɔn a den fɛ. Toro den ni rɛsɛn den, wo si tɛ sɔrɔnna jiri wɔnenma la. ⁴⁵ Koɲuma ye bɔla mɔɔ numa solɔmɛ rɔ. Kojuu ye bɔla mɔɔ juu solɔmɛ rɔ. Mɛn ye mɔɔ solɔmɛ rɔ, wo kuma ri bɔ a da rɔ.»

Bonlɔla fila

⁴⁶ Isa ko: «Nfenna ai ye a fɔla nde ma «Maari, Maari» ka a tɛrɛn ai tɛ n na kumakan bonyala? ⁴⁷ Mɔɔ mɔɔ nani nde ma, ka a tolo malɔ n kan na ka wo mira, n di se ka wo la mɔɔ mɛn ma, n di wo fɔ ai ye. ⁴⁸ A ye iko bonlɔla, mɛn ka duu sen ka a la bon ju birin farakolo kan. Sanci ba nara, ji bɔra. Ji woyora kojuuya ka se bon wo ma. Kɔni a ma foyi si kɛ bon na, ka a masɔrɔn bon lɔni farakolo kan. ⁴⁹ Mɔɔ mɛn tɛ n na kuma mirala, n di wo fanan la bonlɔla do ma. Bonlɔla wo ka a la bon lɔ kɔjɛ kan. A ma a juu sii farakolo kan. Sanci nara, ji bɔra. Ji woyo se mɛn kɛni bon ma, bon bera kojuuya ka tɔjan fewu!»

7

Isa ka sofaden kuntii la jɔn nakɛndɛya

¹ Isa banni wo fɔla jama ye, a donda Kapɛrinahumu so kɛndɔ. ² Rɔmuka sofaden kuntii do tɛrɛ ye so kɛndɔ, mɛn diyana jɔn tun ma kɛndɛ. Wo faatɔ le tɛrɛ jankarɔ bolo. ³ Sofaden kuntii wo ka Isa mankutu mɛn waati mɛn na, a ka Yahudiya mɔɔbailu kelaya ka Isa madiya, ko a ye na a la jɔn nakɛndɛya. ⁴ Mɔɔbailu se mɛn kɛni Isa ma, alu ka a madiya kɔsɛbɛ ka a fɔ a ye ko: «Sofaden wo la hakan de. I ka kan ka a dɛmɛn, ⁵ baa an na jamana mɔɔilu duman a ye kɔsɛbɛ. A jɛrɛ ka an na salibon lɔ an ye.» ⁶ Wo rɔ, Isa wara ie kɔfɛ. Alu sudunyani sofaden kuntii wara, sofaden kuntii ka a teri doilu lawa Isa ma, ka a fɔ a ye ko: «Maari, i kana i jɛrɛ tɔrɔ. N na hakan tɛ i ye don n wara, ka a masɔrɔn i ka bon nde ri paaɔn! ⁷ Wo bolo ma, n ma sɔn n jɛrɛ ye wa i kunbɛn, ka a masɔrɔn wo ka bon nde ma. Kɔni ni i ka kuma kelen fɔ, n na jɔn di kɛndɛya. ⁸ Ka a masɔrɔn n ye do la

fanka kɔrɔ, sofaden doilu fanan ye n na fanka kɔrɔ. N wa mɛn kelaya, wo ri wa. N wa mɛn kili, wo ri na. N wa a fɔ n na jɔn ye ko a ye kɛ ten, a ri a kɛ ten.» ⁹ Isa ka kela wo mɛn waati mɛn na, a kabannakoyara kɔsɛbɛ. A ka iyɛlɛman ka a ɲa lɔ jama rɔ, jama mɛn bilani a kɔfɛ, ka a fɔ ie ye ko: «N ye a fɔla ai ye ko hali Isirayɛlikailu rɔ n ma lemɛniya wo ɲɔɔn yen ye.» ¹⁰ Nba, keladenilu bɔra Isa kɔfɛ, ka ikɔseyi sofaden kuntii wara. Alu wara a tɛrɛn ye jɔn wo ra kɛndɛya fewu!

Isa ka kanberen suu lakunun

¹¹ Wo kɔ, Isa bɔra Kapɛrinahumu ka wa so do la, mɛn tɔɔ ko Nahini. A la karandenilu ni jama ba bilani tɛrɛ a kɔ. ¹² A sudunyani so da la, a ka iɲɔɔn bɛn suu la, alu ye wala a madon diya kaburu so la. Dɛncɛ kelen pe wo le tɛrɛ cɛsamuso bolo. So kɛndɔ mɔɔilu siyaman ba le nara muso wo tɔrɔfɛ. ¹³ Maari ka muso wo kasitɔ yen ka kininkinin a ma. A ka a fɔ muso ye ko: «I kana kasi.» ¹⁴ Ka ban ka imadon suu ta fen na ka a bolo maa a la. Suu talailu ka ilo. A ka a fɔ ko: «Kanberen, iwuli.» ¹⁵ Wo fɔni, suu kununda. A wulira ka isii ka kuma damira. Isa ka a di a na ma. ¹⁶ Mɔɔ bɛɛ silanda ka kabannakoya wo rɔ. Alu ka Alla tɔɔ bonya ka a fɔ ko: «Alla la nabɔnuma ba do ra na an tɛma.» A ni, «Alla ra na a la mɔɔilu dɛmɛn kanma.» ¹⁷ Nba, Isa kibaro jɛnsɛnda Jude mara ni a laminin bɛɛ rɔ.

Yaya ka a la karandenilu lawa Isa ma

¹⁸ Yaya la karandenilu ka Isa la kibaro lase Yaya ma. Wo rɔ, a ka karanden fila kili ¹⁹ ka ie kelaya ko alu ye wa Maari Isa mapininka ko: «Alla la Mɔɔ ɲɛnematɔmɔnin mɛn natɔ, wo ye ile ri wa, wala an ye dɔgbɛrɛ makɔnɔ?» ²⁰ Karanden fila woilu wulira ka wa Isa mapininka ko: «Maari, Yaya ra an lɔ i ma. A ko an ye na i mapininka ko: «Alla la Mɔɔ ɲɛnematɔmɔnin mɛn natɔ, wo le ile ri wa, wala an ye dɔgbɛrɛ makɔnɔ?»» ²¹ Wo tuma, Isa ye a kan ka mɔɔ siyaman nakɛndɛya, jankarɔto a ni lan-jiritɔilu, ka jinailu gbɛn jinatɔilu fɛ, ka

ƚa fuyen siyaman ƚa laka. ²² Wo rɔ, Isa ka keladen fila wo jabi: «Mɛn da kɛ ai ƚana yan, mɛn fanan da dantɛɛ ai ƚana, ai ye wa wo bɛɛ fɔ Yaya yɛ. Ai ye a fɔ a yɛ ko: Fuyenilu ƚa ra laka. Senkelenilu ra taama kɔɔɔma. Kunatɔilu ra kɛndɛya. Tologbedenilu tolo ra laka. Suilu ra kunun ka wuli. Kibaro ɔɔma ra lase bolokolonilu ma. ²³ Ni mɔɔ mɔɔ ma tɛɛ n dɔ, wo ye barakaden de ri.»

²⁴ Yaya la keladenilu bɔ mɛn kɛni ye, Isa kumara jama ye Yaya la ko rɔ. A kan ko: «Ai wa mɛn kɛra waa rɔ, ai wara nfen mafɛnɛ ye? Ai wara bin de mafɛnɛ wa, fɔɔɔ ye mɛn lamaala? Wo kuma tɛ! ²⁵ Ai wara ka nfen mafɛnɛ sa? Faanin dagbɛlɛn tii wa? Wo kuma tɛ. Mɛnilu ye faanin dagbɛlɛn donna, ka ie diyana koilu kɛ, woilu tɛ sɔrɔnna waa rɔ, fɔ mansa wara. ²⁶ Ai wara nfen mafɛnɛ diya waa rɔ? Ai ma wa nabɔɔma do mafɛnɛ wa? Nabɔɔma le tɛɛ ɔɔ! Kɔni ale ka bon nabɔɔma ri paaɔn! ²⁷ A sɛbɛni a la ko rɔ Alla la kuma rɔ ko:

«A ragbɛ, n di n na keladen nawa i ɔɛ ka i la sila rabɛn i ɔɛ.»

²⁸ A ragbɛ! Muso si ma den sɔrɔn fɔlɔ, mɛn ka bon Yaya ri. Kɔni mɔɔ mɔɔ ye Alla la mansaya rɔ, hali mɛn ye a bɛɛ kɔrɔ, wo bɛɛ ka bon Yaya ri.

²⁹ Mɔɔ mɛnilu ka Isa la kawandili kan namɛn, hali nisɔnkɔmiralailu, alu bɛɛ ka Alla gbiliya, ka a masɔrɔn alu tɛɛ ye sunna ji rɔ Yaya la sun ji rɔ kɔrɔ.

³⁰ Kɔni Farisilu ni sariya karanmɔɔilu ka iban Alla sawo rɔ. Alu ma sɔn Yaya ye ie sunna ji rɔ.»

³¹ Isa ka a fɔ ikɔ tuun ko: «N ye bi mɔɔilu la nfen ma? Alu ni nfen de munɔɔani? ³² Alu bɔni denninilu la, mɛnilu siini ɔanatɛɛla lɔfɛ rɔ. Alu ye a fɔla ie dupɔɔnilu ye ko:

«A ragbɛ. An ka fule fɔ ai ye kɔni ai ma sɔn ka don kɛ. An ka saya dɔnkili la ai ye, kɔni ai ma kasi.»

³³ I ma a yen, Yaya nara, a ma damunun kɛ, a ma minnin fen fadi-man min. Wo rɔ, ai ka a jate ji-

natɔ ri. ³⁴ Mɔɔ Dɛncɛ ra na sisen. A ye damunun kɛla, a ye minnin kɛla. Wo rɔ, ai ye a fɔla a ma ko a ma foyi si lɔn fɔ nɔɔmaya a ni dɔlɔ min, ko nisɔnkɔmiralailu ni kɔjuukɛla gbɛɛilu duman a ye kɔjuuya. ³⁵ Kɔni mɔɔ mɛn ye Alla la walijiya gbiliyala, wo tii ye walijiya kɛlɛn wo yirakala ko a telenni.»

Kaninteya den de ye makoto le ri

³⁶ Lon do rɔ, Farisi cɛ do tɛɛ ye mɛn ka Isa kili damunun kanma. Wo rɔ, Isa wara a wara. Alu ka damunun kɛ iɔɔɔn fɛ. ³⁷ Ka ie to damununna, muso donda bon na. Muso ɔin tɛɛ ye kɔjuukɛla le ri. Muso wo tun da a mɛn ko Isa ra wa damunun diya Farisi cɛ wara. Wo rɔ, a wulira ka na daa alabasitari ri, mɛn fani latikɔlɔn tulu la. ³⁸ A donda bon na ten. A taminda Isa *kɔfɛ ka i lɔ a sen kɔrɔ ka kasi. Ka a to kasila, a ɔaji bɔra ka buruburu Isa sen kan ka ie suma. Wo rɔ, a ka Isa sen ɔɔsi a jɛɛ kɔnsi la ka ie sunbu, ka ban ka ie mamun latikɔlɔn tulu la.

³⁹ Farisi cɛ mɛn ka Isa kili damunun kanma ka wo bɛɛ lakɔrɔsi ka a fɔ a jɛɛ kɔndɔ ko: «Ni cɛ ɔin tun kɛra Alla la nabɔɔma jɛɛ jɛɛ ri, a tun di muso suu ɔin lɔn, mɛn da a bolo maa a la ten. A tun di a lɔn ko muso ɔin tɛɛ ye kɔjuukɛla le ri.» ⁴⁰ Isa ka a fɔ Farisi cɛ ye ko: «Simɔn, n ye a fɛ ka kuma do fɔ i ye.» Simɔn ka a jabi: «Karanmɔɔ, i ye a fɔ.» ⁴¹ Isa ko: «Cɛ do la julɔ tun ye mɔɔ fila la. Kɛlɛn ta bɛnni wodigbɛ kɛmɛ loolu la. A tɔ kɛlɛn ta bɛnni wodigbɛ biloolu la. ⁴² Wo fila si ma se julɔ sarala. Wodi tii wo hinara ie la, ka diɔɛ ka ie fila la julɔ to ye. A ye di? Alu fila rɔ, cɛ ri diya yon ye ka tamin?»

⁴³ Simɔn ka a jabi: «N hankili rɔ, mɛn na julɔ tun ka bon, cɛ ri diya wo le ye ka tamin.» Isa ko: «Ale le wo ri ɔɔ!»

⁴⁴ Isa ka a ɔa lɔ muso rɔ, ka a fɔ Simɔn ye ko: «Simɔn, i ma muso ɔin yen wa? N nara i wara, i ma ji di n ma ka n sen mako. Kɔni a ka n sen suma a ɔaji la, ka a ɔɔsi a kɔnsi la. ⁴⁵ I ma n sunbu foli rɔ. Kɔni kɛbi n donda

* **7:38** Waati wo la, Yahudiya tɛɛ ye isilla tabali majiinin de la, ka ie sen dasama iɔɔɔn kɔ ma damunun diya. Wo rɔ muso ka a madon Isa sen na.

yan, ale ma n sen sunbu boloka. ⁴⁶ I ma n kun mamun tulu la, kɔni a ka latikolon mun n sen na. ⁴⁷ Tuɲa ka fisa. Muso ɲin da kojuu siyaman kɛ kɔrɔman. Kɔni a la haɛ bɛɛ a labe ka a masɔrɔn a la kaninteya ra wara. A ragbɛ! Mɔɔ mɛn ma makotoli ba sɔrɔn ten, a la kaninteya tɛ kɛ ten.»

⁴⁸ Wo rɔ, Isa ka a fɔ muso yɛ ko: «I ra makoto i la kojuu bɛɛ la.»

⁴⁹ Mɛnilu siini tɛrɛ ye, woilu ka a fɔ ie jɛrɛ kɔndɔ ko: «ɛɛ! Yon ye ɲin di, mɛn di mɔɔ makoto a la kojuu la?»

⁵⁰ Kɔni Isa ka a fɔ muso yɛ ko: «I ra ikisi bi i la lemɛniya sababu la. Wa! Alla ye hɛra kɛ i yɛ!»

8

Muso mɛnilu bilani tɛrɛ Isa kɔ

¹ Kɔfɛ, Isa tɛrɛ ye iwala ka mɔɔilu kawandi so bailu ni so misɛnilu la. A tɛrɛ ye Alla la mansaya kibaro ɲuma lasela ie bɛɛ ma. A la keladenba mɔɔ tan ni fila tɛrɛ ye a kɔfɛ. ² Musoilu fanan bilani tɛrɛ ye a kɔ, Isa tun da mɛnilu lakɛndɛya. Doilu fanan tɛrɛ ye ie fɛ, Isa ka jinailu gbɛn ka bɔ mɛnilu fɛ. Do tɔɔ tɛrɛ ye ko Mariyamu Maki-dalaka. Isa tun ka jina wɔrɔnwula gbɛn ka bɔ ale kɔfɛ. ³ Cɛ mɛn tɔɔ ko Cusa, wo muso fanan tɛrɛ ye, mɛn tɔɔ ko Yohani. Cusa wo tɛrɛ ye Mansa Herodi la nanfulu kunnasiila ri. Muso mɛn tɔɔ ko Susana fanan tɛrɛ ye, a ni muso dɔgbɛrɛilu. Muso woilu bɛɛ tɛrɛ ye Isa ni a la karandenilu madɛmɛnna ie bolofenilu la ko rɔ.

Si foyila la sanda

⁴ Mɔɔilu bɔra so siyaman na ka na Isa ma. A ka sanda do la jama ba wo yɛ. A ko: ⁵ «Sɛnɛkɛla do bɔra ka wa si foyi diya a la sɛnɛ rɔ. A seni ye, a ka si foyi. Si do bera sila dafɛ. Taminbatɔilu ka si wo radɔn ie sen na ka a tiɲan. Kɔnɔilu nara a tɔ ta ka a damun. ⁶ Si do fanan bera farakoloma yɔrɔ kan. Si wo fɛrɛnda, kɔni a ma mɛn. A bɛɛ jara, ka a masɔrɔn sumaya tun tɛ yɔrɔ wo rɔ. ⁷ Si do fanan bera yɔrɔ do rɔ, bin wɔnɛnmailu ye bɔla yɔrɔ mɛn. Si wo fɛrɛnda, bin wɔnɛnmailu

fanan fɛrɛnda. Kɔfɛ, bin wɔnɛnmailu warara si fɛrɛnnilu ma ka ie mabali bonyala. ⁸ Si do fanan bera duu duman dɔ. Si wo fɛrɛnda kɔɲuma ka bonya ka den kɔsɛbɛ. Si jate mɛn bera duu duman wo rɔ, wo ɲɔɔn kɛmɛ sɔrɔnda.» Isa banni sanda lala ka a kan nabɔ ko: «Tolo ye mɛnilu kun ma, woilu ye ie tolo malɔ sanda ɲin na kɔsɛbɛ.»

⁹ A la karandenilu ka a maɲininka ko: «Sanda wo kɔrɔ ye nfen di?» ¹⁰ Isa ka a fɔ ie yɛ ko: «Alla la mansaya koilu suturani, aile ra famunyali do sɔrɔn ie rɔ. Kɔni wo koilu ye fɔla mɔɔ tɔilu yɛ sandailu le rɔ. Wo rɔ, <alu ɲa ye ie la, kɔni alu kana fen yen; alu tolo ye ie la, kɔni alu kana fen famun.>

¹¹ «Nba, sanda wo kɔrɔ le ɲin di. Si wo ye Alla la kuma munuɲa le ri. ¹² Si do bera sila dafɛ. Si mɛn bera yɔrɔ wo ye mɔɔ doilu munuɲa le ri. Mɔɔ woilu ra Alla la kuma mɛn, kɔni Ibulusa ra na wo bɔ ie jusu rɔ. Kosa alu kana se lala Alla la kuma la ka kisi. ¹³ Si do mɛn bera farakoloma yɔrɔ kan, wo fanan ye mɔɔ doilu munuɲa le ri. Mɔɔ woilu ka Alla la kuma mɛn ka a mira sewa rɔ. Kɔni kuma wo ma don ie jusu rɔ bɛrɛ bɛrɛ kɛ. Alu ri to lemɛniya rɔ dooni. Gbɛliya waati wa se ie ma, alu ri sila ɲuma bila. ¹⁴ Si do mɛn bera bin wɔnɛnmailu yɔrɔ rɔ, wo fanan ye mɔɔ doilu munuɲa le ri, mɔɔ mɛnilu ka Alla la kuma mɛn fewu! Kɔni dunuɲaratɛɛ hamin da wara ie ma, a ni nanfulu ko nata a ni ie jɛrɛ diyana koilu. Wo bolo ma, Alla la kuma ri mabali ie jusu rɔ, ka kɛ iko sɛnɛ fen, mɛn jara ka a den kobali to ye. ¹⁵ Nba, si do fanan bera duu duman dɔ. A fɛrɛnda kɔɲuma ka bonya ka den kɔsɛbɛ. Si mɛn bera duu duman yɔrɔ, wo ye mɔɔ doilu munuɲa le ri mɛn da Alla la kuma lamɛn ka a mira. Alu jusu telenni rɔ, alu ye kankelentiilu ri. Wo mɔɔilu ye irajala ka Alla sawo kɛ kɔsɛbɛ waati bɛɛ.»

Fitina la sanda

¹⁶ Isa ka a fɔ ie yɛ iko tuun ko: «Mɔɔ si tɛ fitina lamɛlɛn, ka ban ka fen birin a kan na, wala ka a sii lafen kɔrɔ.

Alu ri a lamelen ka a sii fen kərətani kan. Kosa mɔɔ mənɪlu ye donna bon na, woilu ri fitina melen yen. ¹⁷ Nba, mɔɔilu ra fen fen dokon, wo bɛɛ ri yen. Alu ra fen fen sutura, wo bɛɛ ri bɔ gbɛ rɔ. ¹⁸ Alu ye a kɛ kunyɛ ie la tolo malɔ rɔ! Baa ni fen do kɛra mɔɔ do bolo a ri do kura sərɔn, kɔni ni fen sa mən bolo wo ti fen fen sərɔnna.»

Isa na ni a badenmailu

¹⁹ Isa na ni a doocɛilu nara Isa ma, kɔni alu ma se ka imadon a la jama bolo la. ²⁰ Isa a lalɔnnira ko: «I na ni i doocɛilu lɔni da la, ko alu ye a fɛ ka i yen.» ²¹ Isa ka jabili kɛ ko: «Mɔɔ mənɪlu ye ie tolo malɔla Alla la kuma la ka a mira, woilu le n na ni n badenmailu ri.»

Isa ka fɔɔ ba lalɔ

²² Lon do rɔ, Isa ka a fɔ a la karan-denilu ye ko: «An ye wa dala kɔma.» Wo rɔ, alu bɛɛ donda kulun dɔ ka wa. ²³ Ka alu to ji kan kulun dɔ, Isa sunɔra. Wo kɔrɔ, fɔɔ ba wulira ji kan ka kulun namaa fɔ ka ji don a kɔndɔ. Ji siyayara kulun kɔndɔ. Wo rɔ kulun jɪtɔla tɛɛ ye ji kɔrɔ. ²⁴ Alu ka ibori ka Isa lakunun ka a fɔ a ye ko: «Maari, Maari an tununtɔ le ji rɔ.» A wulira ka fɔɔ ni ji makuma. Fɔɔ ni ji ka ilɔ ka masuma. ²⁵ A ka a fɔ ie ye ko: «Ai la lemɛniya ɲa le wo ri wa?» Alu bɛɛ silanda ka kabannakoya, ka a fɔ ɪɲɔɔn ye ko: «ɛɛ! Mɔɔ su ɲuman de ɲin di? A ye fɔɔ ni ji marala, hali woilu bɛɛ ye a kumakan mirala.»

Isa ka jina gbɛn ka bɔ cɛ do fɛ

²⁶ Wo kɔ, Isa ni a la karandenilu ka dala tɛɛ ka se Jerasa mara rɔ. Dala wo tɛɛ ye Jerasa mara ni Kalile mara tɛma. ²⁷ Isa jii mən kɛni ka bɔ kulun kɔndɔ, cɛ jinatɔ do nara a labɛn. Kɛbi waati jan jinatɔ wo tun tɛ feriyabɔ donna muumɛ. A tun tɛ sɔnna ka to so kɔndɔ. A tɛɛ ye sila kaburu wo le rɔ. ²⁸ A ka Isa yen tuma mən na, a kulera bakɛ. A nara ibe duu ma Isa sen kɔrɔ, ka a kan nabɔ ko: «Ile Isa, Alla Kərɛtaninba Dence! N bila! I nani an jakankata kanma wa?» ²⁹ A ka wo kuma fɔ, ka a masərɔn Isa tun da jina jamari ko a ye bɔ a fɛ. Jina tun

da wo mira siɲa siyaman kərɔman. A wa a mira, so kɔndɔ mɔɔilu ri a bolo sidi jɔlɔkɔ la, ka a sen don nɛɛ la, ka ie janto a rɔ. Kɔni a ri jɔlɔkɔ ni nɛɛ kadi ka wa. Jina ri a gbɛngbɛn fɔ wula jan.

³⁰ Isa ka a maɲininka ko: «I tɔɔ di?» A ka a jabi: «An tɔɔ le ko jama ba, baa an ye ikomin kɛɛden jama ba.» Wo kɔrɔ le, jina siyaman tɛɛ ye a fɛ. ³¹ Jina woilu ka Isa madiya ko a kana ie lawa denka dun ba rɔ, jakankata yɔrɔ kɔnin.

³² Wo tuma, kose kuruba tɛɛ ye damununkɛla tindi kan ye. Jinailu ko Isa ye diɲɛ alu ye don koseilu kɔndɔ. Isa sɔnda alu ye wa. ³³ Jinailu bɔra jinatɔ fɛ ka wa don koseilu kɔndɔ. Wo rɔ, koseilu ka ibori kosebɛ ka jii tindi la ka wa don ji rɔ. Alu bɛɛ tununda ji rɔ. ³⁴ Nba, wo bɛɛ kɛra kose gbɛngbɛnnailu ɲana. Alu ka ibori ka wa a ɲafɔ so kɔndɔ mɔɔilu ye, a ni bonda la mɔɔilu. ³⁵ So kɔndɔ mɔɔilu bɔra ka wa ka wo mafɛnɛ. Alu seni yɔrɔ wo rɔ, alu ka jinatɔ kɔrɔ masumani siini yen Isa sen kɔrɔ. Jina si tun tɛ a fɛ. Duruki tɛɛ ye a kan na. So kɔndɔ mɔɔilu silanda koju-uya wo rɔ. ³⁶ Jinailu gbɛnda mənɪlu ɲana, woilu ka dantɛɛli kɛ mɔɔ tɔilu ye. ³⁷ Jerasakailu bɛɛ silanda a ɲa jɛɛ jɛɛ ma, ka a fɔ Isa ye ko a ye bɔ ie la jamaana rɔ. Awa Isa ni a la karandenilu donda kulun dɔ ka ikɔseyi. ³⁸ Isa wa tuma, jinatɔ kɔrɔ nara a madiya ko a ye a fɛ ka to Isa kɔfɛ, kɔni Isa ma sɔn fɔ ka a kelaya ko: ³⁹ «I ye wa i wara. Alla ra ko ba mən kɛ i ye, i ye wo kibaro lase i wara mɔɔilu ma.» Isa tun da mən kɛ a ye, a wara ka to wo kibaro lasela a so fan bɛɛ rɔ.

Sunkurun faani a ni muso jankarɔto

⁴⁰ Isa kɔseyitɔla, jama ba ka a labɛn baa alu tɛɛ ye a makɔnɔla ⁴¹ Wo tuma, cɛ do nara se a ma, ka ila a sen kɔrɔ. Wo cɛ, mən tɔɔ ko Jayirusi, tɛɛ ye salibon kuntiɪya la. A ka Isa madiya ko a ye diɲɛ ka wa a wara, ⁴² baa a denmuso kelen pe faatɔ le. Den wo ra san tan ni fila sərɔn. Wo rɔ, Isa ka Jayirusi wara sila ta. Kɔni a

watola, jama warara a kofe kojuuya, fo ka a ragbeden ie tema.

⁴³ Muso jankaroto do tere ye jama wo tema. Jigbe jankaroto tere ye a la kebi san tan ni fila. Dandalilailu tun da a bolofen bee damun, koni wo si ma se ka a lakendeya. ⁴⁴ A ka imadon Isa la ka imaa a la duruki ko la. A la jigbe ka ilo ikoro ye. ⁴⁵ Isa ka jininkali ke kelendi ko: «Yon ka a bolo maa n na?» Bee ka a fo ko: «Nde te.» Piyeri ka a fo ko: «N Maari, i ma jama warani yen fo ka i ragbeden ie tema.» ⁴⁶ Isa ka a jabi: «Jama ko te de! Moo kelen da imaa n na. N ye a kalama ko sebaaya ra bo n do ka ko ke do ye sisen!»

⁴⁷ Muso ka wo lakorasi ka a yen ko a ti se ka idoon Isa ma. A yereyereni nara ila Isa sen koru. A ka imaa Isa la duruki ko la kun men na, a ni a kendeyara kelendi na men ma, a ka wo beejafu Isa ye jama beejana. ⁴⁸ Isa ka a fo a ye ko: «N denmuso, i ra bo jankaroto ka kisi ila lemeniya sababu ro. I ye wa hera ro.» ⁴⁹ Ka Isa to wo fola, keladen nara ka bo salibon kuntii Jayirusi wara. Wo nara a fo Jayirusi ye ko: «I denmuso ra ban. I kana karanmoo toro butun.» ⁵⁰ Isa ka kela wo men ka a fo Jayirusi ye ko: «I kana jiitee. I ye la n na doron. I denmuso ri kendeya.»

⁵¹ Isa se men keni Jayirusi wara, a ma son moo si ye don a kofe bon kondu, fo Piyeri, ni Yuhana, ni Yakuba, a ni den fa ni a na. ⁵² Mooilu tere ye kasila ka kule, ko den da faa. Isa ka a fo ie ye ko: «Ai kana kasi. Den ma faa. A ye sunoo ro.» ⁵³ Alu ka Isa mayele, baa alu bee ka a lon fewu ko den da faa. ⁵⁴ Isa ni a la mooilu donda bon kondu. A wara den mira a bolo ma ka a kan nabo ko: «Dennin, iwuli!» ⁵⁵ Dennin nin koseyira a ro. A wulira ka ilo kelendi. Isa ka a fo ko alu ye damunun di a ma. ⁵⁶ Den fa ni a na kabannakoyara, koni Isa ka ie jamari ko alu ra men yen bon kondu ye, alu kana wo fo moo si ye.

9

Isa ka a la keladenbailu kelaya

¹ Wo ko, Isa ka a la keladenba tan ni fila kili. A ka fanka ni sebaaya di ie ma, kosa alu ri jinailu gben ka bo mooilu fe, ka jankarotoilu lakendeya. ² A ka ie kelaya ko alu ye wa Alla la mansaya ko lase mooilu ma, ka jankarotoilu fanan lakendeya. ³ A ka a fo ie ye ko: «Ai kana demen fen si ta taama jin do, gbeleke wo, boru wo, damunun fen wo, wodi wo, ai kana wo si ta. Hali duruki fila, ai kana wo ta. ⁴ Ai wa jiya yoru men do, ai kana bo ye. Ai ye to ye fo ai bo tuma wa se so wo kondu. ⁵ Ni mooilu ka iban ai jiyala, ai ye bo ie wara, ka ye gbangban bo ai sen ma. Wo ri ke sereya ri ye mooilu ma, ko alu ka juu.» ⁶ Nba, alu bora ye ka itaama ka se so siyaman do. Alu ka kibaro puma lase ka jankarotoilu lakendeya fan bee ro.

Isa la ko ka Herodi kondafili

⁷ Nba, ko ko keni tere ye Isa bolo, Mansa Herodi tere ye wo kibaro kalama. Wo kibaro ka a kondafili kosebe, baa doilu tere ye Isa jatela Yaya le ri. Alu kan ko Yaya ra wuli ka bo saya ro. ⁸ Doilu tere ye Isa jatela Nabi Eli le ri. Alu kan ko Eli ra na iko tuunni. Doilu tere ye Isa jatela nabipuma gberu ri, bi ma men ban. Alu kan ko wo ra bo saya ro ka na iko tuunni. ⁹ Herodi kan ko: «N ka moo lo Yaya kun tala a la. A ye di wo ro? N ye kibaro men soronna jin, wo tii ye yon de ri wa?» Wo ro, a loo tere ye Herodi la ka a na la Isa kan.

Isa ka damunun di jama ma

¹⁰ Isa la keladenbailu bora taama ro ka na danteli ke Isa ye. Alu tun da ko ko ke, alu ka wo bee fo a ye. Wo banni, Isa ka ie ta, ko ka wa jorjor diya Betisayida so fan do. ¹¹ Koni moo siyaman kolonda ie wa ko ro, ka ibori ie ko. Isa ka ie bee ramira koruma. A ka Alla la mansaya ko lase ie ma, ka ban ka jankarotoilu lakendeya. ¹² Alu bee menda ye fo ka fitiri sudunya. Keladenba tan ni fila wo nara, wo ro, ka a fo Isa ye ko: «An Maari, i ye sila di jama ma. Sa alu ri wa si diya a ni damunun jinin yan laminin soilu la, a ni todailu la. I ma a lon, an ye

waa le rɔ yan? Foyi tɛ yan.» ¹³ Isa ka ie jabi: «Ai jɛrɛ ye damunun di ie ma.» Keladenbailu ka a fɔ ko: «Buru kala loolu ni jɛɛ fila-pe ye an bolo yan. Nba, i ye a fɛ an ye wa damunun san jama jin bɛɛ yɛ wa?» ¹⁴ Jama wo ka siya bale. Cɛ mɛnilu ye a rɔ, woilu jate ri mɔɔ waa loolu bɔ.

Nba, Isa ka a fɔ a la karandenilu yɛ ko: «Ai ye jama lasii mɔɔ biloolu biloolu dekuruilu rɔ.» ¹⁵ Karandenilu ka jama laden ka ie lasii ten. ¹⁶ Wo banni, Isa ka buru kala loolu ni jɛɛ fila ta, ka a ja lɔ san ma ka baraka bila Alla yɛ. A ka buru ni jɛɛ rakadikadi ka a di karandenilu ma, ko ka a rafara jama tema. ¹⁷ Mɔɔ bɛɛ ka damunun kɛ fo ka ie fa. Alu bɛɛ ban mɛn kɛni damununna, karandenilu ka buru ni jɛɛ kunkundun tɔilu laden. Wo kunkundunilu ka seye tan ni fila lafa.

Piyɛri ka mɛn fɔ Isa ma

¹⁸ Lon do rɔ, Isa kelen tɛrɛ ye Alla matarala yɔrɔ do rɔ. A la karandenilu tɛrɛ ma jan ale bakɛ. Isa ka ie mapininka ko: «Mɔɔilu ye n jatela yon di?» ¹⁹ Alu ka a jabi: «Doilu kan ko i ye Yaya le ri. Doilu kan ko i ye Nabi Eli le ri. Doilu fanan kan ko nabijuma do ra bɔ saya rɔ ka na, bi ma mɛn ban.»

²⁰ A ka ie mapininka ko: «Ai don? Ai ye n jatela yon di?» Piyɛri ka a jabi: «Alla la Mɔɔ Nenematɔmɔnin de ile ri.»

²¹ Isa ka a fɔ ka a magbeleya ie yɛ ko alu kana wo kuma fɔ mɔɔ si yɛ. ²² A kan ko: «A fɛrɛ tɛ, fo Mɔɔ Dencɛ ye jakankata. Mɔɔbailu ni sarakalasela kuntiilu ni sariya karanmɔɔilu, alu bɛɛ ri iban a rɔ, ka a mira ka a faa. Kɔni a faa tele sawana, a ri lawuli ka bɔ saya rɔ.»

²³ A banni wo fɔla a la karandenilu yɛ, a ka a fɔ mɔɔilu bɛɛ yɛ ko: «Ni mɔɔ ye a fɛ ka na n ma, wo ye ban a jɛrɛ rɔ. Lon lon a ye a la gbɔngbɔn jiri ta ka bila n kɛfɛ. ²⁴ Nba, ni mɔɔ mɔɔ ka a si kɔnɔgbɛn a la dunɔparatɛɛ rɔ, wo tii ti jenemayala, kɔni ni mɔɔ mɔɔ bɔnɔra a si rɔ a la dunɔparatɛɛ rɔ nde la ko rɔ a ri jenemaya. ²⁵ A ye di? Ni mɔɔ do ka dunɔpa fen bɛɛ sɔrɔn yan, ka wa bɔnɔ a nin dɔ sini, wo tɔnɔ ye nfen di?

²⁶ Mɛn di maloya ka iban i lɔla n na ko rɔ, a ni n na kuma rɔ, Mɔɔ Dencɛ wa na lon mɛn, a ri maloya wo tii la ko la fanan. Wo lon, a natɔ a la nɔɔrɔ rɔ, a ni a Fa Alla ta, a ni mɛlɛka sɛnimanilu ta. ²⁷ Sika tɛ a rɔ: doilu ye ai tɛma yan, mɛnilu tɛ sa fewu ni alu ma Alla la mansaya yen fɔlɔ.»

Isa fari yɛlɛman ko

²⁸ Wo fɔ tele seyin jɔɔn, Isa ka Piyɛri ni Yuhana ni Yakuba ta ka wa Alla matara diya koyinkɛ do kan. ²⁹ Ka Isa to Alla matarala, a jakɔrɔ yɛlɛmanda. A la faanin gbɛra fo ka mɛlɛnmɛlɛn iko sanmɛlɛnmɛlɛn. ³⁰ Ikɔrɔkɔrɔ cɛ fila kumara a yɛ mɛn ye Nabi Musa a ni Nabi Eli. Bi tɛrɛ ma cɛ fila wo sa. ³¹ Alu lɔni tɛrɛ nɔɔrɔ ba rɔ ka Isa baro. Alu barora Isa faa ko kan, a natɔ mɛn dafala Jerusalemu. ³² Wo ka a tɛrɛn Piyɛri ni a dafɔjɔɔnilu ra sunɔɔ. Alu kununda ka Isa nɔɔrɔni yen, a ni cɛ fila wo. ³³ Ka sɔrɔn Nabi Musa ni Nabi Eli watɔ le tɛrɛ, Piyɛri ka a fɔ Isa yɛ ko: «Karanmɔɔ, yan bɛnni an ma. An ye to yan. An di gba sawa lɔ, i ta kelen, Nabi Musa ta kelen, a ni Nabi Eli ta kelen.» Piyɛri tɛrɛ ye kumala tuun, kɔni a ma wo kɔrɔ lɔn. ³⁴ Ka Piyɛri to kumala, banda do jiira ka birin ie kun na, ka ie latunun, wo rɔ alu silanda a ja ma. ³⁵ Wo tuma, kumakan do bɔra banda rɔ ko: «N Dencɛ le jin di, n da mɛn Nenematɔmɔn. Bɛɛ ye a tolo malɔ a la.» ³⁶ Kuma banni, karandenilu ma mɔɔ si tɛrɛn ye fo Isa kelen pe. Alu bɛɛ ka imakun wo ko ma. Alu ka mɛn yen, alu ma wo fɔ mɔɔ si yɛ.

Isa ka den jinatɔ do lakɛndɛya

³⁷ Wo duusa gbɛ, Isa ni karanden sawa wo jiira koyinkɛ kɔrɔ tuma mɛn na, mɔɔ siyaman ka Isa labɛn. ³⁸ Nba, cɛ do tora jama wo tɛma ka a kan nabɔ ko: «Karanmɔɔ, n ye i madiyala, i ye n dencɛ dɛmɛn. A kelen pe le n bolo. ³⁹ Jina ye a tɔrɔla. A wa a mira, den di kule ikɔrɔ ye. Jina ri a lajɛrɛjɛrɛ, fo ka a da kanfa ji labɔ. A ti sɔn fewu ka den bila fo a wa ban a sɛɛla kojuuya. ⁴⁰ N nara ka i la karandenilu madiya ko alu ye jina gbɛn. Alu ma se a la.» ⁴¹ Isa ka jabili kɛ ko: «Ai bi mɔɔilu ka

juu. Ai tɛ la Alla la muumɛ! N ye to ai tɛma haan waati numan ka ai la lemeniyabaliya muɲun?» A ka a fɔ cɛ wo yɛ ko: «Na i dence ri yan.»
⁴² Den ka imadon Isa la waati mɛn na, jina ka den wo labe duu ma, ka a yɛyɛyɛ kojuuya. Isa ka jina makuma ko a ye bɔ den fɛ. Jina bɔra, den kɛndɛyara. Isa ka den naseyi a fa ma.
⁴³ Mɔɔilu bɛɛ kabannakoyara wo rɔ, ko Alla makabani ba le.

Isa ka a la saya ko fɔ ikɔ tuun

Isa tɛrɛ ye ko mɛnilu kɛla, woilu ka ie bɛɛ kabannakoya. Ka alu to wo la, a ka a fɔ a la karandenilu yɛ ko:
⁴⁴ «Ai ye ai tolo malɔ koɲuma kuma nɲin na. Janfa natɔ donna Mɔɔ Dence ma, sa a ri don mɔɔ juuilu bolo.»
⁴⁵ Karandenilu ma kuma wo nɲayen. A kɔrɔ dooni tɛrɛ ie ma. Hali alu ma a famun, alu ma sɔn ka Isa nɲininka a kɔrɔ ma ka a masɔrɔn alu silanni kojuuya.

Yon ye nɛmɔɔ ri?

⁴⁶ Wo tuma, sɔsɔli do wulira karandenilu tɛma, ko yon kɛtɔ nɛmɔɔ ri ie dɛkuru rɔ? ⁴⁷ Isa ka ie miriya lɔn. Wo rɔ, a ka dennin do ta ka a lalɔ a tɔrɔfɛ. ⁴⁸ A ka a fɔ karandenilu yɛ ko: «Mɔɔ mɛn wa dennin nɲin nɔɔn damira koɲuma nde kosɔn, wo ra n jɛrɛ ramira. Mɔɔ mɛn wa nde ramira koɲuma, wo ra n kelayaba ramira koɲuma fanan, baa mɛn di sɔn ka a jɛrɛ kɛ dooman mɔɔ ri ai tɛma, wo le ka bon a tɔ bɛɛ ri.»

Mɛn tɛ ie juu ri, wo ye ie nɲin de ri

⁴⁹ Isa la karanden mɛn tɔɔ ko Yuhana, wo ka a fɔ ko: «Maari, an ka cɛ do yen, a tɛrɛ ye jinailu gbɛnna ka bɔ mɔɔilu fɛ i tɔɔ rɔ. An ka a fɔ a yɛ ko a ye wo boloka, baa a tɛ an na dɛkuru mɔɔ ri.» ⁵⁰ Isa ka a fɔ ie yɛ ko: «Ai kana a mabali wo la. Mɔɔ mɛn tɛ i kanma, wo ye i fɛ.»

Samarikailu ka iban Isa rɔ

⁵¹ Nba, ka a tɛrɛn a waati tun da sudunya ka ikɔseyi a Fa Alla wara, Isa ka a jusu lateɛ ko a fɛrɛ tɛ fo a ye wa Jerusalem. ⁵² A ka keladen doilu

lawar a kɔrɔ. Woilu wara don Samari so do la, ka jiya diya nɲin a yɛ. ⁵³ Kɔni ye mɔɔilu ma sɔn ka Isa jiya, ka a masɔrɔn a watɔ Jerusalem. ⁵⁴ Wo rɔ Yakuba ni Yuhana ka Isa mɲininka ko: «An tɛ ta lajii ka bɔ san dɔ ka ie janin wa?» ⁵⁵ Isa ka iyɛlɛman ka ie makuma, ko alu jo tɛ. ⁵⁶ Alu taminda ye, ka wa so gbɛrɛ nɲin.

Ka bila Isa kɔ

⁵⁷ Alu watɔla, mɔɔ do ka a fɔ Isa yɛ ko: «I wa kɛ wala fan fan, n di to i kɔ.»

⁵⁸ Isa ka a jabi: «Tɔɔn ye sɔyaninilu bolo. Naan ye kɔnɔilu bolo. Kɔni si diya si tɛ Mɔɔ Dence bolo, a ri se ka iɲɔɲɔn yɔrɔ mɛn.»

⁵⁹ Isa ka a fɔ cɛ gbɛrɛ yɛ ko: «I ye bila n kɔ.» Wo ka a jabi: «Maari, i ye diɲɛ n ye wa n fa suu don fɔlɔ.» ⁶⁰ Isa ka a fɔ a yɛ ko: «Mɛnilu faani, mɛnilu ma nɛnema bɛrɛ lɔn, i ye a to woilu yɛ ie nɔɔn suu don. Ile kɔni ye wa Alla la mansaya ko lase mɔɔilu ma.»

⁶¹ Dogbɛrɛ ka a fɔ Isa yɛ ko: «Maari, n ye a fɛ ka bila i kɔ. Kɔni, n ye wa n sara n wara mɔɔilu la fɔlɔ ko an bɛn sɔɔma.» ⁶² Isa ka a jabi: «Mɔɔ mɛn wa nisi daba mira ka sɛnɛ kɛ damira, ka ban ka to a kɔfɛ mafɛnɛla, wo ti se Alla la mansaya baara nɔɔla.»

10

Isa ka keladen biwɔrɔnwula ni fila kelaya

¹ Wo kɔ rɔ, Isa ka mɔɔ biwɔrɔnwula ni mɔɔ fila gbɛrɛ kili ka ie kelaya. A ka ie mɔɔ fila fila lawa a kɔrɔ. A jɛrɛ watɔ yɔrɔ mɛnilu rɔ, a ka ie lawa a kɔrɔ, yɔrɔ woilu bɛɛ rɔ. ² A ka a fɔ ie yɛ ko: «Suman ka waati ra se. Suman ka siya. Kɔni wo baaralailu ma siya. Ai ye Suman Fɛ Tii* madiya, kosa a ri do kafo baaralailu ma suman fɛ rɔ.

³ «Ai ye wa sisen. N ye ai kelayala ka kɛ iko saa dennin, mɛn bilani nɔɔso wuluilu tɛma. ⁴ Ai kana wodi bila ai kun. Ai kana bɔrɔ ta. Ai kana sanbara gbɛrɛ ta. Ai kana sɔn foli ye ai la baara lanɔɔ sila la.

⁵ «Ai wa jiya yɔrɔ mɛn dɔ, ai ye ye mɔɔilu fo fɔlɔ ko: «Jusu suma ye don

* **10:2** Suman Fɛ Tii wo ye Alla le ri.

bon jin na.» ⁶ Ni wo ka do teren ye, men ye jususuma nininna, ai la duwawu ri mira a ye. Ni wo te, ai la duwawu ri ikaseyi ai ma. ⁷ Menilu wa son ka ai jiya, ai ye to woilu bolo. Alu wa damunun fen fen di ai ma, ai ye wo damun. Alu wa minnin fen fen di ai ma, ai ye wo min. Baaraden ni a sara ka kan. Ai kana ai jiya diya yeleman.

⁸ «Ai wa don so fen fen kondo, ni ye moailu ka ai ramira ka na damunun fen do sii ai koro, ai ye a damun. ⁹ Jankaroto menilu ye so kondo ye, ai ye woilu lakendeya. Ai ye a fo moailu ye ko: «Alla la mansaya ra imadon ai la!»

¹⁰ «Koni ai wa don so fen fen kondo, ka a teren ye moailu ma son ai jiyala, ai ye bo. Ai ye wa ilo sila tema, ka ai kan nabo ie ma ko: ¹¹ «Hali ai la so gbangban, men tere ye an sen ma, an da wo bo an sen ma. Wo ri ke toomasere ri ai kan yan, koni ai ye a lon ko Alla la mansaya ra imadon ai la.» ¹² N di a fo ai ye ko kiti lon wa se, jahadi juuman di la so wo kan ka tamin Sodomu kan.»

So menilu ka iban lemeniya la

¹³ «Koraskailu, gballo ye ai ye. Betisayidakailu, gballo ye ai fanan ye. Ka a masaron kabannako bailu kera ai tema. Ni woilu joon tun kera Tiri so kondo, wala Sidon so kondo, sa wo moailu ra tubi kebi waati jan. Alu tun di isii buurigbe ro ka kasaboro bila ie kan na, ka ke nimisa toomasere ri, ka tubi. ¹⁴ Wo le koson, kiti lon wa se, Tirikailu ni Sidonkailu la jahadi ri noya ka tamin ai ta kan. ¹⁵ Kaperinahumukailu ai don? Ai ri bonya haan ka se sankolo ro wa? Wo kuma te! Ai ri jii fo ka se jahanama kondo!»

¹⁶ Isa ka a fo a la karandenilu ye ko: «Moo men wa ai kumakan namen, wo ra n kan namen fanan. Moo men ma son ai ro, wo ra iban n do fanan. Men ka iban n do, wo ra iban n kelayaba ro fanan.»

Keladenilu ka ie koseyi

¹⁷ Karanden biwaronwula ni fila banni kela lasela, alu koseyi men

keni, alu sewani ba nara danteli ke Isa ye ko: «Maari, hali jinailu silanni an ye ka an kan mira, i too ro.» ¹⁸ Isa ka jabili ke ko: «N da Setana beto yen ka bo sankolo ro iko sanmenmenen ye jiila ja men ma. ¹⁹ A ragbe, n da sebaaya di ai ma, sa ai ri sailu ni kosilu radon, ka se ai juu Setana ni a fanka bee la. Foyi ti se ai la. ²⁰ Hali wo, ai kana sewa wo ro, ko jinailu ye imajiila ai koro. Ai ye sewa men do, wo le jin di: ai too ra sebe harijeene ro.»

Isa sewara

²¹ Wo tuma, sewa ba le tere Isa la, sewa men boni Alla la Nin Seniman do. Wo ro, a ka Alla tando ko: «N Fa Alla, sankolo ni duukolo tii, n ye i tandola, ka a masaron a diyara i ye ka lonniya di denninilu ma, i ma men di hankilimailu ni lonninna bailu ma. Jon, N Fa, i sawo le.»

²² Isa ka a fo moailu ye ko: «N Fa ra fen bee karifa n na. Moo si ma Dence lon fo n Fa Alla. Moo si fanan ma n Fa Alla lon fo Dence kelen, men bora Alla ro. N wa n Fa yiraka menilu la, woilu fanan di se a lonna.»

²³ Wo ko, Isa ka iyeleman ka a fo a la karandenilu ye ko: «Here ye ja ye ai ja men ka yen! ²⁴ Baa ai ja ye men yenna, a loo tere ye nabijuma siyaman ni mansa siyaman na ka wo yen, koni alu ma fere saron ka ie ja la a kan. Ai tolo ye men namenna, a loo tere nabi siyaman ni mansa siyaman na ka wo men. Koni alu ma fere saron ka ie tolo malo a la.»

Samarika cenuma

²⁵ Lon do ro sariya karanmoo do ka ilo ka jininkali do ke Isa kun a korobo kanma. A ka a fo ko: «Karanmoo, n ye nfen ke, sa n di jenemaya saron?»

²⁶ Isa ka a jabi: «Nfen de sebeni Alla la sariya ro? I ra nfen de famun wo ro?» ²⁷ A ka Isa jabi: «A sebeni sariya ro ko: «I ye i Maari Alla kanin i jusu bee ro, i solome bee la, i fanka bee la, a ni i miriya bee la.» Ka la wo kan, a kan ko: «I ye i siijoon kanin iko i ye i jere kaninna ja men ma.» ²⁸ Isa ka a jabi: «I ra men fo, i jo wo ro. Ni i ka sila wo taama, i ri jenemaya saron.»

29 Kɔni a loo tɛɛ ye karanmɔɔ wo la ka jo di a jɛɛ kɛwalilu ma. Wo rɔ, a ka Isa mapininka ko: «N ye yon jate n siɲɔɔn di?»

30 Isa ka a jabi sanda do rɔ ko: «Cɛ do bɔra Jerusalemu ka wa Jeriko. Ka a to sila kan, benkaninnailu bera a kan ka a bolofen bɛɛ bɔ a bolo, hali a feriyabɔ bɛɛ. Alu ka a gbasi kojuuya. Dooni alu ma a faa. Alu bɔra ye ka a lani to sila tɛma. 31 A ma mɛn wo kɔ, sarakalasela do nara sila wo kan. A ka madunbatɔ lani yen sila tɛma. A ka a ragbɛ, ka tamin a la ka wa. 32 Allabatobonba baaraden do nara sila wo kan. A nara madunbatɔ lani tɛɛn sila tɛma. A ka a ragbɛ, ka tamin a la ka wa. 33 Wo kɔfɛ, Samarika do fanan nara sila wo kan. A nara madunbatɔ lani tɛɛn sila tɛma. A ka a ragbɛ, a kininkinin donda a rɔ. 34 A ka imadon a la ka a la dailu basi ka woilu sidi. A ka madunbatɔ lawuli ka a lala a la fali kan, ka wa a ri lɔndan jiya bon do la. Alu se mɛn kɛni jiya bon na, a ka a janto a rɔ. 35 Duusa gbɛni, a ka †wodi bɔ ka a di bon tii ma ka a fɔ a yɛ ko: «I janto madunbatɔ wo rɔ kosebɛ. A mako wa kɛ fen fen na, i ye wo di a ma. Ni wodi ɲin ma a bɛɛ bɔ, n wa n koseyi, n di i la wodi bɛɛ laseyi i ma.»

36 «A ye di? Mɔɔ sawa woilu rɔ, yon kɛra madunbatɔ siɲɔɔn di?» 37 Sariya karanmɔɔ ka Isa jabi: «Mɛn hinara a la ka a dɛmɛn.» Isa ko: «Jɔ! I ye wa wo ɲɔɔn kɛ.»

Isa wara Mariyamu ni Marita wara

38 Nba, Isa ni a la karandenilu tɛɛ ye taamala Jerusalemu sila kan. Alu se mɛn kɛni so do la, muso do ka ie jiya a wara. Muso wo tɔɔ ko Marita. 39 Marita doomuso fanan tɛɛ ye, mɛn tɔɔ ko Mariyamu. Mariyamu wara isii Maari Isa sen kɔrɔ ka a tolo malɔ a la. 40 Wo ka a tɛɛn, Marita ɲagbani gba donna kojuuya. Wo rɔ, a ka imadon Maari Isa la ka a fɔ a yɛ ko: «Maari, n mamuso ra n kelen to baarala ten. Wo tɛ gbala i la wa? I ye a fɔ a yɛ ko a ye wuli ka n dɛmɛn.»

41 Maari ka a jabi: «Marita, Marita. I

haminni ko siyaman na fo ka i jɛɛ ɲagba. 42 Kɔni fen kelen pe le munafan ka bon fen tɔ bɛɛ ri. Mariyamu ra munafan fen wo ɲɛnematomɔn. Foyi tɛ wo bɔ a bolo.»

11

Alla matara ɲa

1 Lon do rɔ, Isa tɛɛ ye Alla matarala yɔrɔ do rɔ. A banni, a la karanden do ka a fɔ a yɛ ko: «Maari, i ye an karan Alla matara la, iko Yaya ka a la karandenilu karan ɲa mɛn ma.» 2 Isa ka a jabi: «Ai wa kɛ Alla matarala, ai ye a fɔ ko:

An Fa Alla, i tɔɔ seniman ye bonya. I ye i la mansaya labɔ gbɛ rɔ.

3 I ye an na damunun di an ma lon lon.

4 I ye an makoto an na kojuuilu la, baa mɛnilu ra kojuu kɛ an na, an da woilu makoto.

I kana an to an na miriya juuilu sila kan.»

5 A ka a fɔ a la karandenilu ye ko: «Ni ai do wara i dupɔɔn wara duu tala ma, ka a la da makonkon ka i kan nabɔ ko: «N dupɔɔn, iwuli. I ye buru kala sawa di n ma. 6 N dupɔɔn cɛ bɔtɔla le taama rɔ ka na jiya n wara sisen sisen. Damunun fen si tɛ n bolo ka sii a kɔrɔ.» 7 I dupɔɔn di to bon kɔndɔ ka jabili kɛ ko: «Ɛɛ, cɛ, i kana na n tɔrɔ sa. N da n na da tuun ka a sɔɔ. N ni n na denilu bɛɛ ra ban an lala. N ti sɔn ka foyi di i ma sisen.» 8 Hali a ma sɔn ka buru di i ma ai la dupɔɔnya kosɔn, i wa to a la da makonkon na fo ka a ɲagba, a ri wuli ka i mako bɛɛ ɲa jɔ! Baa, i ma sɔn ka a matara boloka.

9 «Wo rɔ, n di a fɔla ai ye ai wa matara foyi la, ai ri wo sɔrɔn; ai wa ɲinin, a ri a sɔrɔn; ai ye da makonkon, a ri laka ai ye. 10 Ka a masɔrɔn mɔɔ si wa matara a ri a sɔrɔn; mɔɔ wa fen ɲinin, a ri a sɔrɔn; mɔɔ wa da makonkon, a ri laka a ye.

11 «Yon ye ai tɛma yan, ni i dence ka i matara jɛɛ la, i ri sa don a bolo wa? 12 Wala, ni i dence ka i matara sisɛkili la, i ri kɔsɔn don a bolo wa?

† 10:35 Ka wodi mɛn di wo ye tele fila baara sara le ri.

¹³ Nba, ni ai, adamadenilu men ka juu, ai kusan fen juma dila ai denilu ma, wo gbenin de an Fa Alla men ye sankolo rɔ wo ri se Nin Seniman dila a tarabailu bee ma.»

Isa ni Ibulusa la ko

¹⁴ Lon do rɔ, Isa ka jina gben ka a bɔ bobo ce do fe. Jina bɔ men keni a fe, ce ka kuma damira. Wo ka jama kabannakoya kosebe. ¹⁵ Kɔni doilu ka a fɔ ko Isa tere ye jinailu gbenna *Belesebu baraka le rɔ, men ye jinailu la kuntii ba ri. ¹⁶ Doilu ka Isa korɔbɔ, ko a ye toomasere do ke ie jana, men di a yiraka ie la ko a la sebaaya boni Alla rɔ.

¹⁷ Kɔni Isa ka ie bee miriya lon. Wo rɔ, a ka a fɔ ie ye ko: «Mansaya kelen wa rafara fila ri ka ijɔɔn kele, mansaya wo tɔjantɔ le. Bon kelen wa rafara fila ri ka ijɔɔn kele, bon wo ri be. ¹⁸ A ye di wo rɔ? Ni Setana la baaradenilu rafarara fila ri ka ijɔɔn kele, a la mansaya te tɔjan wa? Ai kan ko n ye jinailu gbenna jina kuntii ba Belesebu le baraka rɔ. ¹⁹ A ye di? Ni n ye jinailu gbenna Belesebu baraka rɔ, ai la karandenilu ye jinailu gbenna yon baraka rɔ? Ai la karandenilu ri ai la kitite, ko ai jo te wo rɔ. ²⁰ Ni wo te, ni n ye jinailu gbenna Alla baraka le rɔ, wo ra a yiraka ko Alla la mansaya ra se ai tema.

²¹ «Ai ja lɔ! Fankama wa a raben kele ke muranilu la, ko ka a la bon kanda, wo bolofenilu kandani a juma la. ²² Kɔni ni fankama dogbere bera a kan, men fanka ka bon a ta ri, wo ri se a la. Wo ri a la kele ke muran bee ta, a jii lani tere menilu kan konin, ka ban ka a bolofen bee rafara mɔɔilu tema.»

²³ Isa banda misali yirakala ka a fɔ ie ye ko: «Mɔɔ men te n fe, wo ye n juu le ri. Mɔɔ men te n demenna ka mɔɔilu laden, wo ye baarala ka mɔɔilu lajensen.»

Jina ka ikoseyi ka to ce fe

²⁴ Isa ko: «Jina wa gben ka bɔ ce do fe, a ri wa jɔɔn diya ninin fo wula jan ka kapa, ka ban ka a fɔ ko: «N di n koseyi

ka wa n bɔ diya rɔ.» ²⁵ A wa koseyi ce jinatɔ korɔ ma, a ri a teren ko wo ra seniya, iko bon men firanni ka a kɔndɔ raben kɔjuma. ²⁶ Wo rɔ, jina ri wa ka jina wɔrɔnwula laden, menilu ka juu a jere ri. Alu bee ri na ka to ce wo fe. A laban, jinatɔ la ko ri juuya ka tamin a foloma kan.»

²⁷ Ka Isa to kuma la, muso do tora jama tema ka a kan nabɔ ko: «Muso men ka i kɔndɔ ta ka i sɔrɔn, ka ban ka a sin di i ma, muso wo kunnadiyani.»

²⁸ Isa ka a jabi: «Kɔni mɔɔ menilu ri ie tolo malɔ Alla la kuma la ka wo mira, woilu le mɔɔ kunnadiyani bailu ri.»

Yunusa toomasere jɔɔn di ke bi mɔɔiluye

²⁹ Ka a teren jama waratɔ le Isa laminin dɔ, a ka ie karan ko: «Bi mɔɔilu kewali ka juu. Ai ye kabanako ko rɔ, men di ke toomasere ri, kɔni kabannako gbere si te ke ai jana, fo Yunusa ta jɔɔn. ³⁰ Nabi Yunusa jere kera toomasere ri Ninibekailu bee jana ja men ma, Mɔɔ Dence fanan natɔ kela toomasere ri bi mɔɔilu jana wo ja le ma. ³¹ Nba, kiti lon wa se, Seba jamana mansa muso ri wuli ka ilo ai tɔrɔfe ka ai jalaki, baa ale bɔra fo yɔrɔ jan ka na a tolo malɔ Mansa Sulemani la hankilimaya kuma la. Do ye yan bi, men ka bon Mansa Sulemani ri. ³² Kiti lon wo, Ninibekailu fanan di wuli ka ilo ai tɔrɔfe ka ai jalaki, baa Nabi Yunusa wara ie kawandi lon men, alu tubira. Do ye yan bi, men ka bon Nabi Yunusa ri.»

Fitina ni ja kise la sanda

³³ Isa ka a fɔ ikɔ tuunni ko: «Mɔɔ si te fitina lamelen ka a dokon, wala ka sumanifen do birin a kun na. Wo kuma te! Mɔɔ wa a lamelen, a ri a sii fitina sii fen kan, kosa menilu wa don bon kɔndɔ ri a melen yen. ³⁴ Mɔɔ ja kise le a fari banku fitina ri. Ni i ja kise ka ji, kene ri don a la, ka i kɔndɔ gbe. Ni i ja kise ma ji, foyi si te don fo dibi. ³⁵ Wo le koson, ai ye ai jere lakɔrsi. Ai kana iban kene rɔ, ka son dibi rɔ. ³⁶ Ni i kɔndɔ gbera kene bolo, ka a teren dibi te a yɔrɔ si rɔ, i

* **11:15** Kerekika la miriya ye le ko Belesebu a ye jina mansaden de ri

ra ke kene ro fasayi. A ye iko fitina ra lamelen ka i bila kene ro.»

Isa ka Farisilu ni sariya karanmawilu jalaki

³⁷ Isa banni kumala, Farisi ce do ka a kili ko a ye wa damunun ke a wara. Alu wara don a wara, ka isii damunun diya. ³⁸ Isa ma a bolo ko folo iko Farisilu ye a kela ja men ma. Wo ka Farisi ce kabannakoya kosebe. ³⁹ Maari Isa ka a fo a ye ko: «Ai Farisilu ye daailu ni muranilu kakan makola ka gbe, ka ai kondɔ nɔni to natabaya ni kojuu su bee la. ⁴⁰ Ai hankilitanilu! Men ka kokan ladan, wo le ma a kondɔla fanan dan wa? ⁴¹ Ai ye ai kondɔ ro di fantanilu ma, wo wa ke bee ri seniya.

⁴² «Gbalo ye ai Farisilu ye! Ai ye irajala ka jaka bo, hali ai la suma fira kelen kelenna bee ro. Ai ra telenbaya a ni Alla la kaninteya la bilani to. Ai ka kan ka wo ke folo ka a to bee ladenni ke. ⁴³ Gbalo ye ai Farisilu ye! Ka a masɔɔn ai wa don salibon kondɔ, ai ye jemawo sii diya jininna. Ai wa ke so kondɔ, ai ye a fe mawilu ye ai bonya ka ai fo. ⁴⁴ Gbalo ye ai Farisilu ye! Ka a masɔɔn ai ye iko kaburu, men ni duu bee ra ke kelen di. Mawilu ye taminna wo kan, koni alu ma a lon ko kaburu le.»

⁴⁵ Sariya karanmawo do ka Isa jabi: «Karanmawo, i la kuma ma dan Farisilu kelen ma de! I ye andeilu fanan dooyala kosebe!» ⁴⁶ Isa ka a jabi: «Gbalo ye ai sariya karanmawilu fanan ye! Ai ye donin ba siila mawilu kun ma, donin men ta gbeleman kojuuya. Koni ai ti son muume ka ie demen wo donin tala! ⁴⁷ Gbalo ye ai ye, ka a masɔɔn ai benbailu ka nabijuma menilu faa, ai ye woilu kaburuilu masidila. ⁴⁸ Ai ra son ai benbailu la baara juu ma, ka a masɔɔn alu ka nabijumailu faa ka kaburu masidi ko to ai ma. ⁴⁹ Wo le koson, Alla ka a fo a la hankilimaya ro ko: «N di nabijumailu lawa ie ma, a ni keladenbailu. Alu ri doilu faa ka doilu jakankata.» ⁵⁰ Wo ro, mawilu ra nabijuma fen fen faa kebi dununa dan waati, Alla ri bi mawilu jininka wo kelen kelenna bee saya

ko ma. ⁵¹ A ri damira Abila la saya ma, haan ka wa Nabi Sakariya la saya ma, men sara saraka bo diya a ni Allabatobonba tema. N di a fo ai ye, Alla ri bi mawilu jininka wo bee ma kiti lon. ⁵² Gbalo ye ai ye, ai sariya karanmawilu! Ai ra iban lonni bere ro, ka wo da tuun ka a so. Ai jere ti don a ro. Ai ye mawilu labanna fanan, mawo menilu ye don ko ro.»

⁵³ Isa bo men keni yoro wo ro, sariya karanmawilu ni Farisilu ka a lapinin jininkali siyaman na. ⁵⁴ Alu ye a fe a ye jabili benbali do ke, men di ke a mira sababu ri.

12

Isa ka mawilu lali kuma siyaman do

¹ Wo tuma, mawo waa siyaman ladenni Isa laminin do. Alu warara haan ka ilo injon kan. Ka Isa to jama tema, a ka a la karandenilu karan. A ka a fo ie ye ko: «Ai ye ai jere latanka Farisilu la leben ma, ie la filankafuya konin. ² Mawilu la ko si dokonni a ri bo gbe ro, lon do ro. Menilu suturani, woilu bee ri lon mawilu bolo. ³ Ai wa idoon ka fen fen fo mawilu ye dibi ro, woilu bee ri lamen kene ma. Ai wa fen fen fo mawilu tolo koro kan majii ro, hali ni a kera bon kondɔ sutura ro, woilu bee ri fo gbe ro, ka ke iko mawo ra ilo bon kun na ka wo bee lase fan bee ro.

⁴ «N terilu, n di a fo ai ye ko mawo menilu seni mawo faala daron, ai kana silan woilu ye, baa woilu dan ye mawo fari banku faa ri. Alu ti se ka tamin wo kan. ⁵ Ai ye silan men ye, n di wo yiraka ai la. Men di se ka mawo faa, ka ban ka a fili jahanama kondɔ, ai ye silan wo ye.

⁶ «A ye di? Kono misen loolu te sanna wodi misen na wa? Koni Alla ka a kelen kelenna bee lon. ⁷ Alla ka ai lon kosebe, hali ai kungsi jate! Wo ro, ai kana silan fewu. Alla ye ai jatela ka tamin konjilu kan.

⁸ «N di a fo ai ye ko mawo fen fen wa ilo n too la mawilu jana, Mawo Dence fanan di ilo wo tii la Alla la melekailu jana. ⁹ Koni men di iban n do mawilu jana, Mawo Dence fanan di iban wo ro Alla la melekailu jana. ¹⁰ Ni mawo ka Mawo

Dence mafɔ, a ri se a makotola. Kɔni mɔɔ wa Alla la Nin Seniman tanama kuma fɔ, a tɛ makoto habadan!

¹¹ «Lon do rɔ, mɔɔilu ri ai mira. Alu wa ai lana salibonilu jɛmɔɔilu ma, wala kititɛɛla su bɛɛ, ai ka kan ka kuma mɛn fɔ ka ai jɛɛ lafasa, ai kana hamin wo la. ¹² Ka a masɔrɔn ai ka kan ka mɛn fɔ, Alla la Nin Seniman di wo kuma bila ai kɔndɔ wo waati kelen na.»

Nanfulutii hankilitan

¹³ Cɛ do tora jama rɔ ka a fɔ Isa yɛ ko: «An karanmɔɔ, i ye a fɔ n kɔrɔcɛ yɛ ko an fa sara ka cɛ mɛn to, ko a ye cɛ wo rafara ka n ta di n ma.» ¹⁴ Isa ka a jabi: «ɛɛ, cɛ! Yon de ka nde lasii, ka n kɛ ai la kititɛɛla ri, wala ai la cɛ rafarala?» ¹⁵ Wo kɔ, Isa ka a fɔ jama yɛ ko: «Ai ye a kɛ kɔnuma, ka ai jɛɛ mira natabaya ma. Ka a masɔrɔn hali ni mɔɔ la nanfulu siyayara a ja jɛɛ ma, wo ti se ka jɛnemaya jɛɛ di a ma.»

¹⁶ Isa ka wo kɔrɔ yiraka ie la sanda do rɔ. A kan ko: «Waati do kɛra, nanfulutii do la sɛnɛ fenilu sɔnda kɔsɛbɛ. ¹⁷ Wo rɔ, a ka a jate mira a jɛɛ kɔndɔ ko: «N di nfen de kɛ sa? Suman mara diya si tɛ n bolo, suman jate wo ri kun mɛn dɔ.» ¹⁸ A ka imiri wo ma ka a fɔ ko: «N di n na bondon bɛɛ lawuya ka kurailu lɔ ka woilu wara. N di n na suman kisɛ ni n na sɛnɛ fen bɛɛ kɛ ie kɔndɔ ka a bɛɛ lamara ye. ¹⁹ Wo wa ban, n di a fɔ n jɛɛ yɛ ko: «Cɛ, i jɔɔnɔn fewu! Suman siyaman ba marani i bolo, suman mɛn di san siyaman bɔ. I ye damunun kɛ, ka minnin kɛ, ka sewa.» ²⁰ Alla ka a fɔ a yɛ ko: «Ile, kɔmɔɔ gbɛden. Bi su jɛn dɔ jɛɛ, i nin di mira i la. I ra mɛn naden i jɛɛ yɛ, wo totɔ yon bolo sa?» ²¹ Mɔɔ mɛn ye nanfulu jɛninna a jɛɛ yɛ, ka a ban Alla rɔ, wo betɔ ten de.»

An kana hamin

²² Wo rɔ, Isa ka a fɔ a la karandenilu yɛ ko: «Nba, n kan de, ai kana hamin ai nin na ai la dunuɔarateɛ damunun ko rɔ, wala ai la fari banku la feriyabɔ ko rɔ. ²³ Ka a masɔrɔn nin ka bon damunun fen di. Fari banku ka bon feriyabɔ ri.

²⁴ «Ai ye kɔrɔnduwailu lakɔrɔsi. Alu tɛ sɛnɛ kɛla, alu tɛ suman kala. Suman mara diya su su tɛ ie bolo. Kɔni Alla ye woilu balola. Ai munanfan ka bon kɔnɔilu munanfan di paaon Alla jana. ²⁵ A ragbɛ! Yon ye ai rɔ, mɛn hamin di se do kafula a si ma, hali waati kelen? ²⁶ Ni ai la hamin ti se hali wo ko fitini la, nfenna ai ye haminna ko tɔilu bɛɛ la? ²⁷ Ai ye waa rɔ binilu lakɔrɔsi. Bin woilu ye wulila ka fɛrɛn ka ja. Alu tɛ baara kɛla, alu tɛ feriyabɔ jɛninna. Kɔni hali Mansa Sulemani, mɛn kɛra nanfulu ba tii ri, wo ma duruki si don, mɛn ka kɛnyani bin fɛrɛn kelen na. ²⁸ A ragbɛ! Bin mɛnilu ye wulila bi woilu ri janin ta la sini. Hali wo, Alla ka ie feriyabɔ fɛrɛnilu la. A ye di? Alla tɛ ai dɛmɛn fanan, ka ai feriyabɔ wa? Kɔni ai la lemɛniya ka doo fewu!

²⁹ «Ai kana hamin ka a fɔ ko: «An di nfen damun ka nfen min?» ³⁰ Jamana mɛn mɔɔ ma Alla lɔn dunuɔa rɔ bi, woilu le ye ko su wo jɛninna waati bɛɛ rɔ. Kɔni ai mako ye fen mɛnilu la, ai Fa Alla ka woilu bɛɛ lɔn. ³¹ Wo le rɔ, ai ye Alla la mansaya jɛnin fɔlɔ. Alla ri fen woilu fanan di ai ma.»

Nanfulu banbali

³² Isa ka a fɔ a la karandenilu yɛ ko: «N na dɛkuru jɛn, ai kana silan. A diyara ai Fa Alla yɛ ka a la mansaya di ai ma. ³³ Ai ye ai bolofenilu san ka mɔɔ bolokolonilu sɔ wodi wo rɔ. Ai ye nanfulu mara yɔrɔ ladan ai jɛɛ yɛ harijeene, nanfulu mara yɔrɔ mɛn tɛ tiɔan. Sa ai ri nanfulu bila ai yɛ harijeene, nanfulu mɛn tɛ dɛsɛ habadan. Son si ti se yɔrɔ wo sɔrɔnna, jɛnbɛrɛ ni kɔrikɔri si ti tiɔani kɛ ye, ³⁴ baa i la nanfulu marani yɔrɔ mɛn, i solɔmɛ ye yɔrɔ wo le rɔ.»

Jɔn mɛnilu rabɛnni

³⁵ Isa ka a fɔ ie yɛ ko: «Ai ye ai jɛɛ tɛsidi ka ai rabɛn baara kanma. Ai ye ai la fitina lamɛleni to waati bɛɛ rɔ. ³⁶ Ai ye kɛ iko jɔn, mɛnilu ye ie la kuntii makɔnɔla bon kɔndɔ. Ni kuntii bɔra kɔɔn malɔ diya ka na da makonkon, alu ri da laka a yɛ.

³⁷ Ni kuntii nara ka a tɛrɛn jɔnilu ma sunɔɔ fewu, baraka ri don ie la ko rɔ. A ragbɛ! Kuntii ri a tɛsidi ka a jɛrɛ rabɛn ka jɔnilu kili. A ri ie bɛɛ lasii ka damunun sii ie kɔrɔ. ³⁸ Wo le rɔ, ni kuntii nara duu tala waati, wala dondon kasi waati, ni a nara ka a tɛrɛn jɔnilu ma sunɔɔ, baraka ri don ie la ko rɔ.

³⁹ «Ai tolo malɔ! Ni bon tii tun ye a kalama ko son natɔ le a wara a waati mɛn na, a tun di a jɛrɛ rabɛn a jɔ rɔ. ⁴⁰ Wo jɔ kelen ma, ai fanan ye ai rabɛn. Ka a masɔrɔn Mɔɔ Dence ri na waati do rɔ, ai hankili tɛ waati mɛn na.»

Jɔn juma ni jɔn juu

⁴¹ Piyɛri ka Isa majininka wo rɔ ko: «Maari, i ra sanda jɔn la andeilu dɔrɔn de yɛ, wala jama bɛɛ?» ⁴² Maari ka a jabi: «Yon ye jatela jɔn telenni ri, wala jɔn hankiliman? Kuntii ri jɔn wo lasii a wara bɛɛ kun na, ko a ye a janto jɔn tɔilu rɔ, ka solo bɔ ka a di ie ma. ⁴³ Ni kuntii nara ka a tɛrɛn jɔn wo ye baara kan, baraka ri don jɔn na ko rɔ. ⁴⁴ Kuntii ri a bolofenilu bɛɛ karifa jɔn wo la. Tujɔ le fewu! ⁴⁵ Kɔni, ni jɔn wo ka imiri ko: «N na kuntii ti nala jona». A ri jɔn tɔilu tɔrɔ ka ie gbasi, cɛ ni muso. A ri damunun kɛ kojuuya ka dɔlɔ min haan ka a jɛrɛ jɔn laminin. ⁴⁶ Wo ko rɔ, a la kuntii ri na waati do rɔ, jɔn wo hankili tɛ waati mɛn na. A wa na, a ri a la jɔn tɔrɔya kojuuya ka a kɛ ikomin Alla lɔnbali.

⁴⁷ «Jɔn mɛn ka a la kuntii diyana ko lɔn, kɔni a kɔndɔgbo ma sɔn ka a janto a rɔ, kuntii ri wo gbasi kojuuya ka jahadi la a kan kɔsɛbɛ! ⁴⁸ Jɔn mɛn ma a la kuntii diyana ko lɔn, ni a filira ka baara juu do kɛ, mɛn ye gbasili ko ri, jɔn wo fanan di gbasi. Ale kɔni tɛ gbasi kojuuya. Mɔɔ mɔɔ wa siyaman sɔrɔn, siyaman di jinin wo fɛ. Siyaman wa karifa fen fen na, siyaman di jinin wo fɛ fanan.»

Hɛra wala bɛnbaliya?

⁴⁹ Isa ka a fɔ ie yɛ ko: «N da na ta su kanma duukolo kan. N da gbedenni ba le fo ta wo ye mɛlɛn. ⁵⁰ Kɔni a fɛrɛ tɛ fo n ye n na jakankatayɛ dafa.

Yani n ye ban wo kɛla, n tɛ jususuman sɔrɔn. ⁵¹ A ye di? A ye ai kɔndɔ ko n da na ka hɛra kɛ duukolo kan wa? Wo kuma tɛ! N nani bɛnbaliya bilala mɔɔilu tɛma. ⁵² Ka damira bi ma, ni mɔɔ loolu kɛra denbaya kelen dɔ, mɔɔ sawa ri kɛ mɔɔ fila kanma, wala mɔɔ fila ri kɛ mɔɔ sawa kanma. ⁵³ Cɛ dence ri bila a la, cɛ fanan di bila a dence la. Muso denmuso ri bila a la, muso fanan di bila a denmuso la. Muso a dence muso ri bila a la, muso fanan di bila a dence muso la.»

Bi mɔɔilu ka kan ka waati jɔn lakɔrɔsi

⁵⁴ Isa ka a fɔ jama yɛ ko: «Ni ai ka banda finni yen tele be rɔ, ai ye a fɔla ko sancɛ natɔ le. Sanji di na iko ai ka a fɔ jɔn mɛn ma. ⁵⁵ Ni ai ka a yen fɔjɔ ye bɔla tele kankan bolo maran fan fɛ ai ye a fɔla ko: «Tara ri bɔ.» Tara ri bɔ ikomin ai ka a fɔ jɔn mɛn ma. ⁵⁶ Tɔɔmasere mɛnilu ye kɛla sankolo ni duukolo kan, ai kusan woilu faranfasila. Kɔni Alla ye ko mɛnilu kɛla bi mɔɔilu tɛma, nfenna ai ma kusan woilu fanan faranfasila? Ai filankafuulu! ⁵⁷ Nfenna ai tɛ a fɛ ka ko telennilu jate mira ai jɛrɛ ma ka woilu kɛ?

⁵⁸ «A ragbɛ! Ko wa kɛ i ni mɔɔ do tɛma, ni wo ye a fɛ ka i lana kiti diya, yani ai ye se ye, i ye fɛrɛ bɛɛ kɛ ka a madiya sani ai ye se kititɛɛ diya. Ni wo tɛ, kititɛɛla ri i don tasidilu bolo. Polisi ri i bila kaso la. ⁵⁹ Ni i donda kaso la, i ti bɔ fewu fo i wa ban wodi wo bɛɛ sarala. Tujɔ le fewu!»

13

Mɔɔilu ye ikɔseyi Alla ma

¹ Nba, waati wo rɔ, mɔɔilu tɛrɛ ye nala Isa ma ka a fɔ a yɛ ko mɛn kɛni Kalilekailu la Pilate bolo. A ka Kalilekailu jeli ni saraka sobo jeli basan iɔɔɔn na. ² Isa ka ie jabi: «A ye di? Ai hankili rɔ, Kalileka mɛnilu faani ten, woilu tun da kojuu le kɛ ka tamin Kalileka tɔ bɛɛ kan wa? Alu faara wo sababu la wa? ³ Wo kuma tɛ! Kɔni ni ai ma tubi, ai fanan di halaki. ⁴ Waati taminni, Silowe sankaso jan bera mɔɔ tan ni seyin kan ka woilu faa Jerusalemu so kɔndɔ. Wo

tɛ ai miri rɔ, mɔɔ tan ni seyin wo, woilu la kɛwalilu tun ka juu ka tamin Jerusalemukailu tɔ bɛɛ ta kan wa? ⁵ Ɛɛn, dɛ! Wo kuma tɛ! Kɔni ni ai ma tubi, ai bɛɛ fanan di halaki.»

Jiri denbali

⁶ A ka misali di ie ma sanda rɔ, ko: «Toro ju kelen tɛɛ ye cɛ do bolo a la sɛnɛ rɔ. Lon do rɔ, a wara toro den jinin. A ma foyi sɔrɔn a la. ⁷ A ka a fɔ a la baarden yɛ ko: «N da san sawa kɛ, n ye toro den jininna n na toro ju la. Haan bi, n ma foyi sɔrɔn a la munun. Wo rɔ, i ye a tɛɛ, ka a bɔ ye. Tɔnɔ tɛ a la. A kana to ten ka n na duu tɔjan.» ⁸ Baarden ka a madiya ko: «Faama, i ye a to ten san kelen jin na munun. N di duu sen a kɔrɔ ka nɔɔ kɛ a fɛ. ⁹ Sando ni a ka den kɛ, ale le wo ri. Kɔni ni a ma den kɛ, i ri a tɛɛ ka a bɔ ye.»»

Isa ka muso do lakɛndɛya Nɔɔn lon

¹⁰ Lon do rɔ, Isa tɛɛ ye mɔɔilu karanna Alla la salibon do la. Nɔɔn lon de tɛɛ. ¹¹ Muso jankarɔto do tɛɛ ye, jinailu ra dan ba bila mɛn kɔ kan. A ra san tan ni seyin bɔ, a ma se a kɔ lawulila. ¹² Isa ka muso wo yen ka a kili. A ka a fɔ a yɛ ko: «N badenma muso, i ra hɔrɔya i la jankarɔ rɔ ka bɔ a rɔ fewu.» ¹³ A ka a bolo la muso kan. Muso kɛndɛyara ikɔrɔ ye ka a kɔ latelen, ka ban ka Alla tando.

¹⁴ Kɔni salibon kuntii ka wo bɛɛ lakɔrɔsi ka diminya. A monɛra Isa ma ka a masɔrɔn a ka lakɛndɛyali kɛ Nɔɔn lon. Kuntii wulira ka a fɔ jama yɛ ko: «Tele wɔɔrɔ ye an bolo ka baara kɛ. Ai ye na kɛndɛya jinin tele wɔɔrɔ wo kɔrɔ. Ai kana na Nɔɔn lon fewu!»

¹⁵ Maari ka salibon kuntii jabi: «Ai ye filankafuile le ri. I ja lɔ! Ni nisi wala fali kɛra ai bolo, ai tɛ wa ie furen ka ie mayɛleman ka ie lamin Nɔɔn lon wa? ¹⁶ Ni ai ye wo kɛla, a ye di? Muso jin ye Iburahima bɔnsɔn de ri. Setana ra a sidi jankarɔ la kɛbi san tan ni seyin. N ma kan ka wo furen ka a lakɛndɛya Nɔɔn lon wa?» ¹⁷ Wo jabili ka Isa juuile bɛɛ maloya. Kɔni jama bɛɛ sewara Isa la kosɛbɛ, ka a masɔrɔn a tɛɛ ye kabannako bailu kɛla.

Alla la mansaya ye lala nfen ma?

¹⁸ Wo rɔ Isa ka jininkali kɛ ko: «Alla la mansaya ni nfen mununni? N di se a ni nfen lala a jɔɔn ma? ¹⁹ Alla la mansaya ye iko sɛbeni fira kise. Cɛ do ka wo ta ka wa a lan a la nako rɔ. Kise wo fɛrɛnda, ka bonya ka kɛ jiri ju ri. Kɔnɔilu ka ie jaan la jiri wo bolonilu la.»

²⁰ Isa ka jininkali kɛ ko: «N ye Alla la mansaya lala nfen ma iko tuun?

²¹ A ye iko lɛben. Ni muso ka wo ta ka dooni kɛ farɛni muu siyaman dɔ, a ri farɛni muu bɛɛ funu.»

Kisi sila ye iko lu kɛndɔ danin

²² Wo kɔ, Isa watɔla Jerusalemu, a tɛɛ ye mɔɔilu karanna sila la so bailu ni so misɛnnilu la.

²³ Do ka Isa mapininka ko: «Maari, mɔɔ gbɛnsɛni ri kisi wa?» Isa ka ie jabi: ²⁴ «Ai ye iraja ka don da doomanin na. Ka a masɔrɔn n di a fɔ ai jana, mɔɔ siyaman di don diya jinin ka kɔna. ²⁵ Maari, mɛn ye bontii ri, ni a wulira ka bon da latuun, ai ri to kɛnɛ ma. Ai ri da makonkon ka a fɔ ko: «Maari, i ye da laka an yɛ.» Bontii ri jabili kɛ ko: «N ma a lɔn i bɔni yɔrɔ mɛn dɔ.» ²⁶ Ai ri a fɔ ko: «Maari, an bɛɛ ka damunun kɛ ka an min yɔrɔ kelen. I ka an karan an na soilu la.» ²⁷ Maari ri a fɔ ai yɛ ko: «Ai kojuukɛlailu, n ma ai lɔn, n ma ai bɔ diya lɔn. Ai ye bɔ yan!»

²⁸ «Wo lon, ai wa Iburahima ni Isiyaka ni Yakuba ni nabijumailu bɛɛ yen Alla la mansaya rɔ, ka a tɛɛn ai lafilini kɔkan. Ai ri kasi ka mɔnɛ fo ka ai jin makin. ²⁹ Mɔɔilu ri bɔ dunupa fan bɛɛ rɔ ka na isii Alla la mansaya rɔ ka damunun kɛ. ³⁰ Nba, doilu ye kɔmamɔɔilu ri bi, mɛnilu ri kɛ jɛmɔɔilu ri sini. Doilu fanan ye jɛmɔɔilu ri bi, mɛnilu ri kɛ kɔmamɔɔilu ri sini.»

Isa ni Jerusalemukailu

³¹ Wo waati kelen, Farisi doilu nara Isa lali ko: «I ye yan bila ka wa yɔrɔ gbɛrɛ rɔ, baa Mansa Herodi ye i faa ko rɔ.» ³² Isa ka ie jabi: «Ai ye wa a fɔ sɔyani wo yɛ, Herodi kɔnin, ko n ye jina gbɛnna ka bɔ mɔɔilu fɛ, ka

jankarɔtoilu lakendeya. Bi ni sini, n ye wo baara kan. A tele sawana, n na baara ri dafa. ³³ A fere te fo n ye n daja ka n taama bi, a ni sini a ni sini kende, baa nabijuma kana faa yoro si fo Jerusalem.

³⁴ Isa ka a kan nabo ka fo ko: «Jerusalem, Jerusalem. Ai ye nabijumailu faala a ni menilu yon ai kawandi la, ai ye woilu bon kaba la ka ie faa. Sina siyaman, n tere ye a fe ka ai laden iko sise ba ri a denilu laden ja men ka ie dokon a korɔ. Koni ai ma son wo ma. ³⁵ Wo rɔ, ai la bon nafilin de tere. Ai ja te la n kan butun, fo ai wa a fo lon men ko: «Kunnadiya wo men nani Maari Alla too rɔ.»»

14

Isa ka jankarɔ do lakendeya Nɔɔn lon

¹ Nɔɔn lon do rɔ, Isa wara damunun diya Farisilu la jemoo do wara. Menilu siini tere damunun na ye, woilu bee tere ye a lakarɔsila kojuuya. ² Jankarɔ do tere ye Isa jana jama tema ye. Jankarɔ tun da a fari yoro doilu mafunufunu. ³ Isa ka sariya karanmoo ni Farisilu mapininka ko: «A ye di? Ka moo lakendeya Nɔɔn lon, wo benni an na sariya ma, wala wo benni te?» ⁴ Alu ka imakun. Wo rɔ, Isa ka a bolo la jankarɔ kan ka a lakendeya, ka ban ka sila di a ma. ⁵ A bo men keni, Isa ka ie mapininka ko: «Ni ai la den, wala ai la nisi bera kolon kondo, yon ye ai tema yan, men di iban wo layelela Nɔɔn lon? Ai ri a labo jona, wo te?» ⁶ Alu ma se Isa jabila.

Jemoo sii diya jininnailu

⁷ Ka Isa to damunun diya ye, a ka mooilu lakarɔsi, menilu kilini damunun kanma. Alu nani jemoo sii diya tala ie jere ye. Wo rɔ, a ka sanda do la ie ye. A kan ko: ⁸ «I wa kili ka wa korɔ malɔ diya rɔ, i kana wa isii jemoo sii diya rɔ, baa wo ri a teren tumado jemoo do kilini ye, men ka bon i ri. ⁹ Ni wo nara ka i siini teren jemoo sii diya, i maloyato le. Men ka ai fila bee

kili, wo ri na ka a fo i ye ko: «Iwuli ka sii diya wo di moo ba ma.» I ri wuli maloya rɔ ka komamoo sii diya jinin jama kafe.

¹⁰ «Nba, i wa kili korɔ malɔ diya rɔ, i ye wa isii komamoo sii diya rɔ. Wo wa ke, men ka ai bee kili, wo ri lakarɔsili ke ka a fo ko i ma kan ka isii ten. A ri sii diya gberɛ jinin i ye, men ka ji foloman di. A ri a fo i ye ko: «N teri, i ye na isii jemoo sii diya rɔ.» I ri bonya ba soron mooilu bee jana. ¹¹ A ragbe! Moo moo wa a jere bonya, Alla ri wo majii. Koni moo moo wa a jere fanmajii, Alla ri wo bonya.»

¹² Isa ka kuma do fo ce ye fanan, a kilini men bolo. A kan ko: «I wa ke mooilu kilila damunun kanma, i kana dan i terilu ni i badenmailu ma, a ni i siijoon nanfulutiilu, baa lon do rɔ, woilu fanan di a joon ke i ye, ka i sara wo rɔ. ¹³ Ni i ka mooilu kili sali damunun kanma, i ye fantanilu ni lanjiiritailu a ni ja fuyenilu kili dumunun diya. ¹⁴ I ri barayi soron wo rɔ, ka a masoron woilu ti se ka i la koruma julɔ sara. Alla wa telenbailu suu lawuli, a ri wo baaraji di i ma.»

Menilu kilini damunun ko ma

¹⁵ Isa damunun joon do ka a tolo malɔ wo bee la, ka a fo a ye ko: «Men di damunun ke Alla la mansaya rɔ, a ri a kunnadiya soron a la ko rɔ kosebe.» ¹⁶ Isa ka jabili ke sanda do rɔ. A ko: «Lon do rɔ, ce do tere ye a fe ka damunun ba raben ka moo siyaman kili. ¹⁷ Damunun waati sera tuma men na, a ka a la jonce lo mooilu kili la, ko alu ye na damunun ke. ¹⁸ Koni, alu bee ka bɔna jinin a bolo. A wara moo folɔ men kili, wo ka a fo ko: «N da duu do san. A fere te fo n ye wa a mafene. I sabari ka yafa a ma. N ti se wala.» ¹⁹ Moo filana kan ko: «N da senেকে nisi tan san. N wato woilu mafenela. I sabari ka yafa n ma.» ²⁰ Moo sawana fanan kan ko: «N ban san de muso furula. Wo le koson, n ti se wala.» ²¹ Jonce wara wo jafɔ a la kuntii ye. A la kuntii duunyara kosebe, ka a fo jonce ye ko: «Ibori ka wa se so kondo fan bee, tiritilu ni sila misenilu la. I wa fantan menilu yen, i ye ie kili, a

ni lanjjiiritailu. I ye ie bɛɛ ta ka na ie ri yan.» ²² Jɔncɛ ka a fɔ a la kuntii yɛ ko: «I ka mɛn fɔ, n da ban wo kɛla. Kɔni haan bi, i la bon ma fa munun.» ²³ Kuntii ka a fɔ a yɛ ko: «I ye bɔ so kɔndɔ ka wa kɔkan. I wa mɔɔ mɔɔ tɛrɛn silailu la ye, i ye ie kili. I ye fɛrɛ bɛɛ kɛ kosa alu ri na n na bon nafa a ja ma. ²⁴ A ragbɛ! N ka so kɔndɔ mɔɔ mɛnilu fɔlɔman kili, mɛnilu ka iban nde rɔ, alu tɛ foyi si sɔrɔn n na balo rɔ.»»

Ka Sankɔ Jate

²⁵ Lon do rɔ, jama ba bilani tɛrɛ ye Isa kɔfɛ. A ka iyɛɛman ka a fɔ ie yɛ ko: ²⁶ «Ni mɔɔ mɛn ye a fɛ ka bila n kɔfɛ, a ma sɔn n na ko ye diya a yɛ ka tamin a fa la, ka tamin a na fanan na, ka tamin a muso la, ka tamin a denilu fanan na, ka tamin a doonilu ni a kɔrɔilulu la, hali ka a tamin a jɛrɛ nin na, wo ti se ka kɛ n na karanden jɛrɛ jɛrɛ ri. ²⁷ Mɛn ma sɔn a gbɔngbɔnjiri ta, ka bila n kɔfɛ, wo ti se kɛla n na karanden di.

²⁸ «A ye di? Yon de ye ai tɛma yan, ni a ye a fɛ ka sankaso lɔ, a tɛ isii fɔlɔ ka jate mira kɛ? Kosa a ri a lɔn ni a ri se ka a lɔ ka a laban. ²⁹ Ni a ma wo kɛ fɔlɔ, a ri sankaso ju sii, ka ban ka kaja a lɔla ka a to ye. Wo wa kɛ, mɔɔilu ri a mayɛɛ wo rɔ. ³⁰ Alu ri a fɔ ko: «Han, cɛ wo! A kan ko a ri sankaso lɔ, kɔni a ra kaja fewu!»

³¹ «A ye di? Mansa juman di sɔn ka bɔ mansa gbɛrɛ kɛɛ kanma, ni a ma isii fɔlɔ ka jate mira kɛ. Kosa a ri a lɔn ni a la sɔfaden mɔɔ waa tan di se wo la sɔfaden mɔɔ waa muwan na. ³² Ni a ka a yen ko a ti se wo la, yani mansa wo ye sudunya a ma, a ri keladenilu lawa kɛɛ ban kanma. ³³ A ragbɛ! Ni i ma iban i jɛrɛ rɔ, ka fen bɛɛ to ye, i ti se kɛla n na karanden di.

³⁴ «I ka a lɔn, kɔɔ ye fen juma ri. Kɔni ni a diya bɔra a la, a ti se ladiyala ikɔ. ³⁵ Ni a diya bɔra a la, a ti se ka duu diya sɛnɛ rɔ, a ti se foyi jala sununkun na fanan. A ri lafili. Nba, mɛn tolo ye mɛnni kɛla wo ye a tolo malɔ misali jin na.»

15

Saa tununni le

¹ Nisɔnkɔmiralailu ni kojuukɛla gbɛrɛilu tɛrɛ ye nala ka ie tolo malɔ Isa la. ² Farisilu ni sariya karanmɔɔilu ka wo yen ka a fɔ ie da kɔrɔ Isa ma ko: «A ragbɛ! Cɛ wo ye kojuukɛlailu ramirala, fɔ ka damunun kɛ fɛ kelen dɔ.» ³ Wo rɔ, Isa ka sanda la ie yɛ ko: ⁴ «Ni saa kɛmɛ kɛra mɔɔ kelen bolo ai rɔ yan, saa kelen wa tunun, yon tɛ sɔn ka saa bikɔnɔndɔ ni kɔnɔndɔ to waa rɔ, ka wa saa tununni kelen pe jinin diya haan ka a yen? ⁵ A wa saa tununni wo yen, a ri sewa. A ri a ta ka a la a kan ma ka na a ri. ⁶ A wa se a la lu ma, a ri a fɔ a terilu ni a siijɔɔnilu yɛ ko: «An ye sewa. N na saa tununni tɛrɛ, kɔni n da a jinin ka a yen.»

⁷ «A ragbɛ! Wo ja kelen ma, kojuukɛla kelen pe wa tubi, wo ye sewa ko ba le ri Alla wara. Wo sewa ka bon paaon, ka tamin telenba mɔɔ bikɔnɔndɔ ni kɔnɔndɔ ta kan, mɛnilu mako tɛ tubi ko ma.»

Muso la wodigbɛ tununni le

⁸ Isa ko: «Ni wodigbɛ tan kɛra muso do bolo, kelen wa tunun a ma bon kɔndɔ, a ri nfen kɛ? A tɛ wuli wa, ka fitina lamɛɛn ka bon kɔndɔ firan, ka wodi wo jinin a ja jɛrɛ jɛrɛ ma wa, haan ka a yen? ⁹ Ni a ka a yen, a ri a terilu kili, a ni a siijɔɔnilu, ka a fɔ ie yɛ ko: «An ye sewa. N da n na wodigbɛ yen, mɛn tununni tɛrɛ n ma.» ¹⁰ Isa ko: «A ragbɛ! Wo ja kelen ma, kojuukɛla kelen pe wa tubi, Alla la mɛɛkailu ri sewa.»

Den kanberen fila

¹¹ Isa fanan ko: «Dence fila tɛrɛ ye cɛ do bolo. ¹² Lon do rɔ, den doomanni ka a fɔ a fa yɛ ko: «N fa, i ye i la nanfulu bɛɛ rafara, ka n ta fan di n ma sisen.» Cɛ wo ka a la nanfulu rafara a den fila tɛma, ka a dence doomanni ta fan di a ma. ¹³ Wo cɛ tun ma mɛn bakɛ, den wo ka a bolofen bɛɛ ta ka wa taama rɔ jamana jan do rɔ. A se mɛn kɛni ye, a ma foyi kɛ fo manamanaya. A tora wo la haan ka a bolofen bɛɛ tijan.

¹⁴ «Nba, kɔfɛ, kɔnkɔ fitina donda ja mana wo rɔ, ka a tɛrɛn kanberen na

wodi ra ban fewu. A la damunun desera. Wo gbɛɛyara a ma kosebe. ¹⁵ Wo rɔ, a ka baara ninin ye mɔɔ do fe. Wo ka a ta ka a lawa waa rɔ a la koseilu gbengben diya. ¹⁶ Ka a to waa rɔ ye, kɔnkɔ gbara a la kojuuya, haan ka koseilu la damunun fen sɔsɔ fara damun loo bila a la. Hali wo, mɔɔ si ma a sɔ damunun dɔ.

¹⁷ «Kɔfe sa, a ka imiri ka hankili sɔrɔn. A kan ko: «Baaraden siyaman ye n fa bolo. Woilu bɛɛ ye damunun sɔrɔnna tuma bɛɛ, haan ka fa ka a to to. Kɔni nde faato le kɔnkɔ bolo yan.»

¹⁸ A kan ko: «Nba, n di n wuli ka wa n fa wara. N wa se ye, n di a fɔ a ye ko: «N fa, n da julumun sɔrɔn Alla la, ka hake sɔrɔn i fanan na. ¹⁹ I kana n jate i den di butun. Wo ka bon nde ma. I ye n ta ka n ke i la baaraden di.»» ²⁰ Wo rɔ, a wulira ka wa a fa wara.

«Ka a to yɔrɔ jan, a fa ka a natɔla yen ka kininkinin a ma. A ka ibori ka wa a den nabɛn, ka iton a den kan ka a sunbu. ²¹ A den ka a fɔ a ye ko: «N fa, n da julumun sɔrɔn Alla la, ka hake sɔrɔn ile fanan na. I kana n jate i den di butun. Wo ka bon nde ma.» ²² Kɔni a fa ka a fɔ a la jɔnilu ye ko: «Ai ye ibori ka na duruki ba juma ri, ka a bila a kan na, ka ban ka bolola koyina don a bolo la, ka sanbara don a sen dɔ. ²³ Ai ye nisi den juma juma ta ka a kan natɛɛ. An ye damunun ke ka sewa, ²⁴ ka a masɔrɔn n den tun da sa, kɔni a ra kunun. A tun da tunun, kɔni bi a ra yen.» Alu bɛɛ sewara a ja jere jere ma.

²⁵ «Wo ka a tɛrɛn, den kɔrɔmamɔɔ ye sɛnɛ rɔ. Abɔ mɛn kɛni ye, a sudunyara a fa wara ka dɔnkili la kan mɛn, a ni foli kan. ²⁶ A ka jɔn do kili ka a majininka ko: «Nfen kɛni yan bi?» ²⁷ Wo ka a fɔ a ye ko: «I doocɛ ra na! I fa ra sewa ka nisi den juma juma faa a ye, ko a den kɛndɛ ra na.» ²⁸ Den kɔrɔmamɔɔ monɛra kojuuya, fo ka iban donna lu ma. Wo rɔ, a fa bɔra lu ma ka wa a madiya. ²⁹ Kɔni a ka a fa jabi: «A ragbe! A ra san siyaman bɔ, n ye baarala i ye. N da i kumakan bonya tuma bɛɛ. Kɔni haan bi, i ma hali baadenni kelen di n ma, kosa n

di n terilu kili ka tolon ke ka sobo damunun. ³⁰ Bari sisen, tuma mɛn na i den da na, mɛn wani tɛrɛ yɔrɔ jan ka i la nanfulu tɔjan manamanaya rɔ, i ra sɔn ka nisi den juma juma faa wo ye.»

³¹ A fa ka a fɔ a ye ko: «N den, an fila ye yan tuma bɛɛ. Fen fen ye n bolo, wo bɛɛ ye i ta le ri fanan. ³² Kɔni an ka kan ka sewa ka jaalen bi. I doocɛ tun da sa, kɔni a ra kunun. A tun da tunun, kɔni bi a ra yen.»»

16

Nanfulu kunnasiila telenbali

¹ Lon do rɔ, Isa ka a fɔ a la karandenu ye ko: «Nanfulutii do tɛrɛ ye, mɛn ka a lamɛn ko a la nanfulu kunnasiila tɛrɛ ye a la nanfulu tɔjan na. ² A ka a kili ka a fɔ a ye ko: «A fɔra n jana ko i ye n na nanfulu tɔjan na. Wo ye di? I ra fen fen ke n na nanfulu la, i ye na wo bɛɛ dantɛɛ n jana. I ti nala kɛla n na nanfulu kunnasiila ri butun!» ³ Nanfulu kunnasiila ka a fɔ a jɛrɛ kɔndɔ ko: «N ye nfen ke sa? N na kuntii ketɔ n gbɛnna ka n bila baarabaliya rɔ. Fanka tɛ n na ka sɛnɛ ke. N di maloya sɔrɔn ni n ka tarali damira. ⁴ Nba, n da sila yen sisen, n ka kan ka tamin mɛn fe. Kosa, n na kuntii wa n gbɛn, mɔɔilu ri hina n na ka n damira ie wara.»

⁵ «Wo rɔ, a wulira ka mɔɔilu kili, a la kuntii la julɔ tɛrɛ ye mɛnilu la. A ka ie kelen kelenna bɛɛ kili. Alu se mɛn kɛni ye, a ka a mɔɔ fɔlɔ majininka ko: «Julɔ mɛn ye i la, wo bɛnni yɛli ma?»

⁶ Wo ka a jabi: «Olibiye tulu palan ja kɛmɛ seyin.» A ka a fɔ a ye ko: «I sii jona ka i la julɔ sebe yeleman. I ye palan ja kɛmɛ naanin sebe wo nɔ rɔ.»

⁷ A ka dɔgbɛrɛ majininka ko: «Julɔ mɛn ye i la, wo bɛnni yɛli ma?» Wo ka a jabi: «Bile kise bɔrɔ kɛmɛ loolu.» A ka a fɔ a ye ko: «I ye i la julɔ sebe yeleman ka ke bɔrɔ kɛmɛ naanin di.»

⁸ «Nanfulutii ka a la nanfulu kunnasiila telenbali tando, ko a kiwoyani. A mafɛnɛ! Alla lɔnbalilu kiwoyani. Alu ka iɔɔn mira ja lɔn fasayi! Alu kiwoyani Alla lɔnnailu ri. ⁹ N di ai lali. Ni dunɔja nanfulu kɛra ai bolo, ai ye a ke mɔɔilu dɛmɛnni fen di. Kosa,

ai la nanfulu wa ban, ai ri ramira Alla wara, yorɔ mɛn tɛ ban habadan.

¹⁰ «Ni mɔɔ mɛn ye a telenna ka fen fitini lamara wo tii ri se a telenna ka fen kunba ba lamara fanan. Kɔni ni mɔɔ mɛn ma se a telenna ka fen fitini lamara, wo ti se a telenna ka fen siyaman lamara fanan. ¹¹ Dunuja nanfulu, ni ai ma isɛbedon wo mirala, yon di nanfulu bɛrɛ bɛrɛ karifa ai la? ¹² Ni ai ma telen mɔɔ la nanfulu lamara, yon di nanfulu di ai ma ka kɛ ai jɛrɛ ta ri? ¹³ Jɔnce ti se ka baara kɛ kuntii fila ye waati kelen. Ni kuntii kɛra fila ri jɔnce ri do kanin ka tamin do kan. A ri do kumakan bonya ka tamin do ta la. Wo rɔ, ai ti se ai jii lala Alla ni nanfulu rɔ.»

¹⁴ Farisilu ka kuma wo mɛn ka Isa mayɛɛ, ka a masɔrɔn nanfulu ko duman ie ye kojuuya. ¹⁵ Isa ka ie jabi: «Ka ai jɛrɛ kɛ mɔɔilu jana iko telenbailu, wo duman ai ye. Kɔni mɛn ye ai jusu rɔ, Alla ka wo bɛɛ lɔn. Adamadenilu ye mɛn jatela, wo gboman kojuuya Alla ye.

Alla la sariya tɛ ban

¹⁶ «Ka a tɛrɛn Yaya ma kawandili kɛ waati mɛn na fɔlɔ, mɔɔilu tɛrɛ ye Alla la sariya lataamala, a ni nabijumailu la kuma. Kɛbi Yaya nara ka kawandili kɛ, Alla la mansaya kibaro juma ye lasela mɔɔilu ma. Bɛɛ ye irajala ka don wo mansaya rɔ.

¹⁷ «Sankolo ni duukolo ban duman ka tamin Alla la sariya kelen pe ban na, hali sariyatombeli kelen.

¹⁸ «Mɔɔ mɔɔ wa a la muso furusa ka dɔgbɛrɛ furu, wo ra kaninkɛ. Mɔɔ mɔɔ wa muso furusanin ta, wo fanan da kaninkɛ.

Nanfulutii ni Lasari

¹⁹ «Nanfulutii do tɛrɛ ye. Faanin dagbɛlen bilani tɛrɛ a kan na tuma bɛɛ. Lon lon, a tɛrɛ ye damunun duman kɛla ka fa. ²⁰ Kɔni a la bonda lafantan do tɛrɛ lani ye mɛn to ko Lasari, kudukudu ni da ye a fari fan bɛɛ ma. ²¹ A tɛrɛ ye a fɛ ka nanfulutii la daatɔ damun, fen mɛn ye burunna tabali kɔrɔ. Wuluilu tɛrɛ ye nala ka a lani tɛrɛn bon da la ka a dailu maanɛn.

²² «Lon do rɔ, fantan cɛ wo sara. Mɛɛkailu ka a ta ka wa a ri harijeene, Iburahima dafɛ. Kɔfɛ, nanfulutii fanan sara. Mɔɔilu ka a suu don. ²³ Ka nanfulutii jakankatani to lakira, a ka a ja lɔ ka Iburahima yen yorɔ jan. Lasari siini tɛrɛ Iburahima dafɛ. ²⁴ Nanfulutii ka a kan nabɔ Iburahima ma ko: «N fa Iburahima. I ye hina n na ka n dɛmɛn. I ye Lasari lɔ a bolo koyini sula ji rɔ, ka na a maa n nen na. N jakankatani ta rɔ yan kojuuya.» ²⁵ Kɔni Iburahima ka a jabi: «N dence, i ye imiri kunun ma. Kunun, i dafanin tɛrɛ a ja jɛrɛ jɛrɛ ma, ka a tɛrɛn Lasari tɔrɔni tɛrɛ kojuuya. Bi, a sewani yan, ka a tɛrɛn i jakankatani. ²⁶ Ka la wo kan, denka dun ba ye an ni ile tɛma, sa mɔɔ si kana bɔ yan ka wa ye, wala ka bɔ ye ka na yan.» ²⁷ Wo rɔ nanfulutii ka a jabi: «N fa Iburahima, n ye i madiyala. I ye Lasari lawa duukolo kan n fa wara. ²⁸ N badenma mɔɔ loolu ye ye. I ye dijɛ Lasari ye wa ie lali. Kosa alu kana na jakankata diya yan.» ²⁹ Kɔni Iburahima ka nanfulutii jabi: «Nabi Musa la sariya ni nabijuma tɔilu la kawandili ye ye. Alu ye wo mira.» ³⁰ Nanfulutii ka a sɔsɔ ko: «N fa Iburahima, wo tɛ a ja. Kɔni ni mɔɔ kelen wulira ka bɔ suuilu tɛma ka wa ie ma, alu ri tubi.» ³¹ Iburahima ka a fɔ a ye ko: «Nabi Musa la sariya ni nabijumailu la kawandili kan ye ye. Ni alu ma sɔn ka wo bonya, alu ti sɔn kawandili kan si ma. Hali ni mɔɔ kelen wulira ka bɔ saya rɔ ka wa ie kawandi, alu ti sɔn a rɔ fewu.»»

17

Makotoli ni lemɛniya

¹ Isa ka a fɔ a la karandenilu ye, lon do rɔ, ko: «Sika tɛ a rɔ, lafilɛ koilu ri na ka mɔɔilu lɔ kojuu kɛla. Kɔni mɔɔ mɛn wa lafilɛ koilu lana mɔɔilu ma, gbalo ye wo ye. ² Hali ni alu tun ka kabakurun ba sidi wo tii kan na ka a lafilɛ kɔɔji rɔ, wo tun di fisaya wo rɔ, sa ni a ye kɛ sababu ri ka den kelen nafili. ³ Ai ye ai jɛrɛ lakɔrɔsi. Ni i badenma do ka hake ta, i ye a kili ka a lali. Ni a nimisara, i ye a makoto.

⁴ I badenma wa hake ta i la haan sija wɔrɔnwula tele kelen kɔrɔ, ni a nara wo kelen kelenna bɛɛ rɔ ka a fɔ ko a ra nimisa, i ye a makoto.»

⁵ Keladenbailu ka a fɔ Isa yɛ ko: «Maari, i ye do la an na lemɛniya kan.» ⁶ Maari ka ie jabi: «Hali ni ai la lemɛniya dooyara ka kɛ iko sɛbɛni fira kisɛ kelen, wo lemɛniya jate baraka rɔ ai ri se a fɔla jiri luluma ba yɛ ko: «I ye bɔ yan ka wa turu fo kɔɔji rɔ. Jiri wo ri i gbiliya.»

Jɔnilu ka kan ka mɛn kɛ

⁷ Isa ka a fɔ ie yɛ ko: «A ye di? Ni i la jɔn do bɔra sɛnɛ kɛ diya, wala kolofen gbɛn diya, ka na lu ma, yon ye ai tɛma, mɛn di sɔn ka a fɔ a yɛ ko «i ye na isii jona ka damunun kɛ fɔlɔ?» ⁸ Wo kuma tɛ! I ri a jamari ko «i ye ikaliya ka tibili kɛ, ka i jɛrɛ rabɛn, ka na damunun sii n kɔrɔ. N di damunun kɛ ka fa ka ji min. Wo kɔ, i ri damunun kɛ ka ji min.» ⁹ Ni jɔn ka a la baara kɛ, a la kuntii ri baraka bila a ye wo rɔ wa? Wo kuma tɛ! ¹⁰ A ye wo ja kelen de ma ai fanan fan fɛ. Baara mɛn fɔni ai yɛ, fo wo ye kɛ. Bonya ko tɛ a rɔ. Ni ai banda baara wo bɛɛ la, ai ye a fɔ ko: «An tara mɛn kanma, an da wo dɔrɔn de kɛ. Bonya tɛ an yɛ.»

Kunatɔ tan

¹¹ Isa tɛrɛ ye sila kan ka wa Jerusalem. A tamintɔ tɛrɛ ye Samari mara ni Kalile mara tɛma. ¹² A dontɔla so do kɔndɔ, kunatɔ tan nara a labɛn. Alu lɔni tora yɔrɔ jan, ¹³ ka ie kan nabɔ Isa ma ko: «Isa, an na faama, i ye kininkinin an na ka an dɛmɛn.» ¹⁴ Isa ka ie yen tuma mɛn, a ka a fɔ ko: «Ai ye wa ai jɛrɛ yiraka sarakalasailu la.» Wo bolo ma, alu bɔra ye ka wa. Alu watɔla, alu bɛɛ kɛndɛyara. ¹⁵ Kelen ka a yen ko a ra kɛndɛya. Ka a to Alla tandola kan ba la, a ka ikɔseyi ka na Isa ma. ¹⁶ A ka a jakɔrɔ bɛn duu ma Isa sen kɔrɔ ka baraka bila a yɛ. Samarika le tɛrɛ. ¹⁷ Isa ka a maɲininka ko: «Mɔɔ tan ma kɛndɛya wa? A tɔ kɔnɔndɔ ye mi?» ¹⁸ Mɔɔ si ma seyi ka na Alla tando fo cɛ kelen pe ɲin wa, mɛn ye siya gbɛrɛ mɔɔ ri?» ¹⁹ Isa ka a fɔ a yɛ ko: «Iwuli!

Wa, i ra kɛndɛya i la lemɛniya sababu la!»

Alla la mansaya tɔɔmasereilu

²⁰ Farisi doilu ka Isa maɲininka, lon do rɔ, ko: «Alla la mansaya ri na waati ɲuman?» Isa ka ie jabi: «Alla la mansaya ti nala yenna ja la. ²¹ A ti nala a fɔla ko: «Alla la mansaya ye yan» wala «a ye ye». Kɔni Alla la mansaya ye ai tɛma.»

²² A ka a fɔ a la karandenilu ye ko: «A loo ri kɛ ai la, lon do rɔ, ka Mɔɔ Dence tele kelen yen, kɔni ai ti se ka wo yen. ²³ Mɔɔilu ri a fɔ ai ye ko: «A fɛlɛ, a ye ye» wala «a ye yan». Kɔni ai kana ibori wo kɔ. ²⁴ I ja lɔ! Sanmɛlɛnin ye bɔla sankolo fan kelen na ka wa fan do fɛ ja ma, Mɔɔ Dence wa kɛ nala lon mɛn, a natɔla ri kɛ wo ja kelen ma. ²⁵ Kɔni yani wo ye dafa, a fɛrɛ tɛ fo bi mɔɔilu ye a tɔrɔ kojuuya fɔlɔ ka iban a rɔ.

²⁶ «Yani Mɔɔ Dence ye na iko tuunni, ko mɛnilu kɛra Nuhan tele rɔ, woilu ɲɔɔn di kɛ. ²⁷ Nuhan tele rɔ, mɔɔilu tora damunun ni minnin na, ni muso furula, a ni ka ie denmusoilu furu. A tɛrɛ ye wo ja fo Nuhan donda kulunba kɔndɔ. Wo lon kelen sanci ba ka nali damira. Sanci wo ma tɛɛ, fo ka a to gbiliyala a ja jɛrɛ jɛrɛ ma ka dunuɲa yɔrɔ bɛɛ latunun ka mɔɔilu bɛɛ halaki.

²⁸ «Mɛn kɛra Luti tele rɔ, wo ɲɔɔn fanan di kɛ. Luti tele rɔ, mɔɔilu tora damunun ni minnin na, ka to sanni kɛla, ka to sɛnɛ kɛ ni bon lɔla. ²⁹ A tɛrɛ ye wo ja haan Luti bɔra Sɔdɔmu so kɔndɔ lon mɛn. Wo lon kelen, ta ni tinbiriki bɔra sankolo rɔ ka jii Sɔdɔmu so kɔndɔ iko sanci. Wo ka Sɔdɔmu mɔɔilu bɛɛ halaki.

³⁰ «A ri kɛ wo ja ma Mɔɔ Dence bɔtɔ gbɛ ma lon mɛn. ³¹ Ni wo lon sera ka a tɛrɛn do ra yɛlɛ bon bilikun sanfɛ ka a bolofenilu to bon kɔndɔ, wo ma kan ka jii a bolofenilu ta kanma bon kɔndɔ. Ni wo lon sera ka do tɛrɛn sɛnɛ rɔ, wo ma kan ka ikɔseyi a bolofenilu ta diya so kɔndɔ. ³² Ko mɛn kɛra Luti muso la, ai ye ai hankili to wo rɔ. ³³ Mɔɔ mɛn ye dunuɲaratɛɛ daha dɔrɔn de ɲininna

bi, wo ri bɔnɔ sini. A tɛ jɛnemaya banbali sɔrɔn sini. Kɔni mɛn wa sɔn ka bɔnɔ dunuɲaratɛɛ daha rɔ bi, sini wo ri kisi ka jɛnemaya banbali sɔrɔn.

³⁴ «N ye fɔla ai la ko su wo rɔ mɔɔ fila ri sunɔɔ lafen kelen kan; mɔɔ kelen di ta ka kelen to ye. ³⁵⁻³⁶ Muso fila ri suman kise bundɛ iɲɔɔn fɛ, muso kelen di ta ka muso kelen to ye.» *

³⁷ Karandenilu ka Isa maɲininka ko: «Maari wo ri kɛ mi?» Isa ka ie jabi sanda rɔ ko: «Suu wa kɛ diya mɛn dɔ, duwailu ri jii ye.»

18

Kititɛɛla Juu

¹ Nba, wo kɔ, Isa ka sanda do la ka a la karandenilu karan, ka a masɔrɔn a ye a fɛ alu ye to Alla matara tuma bɛɛ. Alu kana jiitɛɛ ka wo boloka.

² A ko: «Kititɛɛla do tɛɛ ye so do la. A tun tɛ silanna Alla yɛ, a tun tɛ mɔɔ bonyala. ³ Nba, cɛsamuso do tɛɛ ye mɛn tɛɛ sela kititɛɛla ma tuma bɛɛ ka a fɔ a yɛ ko: «I ye n na kiti tɛɛ, baa n juu ra kojuu kɛ n na.» ⁴ A mɛnda, kititɛɛla ma sɔn ka kiti wo tɛɛ. Kɔni, lon do rɔ, kititɛɛla ka a fɔ a jɛɛ kɔndɔ ko: «Tuɲa le. N tɛ silanna Alla yɛ, n tɛ mɔɔ bonyala, ⁵ kɔni, muso ɲin da n tɔrɔ kojuuya. Wo bolo ma, a fɛɛ tɛ fo n ye kiti wo tɛɛ. Ni wo tɛ, a ri to n ɲagbala tuma bɛɛ fo ka n sɛɛ.»»

⁶ Wo rɔ, Maari ka a fɔ ko: «Kititɛɛla telenbali wo ka mɛn fɔ, ai ye ai tolo malɔ wo la kɔsɛbɛ. ⁷ Ni Alla la mɔɔilu ka ie kan nabɔ ale ma ka kiti ɲinin a fɛ su ni tele, a tɛ ie dɛmɛn ka ie la kititɛɛilu ɲanabɔ wa? A tɛ iban ie rɔ. ⁸ Alla ri a kaliya ka kiti tɛɛ ie ye telenbaya la. A ye ten de! Kɔni hali wo, Mɔɔ Dence wa seyi dunuɲa kan waati mɛn na, a ri mɔɔ tɛɛn yan wa, mɛn lani ale la?»

Farisi ni nisɔnkɔmirala

⁹ Mɔɔ doilu tɛɛ ye, mɛnilu tɛɛ ye ie jɛɛ jatela mɔɔ telennilu ri. Alu lani a la ko alu ka ɲi mɔɔ tɔilu ri. Isa ka sanda do la woilu le yɛ.

¹⁰ A kan ko: «Mɔɔ fila wara Alla matara diya Allabatobonba kɔndɔ. Kelen tɛɛ ye Farisi ri. Kelen tɛɛ ye nisɔnkɔmirala ri. ¹¹ Farisi cɛ wo ka ilɔ ka Alla matara a jɛɛ la ko rɔ ko: «O Alla, n ye baraka bilala i yɛ, n tɛ iko mɔɔ tɔmailu, ka a masɔrɔn n ti tɔɲɔli kɛla, n tɛ telenbali ri, n tɛ kaninkɛla ri, wala n tɛ ikomin nisɔnkɔmirala ɲin. ¹² N ye sun donna siɲa fila lookun kelen kɔrɔ. Ka la wo kan, n wa fen fen sɔrɔn, n di wo ja bɔ.» ¹³ Kɔni nisɔnkɔmirala wo ka ilɔ yɔrɔ jan. A ma sɔn ka hali a ɲa lɔ sankolo fan dɔ. A ka a sisi magbasi ka kɛ a nimisa tɔmasere ri. A ka a fɔ ko: «Alla, i ye n makoto, baa kojuukɛla le nde ri.»»

¹⁴ Isa kan ko: «N ye a fɔla ai yɛ ko nisɔnkɔmirala ka jo sɔrɔn, kɔni Farisi cɛ wo ma jo sɔrɔn. Baa mɔɔ mɔɔ wa a jɛɛ bonyala, wo ri majii, kɔni mɔɔ mɔɔ wa a jɛɛ fanmajii, wo ri bonyala.»

Isa duwara denninilu yɛ

¹⁵ Lon do rɔ mɔɔilu tɛɛ ye nala denninilu ri Isa ma ko a ye a bolo la woilu kan ka duwa ie yɛ. Isa la karandenilu ka wo yen ka mɔɔ woilu makuma. ¹⁶ Kɔni Isa ka denninilu kili ko alu ye na a ma. A ka a fɔ a la karandenilu yɛ ko: «Ai ye a to denninilu ye na n ma. Ai kana ie mabali, ka a masɔrɔn Alla la mansaya ye ie ɲɔɔnilu le ta ri. ¹⁷ A ragbɛ! Mɔɔ mɛn ma sɔn Alla la mansaya ma iko dennin sɔnni Alla la mansaya ma ɲa mɛn ma, wo tɛ don Alla la mansaya rɔ habadan. Tuɲa le wo ri fewu.»

Isa ni nanfulutii do

¹⁸ Yahudiyailu la kuntii do nara Isa maɲininka ko: «Karanmɔɔ ɲuma, n ye nfen kɛ sa n di jɛnemaya sɔrɔn, jɛnemaya mɛn tɛ ban?» ¹⁹ Isa ka a jabi: «I ra a fɔ n ma «karanmɔɔ ɲuma» nfenna? Mɔɔ ɲuma si tɛ ye fo Alla kelen pe. ²⁰ Alla ra mɛn sɛbɛ a la sariya rɔ, i ka wo lɔn. A sɛbɛni ye ko: «I kana kaninkɛya kɛ. I kana mɔɔ faa. I kana sonyali kɛ. I kana wuya fɔ sereya rɔ. I ye i fa ni i na bonyala.» ²¹ A ka Isa jabi: «Karanmɔɔ, kɛbi n denniya

* **17:35-36** Sebɛli do fɔla ko: «Ni cɛ fila kɛra sɛnɛ rɔ iɲɔɔn fɛ, cɛ kelen di ta ka kelen to ye.»

waati, n da sariya wo bɛɛ mira.» ²² Isa ka wo mɛn waati mɛn na, a ka a fɔ cɛ yɛ ko: «I ra dɛɛ ko kelen na butun. I ye wa i bolofen bɛɛ san ka wo wodi di fantanilu ma, sa nanfulu bɛɛ bɛɛ ri kɛ i bolo harijeene rɔ. Wo wa ban, i yɛ na bila n kɔ.» ²³ Cɛ ka jabili wo mɛn waati mɛn na, a jusu makasira, ka a masɔrɔn nanfulu ba tɛɛ ye a bolo.

²⁴ Isa ka a ɲa lɔ a rɔ ka a fɔ ko: «Nanfulutii don gboman Alla la mansaya rɔ de! ²⁵ Nanfulutii don Alla la mansaya rɔ, wo ka gbɛlɛn ɲɔɔmɛ don di seyilan woo la.» ²⁶ Mɛn ka wo mɛn, woilu ka ɲininkali kɛ ko: «Yon di se kisila wo rɔ?» ²⁷ Isa ka ie jabi: «Ko mɛnilu ti se kɛla mɔɔ bolo, woilu ri se kɛla Alla bolo.»

²⁸ Piyɛri ka a fɔ Isa yɛ ko: «Andeilu don? An da fen bɛɛ to ye ka bila i kɔfɛ.» ²⁹ Isa ka a fɔ ie yɛ ko: «A ragbɛ! Mɔɔ mɔɔ wa sɔn ka a la bon to ye, wala a muso, wala a badenmailu, wala a sɔrɔnbailu, wala a denilu, ka wa Alla la mansaya ɲinin, ³⁰ wo sara ri wara dunuɲa ɲin dɔ. Sini, ɲenemaya fanan di di a ma, ɲenemaya banbali kɔnin.»

Isa ka a la sayani a kunun ko fɔ

³¹ Wo kɔ, Isa ka a fɔ a la keladenba tan ni fila yɛ ko: «An watɔ Jerusalemu. Alla la nabijumailu ka fen fen sɛbɛ Mɔɔ Dence la ko rɔ, wo bɛɛ ri dafa ikomin a sɛbeni ɲa mɛn ma. ³² Alu ri a mira ka a don siya gbɛɛ mɔɔilu bolo. Woilu ri a lafɛya ka a mayɛɛ, ka a nani, ka ie daji tu a kan. ³³ Alu ri a gbasi kojuuya, ka ban ka a faa. Kɔni, a faa tele sawana lon wa se, a ri wuli.» ³⁴ Keladenbailu ma foyi ɲayen a la kuma rɔ. Wo kɔrɔ dooni tɛɛ ie ma. Alu ma famunyali si sɔrɔn a rɔ.

Isa ka ɲa fuyen do ɲa laka

³⁵ Ka Isa ni a la mɔɔilu sudunyara Jeriko so la, alu ka ɲa fuyen do tɛɛn yɔrɔ wo rɔ. A siini tɛɛ ye taralila sila da la. ³⁶ ɲa fuyen wo ka jama mankan mɛn, ka ɲaɲininkali kɛ ko: «Nfen kɛni?» ³⁷ A fɔra a yɛ ko Isa Nasaretika le tamintɔ. ³⁸ A ka wo mɛn tuma mɛn na, a ka a kan nabɔ ka a fɔ ko: «Isa, Mansa Dawuda mamaren cɛ, i ye kininkinin n ma.» ³⁹ Mɔɔ mɛnilu

tɛɛ ye jama ɲɛfɛ, woilu ka a makuma ka a fɔ a yɛ ko: «Imakun!» A ma sɔn imakunna, fo ka a kan nabɔ fanka la, ka a fɔ ko: «Isa, Mansa Dawuda mamaren cɛ, i ye kininkinin n ma!» ⁴⁰ Isa ka ɲa fuyen kan mɛn ka ilɔ, ka a jamari kɛ ko ɲa fuyen ye lana a ma. Mɔɔilu wara a ta ka na a ri a ma. A se mɛn kɛni Isa ma, Isa ka a ɲaɲininkali ko: ⁴¹ «A ye di? I ye a fɛ n ye nfen kɛ i yɛ?» A ka jabili kɛ ko: «Maari, n ye a fɛ n ɲa ye laka ikɔ tuun.» ⁴² Isa ka a fɔ a yɛ ko: «Ale le wo ri. I ɲa ra laka. I ra lakɛndɛya i la lemɛniya sababu la.» ⁴³ A ɲa lakara ikɔrɔ ye. A bilara Isa kɔ ka to Alla gbiliyala. Mɔɔilu ka wo bɛɛ yen ka Alla tando bakɛ.

19

Isa ni Sace

¹ Isa donda Jeriko so kɔndɔ ka a tamintɔ ka wa. ² Wo ka cɛ do tɛɛn ye, mɛn tɔɔ ko Sace. Ale tɛɛ ye nisɔnkɔmirala la kuntii ri. Nanfulu ba tɛɛ ye a bolo. ³ A loo tɛɛ ye a la ka a ɲa la Isa kan ka a lɔn. Kɔni, jama warani tɛɛ Isa laminin dɔ kojuuya. Wo bolo ma, Sace ma se a yenna, baa a kundiyani tɛɛ. ⁴ A ka ibori ka wa jama ɲɛ, wo rɔ, ka yɛɛ toro ju la ka Isa makɔnɔ, kosa a ri Isa tamintɔla yen, ka a masɔrɔn Isa ka kan ka tamin dinkira wo rɔ. ⁵ Nba, Isa se mɛn kɛni jiri ju wo ma, a ka a ɲa layɛɛ san ma ka a fɔ Sace yɛ ko: «Sace, ikaliya, i ye jii. N ye a fɛ i ye n jiya i wara bi.» ⁶ Sace jiira kaliya rɔ ka bɔ jiri la. A ka Isa ramira sewa rɔ ka wa a malɔ fo a wara. ⁷ Mɔɔilu ka wo yen tuma mɛn na, alu ka Isa mafɔ ko: «A sɔnni ka wa jiya kojuukela wara.» ⁸ Sace ka ilɔ Maari ɲana ka a fɔ a yɛ ko: «Maari, bi n di n na nanfulu tala ka fan kelen di bolokolonilu ma. Ka la wo kan, ni a ka a tɛɛn n da mɔɔ do bolofen mira tɔɲɔli bolo ma, n di a ɲɔɔn naanin laseyi wo ma.» ⁹ Isa ka jabili kɛ ko: «Kisi ko ra se a wara bi baa a fanan ye Iburahima dence do ri. ¹⁰ Mɔɔ Dence ra na, mɔɔ tununnilu ɲininna ko ie ri kisi.»

ɲɔn tan na ko

¹¹ Iko Isa sudunyani tere Jerusalemu so la, mɔɔilu hankili bilara Alla la mansaya ko rɔ. Alu lani a la ko mansaya wo ri bɔ gbɛ rɔ sisen sisen. Wo rɔ, Isa ka sanda do la ie yɛ. ¹² A kan ko: «Mansa la kabila cɛ do wara jamana jan dɔ, ko a ri mansaya sɔrɔn ka na. ¹³ Sani a ye wa mansaba wara, a ka a la jɔn tan kili. A ka wodigbɛ kelen kelen di wo kelen kelenna bɛɛ ma, ka a fɔ ie yɛ ko: «Ai ye wodi wo kɛ ai manankun di. Yani n ye n koseyi, ai ye do la a kan n yɛ.» ¹⁴ Kɔni, mansa la kabila cɛ wo la ko tun ma di a la jamana mɔɔ doilu yɛ. A bɔ mɛn kɛni a la jamana rɔ, wo rɔ, alu ka kelaya mɔɔ lawa a kɔfɛ ka a fɔ ko: «an tɛ a fɛ cɛ wo ye kɛ an na mansa ri.»

¹⁵ «Hali wo, mansa la kabila cɛ wo ra mansaya sɔrɔn. Wo bolo ma, a ka ikɔseyi a la jamana rɔ. A se mɛn kɛni ye, a ka jɔnilu kili, a tun ka wodi di mɛnilu ma, ko a ye a fɛ ka a lɔn tɔnɔ yɛli ye ie bolo. ¹⁶ A fɔlɔman nara ka a fɔ a yɛ ko: «Mansa, n da baara kɛ i la wodi rɔ ka a jɔɔn tan sɔrɔn ka la a kan.» ¹⁷ Mansa ka a fɔ wo yɛ ko: «I ka wo bɛn! Jɔn juma le ile ri. Fen fitini le dira i ma, kɔni i ka a mira ja lɔn. Wo rɔ, n di i lasii so tan kun na.» ¹⁸ Wo kɔ, a filana nara ka a fɔ mansa yɛ ko: «Mansa, n da baara kɛ i la wodi rɔ ka a jɔɔn loolu sɔrɔn ka la a kan.» ¹⁹ Mansa ka a jabi: «I fanan di sii so loolu kun na.» ²⁰ Jɔn dɔgbɛrɛ nara. Wo ka a fɔ mansa yɛ ko: «Mansa, n da na i la wodi ri. N ka a bila faanin dɔ ka a dokon ka a mara. ²¹ N silanda i yɛ, ka a masɔrɔn ile ye mɔɔ kadagbɛlɛn de ri. I ma mɛn bila, i ri wo ta. I ma mɛn foyi, i ri wo ka.» ²² Mansa ka a jabi: «Jɔn juu le ile ri! N di i la kiti tɛɛ ka bɛn i da rɔ kuma ma, mɛn bɔ sa i da rɔ jɔn. I ka a lɔn ko n ye mɔɔ kadagbɛlɛn di. I jɛrɛ ka a fɔ ko n ma mɛn bila, n ye wo tala. Ko n ma mɛn foyi, n ye wo kala. ²³ A ye di wo rɔ? Nfenna i ma n na wodi don tɔnɔ jɔninna bolo? Kosa n wa na, n di tɔnɔ sɔrɔn n na wodi la.»

²⁴ «Nba mansa ka jamarili di a la mɔɔilu ma mɛn tɛrɛ ye yɛ ko: «Ai ye a la wodi mira a la ka wo di jɔn fɔlɔman ma, mɛn ka a la wodi jɔɔn tan

sɔrɔn.» ²⁵ Alu ka mansa jabi: «Mansa, wodigbɛ tan ye jɔn fɔlɔman wo bolo!» ²⁶ Kɔni mansa ka a fɔ ie yɛ ko: «Nka wo lɔn. N di a fɔ ai yɛ ko fen ye mɛn bolo, do fanan di la wo ta kan. Kɔni foyi tɛ mɛn bolo, hali fitini mɛn ye wo bolo, wo ri ta a bolo. ²⁷ Nba, n juu mɛnilu tun tɛ a fɛ n ye sii ie kun na, wa woilu mira ka na ie bɛɛ faa n jɔkɔrɔ yan.»»

Isa ka karanden fila bɔ fali den ta la

²⁸ Isa banni sanda wo lala, a bilara jama jɛ ka wa Jerusalemu. ²⁹ A sudunyani so doilu la, Betifase ni Betani kɔnin, a sera koyinkɛ yɔrɔ do ma, mɔɔilu ye a fɔla mɛn ma ko Olibiye koyinkɛ. A se mɛn kɛni ye, a ka karanden fila bɔ kela diya. ³⁰ A ka a fɔ ie yɛ ko: «So mɛn ye an jɛ, ai ye wa se ye. Ai wa don so kɔndɔ, ai ri faliden bulan sidini tɛrɛn ye, mɔɔ si ma isii mɛn kan butun. Ai ye a fulen ka na a ri. ³¹ Ni mɔɔ ka ai majininka ko: «Ai ye fali den fulenna nfenna?», ai ye wo jabi: «An Maari mako ye a la.»» ³² Isa ka mɛn lawa ie ka a tɛrɛn ikomin a ka a fɔ ja mɛn ma. ³³ Alu tɛrɛ ye fali den fulenna tuma mɛn, a tiilu nara ka a fɔ ko: «Hɛn! Ai ye fali den fulenna nfenna?» ³⁴ Alu ka jabili kɛ ko: «An Maari mako ye a la.» ³⁵ Alu ka fali den ta, wo rɔ, ka wa a ri Isa ma. Alu se mɛn kɛni Isa tɔrɔfɛ ye, alu ka ie la durukilu la fali den kan. Alu ka Isa ta ka a layɛlɛ fali kan. ³⁶ Isa watɔla, mɔɔilu ka ie la durukilu jɛnsɛn sila kan a jɛ. ³⁷ Wo ja ma, a sudunyara Jerusalemu la, ka na se Olibiye koyinkɛ ma. A seni koyinkɛ lajii diya, Isa la karandenilu jama ba sewara ka ie kan nabɔ ka Alla tando Isa la kabannakoilu ko kosɔn.

³⁸ Alu tora a fɔla ko:

«Duwawu ye mansa yɛ,
mɛn nani Maari Alla tɔɔ rɔ.
Hɛra ye kɛ sankolo rɔ.

Tandoli ba ye kɛ Alla yɛ.»

³⁹ Farisi doilu tora jama tɛma ka a fɔ Isa yɛ ko: «Karanmɔɔ, a fɔ i la karandenilu yɛ ko alu ye makun.» ⁴⁰ Isa ka woilu jabi: «Ni alu bɛɛ ka imakun, hali kabakurun jɔnilu ri ie kan nabɔ ka Alla tando karandenilu nɔ rɔ. A ye ten de!»

⁴¹ Isa nara ka a ja la Jerusalemu kan tuma men, a kasira a la ko la. ⁴² A ka a fo ko: «Ko men tun di jusu suma di ai ye, ni ai tun ka wo payen, sa ai ra jusu suma saron. Koni ai filira wo ma. Wo ra dokon ai ma sisen. ⁴³ Lon do natɔ, ai juuilu ri na ai kanma. Woilu ri so bee sansan kojuuya, ka sila bee tee, ka so laminin fan bee ro, fo ka ai ragbelen. ⁴⁴ Ai juuilu ri so kondɔ mɔoilu bee ratijan. Alu ri so bee te fo ka a kabakurunilu bee jensen. Ka a masaron, Alla tun ye ai fe waati men na, ai ma wo jate fewu!»

Isa ka julailu ghen

⁴⁵ Nba, Isa wara Allabatobonba kondɔ, ka a teren julailu warani ye. A ka ie ghen ie labɔ, ⁴⁶ ka a fo ie ye ko: «A sebeni Alla la kuma ro ko: «N na bon di ke Alla bato diya ri,» koni ai ra a ta ka ke sonilu wara ri.»

⁴⁷ Wo ko, Isa tere ye mɔoilu karanna lon lon Allabatobonba la. Sarakalasela kuntiilu ni sariya karanmɔoilu ni jamana jemɔoilu tere ye a faa ja nininna, ⁴⁸ koni, alu ti se wo kela, ka a masaron mɔɔ bee tere ye a la kuma mirala fewu.

20

Isa ye yon na fanka koro

¹ Lon do ro, Isa tere ye mɔoilu karanna ka kibaro juma lase ie ma Allabatobonba kondɔ. Sarakalasela kuntiilu, ni sariya karanmɔoilu, ni mɔɔbailu wara a teren ye. ² Alu ka Isa mapininka ko: «I ye baara men kela jin, yon ka i lo wo la? I ye yon na fanka koro?» ³ Isa ka ie jabi: «N di ai mapininka folo: ⁴ Yon ka Yaya lo sun na ji ro? Alla le ka a lo a la, wa mɔoilu?» ⁵ Alu wara injoon ye ka wo jabili ninin. Alu kan ko: «Ni an ka a jabi: «Alla ka Yaya lo wo la», a ri a fo ko: «nfenna ai ma la Yaya la wo ro?» ⁶ Ni an ka jabili ke ko: «Mɔɔ ka Yaya lo,» mɔɔ bee ri wuli ka an bon kaba la, baa alu bee kan ko nabijuma do le tere Yaya ri.» ⁷ Wo ro, alu nara Isa jabi: «An ma Yaya kelayaba lon.» ⁸ Isa ka jabili ke ko: «Nba, n fanan ti son ka n

kelayaba tɔɔ fo ai ye, n ye men fanka koro konin.»

Baarala juuilu ka men ke

⁹ Ka Isa to ye, a ka sanda do la jama ye. A kan ko: «Ce do ka jirife labɔ a la sene ro, ka ban ka a karifa baarala doilu la. A banni a karifala, a bora ye ka wa taama ro. A menda ye, a ma ikoseyi. ¹⁰ Jiri den kadi waati sera tuma men, jirife tii ka jon do lawa jirife ro, ka a fo baaralailu ye ko alu ye a so jiri den do. Keladen se men keni ye, baaralailu ma son ka a so. Alu ka keladen mira ka a gbasi ka a ghen. ¹¹ Jirife tii ka jon gbere lawa. A fanan seni ye, baaralailu ma son ka wo fanan so, fo ka a gbasi ka a nani ka a ghen. ¹² Jirife tii ka jon sawana lawa ie ma. A se men kera ie ma, alu ka a mira ka a gbasi fo ka a madimin ka wa a lafilu kakan.

¹³ «Wo ro, jirife tii ka a fo ko: «N ye nfen kela? Nba, n di n diyanan dence lawa ie ma. Alu ka kan ka ale bonya.» ¹⁴ Baaralailu ka den wo natola yen, ka a fo injoon ye ko: «Den wo ri ke jirife tii ri a fa ko. An ye a mira ka a faa. Sa jirife ri ke an ta ri.» ¹⁵ Wo bolo ma, alu ka a mira ka a lafilu kakan ka a faa.»

«A ye di? Jirife tii ri nfen ke baarala woilu la? ¹⁶ A ri na ka ie faa, ka ban ka jirife karifa dogbereilu la.» Jama ka sanda wo men ka a fo ko: «Ee! Alla ma an kisira ko su wo ma!» ¹⁷ Isa ka a ja lo jama ro ka ie mapininka ko: «Nba, men sebeni Alla la kuma ro, wo koro ye nfen di? A sebeli ko:

«Bon lolailu ka iban kabakurun men do, wo le kera bon ju sii kaba ri.»»

¹⁸ «Mɔɔ men wa be kaba wo kan, wo ri madimin kosebe, koni kaba wo wa be mɔɔ men kan, wo ri mɔɔnko.»

¹⁹ Sariya karanmɔoilu ni sarakalasela kuntiilu ka a yen ko Isa ka sanda wo la ie ma. Wo ro, alu wulira ka Isa mira ja ninin damira. Koni alu silanda jama ye, ka a masaron Isa duman tere ye jama ye kosebe.

Nisankɔ bo ko

²⁰ Wo bolo ma, alu tere ye Isa lakɔrosila tuma bee. Alu ka janfateilu

lawu a ma, menilu ka ie jere ke iko telenbailu Isa lapinin kanma. Woilu tere ye a fe kuma benbali do ye bo Isa da ro, men di se kela a mira sababu ri. Kosa alu ri wa a ri kiti diya fanma wara. ²¹ Wo bolo ma, janfateilu nara ka jininkali ke a kun ko: «Karanmoo, an ka a lon ko i la kuma telenni le, a ni i la karan. I te moo dooyala moo do ye. Alla la sila ka kan ka taama ja men, i ye mooilu karanna wo la tupa jere jere ro. ²² Wo ro, an ye a fe ka i mapininka ko do la. A ye di? Ka nisanko bo ka a di Romu mansaba ma, wo dani an ma, wa wo dani te?» ²³ Isa ka a lon ko a lapinin kuma le jin. Wo ro, a ka a fo ie ye ko: ²⁴ «Ai ye wodi banan kelen yiraka n na. Yon sawura ni yon too ye wodi banan jin kan?» Alu ka a jabi: «Romu mansaba.» ²⁵ Isa kan ko: «Nba, ai ye Romu mansaba ta di Romu mansaba ma. Ai ye Alla ta di Alla ma fanan.» ²⁶ Isa ka jabili ke kopuma jama bee jana ka janfateilu mabali. A la jabili ka ie kabannakoya fo ka ie makun.

Sadusilu ka jininkali ke Isa kun

²⁷ Dina moo doilu tere ye, menilu too ko Sadusilu. Woilu ye a fola ko moo si te wulila saya ko. Wo doilu nara imadon Isa la ka a mapininka ko: ²⁸ «Karanmoo, Nabi Musa ka a sebe a la sariya ro ko ni i koroce sara ka a muso densaronbali to ye, i ye a muso ta, kosa muso ri den saron i koroce ye. ²⁹ Awa, dence waronwula tere ye ce do bolo. Dence folo ka muso do furu. A sara ka a muso densaronbali to ye. ³⁰ Ka ben sariya ma, dence filana ka muso wo ta. Ale fanan sara ka muso densaronbali to ye. ³¹ Wo ro, dence sawana ka muso ta. Dence wo fanan sara. A kera ten haan muso wo siira kanberen waronwula kelen kelenna bee kun. Alu bee sara ka muso densaronbali to ye. ³² A laban, muso fanan sara. ³³ A ye di? Suu lawuli lon, muso ri ce yon ta ri sa? A siira a kelen kelenna bee kun.»

³⁴ Isa ka ie jabi: «Bi mooilu ye furu kela. Ce ni muso ri furu ie joon ma. ³⁵ Koni sini, a te ke wo ja. Alla wa moo

menilu jate, woilu ri wuli ka don har-ijeene. Koni furu ko te ye. Ce te muso furu. Muso te sii ce kun ma. ³⁶ Alu te sa butun, fo ka ke iko melekailu. Alu ye Alla la denilu ri, ka a masaron alu ra bo saya ro ka don Alla la jenemaya banbali ro. ³⁷ Moo ri wuli saya ko, sika te wo ro. Nabi Musa jere ka wo le yiraka an na. A benda Alla ri jiri tuni taman dafu waati men na, a ka a fo Maari Alla ma ko: «Ibrahim la Alla, Isiyaka la Alla, a ni Yakuba la Alla.» ³⁸ Awa Alla te suuilu la Alla ri, fo jenemailu. Moo bee jenema le Alla jana.»

³⁹ Sariya karanmoo doilu ka a fo Isa ye ko: «Ee, karanmoo! I ra jabili ke kopuma!» ⁴⁰ Moo si ma susu ka a jininka foyi la wo ko.

Mansa Dawuda dence ye Alla la Moo Nenematomin di wa?

⁴¹ Isa ka ie jininka ko: «Nfenna mooilu ye a fola ko Alla la Moo Nenematomin di ke Mansa Dawuda dence do ri wa? ⁴² Mansa Dawuda jere ka a sebe Jaburi kitabu ro ko: «Maari Alla ka a fo n Maari ye ko: Na isii n bolokinin ma,

⁴³ haan n ye i juuilu bee mira ka woilu lala i sen koru.»

⁴⁴ Mansa Dawuda jere ka a fo a ma ko «n Maari.» A ye di? A ri se kela Mansa Dawuda dence gbansan di wo ro wa?»

Isa ka sariya karanmooilu dooya

⁴⁵ Isa ka kuma do fo a la karandenilu ye jama jana. A kan ko: ⁴⁶ «Ai ye ai jere lakorosi sariya karanmooilu la ko ro. A duman ie ye ka duruki jumailu don ka imataama. Alu ye a fe mooilu ye ie tuwa ka ie bonya jama ladendiya ro, a ni ka jemoo si-idiya saron Allabato diya, a ni sali kinin damun diya. Wo bee duman ie le. ⁴⁷ Alu ri cesamusoiu bolofenilu bee damun, ka ban ka waati jan ke Alla matarala ka ie jere ke ikomin Alla kaninbailu. Jahadi juu ba ye woilu makonola.»

21

Muso fantan ka wodi men bo

¹ Ka Isa to Allabatobonba kɔndɔ, a ka a ja lɔ wodi bila diya rɔ. A ka nanfulutii doilu yen, mɛnilu tɛrɛ ye wodi ba bilala ye. ² A ka cɛsamuso fantan do fanan yen, mɛn ka wodi misɛn fila kɛ wodi bila diya rɔ.

³ Isa ka wo bɛɛ lakɔrɔsi ka a fɔ ko: «Tɔɲa le! Cɛsamuso fantan wo ra wodi mɛn bɔ, wo ka bon mɔɔ tɔilu bɛɛ ta ri. ⁴ Alu kelen kelenna bɛɛ ka dooni bɔ ie la nanfulu ba rɔ ka a di Alla ma, kɔni ale, a la balo wodi mɛn bɛɛ tɛrɛ ye a bolo, a ka a bɛɛ di.»

Jerusalemu ri tɔɲan Mɔɔ Dence ja rɔ

⁵ Wo kɔfɛ, karanden doilu tɛrɛ ye barola Allabatobonba la ko kan. Alu ko, ko a lɔra kabakurun ɲumailu la. Ko a masidi fenilu, mɛnilu dini Alla bonya kanma, ko woilu kɛɲi kɔsɛbɛ.

⁶ Isa ka ie jabi: «Bi, ai ja ye bon ɲin na, kɔni sini mɛn natɔ, a bɛɛ ri tɛ. A kabakurunilu bɛɛ ri jɛnsɛn ka bɔ ye. A kabakurun si tɛ to ɲɔɔn kan.»

⁷ Karandenilu ka Isa maɲininka ko: «Karanmɔɔ, wo ri kɛ waati ɲuman na? A waati wa sudunya, an di a lɔn tɔɔmasere ɲuman de ma?» ⁸ A ka jabili kɛ ko: «Ai ye a kɛ kɔɲuma. Ai kana sɔn mɔɔ si ye ai lafilɪ, ka a masɔrɔn mɔɔ siyaman di na ai ma n tɔɔ rɔ, ka a fɔ ko Alla la Mɔɔ Nɛnematɔmɔnin le a ri, ko Alla la waati ra se. Ai kana bila woilu si kɔ. ⁹ Ai wa kɛɛilu kibaro mɛn, a ni murunti kibaro, ai kana silan. A fɛrɛ tɛ fo wo koilu ye kɛ fɔlɔ, kɔni dunuɲa laban tɛ wo si ri fɔlɔ.»

¹⁰ A kan ko: «Siya ri wuli siya kanma. Jamana ri wuli jamana kanma. ¹¹ Duukolo yɛyɛyɛ ba ri kɛ yɔrɔ doilu rɔ, a ni jankarɔ juu, a ni kɔnkɔ fitina ba. Masilan fenilu ri kɛ san dɔ, a ni tɔɔmasere bailu.

¹² «Kɔni, yani wo koilu ye kɛ, mɔɔilu ri ai mira ka ai bɛnsɛnkɔnintɛya. Alu ri ai don salibon ɲɛmɔɔilu bolo, ka ai bila kaso la. Mɔɔilu ri wa ai ri kiti diya mansailu ni jamana ɲɛmɔɔilu wara. Tɔrɔya wo bɛɛ ri kɛ ai la nde la ko rɔ. ¹³ Kɔni wo bɛɛ kɛtɔ fɛrɛ dila ai ma ka n na sereya bɔ ai mirabailu ɲana. ¹⁴ Yani wo waati ye se, ai ye ai jusu latɛɛ, sa ai kana hamin ai lafasali

ko rɔ. ¹⁵ A waati wa se, nde jɛrɛ ri lafasali kuma hankili di ai ma, ai ri mɛn fɔ. Ai juu si ti se kuma wo sɔsɔla. ¹⁶ Ai sɔrɔnbailu ni ai kɔrɔilu ni ai dooninilu ni ai badɛnmailu ni ai terilu, woilu jɛrɛ ri ai janfa ka ai doilu faa. ¹⁷ Mɔɔ bɛɛ ri ai magboya nde la ko rɔ. ¹⁸ Hali wo, ai tɛ halaki, hali ai kungsi den kelen pe tɛ tunun. ¹⁹ Wo rɔ, ai ye iraja tuma bɛɛ ka ilɔ, sa ai ri ai jɛrɛ kisi.

Jerusalemu tɔɲan tuma

²⁰ «Sorodasilu wa na Jerusalemu so laminin lon mɛn, ai ye a lɔn ko so tɛ tuma a ra se. ²¹ Wo lon, mɔɔ mɛnilu ye Jude mara rɔ, woilu ye ibori ka wa koyinkɛilu kan. Wo wa mɛnilu tɛrɛn Jerusalemu so kɔndɔ, woilu ye bɔ ka wa idoon. Mɔɔ mɛnilu kɛra sɛnɛ rɔ, woilu kana don so kɔndɔ butun, ²² ka a masɔrɔn, wo lon di kɛ Alla la jahadi lon di, sa fen fen sɛbɛni Alla la kitabu rɔ, wo bɛɛ ri dafa. ²³ Wo lon, gbalo ri la muso kɔnɔmailu a ni denbatiiu ka a dan natamin, baa jamana bɛɛ ri jakankata. Jahadi ri la mɔɔ bɛɛ kan. ²⁴ Doilu ri sɔɔ fan na ka faa. Doilu ri mira ka bila ɲɔnya rɔ dunuɲa fan bɛɛ rɔ. Wo tuma, siya gbɛrɛ mɔɔilu ri don Jerusalemu. Alu ri don fanka jɛrɛ jɛrɛ la, ka to ye haan ka jahadi waati wo dafa.

Isa ri na ka bɔ sankolo rɔ

²⁵ «Tɔɔmasere ri kɛ tele ni karo ni loloilu la san dɔ. Dunuɲa kɔndɔ, ji kuru bailu ri wuli kɔɔji kan, ka kɛ mankan ba ri. Wo ri mɔɔilu tɔrɔ ka ie kɔndafili. ²⁶ Ko mɛnilu kɛtɔ dunuɲa rɔ, wo ri mɔɔilu masilan fo ka ie kidon a la, ka a masɔrɔn hali san kɔndɔ fenilu ri lamaa ka bɔ ie nɔ rɔ. ²⁷ Wo tuma, alu ri Mɔɔ Dence natɔla yen banda sisi rɔ, sebaaya ba ni nɔɔrɔ ba rɔ. ²⁸ Ni ai ka ko woilu kɛtɔla yen, ai ye ilɔ ka ai ja lɔ san ma, ka a masɔrɔn ai la kanhɔrɔya waati ra sudunya.»

²⁹ Wo kɔ, Isa ka sanda do la ie ye ko: «Ai ye toro ju lakɔrɔsi, wala jiri dɔgbɛrɛ. ³⁰ A wa naron, ai ye a fɔla ko sanma donda ra sudunya. ³¹ Wo ja ma, ko mɛnilu fɔni ai ye bi, ai wa woilu kɛtɔ yen, ai ri a lɔn ko Alla la mansaya ra sudunya. ³² N di tɔɲa fɔ

ai ye. Yani jin ko bee ye ban kela, bi moailu te ban sala. ³³ San ni dunuɓa ri ban ka tunun fewu, kɔni n na kuma te ban habadan!

³⁴ «Ai ye ai jere la ko lakɔresi. Ai kana to ai diyani koilu kela, ka dolo min ka ai ja laminin, ka hamin dunuɓa sii ja la. Lon wo kana ai mira a bolo ma ikomin miralifen ye sobo mirala ja men ma. ³⁵ N natola ri ke ikomin miralifen, fen fen bee ye duukolo kan a ri a bee mira. ³⁶ Wo ro, ai ye to ipena, ka Alla matara tuma bee; sa ai ri fanka saron kojuu jin kan, men keto konin; sa ai ri bo wo bolo; sa ai ri se ka ilo Moɔ Dence jana.»

³⁷ Nba, Isa tere ye moailu karanna Allabatobonba kondo lon lon. Ni su kora, a ri wa susi koyinke yoro ro, men too ko Olibiye koyinke. ³⁸ Sooma jona, moailu ri iladen Allabatobonba kondo ka ie tolo malo a la.

22

Janfa donda Isa ma

¹ Nba, Yahudiyailu la Buru Fununbali Sali tun da sudunya, ni doilu ra fo a ma ko Taminkunna Sali. ² Wo tuma sarakalaselailu la kuntiilu ni sariya karanmoailu tere ye Isa faa ja jininna, ka a masaron alu silanni tere jama je.

³ Wo ro, Setana donda Judasi Sikariyoti ro a tere ye Isa la keladenba tan ni fila ro. ⁴ Wo ro, a wara se sarakalaselailu la kuntiilu ma, a ni Allabatobonba kandalila kuntiilu. A ka a fo ie ye ko a ri Isa mira ja jinin ie ye. ⁵ Kuma wo diyara ie ye kosebe. Alu ka a fo Judasi ye ko alu ri wodi di a ma. ⁶ Judasi dijera wo ma. A boni yoro wo ro, a ka iseebe don Isa mira ja jinin ma, Isa ri se mirala jama ko ma ja men ma konin.

Karandenilu ka Taminkunna Sali raben

⁷ Nba, Buru Fununbali Sali lon sera. Wo lon Yahudiyailu ka kan ka saa san kelennin bo sarakaya la. ⁸ Isa ka Piyeri ni Yuhana kili ka ie lo kela la. A kan ko: «Ai ye wa sali damunun dabɛn an ye.» ⁹ Alu ka Isa mapininka ko: «I ye a fe an ye wa a rabɛn yoro

juman?» ¹⁰ Isa kan ko: «Ni ai donda so kondo, ai ri ben ce do ri. Ji ye a kun ma. Ai ye bila a ko. A wa don lu men ma, ¹¹ ai ye don ye ka a fo lutii ye ko: «Karanmoɔ kan ko a jiya bon ye mi, ale ni a la karandenilu ri Taminkunna Sali damunun ke yoro men?» ¹² Ce wo ri bon ba do yiraka ai la sankaso sanfe. Bon wo rabenni. Ai ri Taminkunna Sali damunun dabɛn an ye yoro wo ro.»

¹³ Piyeri ni Yuhana bora ye ka wa a teren iko Isa ka a fo ie ye ja men ma. Alu ka Taminkunna Sali damunun dabɛn ye.

Sali damunun kera

¹⁴ Damunun ke waati sera tuma men na, Isa ni a keladenba bee ka isii yoro kelen. ¹⁵ Ka alu to damununna, Isa ka a fo ie ye ko: «Bi a loo ba ye n na ka sali damunun jin ke ai fe, yani n ye jakankata, ¹⁶ ka a masaron n di a fo ai ye ko n te a joon damunun kela butun fewu fo a waati wa se Alla la mansaya ro.»

¹⁷ A ka resenji sori fen do ta, men fani resenji la. A ka baraka bila Alla ye, ka ban ka a fo ie ye ko: «Ai kelen kelenna bee ye a ta ka do min a ro, ¹⁸ ka a masaron n te na resenji min butun fewu fo Alla la mansaya wa na lon men.» ¹⁹ Wo ko, a ka buru ta. A ka baraka bila Alla ye, ka ban ka buru rakadikadi ka a di ie ma. A ka a fo ie ye wo ro ko: «Buru jin ye n fari le ri, men dini ai koson. Ai ye wo ke ka hankili bila n na ko ro.» ²⁰ Damunun banni tuma men, Isa ka ji sori fen ta. Resenji ye a kondo. A ka wo di ie ma ka a fo ie ye ko: «Alla keto teriya kura sidila moailu ye n jeli baraka ro. Jeli wo munuɓa le jin di, jeli men di bo ai koson. ²¹ Hali wo, men di janfa don n ma, wo siini n fe damunun diya yan. ²² Moɔ Dence ri faa iko a ra lateɛ ja men. Sika te fewu wo ro. Koni, gbaloba a ri la ce wo kan men ka a don moɔ juuilu bolo.» ²³ Alu ka kuma wo men ka ipoon mapininka yon ye ie tema, men di son ka ko su wo ke?

Yon ye jemoo ri?

²⁴ Nba, wo tuma, sosoli wulira keladenbailu tema ko yon ka kan ka jate

ɲemɔɔ ri ie la deƙuru rɔ. ²⁵ Isa ka ie jabi wo rɔ ko: «Jamana mansailu ri ie la jamana denilu mara fanka la. Fanka ye menilu bolo, alu ye a fe mɔɔilu ye ie jate mɔɔ ɲumailu ri. ²⁶ Ai kana ke ten. Men ye ɲemɔɔ ri ai tema, wo ye a jere ke iko dooman mɔɔ. Men ye kuntiia la, wo ye ke iko baaraden. ²⁷ A ye di? Baaraden men ye gba don na, a ni a la kuntii men siini ka damunun ke dorɔn, yon ka bon wo fila rɔ? Men siini ka damunun ke, wo ka bon a la baaraden di paaɔn, wo te? Kɔni i ɲa lɔ! Nde ye ai tema yan iko baaraden.

²⁸ «Kɔni ai ra imupun ka to n kɔ n na kɔrɔbɔli ko bee rɔ. ²⁹ Wo le kosɔn, n di Alla la mansaya labila ai ye, iko n Fa ka a labila n ye ɲa men, ³⁰ sa ai ri damunun ke ka imin n dafe n na mansaya rɔ. Ai ri isii mansa la siifenilu rɔ ka Isirayelika tan ni fila la kiti tee.»

Piyeri ri a fo ko a ma Isa lon

³¹ Isa ka a fo Simɔn Piyeri ye ko: «Simɔn, Simɔn, i tolo malɔ n na. Setana ra fere jinin Alla fe ka ai kɔrɔbɔ. ³² Kɔni n da Alla matara ile ye, sa i ri iraja ka la nde la. I wa ikɔseyi n ma, i ye i badenmailu seebe don.» ³³ A ka Isa jabi: «N di wa i kɔfe kaso la. N di sa i fe.» ³⁴ Kɔni Isa kan ko: «Piyeri, i ɲa lɔ. Yani dondon ye kasi bi, i ri a fo mɔɔilu ɲana haan sija sawa ko i ma n lon.»

Keladenbailu ye ie jere rabɛn

³⁵ Nba, Isa ka a la keladenbailu mapininka ko: «A ye di? Ai wa men keni kawandili diya, wo tuma n ma a fo ai ye ko ai kana wodi bila ai kun, ko ai kana bɔrɔ ta, ko ai kana sanbara ta? Wo tuma fen do desera ai bolo wa?» Alu ka a jabi: «Een de! Foyi si ma desɛ an bolo.» ³⁶ Isa ko: «Kɔni sisen, wodi ye men bolo, wo ye a bila a kun. Bɔrɔ ye men bolo, wo ye a ta. Ni fanmuru ti i bolo, i la faanin do majira ka fanmuru kelen san, ³⁷ ka a masɔrɔn n di a fo ai ye ko, men sebeni n na ko rɔ, a fere te fo wo bee ye dafa. A sebeni n na ko rɔ ko: «A jatera kojukela le ri.» Wo dafa waati ra sudunya sisen.» ³⁸ Alu ka a fo Isa ye

ko: «Maari, a mafene. Fanmuru fila ye yan.» Isa kan ko: «Wo ri a bɔ.»

Isa ni karandenilu wara Olibiye koyinke kan

³⁹ Wo rɔ, Isa bɔra ye ka wa Olibiye koyinke la, iko a tere ye a kela ɲa men ma tuma bee. A la karandenilu fanan bilara a kɔ. ⁴⁰ Alu se men keni ye, Isa ka a fo ie ye ko: «Ai ye Alla matara, sa ai kana manɛen ka bila kojuu rɔ.» ⁴¹ Wo fɔni kɔ, a ka a mabɔ ie la ka ɲɔɔnkin ka Alla matara ke. ⁴² A kan ko: «N Fa, ni i sɔnda, i ye jakankataya ɲin mabɔ n na. Kɔni n jere sawo kana ke, fo i sawo.» ⁴³ Wo tuma, meleka do bɔra sanfe ka na Isa seebe don, ⁴⁴ ka a masɔrɔn wo ko tun da gbeleɣa a ma kojuyaya. A jusu makasini fo ka a dan natamin. Wo le ka a ke, a ka iraja Alla matarala a ni a la tara ji keni iko jeli, ka buruburun duu ma. ⁴⁵ A banni Alla matarala, a wulira ka wa se a la karandenilu ma. A nara ka ie teren sunɔɔ rɔ. Jusu kasi tun da ie bɔ. ⁴⁶ A ka a fo ie ye ko: «Nfenna ai ye sunɔɔla? Ai ye wuli ka Alla matara, sa ai kana manɛen ka bila kojuu rɔ.»

Yahudiyailu nara Isa mira diya

⁴⁷ Ka Isa to kuma wo la, alu ka jama ba natɔla yen. Jama wo bilani tere Judasi kɔfe, men ye Isa la keladenba tan ni fila do ri. Jama se men keni Isa ma, Judasi ka imadon Isa la ka a sunbu. ⁴⁸ Yorɔ wo rɔ, Isa ka Judasi mapininka ko: «Judasi, i ri janfa don Mɔɔ Dence ma masunbuli rɔ wa?» ⁴⁹ Karandenilu ka wo bee lakɔrɔsi ka a yen ko jama nani Isa kanma, ka Isa mapininka ko: «Maari, an te fan ta wa?» ⁵⁰ Karanden do ka fan ta kelendi, ka sarakalasela kuntii ba la jɔnce bolokininma tolo tee a la. ⁵¹ Isa ka a fo ko: «Ai ye a to ten!» A ka a bolo maa jɔnce tolo la ka a lakendɣa.

⁵² Isa ka a fo sarakalasela kuntiilu a ni Allabatobonba kandalila kuntiilu a ni mɔɔbailu ye ko: «Nfenna ai ra bɔ n kanma fanilu ni gbelekeilu ri, iko mɔɔ ye bola benkaninna kanma ɲa men ma? ⁵³ N tere ye ai fe lon lon Allabatobonba kɔndɔ, kɔni ai ma sɔn

ka n mira ye. Kɔni ai la waati ra se, a ni dibi la fanka waati ra se.»

Piyeri ko a ma Isa lɔn

⁵⁴ Nba, alu ka Isa mira, ka wa a ri sarakalasela kuntiiba wara. Piyeri bilara ie kɔfɛ, kɔni a ma imadon ie la. ⁵⁵ Mɔɔilu ka ta ladan lu ba ma ye, ka isii ta da la. Piyeri fanan nara ka isii ie tɛma.

⁵⁶ Baaraden muso do nara ka Piyeri siini tɛrɛn ta da la. A ka Piyeri lakɔrɔsi kɔsɛbɛ, ka a fɔ mɔɔilu yɛ ko: «Cɛ jɛn fanan tɛrɛ ye Isa kɔfɛ jɔ.» ⁵⁷ Piyeri ma sɔn ka ilɔ wo la. A ka muso jabi: «Muso, n ma a lɔn.» ⁵⁸ Wo kɔfɛ dooni, mɔɔ gbɛrɛ nara Piyeri sɔrɔn ye. Wo ka a fɔ a yɛ ko: «I fanan ye Isa la dɛkuru rɔ jɔ.» Piyeri ka wo jabi: «Ɛɛn dɛ! Nde sa a rɔ!» ⁵⁹ A ma mɛn bakɛ, dɔgbɛrɛ nara Piyeri yɛ. Wo ka a fɔ fanka la ko: «Sika tɛ a rɔ fewu, cɛ jɛn tɛrɛ ye Isa kɔfɛ. I ma a yen, Kalileka le.» ⁶⁰ Kɔni Piyeri kan ko: «Cɛ, n ma i la kuma ja yen.» Piyeri banni wo fɔla, dondon kasira ikɔrɔ ye. ⁶¹ Wo waati kelen na, Maari Isa ka iyeleman ka a ja lɔ Piyeri rɔ. Piyeri hankili bilara Maari la kuma rɔ kelendi, ka a masɔrɔn Maari tun da a fɔ a yɛ ko: «Yani dondon ye kasi bi, i ri a fɔ mɔɔilu yɛ haan sɛja sawa ko i ma n lɔn.» ⁶² Piyeri bɔra lu ma ka wa kasi kojuuya.

Isa mirani Yahudiyailu bolo

⁶³ Nba, wo tuma Isa marabailu ka a lafɛya, ka a gbasi damira. ⁶⁴ Alu ka a ja lasidi ka a maɲininka ko: «Yon ka i gbasi? A tii tɔɔ fɔ an yɛ.» ⁶⁵ Alu ka a nani ka kuma juu siyaman fɔ a ma.

⁶⁶ Banda ka nin, sɔɔma da la, Yahudiyailu la mɔɔbailu ka ladɛn kɛ, sarakalasela kuntiilu ni sariya karanmɔɔilu kɔnin. Isa marabailu nara a ri kiti diya. ⁶⁷ A se mɛn kɛni ye, alu ka a fɔ a yɛ ko: «Ni Alla la Mɔɔ Ƴenematɔmɔnin le ile ri, i ye i lɔ a la.» Isa ka ie jabi: «Ni n ka n lɔ a la, ai tɛ la a la. ⁶⁸ Ni n fanan ka ai jɛninka, ai ri iban n jabila. ⁶⁹ Kɔni ka bɔ bi ma, Mɔɔ Dencɛ ri lasii Alla Sebɛɛtii bolokinin ma.» ⁷⁰ Alu bɛɛ ladɛnni ka a maɲininka ko: «Alla Dencɛ le ile ri wo rɔ wa?» Isa ka ie jabi: «Alu ye a

fɔla ko n ye wo ri.» ⁷¹ Alu ka a fɔ wo rɔ ko: «An mako ti sereya si la butun. An da ban a kumakan mɛnna, mɛn bɔni a jɛrɛ da rɔ.»

23

Alu wara Isa ri Pilate wara

¹ Nba, jɛmɔɔilu bɛɛ ladɛnni wulira wo rɔ ka wa Isa malɔ Pilate wara. ² Alu se mɛn kɛni Pilate ma, alu ka imakasi Isa kan. Alu kan ko: «An da a lakɔrɔsi ka a yen ko cɛ jɛn ye an na jamana mɔɔilu lafilila ka ie lamurunti. A ye a fɔla ie yɛ ko alu kana nisɔnkɔ bɔ ka a di Rɔmu mansa ba ma. A jɛrɛ ko, ko ale le ye Alla la Mɔɔ Ƴenematɔmɔnin di, mɛn kɔrɔ ye ko mansa.» ³ Pilate ka Isa maɲininka ko: «Ile ye Yahudiyailu la mansa ri wa?» Isa ka a jabi: «I ra wo fɔ.» ⁴ Wo rɔ, Pilate ka a fɔ sarakalasela kuntiilu ni jama bɛɛ yɛ ko: «N ma kojuu si sɔrɔn cɛ jɛn na ko rɔ, mɛn di kɛ a jalaki sababu ri.» ⁵ Kɔni alu ka ie sɛɛbɛ don a fɔ a ma ko: «Ale le jama lawuli la ka ie karan ka ie lamurunti Jude mara fan bɛɛ rɔ, a ka a damira Kalile ka na haan yan.»

Alu wara Isa ri Herodi wara

⁶ Pilate ka kuma wo mɛn ka ie jɛninka ko: «Isa ye Kalileka le ri wa?» ⁷ Pilate ka a yen tuma mɛn ko Isa bɔni Kalile mara rɔ, a ka a lawa Herodi ma, mɛn siini Kalile mara kun na. Wo tun da na bɔ diya Jerusalemu. ⁸ Isa se mɛn kɛni ye, Herodi sewara kɔsɛbɛ. A tɛrɛ ye Isa la ko siyaman kalama. Kɛbi waati jan, a loo tɛrɛ ye a la ka Isa yen, ka a masɔrɔn a ye a fɛ Isa ye kabannako do kɛ a pana. ⁹ Wo rɔ, Herodi ka jɛninkali siyaman kɛ Isa kun, kɔni Isa ma jabili si di a ma. ¹⁰ Sarakalasela kuntiilu ni sariya karanmɔɔilu bɛɛ lɔni tɛrɛ ye. Alu jamanda ka Isa jalaki kɔsɛbɛ. ¹¹ Mansa Herodi ni a la sorodasilu ka Isa dooya ka a lafɛya ja bɛɛ ma, ka ban ka mansa duruki bila a kan na. Wo kɔrɔ alu ka a laseyi Pilate ma. ¹² Pilate ni Herodi tun ma di kɔrɔman. Kɔni wo lon kelen, alu diyara iɲɔɔn yɛ kɔsɛbɛ ka kɛ terilu ri.

Barabasi ye bila, ka Isa faa

¹³ Pilate ka sarakalasela kuntiilu ni jamana jemɔɔilu ni Yahudiya tɔilu laden. ¹⁴ A ka a fɔ ie ye ko: «Ai nara ce jin di ka a fɔ ko a ye jamana mɔɔilu lamuruntila. N ka a mapininka, ka a fɛsɛfɛsɛ ai bɛɛ jana. Kɔni n ka a yen ko ai ka fen fen fɔ a ma, ai jɔ tɛ wo si rɔ. ¹⁵ Ai ma a yen? Herodi ra a laseyi n ma yan, ka a masɔrɔn a fanan ma kojuu si tɛrɛn a la ko rɔ. Cɛ jin ma foyi kɛ, mɛn ka kan ka kɛ a faa sababu ri. ¹⁶ Wo le kosɔn, n di a gbasi bijɛ la ka a bila.»

¹⁷⁻¹⁸ * Alu bɛɛ ladɛnni ka ie kan nabɔ ko: «I ye ce jin faa ka Barabasi bila!»

¹⁹ Barabasi wo ye mɔɔ muruntini ri. Waati taminni, a tun ka kelɛ ba lawuli jama tɛma so kɛndɔ, ka mɔɔ do faa fanan. Wo le kosɔn, a mirara ka bila kaso la.

²⁰ Pilate tɛrɛ ye Isa bila ko rɔ. Wo rɔ, a ka jama madiya ikɔ tuun. ²¹ Kɔni alu jamanda ka ie kan nabɔ ko: «A ye gbɔngbɔn jiri kan, ka a faa. A ye gbɔngbɔn jiri kan, ka a faa!» ²² Pilate ka ie mapininka a siɲa sawana la ko: «N ye a gbɔngbɔn nfenna? A ka kojuu su juman kɛ? N ma foyi sɔrɔn a la, mɛn di kɛ a faa kun di. N di a gbasi bijɛ la ka a bila.» ²³ Kɔni ie ma dijɛ fewu, fɔ ka to ie kan nabɔla kojuyaya ko Isa ye gbɔngbɔn jiri kan. Ie jama kan ka Pilate hankili yɛleman. ²⁴ Alu tɛrɛ ye mɛn jininna, a dijɛra wo ma. ²⁵ Alu tun da kasoden mɛn na ko fɔ, mɛn tun ka mɔɔilu lamurunti ka mɔɔ faa, Pilate ka wo bila, kɔni a ka Isa to ie sawo rɔ.

Isa gbɔngbɔnda jiri kan

²⁶ Nba, ka alu to wala Isa ri a gbɔngbɔn diya, alu bɛnda ce do ri mɛn tɔɔ tɛrɛ ye ko Simɔn Sirenika. A bɔtɔ waa rɔ. Sorodasilu ka a mira ko a ye Isa gbɔngbɔn jiri ta ka bila a kɔ. ²⁷ Alu watɔla, jama siyaman bilara ie kɔfɛ. Muso doilu tɛrɛ ye kasila ka kule jama tɛma. ²⁸ Isa ka iyɛleman ka a fɔ ie ye ko: «Jerusalemu musoilu, ai kana kasi nde la ko rɔ. Ai ye kasi ai jɛrɛ ni ai denilu la ko rɔ,

²⁹ ka a masɔrɔn jakankata waati nato Jerusalemu kan. Wo lon, ai ri a fɔ ko: «Muso densɔrɔnbali, baraka ri don ie la ko rɔ. Muso mɛn ma den ko lon, a ni mɛn ma sin di den si ma, baraka ri don ie la ko rɔ.» ³⁰ Wo tuma, mɔɔilu ri a fɔ koyinkɛilu ye ko: «Be an kan.» Alu ri a fɔ tindilu ye ko: «Birin an kan ka an natunun.» ³¹ baa ko mɛn kɛtɔ n na, ni mɔɔilu ri wo su kɛ jiri kɛndɛ la, nfen di kɛ jiri jaran na wo rɔ?»

³² Alu wara Isa ni kojuukɛla fila malɔ gbɔngbɔnni diya. ³³ Alu wa se dinkira mɛn tɔɔ ko Kunkolo, alu ka Isa gbɔngbɔn jiri kan, a ni kojuukɛla fila wo. Kojuukɛla kelen gbɔngbɔnda jiri do kan Isa bolokinin ma, a to kelen gbɔngbɔnda jiri kan a bolomaran ma. ³⁴ Ka Isa gbɔngbɔnni to jiri kan, a ka a fɔ ko: «N Fa, i ye ie makoto, ka a masɔrɔn alu ra ko mɛn kɛ, alu ma wo lon.» Wo tuma, sorodasilu ka kalabɛn kɛ ka a la faanin dafara.

³⁵ Jama ba lɔni tɛrɛ ye wo bɛɛ ragbɛla. Yahudiya jemɔɔilu tɛrɛ ye Isa dooyala kojuyaya. Alu kan ko: «A ka doilu kisi kɔrɔman. Ni Alla la Mɔɔ Nenematɔmɔnin de a ri, a ye a jɛrɛ kisi sisen.» ³⁶ Sorodasilu fanan ka Isa lafɛya, ka a sɔ rɛsɛnji kumun dɔ. ³⁷ Alu ka a fɔ a ye ko: «Ni Yahudiyailu la mansa le i ri, i ye i jɛrɛ kisi.» ³⁸ Sɛbɛli do tɛrɛ ye walan kan Isa kun dɔ. A sɛbɛni wo kan ko: «Yahudiyailu la mansa le jin di.»

³⁹ Kojuukɛla mɛnilu gbɔngbɔnni Isa dafɛ, wo kelen fanan ka Isa lafɛya. A kan ko: «I tɛ Alla la Mɔɔ Nenematɔmɔnin di wa? I jɛrɛ kisi ka an fanan kisi.» ⁴⁰ Kɔni a dupɔɔn ce jamanda a ma ka a jabi: «I tɛ silan Alla ye wa? I ma a lon ko an bɛɛ gbɔngbɔnni. ⁴¹ Andeilu ka kan ka tɔrɔya jin sɔrɔn, baa an ka kojuu mɛn kɛ, wo sara le wo ri. Kɔni ale ma kojuu si kɛ.» ⁴² A ka a fɔ Isa ye ko: «Isa, i wa don i la mansaya la, i ye i hankili to n dɔ.» ⁴³ Isa ka a jabi: «N di tupa fɔ i ye. Bi jɛrɛ i ri kɛ n dafɛ harijeene.»

* **23:17-18** Sɛbɛli do fɔla ko: Nba, Yahudiyailu la Taminkunna Sali waati wa se san san, Pilate ri kasoden kelen bila ka Yahudiyailu ladiya.

⁴⁴ Midi waati seni, dibi donda ja-mana fan bɛɛ rɔ. A tora ten haan ka lansara waati magbɛn. ⁴⁵ Baa, tele ma bɔ fewu! Allabatobonba tɛɛtɛɛ faanin farara a tɛma. ⁴⁶ Isa ka a kan nabɔ, wo rɔ, ko: «N Fa, n da n nin don i bolo.» A banni wo fɔla, a ka a nin bila.

⁴⁷ Rɔmu sorodasi kuntii ka ko wo bɛɛ yenni tuma mɛn na a ka Alla tando ka a fɔ: «Tɔɔna ka fisa: cɛ jin telenni tɛɛ!» ⁴⁸ Mɛnilu lɔni tɛɛ ye ka wo bɛɛ lakɔrɔsi, ka ban ka ie sisi magbasi nimisali ni jusu makasi rɔ, ka ikɔseyi so kɔndɔ. ⁴⁹ Kɔni muso mɛnilu tun da to Isa kɔ kɛbi a bɔ waati Kalile, a ni a lɔnba tɔilu bɛɛ, alu bɛɛ tora yɔrɔ jan ka wo bɛɛ mafɛnɛ.

Isa suu don ko

⁵⁰⁻⁵¹ Nba, cɛ do tɛɛ ye mɛn tɔɔ ko Yusufu. A bɔni Arimate, so mɛn ye Jude mara rɔ. Mɔɔ puma le tɛɛ a ri, a ni mɔɔ telenni. A jii lani Alla la mansaya la. A tɛɛ ye Yahudiyailu la jɛmɔɔ dɛkuru rɔ, kɔni dɛkuru wo tun ka mɛn natɛɛ ka mɛn kɛ Isa la, wo ma diya a yɛ. ⁵² A wara Pilate mapininka Isa suu la ko rɔ. ⁵³ Yusufu wara Isa suu lajii ka bɔ gbɔngbɔnjiri kan a ka a kansankɛ ka wa a don kaburu rɔ. Kaburu wo le senni farakolo rɔ iko falan. Suu si tun ma la wo kɔndɔ fɔlɔ. ⁵⁴ Nɔɔnɔn lon jarasii lon de tɛɛ. Ni tele bera Nɔɔnɔn lon di bɔ.

⁵⁵ Muso mɛnilu tɛɛ ye Isa kɔ kɛbi a bɔ tuma Kalile mara rɔ, woilu bilara Yusufu kɔ ka wa suu don diya. Wo bolo ma, alu ka kaburu yen, ka Isa suu don ja fanan yen. ⁵⁶ Alu ka ikɔseyi so kɔndɔ. Alu ka tulu suman duman ni latikolon dabɛn Isa suu yɛ, ka ban ka iɔɔɔnɔn. Ka bɛn sariya ma, alu ma baara si kɛ Nɔɔnɔn lon.

24

Isa wulira saya rɔ

¹ Nɔɔnɔn lon taminni, Lahadi sɔɔma dala jona, muso woilu ka tulu suman duman ni latikolon ta ka wa kaburu da la. ² Alu seni kaburu da la, kabakurun ba mɛn lani tɛɛ kaburu da la ka da tuun, wo ra makurukuru ka bɔ ye. ³ Wo rɔ, alu donda kaburu kɔndɔ, kɔni alu ma Maari Isa suu tɛɛn ye. ⁴ Ka

alu to wo kɔndafilini rɔ, alu ka cɛ fila yen, faanin gbɛ mɛlɛnmɛlɛnna tɛɛ ye mɛnilu kan na. ⁵ Musoilu silanda kojuuya, ka ie jɔkɔrɔ bɛn duu ma. Cɛ fila wo ka a fɔ ie yɛ ko: «Nfenna ai ye mɔɔ jɛnema jɛninna suuilu tɛma?» ⁶ A tɛ yan. A ra wuli ka bɔ saya rɔ. A ka mɛn fɔ ai yɛ Kalile mara rɔ, ai kana jina wo la. ⁷ Wo tuma a ka a fɔ ai yɛ ko: «A fɛɛ tɛ fɔ Mɔɔ Dence ye don kojuukɛlailu bolo. Alu ri a ta ka a gbɔngbɔn jiri kan ka a faa. Tele fila a sawana, a ri lawuli ikɔ tuun.» ⁸ Wo ka musoilu hankili lajii Isa la kuma rɔ.

Musoilu wara dantɛɛli kɛ

⁹ Alu ka ibori ka wa wo ja bɛɛ fɔ kɛ-ladenba tan ni kelen yɛ, a ni ie dɛkuru tɔilu bɛɛ. ¹⁰ Mariyamu Makidalaka, ni Yahani, ni Yakuba na Mariyamu, a ni ie dafɔɔɔnɔnilu le tɛɛ, mɛnilu bɔra kaburu da la ka wa dantɛɛli kɛ kɛ-ladenbailu yɛ. ¹¹ Kɔni keladenbailu ma dantɛɛli wo jate. Alu ma la a la fewu. ¹² Hali wo, Piyɛri wulira ka ibori ka wa kaburu da la. A se mɛn kɛni ye, a ka imajii ka kaburu kɔndɔ mafɛnɛ. A ma foyi yen a kɔndɔ fɔ kansankɛ gbansan. A kɔndafilini ka ikɔseyi so kɔndɔ.

Karanden fila ni Isa ka iɔɔnɔn yen Emayusi sila la

¹³ Nba, wo lon kelen na, karanden fila bɔra Jerusalemu ka wa so do la, mɛn tɔɔ ko Emayusi. Wo so ni Jerusalemu tɛ ri kilo tan ni kelen jɔɔn bɔ. ¹⁴ Ko mɛnilu kɛni, alu tɛɛ ye barola woilu kan. ¹⁵ Ka alu to barola, Isa nara ka imadon ie la. A ni ie wara iɔɔnɔn fɛ. ¹⁶ Alu ka Isa yen ie ja la, kɔni alu filiyara a ma.

¹⁷ Isa ka ie mapininka ko: «Ai tɛɛ ye barola nfen de kan?» Alu ka ilɔ, alu fila nin nafinni ie ma. ¹⁸ Mɛn tɔɔ ko Kilopasi, wo ka Isa jabi: «Ile kelen de lɔndanyala Jerusalemu yan mɛn i ma a lɔn ko mɛn ye taminna yan tele jin dɔ?» ¹⁹ Isa ka ie mapininka ko: «Ko su juman de wo ri?» Alu ka a jabi: «Ko mɛn kɛra Isa Nasaretika la. A la kuma ni a la kɛwalilu yirakara an na ko Alla la nabijuma barakani

le ale ri, Alla jana a ni mɔɔ bɛɛ jana.
²⁰ Sarakalasela kuntiilu ni an na jama-
 mana jemɔɔilu ka a mira. Alu wara a
 ri Rɔmu faama cɛ ma ko a ye a faa. Wo
 rɔ, alu ka a gbɔngbɔn jiri kan ka a faa.
²¹ An jii tɛɛ ye a kan ko ale ri Isirayeli
 mɔɔilu hɔrɔya, kɔni alu ra a faa. A
 faa tele sawanan de bi ri. ²² An na
 dɛkuru muso doilu nara kuma do fɔ
 an yɛ. Wo ka an kɔndafili kɔsɛbɛ. Alu
 ka a fɔ an jana ko alu wara kaburu da
 la bi sɔɔma jona, ²³ kɔni alu ma a suu
 tɛɛn kaburu kɔndɔ. Alu ka ikɔseyi ka
 a fɔ an yɛ ko alu ka mɛlɛka doilu yen,
 mɛnilu ka a fɔ ie jana ko Isa jɛnema
 le. ²⁴ Wo le ka a kɛ, an dafɔɔɔn
 doilu bɔra ye ka wa wo lakɔrɔsi. Alu
 wara kaburu da la ka a bɛɛ tɛɛn iko
 musoilu ka a fɔ jana mɛn. Kɔni alu ma
 Isa jɛɛ yen.»

²⁵ Isa ka ie jabi: «Ai hankilitanilu!
 Nabijumailu ka mɛnilu fɔ, ai tɛ
 lala woilu la jona dɛ! ²⁶ Ni wo tɛ,
 nabijumailu ka a fɔ ko Alla la Mɔɔ
 Nenematɔmɔnin di tɔrɔya sɔrɔn ten,
 ka ban ka don a la gbiliya jɛɛ jɛɛ rɔ.
 Kuma wo ma kan ka kanbali wa?»
²⁷ Wo rɔ, fen fen sɛbɛni a jɛɛ la ko rɔ
 Alla la kuma rɔ, ka damira Nabi Musa
 la sariya rɔ haan ka na se nabijuma
 tɔilu bɛɛ la sɛbɛlilu ma, a ka wo bɛɛ
 kɔrɔ fɔ ie yɛ.

²⁸ Alu ka so magbɛn tuma mɛn, Isa
 ka a jɛɛ kɛ taminbatɔ ri. ²⁹ Kɔni alu
 ka a madiya kɔsɛbɛ, ka a fɔ a yɛ ko:
 «I jaandi, i ye to an fɛ yan. Su kɔtɔ
 le, dibi ri don sisen.» Wo rɔ, a ni alu
 donda so kɔndɔ ijɔɔn fɛ. ³⁰ Damunun
 waati seni, alu bɛɛ ka isii damunun
 kanma. Isa ka buru ta ka baraka bila
 Alla yɛ, ka a rakadikadi ie bɛɛ tɛma.
³¹ Waati kelen wo la, karanden fila
 bɛɛ jana lakara ka a lɔn ko lɔndan cɛ
 wo ye Isa le ri. Kɔni Isa tununda
 ie ma kelen di. ³² Alu fila ka ijɔɔn
 majininka ko: «A ka Alla la kuma fɔ
 an yɛ sila kan tuma mɛn, an jusu ma
 bɔ wa?»

³³ Alu fila wulira kelendi ka ikɔseyi
 Jerusalemu. Alu se mɛn kɛni ye, alu
 ka keladenba tan ni kelen ni karan-
 den tɔilu ladɛnni tɛɛn yɔrɔ kelen.
³⁴ Alu bɛɛ ladɛnni ka a fɔ mɔɔ fila wo yɛ

ko: «Tuna jɛɛ jɛɛ le. An Maari ra wuli
 ka bɔ saya rɔ. Simɔn jɛɛ ra a yen.»
³⁵ Wo rɔ, wo fila ka ie ta fanan fɔ. Alu
 bɛnda Isa ri sila la jana mɛn ma, a ni alu
 ka Isa lɔn jana mɛn buru rafara waati,
 alu ka wo bɛɛ dantɛɛ jama jana.

Isa ka a jɛɛ yiraka jama la

³⁶ Ka alu to kuma wo kan, Isa bɔra
 gbɛ rɔ ie tɛma. A kan ko: «Alla ye hɛra
 kɛ ai yɛ.» ³⁷ Alu bɛɛ barara ka silan
 kojuuya, baa alu tɛɛ ye a jatela suu
 jiya kɔrɔ le ri. ³⁸ Isa ka a fɔ ie yɛ ko:
 «Ai silanni nfenna? Ai sikani nfenna?»
³⁹ «Ai ye imadon n na ka n boloilu
 mafɛnɛ, a ni n senilu. Nde jɛɛ le
 fasayi! Ai ye ai bolo maa n na. Bu ni
 kolo ye n na jɔ! Ni suu jiya kɔrɔ le, ai
 ri bu ni kolo yen wo la wa?» ⁴⁰ Wo rɔ,
 a ka a boloilu ni a senilu yiraka ie la.

⁴¹ Wo kɛra sewa ko ba ri, kɔni alu
 kabannakoyani tɛɛ kojuuya, haan ka
 ie kɔndafili. Sika tɛɛ ye ie rɔ butun.
 Ka alu to miriya wo rɔ, Isa ka a fɔ ie yɛ
 ko: «Damunun fen tɛ ai bolo yan wa?»
⁴² Alu ka jɛɛ janinni do ta ka di a ma.
⁴³ A ka a ta ka a damun ie bɛɛ jana.

⁴⁴ Wo kɔ, a ka a fɔ ie yɛ ko: «Waati
 taminni, n tɛɛ ye a fɔla ai yɛ ko fen
 fen sɛbɛni n na ko rɔ, wo bɛɛ ri dafa.
 Mɛnilu sɛbɛni Nabi Musa la sariya rɔ,
 a ni mɛnilu sɛbɛni nabijuma tɔilu la
 kuma rɔ, a ni mɛnilu sɛbɛni Jaburi
 kitabu rɔ, woilu bɛɛ ri dafa fewu.»
⁴⁵ Wo rɔ, a ka hankili di ie ma, sa
 alu ri se ka Alla la kuma jana yen.
⁴⁶ A ka a fɔ ie yɛ ikɔ tuun ko: «A
 sɛbɛni Alla la kuma rɔ ko Alla la Mɔɔ
 Nenematɔmɔnin di jakankata ka faa.
 Kɔni a faa tele sawana, a ri wuli ikɔ
 tuun. ⁴⁷ A ri fɔ mɔɔilu bɛɛ yɛ Alla
 la Mɔɔ Nenematɔmɔnin tɔɔ rɔ ko alu
 ye tubi, kosa Alla ri ie makoto. A
 kibaro ri bɔ Jerusalemu yan ka jensen
 jamana bɛɛ rɔ. ⁴⁸ Ai ri ko woilu sereilu
 ri. ⁴⁹ N Fa ka lahidi mɛn sidi ai yɛ, n di
 wo dafa lana ai ma. Wo rɔ, ai kana bɔ
 Jerusalemu so kɔndɔ fɔ sɛbɛ wo wa
 bɔ sanfɛ ka jii ai kan.»

Isa yɛlera san ma

⁵⁰ Wo kɔ, a wara ie malɔ Betani
 so fan fɛ. A ka a bolo fila kɔrɔta ka
 duwawu kɛ ie yɛ. ⁵¹ Ka a to duwawu

la, a kɔrɔtara ka bɔ ie tɛma ka wa sankolo rɔ. ⁵² Alu ka a bato, ka ban ka ie koseyi Jerusalemu sewa ba rɔ.

⁵³ Nba, alu tɛrɛ ye wala Allabato-bonba kɔndɔ tuma bɛɛ ka to Alla batola.

Poli la bataki lawa Kalatikailu ma Kalatikailu

*Kumakan men ye Kitabu seniman
jin kondo*

Kitabu seniman ye sebeni Poli le bolo ka a lawa lemeninya moolu ma men ye Kalati. Wo bee sebeni kitabu Keladenilu la Kewali kondo suran 13 a ni suran 14.

Nba, Isa la baara damira waati, lemeninya moo siyaman tere ye Yahudiya ilu le ri. ("Yahudiya ilu" ni "Isirayeli" wo bee ye too kelen de ri). Yahudiya ilu men lemeninyara Isa ma ie ka lon ko Moo Suwandini le, nabilu kumara a la koru. Alu ma Isa la karan lon ikomi dina kura le. Alu la miriya ye, Isa la karanya ma, a ye ie la dina le dafa la, ikomi Alla ka fona men ma. Ka a ma soron, alu lemeninyara, koni alu ma ie la dina sariya sila si bila, Nabi Musa la Tawureta a ni Nabi Dawuda la Yabuur. Ie ma si bila. Alu ka lonni mi soron Isa fe, ie ka fanan la wo kan.

Konorofili si te wo ro ka a masoron Alla la kumakan tere ye wala Yahidiya ilu le ma. Koni Isa la karandenilu ka a la kumakan nase siya gbera moolu ma waati men na, konorofili ka siya gbera moolu mira. Siya gbera moo men lemeninyara Isa ma, alu ma son Yahudiya ilu la namun tala ka a la ie ka lonin kan, ie ka men soron Isa la, ka a masoron Isa la karan ka woilu wasa.

Ka a masoron wo fe, Yahudiya lemeninyamoolu ma kuma kujee siya gbera moolu fe, ka a masoron jinilu ma kojii ke. Yahudiya lemeninyamoolu ka a fo ko lemeninyamoo men ma kojii ke ma kisiba bere soron. Poli ka a men tuma men ai le ye kuma wo fola, a ka ie soso ka a fo ko ni an di kisi soron Isa la saraka sababu la, an mak sa kojii la kosa an di kisi soron. A ma a fo ko kojii ke a ma ji. A ka fo ko kojii ke ti an kisila; an ti se kisila sila si fe. Isa kelen pe la saraka le ri se wo kela.

Sosoli la men ye Yahudiya lemeninyamoolu ni siya gbera lemeninyamoolu tema wo ri se hankili dila an ma. Sariya doilu ye dina ro an di se woilu bonyala, koni a ti se an kisila. Namun doilu ye ye an di se bilala namun sila woilu kan. An ti se jatela ikomi a diya boyani ko an di kisi soron. A ka gbelen dooni ka bee jafu, koni Alla la kitabu seniman wo di se hankili dila an ma ka a payen.

Kebi Poli ka bataki lawa Kalati lemeninyamoolu ma, a ri se an karanna ka bila lemeninya a ro. Lemenyamoolu la sariya folo le kaninteya ri. Nin Seniman ye lemeninya moolujusu ro, wo fanan ye sila yirakala ie la ka lo Alla ma. Wo le tonu ye a la, ni wo te Setana ri bo fere su bee la ka ai la lemeninya tjan, ka ai lo sila gbera ma men ye kojuu sila ri. Alla ye an tanka wo ma. Amina!

¹ Sebe jin farani nde Poli le la, nde men ye keladen di. Moolu ma n suwandi baara wo kanma. Moo si ma n kelaya. Een, n kera keladen de ri ka fara Isa Nenematomonin de la, a ni an Fa Alla men ka a lawuli ka a bo saya ro. ² Nde ni an badenma menilu bee ye n torofe yan, an ye sebe jin nawala lemeniyamoolu la dekuruilu le ma, menilu ye Kalati jamana ro. ³ An Fa Alla a ni Maari Isa Nenematomonin ye jumaya ke ai ye, ka jususuma di ai ma. ⁴ Isa Nenematomonin de ka a jere ke saraka ri an na kojuuilu koson, sa a ri an bo dunu juu jin fanka koru, baa an Fa Alla sawo tere ye wo ro. ⁵ A too ye gbiliya kadawu. Amina!

Kibaro juma kelen pe le ye ye

⁶ N da kabannakoya kojuuya ka a masoron Alla men ka ai kili ka fara Nenematomonin na jumaya la, ai ra ai kadon wo la jona jona, ka wa kela gbera ko. ⁷ Koni kela gbera te wo ri de! Moo doilu le ye ai kondafilila ten. Alu ye a fe ka Nenematomonin na kibaro juma yeleman. ⁸ Koni an ka kibaro juma men nase ai ma, ni fen fen ka kela gbera lase ai ma, men ni foloman wo te kelen di, danka ye wo

tii kan, hali ni a kera andeilu ri, wala sankoloro meleka do ri. ⁹ An ka men fo ai ye koroman, n di wo fo iko ko ai sonda kibaro juma men ma, ni mao mao ka kela gberε lase ai ma, men ni foloman wo te kelen di, danka ye wo tii kan kadawu!

¹⁰ A ye di? N ye a jininna ka n jere diya maoilu ye wa, wala Alla ye wa? N ye a jininna ka maoilu hene wa? Wo kuma te! Ni n tere ye a fe ka maoilu hene folo, n tun tena kela Nenematamonin na baaraden di.

Alla ka Peli bila a la baara la na men ma

¹¹ N badenmailu, n ye a fe ai ye a lon ko n ka kibaro juma men nase ai ma, wo ma fara mao la. ¹² N ma a soron mao si la. Mao ma n karan a la fanan. Koni Isa Nenematamonin jere le ka a yiraka n na.

¹³ N tere ye taamala Yahudiyailu la dina sila kan na men ma folofolo, ai ra wo men. N tere ye Alla la jama torla foo ka a dan natamin kojuuya. N tere ye a jininna ka a ratijan fewu. ¹⁴ N jere siya maoilu tema, n tere ye wala jefe Yahudiyailu la dina sila kan ka tamin n kanyajoon ma fan ba kan, baa n benbailu la landailu tun ka gbelen n ma kosebe.

¹⁵ Koni ka a teren n ma soron folo, Alla ka n suwandi ka n bila a dan na. A ka n kili ka fara a la jumaya la. A diyara a ye tuma men na ¹⁶ ka a Dence yiraka n na sa n di a la ko fo siya gberε maoilu ye, n ma hankili jinin mao si la. ¹⁷ N ma wa Jerusalemu ka hankili jinin keladen folo bilu la. N wara Arabu jamana ro i koru. Wo ko ro, n ka n koseyi ka wa Damasi so kondu.

¹⁸ San sawa taminni ko, n wara Jerusalemu, sa n ni Kefasi* ri kuma an joon fe. N ka tele tan ni loolu ke a torofe. ¹⁹ Koni n na ma la keladen toilu si kan, fo Maari Isa dooce Yakuba.

²⁰ Nde ye men sebela ka a di ai ma, wuya te wo ri. N ye wo lasereyala Alla pana. ²¹ Wo ko ro, n wara Siri ni Silisi jamanailu ro.

²² Koni lemeniyamaoilu la dekurumenu sidini Nenematamonin ma Jude mara ro, woilu tun ma nde yen, alu tun ma n lon. ²³ Alu ka a men ten de doron ko: «Men tere ye an torla folofolo, wo ye lemeniya ko lasela maoilu ma sisen, a tere ye a jininna ka lemeniya ko men tijan folofolo.» ²⁴ Wo kera sababu ri alu ka Alla tando nde la ko koson.

2

Keladen toilu sonda Peli ro

¹ Nba, san tan ni naanin taminni ko, nde ni Barinabasi wara Jerusalemu iko tuun. N wara Tite fanan di. ² N na wa kun kera men di Alla le ka a fo n ye ko n ye wa. N seni ye, n ye kibaro juma men nasela siya gberεilu ma, n ka wo yiraka mao bailu la ie la joonyen do ka a jafu ie ye. N ka wo ke ka a masoron n tun te a fe n na baara ye ke baara fuu ri, n tun ka men ke koroman na, a ni n tere ye men kan wo waati la. ³ Ni wo te, hali n taamajoon Tite men ye Kerekika ri, alu ma a diyagboya ko a ye kojiike. ⁴ Kuma wo kera ka a masoron wuyafola doilu tun ka alu jere ke ikomin lemeniyamaoilu, ka alu dokon ka don an tema. Baa Isa Nenematamonin ka an kanhoroja na men ma, alu tere ye a fe ka wo lakorosi bundu le ro. Alu tere ye a fe ka an ke jonilu ri iko tuun. ⁵ Koni an ma son ie ro hali waatini, sa kibaro juma ri to ai jusu ro, kibaro juma men ye tupa ri.

⁶ Koni maoilu tere ye menilu jatela jemaoilu ri, woilu ma fosi la n na kibaro juma kan, n ye men nasela maoilu ma. Ni maoilu ye ie jatela jemaoilu le ri, wo te n pana foyi ri, baa Alla te mao bola mao ro. ⁷ Koni alu jere ka a payen ko Alla de ka baara karifa nde la ko n ye kibaro juma lase kojiikebalilu ma, ikomin a ka baara karifa Piyeri la na men ma ko a ye a lase kojiikelailu* ma. ⁸ Baa Alla ka Piyeri ke kojiikelailu la keladen di na men ma, a ka nde fanan ke siya gberεilu la keladen di wo na le ma. ⁹ Yakuba ni Kefasi ni Yuhana

* 1:18 Kefasi Simon Piyeri, konin.

* 2:7 kojiikelailu kojike ko men ye sebe jin do wo kuma ye fala Yahudiyailu la ko le ro.

mɛnɪlu tɛɛ yɛ jatɛla jɛmɔɔbailu ri, woilu jɛɛ ka a jayɛn ko Alla le ka jumaya kɛ n yɛ ka n kɛlaya. Wo lɛ rɔ, alu ka iɛ bolo don Barinabasi ni ndɛ bolo, ka a yiraka an na ko an bɛɛ yɛ baarakɛjɔɔnilu le ri. An bɛnda a ma ko andeɪlu yɛ wa kibaro juma lase siya gbɛɛɪlu ma, woilu fanan yɛ wa wo lase kojiikɛlailu ma. ¹⁰ Alu ka ko kɛlɛn jɪnin an fɛ ko an yɛ an hankili to fantanilu rɔ. N fanan tɛɛ yɛ n dajala ka wo kɛ tuma bɛɛ.

Pɔli ka Piyɛri jalaki Antiyɔci

¹¹ Nba, Kefasi nara Antiyɔci so kɔndɔ tuma mɛn na, n ka a sɔsɔ gbɛ ni gbɛ rɔ, baa a ka ko mɛn kɛ, wo ma bɛn fewu. ¹² Ka a masɔɔɔn sani Yakuba la kɛlɛnɪlu yɛ na, Kefasi ni yɛ mɔɔɪlu tɛɛ yɛ damunun kɛla kɛlɛn di, badɛnma mɛnɪlu yɛ siya gbɛɛɪlu ri. Kɔni Yakuba la kɛlɛnɪlu nara tuma mɛn na, a ka a jɛɛ mabɔ siya gbɛɛ woilu la. A ma sɔn a ni woilu yɛ damunun kɛ kɛlɛn di wo kɔ, baa a silanda mɔɔɪlu yɛ, mɛnɪlu kan ko siya gbɛɛɪlu ka kan ka kojiikɛ. ¹³ Badɛnma jɔɔn ma mɛnɪlu tɛɛ yɛ Yahudiyailu ri, wo tɔɪlu ka iɛ bila Piyɛri kɔ a la filankafuya rɔ. Wo kɛra sababu ri hali Barinabasi ka a bila iɛ kɔ. ¹⁴ N ka a yɛn tuma mɛn na ko alu tɛ taamala ka tɛlɛn kibaro juma sila kan, mɛn yɛ tujɔa ri, n ka a fɔ Kefasi yɛ ai bɛɛ jana ko: «A yɛ di? Iɛ mɛn yɛ Yahudiya ri, ni iɛ ka Yahudiyailu la landailu bila ka i kɛ ikomin siya gbɛɛɪlu, n fɛn dɛ kɔsɔn i yɛ siya gbɛɛɪlu diyagboyala ko alu yɛ Yahudiyailu la landa latɛlɛn?»

Mɔɔɪlu yɛ kisila lɛmɛniya lɛ rɔ

¹⁵ An yɛ Yahudiya jɛɛwolo le ri. An tɛ kojuukɛlailu ri siyailu tɛma. ¹⁶ Kɔni an ka a lɔn ko mɔɔ si ti sɛ kɛla mɔɔ tɛlɛnni ri ka fara Nabi Musa la sariya labatoli la. Ɛɛn, tɛlɛnbaya yɛ kɛla ka a fara lɛmɛniya ma Isa Nenematɔmɔnin ma gbansan. Wo lɛ kɔsɔn, an fanan lɛmɛniyani Isa Nenematɔmɔnin ma. Mɔɔ ri kɛ mɔɔ tɛlɛni ri ka fara lɛmɛniya ma Isa Nenematɔmɔnin ma, Nabi Musa la sariya labatoli tɛ. Baa mɔɔ si tɛ kɛla

mɔɔ tɛlɛnni ri ka fara Nabi Musa la sariya labatoli ma.

¹⁷ Nba, ni an yɛ tɛlɛnbaya jɪninna gbɛ rɔ Nenematɔmɔnin ladɛn dɔ, an yɛ a yirakala wo jɔa kɛlɛn dɛ ma ko an yɛ hakɛtii le ri ikomin siya gbɛɛ mɔɔɪlu, wo yɛ a yirakala yɛ ko Nenematɔmɔnin yɛ an sɛbɛ donna hakɛta ma wo rɔ wa? Wo kuma tɛ! ¹⁸ N ka sariya mɛn to yɛ, ni n ka n kɔsɛyi wo ma ikɔ, n yɛ a yirakala ko n yɛ sariyatɪjanna le ri. ¹⁹ Wo rɔ, sariya labatoli ndɛ jɛɛ sani sariya rɔ, wo rɔ n yɛ jɛnɛmaya rɔ Alla yɛ. Nɛ ni Nenematɔmɔnin gbɔngbɔnda jiri kan kɛlɛn di. ²⁰ Nɛ sa n ninna butun, Nenematɔmɔnin dɛ yɛ a ninna n fari rɔ. N yɛ dunɔjɔratɛɛ mɛn kɛla faribanku jɪn dɔ sɛsɛn, n yɛ wo kɛla lɛmɛniya le rɔ Alla Dɛncɛ yɛ, mɛn ka n kanin ka a jɛɛ nin di n kɔsɔn. ²¹ N ti sɔn ka n ban Alla la jumaya rɔ. Baa ni mɔɔ ri sɛ kɛla mɔɔ tɛlɛnni ri ka fara sariya labatoli la, Nenematɔmɔnin sani le wo rɔ gbansan!

3

Alla yɛ mɔɔ jatɛla mɔɔ tɛlɛnni ri ka fara lɛmɛniya lɛ la

¹ Ai Kalatikailu, ai yɛ kɔmɔɔɪlu ri! Yon dɛ ka ai lafilɪ? Isa Nenematɔmɔnin ka saya mɛn kɛ gbɔngbɔn jiri kan, ndɛ ka wo yiraka ai la ka a gbɛ. ² N yɛ a fɛ ka ai mapɪninka jɪninkali kɛlɛn ma: Ai ka Nin Sɛniman sɔɔɔn di? Ai ka wo sɔɔɔn ka a masɔɔɔn sariya labatoli le ma wa, wala ka a masɔɔɔn lɛmɛniyala kibaro juma le rɔ, ai ka mɛn namɛn? ³ Nfenna ai kɛra kɔmɔɔɪlu di wo rɔ? Ai nɔ sila mɛn taama damirala Nin Sɛniman na sɛbaaya rɔ. A yɛ di? Ai yɛ a fɛ ka a laban a jɛɛ lɛ sɛbaaya rɔ wa? ⁴ Ai ka ko siyaman mɔjɔn ai ma. Wo kɛra ko fuu ri wa? Ni wo kɛra fuu! ⁵ Alla mɛn yɛ Nin Sɛniman dila ai ma ka kabannakoɪlu kɛ ai tɛma, a yɛ wo kɛla ka a masɔɔɔn ai yɛ Nabi Musa la sariya labatola wa, wala ka a masɔɔɔn ai lɛmɛniya kibaro juma ma, ai ka mɛn namɛn wa?

⁶ Nba, Iburahima don? «Iburahima lara Alla la jɔa mɛn ma; wo lɛ kɔsɔn,

Alla ka a jate mɔɔ telenni ri,» ⁷ wo rɔ ai ye a lɔn ko mɛn wa lemɛniya wo le Iburahima den de ri. ⁸ A sɛbɛni Alla la kitabu kɔndɔ fɔɔfɔɔ ko Alla ri siya tɔilu kɛ a jɛrɛ jɔkɔrɔ mɔɔ telenilu ri ka fara ie la lemɛniya le la. Wo le kosɔn, a sɛbɛni ko a ka kibaro juma lase Iburahima ma fɔɔ ko: «Siyailu bɛɛ ri Alla la jumaya sɔrɔn ile le fɛ.» ⁹ Awa, mɔɔ mɔɔ wa lala Alla la ikomin Iburahima lara Alla la ja mɛn ma, wo bɛɛ ri Alla la jumaya sɔrɔn.

¹⁰ Mɔɔ mɛnilu ra alu la lemɛniya la sariya labatoli kan, woilu bɛɛ dankani. Baa a sɛbɛni Alla la kitabu kɔndɔ ko: «Mɔɔ mɛnilu tɛ Alla la sariya sɛbenilu bɛɛ labatola, wo tiilu bɛɛ dankanin de.» ¹¹ A gbɛni le ko mɔɔ si tɛna kɛla Alla jɔkɔrɔ mɔɔ telenni ri ka fara sariya labatoli la. Baa: «Mɔɔ telenni a ye dunɔpa ratɛɛla landanya le rɔ.» ¹² Kɔni ka Alla la sariya labato, a ni ka lemɛniya Alla ma, woilu tɛ kelen di muumɛ. Baa: «Mɔɔ mɛn ka sariyailu bɛɛ labato, wo ri kɛ ie la dunɔpalatɛɛ kun di.»

¹³ Nenematɔmɔnin ka an kunka danka le la, mɛn ye mɔɔilu kan sariya kosɔn. Danka wo ye a kan an na nɔ rɔ. Baa a sɛbɛni ko: «Mɔɔ mɔɔ dunni jiri la, wo tii dankani.»

¹⁴ Isa Nenematɔmɔnin ka wo kɛ sa Iburahima la duwawu ri se siya gbɛɛilu ma, a ni an bɛɛ ri Nin Seniman sɔrɔn landanya le rɔ.

Nabi Musa la sariya ni Alla la teriya

¹⁵ N badenmailu, n di misali di ka a bɛn an na landailu le ma. Ni mɔɔ do ka teriya sidi ka ban, mɔɔ si kana teriya wo lasa, mɔɔ si kana do la teriya wo kan. ¹⁶ Awa, Alla ka teriya sidi Iburahima ni a bɔnsɔn na. A ma sɛbɛ ko «a bɔnsɔnilu» ikomin bɔnsɔn siyaman de ko. Ɛɛn, a sɛbɛni ko «i bɔnsɔn.» Wo kɔrɔ le ko «i bɔnsɔn» kelen de ri, mɛn ye Nenematɔmɔnin di. ¹⁷ N ye a fɛ ka mɛn fɔ, wo le jin di: Sariya mɛn nara san kɛmɛ naanin ni san bisawa Alla la teriya kɔman ti se ka Alla la lahidi ban. Kɔni sariya wo ti se ka Alla la teriya lasa ka Alla la lahidi bɔ a nɔ rɔ. ¹⁸ Baa ni cɛta

ye sɔrɔnna sariya labatoli le rɔ, a tɛ sɔrɔnna lahidi rɔ butun. Kɔni Alla ka wo di Iburahima ma lahidi wo sababu rɔ.

Sariya siikun ye mɛn di

¹⁹ Nba, sariya kun ye mun di? A siira, sa an di sariya tɔjan koilu lɔn haan lahidi den wa sɔrɔn waati mɛn, lahidi mɛn sidini. Mɛɛkailu ka sariya wo di ka a fara kumalataaminna le la ²⁰ Ni kumataaminina ye ye, mɔɔ kelenna ko tɛ wo ri. Kɔni lahidi la ko rɔ, Alla kelen pe le wo ri.

²¹ A ye di wo rɔ? Nabi Musa la sariya ye Alla la lahidiilu sɔsɔla le wa? Wo kuma tɛ! Ni sariya dira mɔɔilu ma, mɛn tun di se jɛnemaya dila ie ma, mɔɔilu tun di jate mɔɔ telenilu ri ka fara sariya wo la. ²² Kɔni sɛbeli kuma wo le nɔ an bilana kaso la an julumun dɔ, sa Alla ri a la lahidi dafa lemɛniyamɔɔilu yɛ ka fara ie la lemɛniya la Isa Nenematɔmɔnin ma.

²³ Sani lemɛniya waati ye se, sariya tɛrɛ ye an kɔnɔgbɛnna ka an kɛ ikomin kasodenilu. An tora ten haan ka lemɛniya makɔnɔ, mɛn natɔ bɔla gbɛ rɔ. ²⁴ Wo rɔ, sariya wo kɛra ikomin an na kɔrɔsiba foo Nenematɔmɔnin na waati, sa an di jate mɔɔ telenilu ri ka fara lemɛniya la. ²⁵ Lemɛniya nala sisen, an tɛ kɔrɔsiba wo bolo butun.

²⁶ Baa ai bɛɛ ra kɛ Alla denilu ri ka fara lemɛniya la, lemɛniya mɛn ye ai badila Isa Nenematɔmɔnin ma. ²⁷ Ai mɛn sunda jii rɔ Nenematɔmɔnin tɔɔ rɔ, ai badini Nenematɔmɔnin ma.

²⁸ Wo le kosɔn, faranfasi tɛ Yahudiyailu ni siya gbɛɛilu tɛma butun, wala jɔnilu ni hɔrɔnilu tɛma, wala cɛ ni muso tɛma. Baa ai bɛɛ ka kan Isa Nenematɔmɔnin ma. ²⁹ Ni ai ye Isa Nenematɔmɔnin ta le ri, ai fanan ye Iburahima bɔnsɔnilu le ri. Cɛta la le ile ri ikomin lahidi mɛn taani.

4

¹ Nba, n ye a fɛ ka mɛn fɔ, wo le jin di: den de ye a fa cɛtala ri. A fa la fen bɛɛ ri kɛ a ta ri. Hali wo, a denninya waati, a ni jɔn bɛɛ ka kan.

² Ka a to denninya rɔ, a tɛrɛ ye a denmamiralailu ni a denmakololailu la fanka le kɔrɔ foo ka wa se a fa la

waati latɛɛni ma. ³ Andeilu fanan tɛɛ ten de. An tɛɛ ye denninya rɔ tuma mɛn na, an tɛɛ ye dunuɲa koilu fanka le kɔrɔ, ka kɛ woilu la jɔnilu ri. ⁴ Kɔni Alla la waati latɛɛni sera tuma mɛn na, a ka a dence lana. Muso le ka a sɔrɔn. A sɔrɔnda Nabi Musa la sariya kɔrɔ, ⁵ sa a ri mɔɔilu kunka, mɛnilu ye sariya kɔrɔ. Wo rɔ, an kɛra mɔɔilu ri, Alla ye mɛnilu mirala ikomin a denilu.

⁶ Ɔɔn, ikomin ai ye Alla denilu ri, a ka a Dence Nin nana an ma. Nin Seniman wo ye a kɛla, an ye Alla kilila ko: «an Baba, an Fa!» ⁷ Wo le rɔ, i tɛ jɔn di butun, i ye Alla den de ri sisen. Ikomin i ye Alla den di, a ra mɛn dabɛn a denilu bɛɛ yɛ, i fanan di wo sɔrɔn ale baraka rɔ.

Pɔli haminni Kalatikailu la ko rɔ

⁸ Fɔlɔfɔlɔ, ka a tɛɛn ai tun ma Alla lɔn fɔlɔ, ai tɛɛ ye jinailu la jɔnya le rɔ. Woilu tun tɛ batofen seɓɛilu ri. ⁹ Kɔni sisen ai ka Alla lɔn; tuɲa le Alla ka ai lɔn. Ai ye a fɛ ka wa dunuɲa ko barakatanilu le kɔ ikɔ wo rɔ wa, wo mɛnilu tɛ foyi ɲala ai ma? Ai ye a fɛ ka kɛ woilu la jɔnilu ri kokura wa? ¹⁰ Ai ye lɔn doilu jatela lɔn bailu ri ka woilu bonya, a ni karo doilu a ni waati doilu a ni san doilu. ¹¹ Aa! N da hamin ai la ko la, ko n ka baara mɛn kɛ ka ai madɛmɛn, wo bɛɛ ri kɛ baara fuu ri.

¹² N badenmailu, n ye ai madiyala ko ai ye ai jɛɛ kɛ ikomin nde ye ɲa mɛn ma, baa n ka n jɛɛ kɛ ikomin ai ye ɲa mɛn ma. Ai ma kojuu si kɛ n na. ¹³ Ai ka a lɔn ko jankarɔ le ka a kɛ n sera ai wara ka kibaro ɲuma lase ai ma fɔlɔfɔlɔ. ¹⁴ N na jankarɔ ka ai tɔrɔ kɔseɓɛ, kɔni ai ma n dooya, ai ma ai kɔdon n na. Ai ka n mira koɲuma, ikomin ai tun di Alla la mɛleka wala Isa Nenematɔmɔnin jɛɛ mirala ɲa mɛn ma. ¹⁵ Ai sewani tɛɛ kɔseɓɛ. Sewa wo wani mi? N ye sereya di ko ni a se tɛɛ ai yɛ wo lɔn, ai tun di ai ɲaden bɔ ka a di n ma. ¹⁶ Ai ye n jatela ai juu ri baa n ka tuɲa fɔ ai yɛ wa?

¹⁷ Karanmɔɔ wuya fɔlailu ye alu rala kɔseɓɛ ai la ko rɔ, kɔni alu tɛ wo kɛla kun ɲuman na. Baa alu ye a fɛ le

ka n ni ai fara ka an bɔ an ɲɔɔn na, sa ai ri ai raja ka wa ie kɔ. ¹⁸ Ni ai ka ai raja koɲuma kɛla tuma bɛɛ, wo ka ɲi. Ai kana wo kɛ n ɲana gbansan. ¹⁹ N denilu, n ye tɔrɔla ai la ko rɔ kokura ikomin muso mɛn ye tin ma. N di tɔrɔ ten haan Nenematɔmɔnin ye don ai rɔ tuma mɛn na. ²⁰ A loo ye n na sisen ka kɛ ai tɛma, sa n di se kumala ai yɛ ɲa gbɛɛ ma. Baa n da kɔndafilu ai la ko rɔ.

Saran ni Hajara la ko

²¹ Nba, ai mɛnilu ye a fɛ ka tɔ Nabi Musa la sariya le kɔrɔ, ai ye n jabi: Sariya wo ka mɛn fɔ, ai ma wo lɔn wa? ²² Nba a seɓɛni ko Iburahima ka dence fila sɔrɔn. Jɔnmuso ka kelen sɔrɔn a yɛ, hɔrɔnmuso ka a tɔ kelen sɔrɔn a yɛ. ²³ Jɔnmuso den sɔrɔnda ikomin cɛ ni muso ye den sɔrɔnna ɲa mɛn ma tuma bɛɛ. Kɔni hɔrɔnmuso den sɔrɔnda ka a kɛ lahidi den de ri, Alla tun ka lahidi mɛn ta Iburahima yɛ.

²⁴ Misaliya gbɛɛ fanan ye tariku wo rɔ. Nba, muso fila woilu ye teriya su fila yirakala. Teriya mɛn sidira Sinayi koyinkɛ kan, Hajara ye wo le yirakala. Ale ye den mɛnilu sɔrɔnna, woilu ye jɔnilu le ri. ²⁵ Hajara le ye Sinayi koyinkɛ misali ri, mɛn ye Arabu jamana rɔ. Hajara le ye Jerusalemu misali fanan, mɛn ye ye bi. Baa Jerusalemu wo ni a la mɔɔilu ye jɔnya le rɔ. ²⁶ Kɔni Alla la Jerusalemu mɛn ye sanma, wo hɔrɔyani le ri. Ale le ye ikomin an na. ²⁷ Baa a seɓɛni Alla la kitabu kɔndɔ ko: «Ile muso densɔrɔnbali, ile mɛn tɛ den sɔrɔnna,

i ye sewa ka ɲaalen kɔseɓɛ!

Ɔɔn, ile mɛn ma tin tɔrɔ lɔn,

i ye i sewakan ba labɔ!

Baa muso mɛn da bila,

wo denilu ri siyaya ka tamin muso cɛtii ta kan.»

²⁸ Wo le rɔ, n badenmailu, ai ye lahidi denilu de ri, ikomin Isiyaka.

²⁹ Jɔnmuso den sɔrɔnda ikomin cɛ ni muso ye den sɔrɔnna ɲa mɛn ma tuma bɛɛ. Hɔrɔnmuso den sɔrɔnda ikomin cɛ ni muso ye den sɔrɔnna ɲa mɛn ma, kɔni den farara Nin Seniman

na. Nba, wo tuma jɔnmuso den ka hɔrɔnmuso den wo tɔrɔ. Hali bi a ye ten de. ³⁰ Kɔni a sɛbɛni Alla la kitabu kɔndɔ di? A sɛbɛni ko: «Jɔnmuso ni a dence gbɛn, baa hɔrɔnmuso dence ri a fa cɛta. Jɔnmuso dence sen tɛ a rɔ muumɛ.» ³¹ Wo le kosɔn, n badenmailu, an tɛ jɔnmuso denilu ri; an ye hɔrɔnmuso denilu le ri.

5

Nenematɔmɔnin ka an hɔrɔya

¹ Nenematɔmɔnin ka an hɔrɔya, sa an di kɛ mɔɔ hɔrɔyani jɛrɛ jɛrɛ ri. Wo le rɔ, ai ye ai rajala. Ai kana sɔn mɔɔilu ye ai bila sariya jɔnya rɔ kokura.

² Ai ye ai tolo malɔ! Nde Pɔli kan ko ni ai sɔnda mɔɔilu ye ai kojiikɛ, Nenematɔmɔnin ka baara mɛn kɛ ai ye, wo tɛ foyi ja ai ma. ³ N ye a fɔla ikɔ ko mɔɔ mɔɔ wa sɔn mɔɔilu ye a kojiikɛ ten, fo wo tii ye Nabi Musa la sariya bɛɛ labato; diyagboya le wo ri. ⁴ Ai mɛnilu ye a jɛninna ka kɛ mɔɔ telen ri ka fara Nabi Musa la sariya la, ai ra ai jɛrɛ fara Nenematɔmɔnin na. Ai ra ai kɔdon Alla la jumaya la.

⁵ Kɔni andeilu, an jii ye a kan ko Alla ri an jate mɔɔ telenni ri. Nin Seniman ye an demɛnna ka wo le makɔnɔ ka fara an na lemɛniya la. ⁶ Baa ni mɔɔ sidini Isa Nenematɔmɔnin ma, kojiikɛ tɛ foyi ri butun, kojiikɛbaliya fanan tɛ foyi ri butun. Mɛn ye ko ba ri, wo ye lemɛniya le ri, lemɛniya mɛn ye mɔɔ lɔla kewalilu kɛla kanintɛya kosɔn.

⁷ Ai tɛrɛ ye ai borila kɔɔuma! Yon ka ai la sila tɛɛ, ka ai mabalɔ tɔɔa labatola? ⁸ Mabalili wo ma bɔ ale rɔ, mɛn ka ai kili. ⁹ «Lɛbɛn fitinin di buru siyaman nawuli ka a funun.» ¹⁰ Nba, n lani ai la ko ai la miriya a ni n na miriya a ri kanya, baa an bɛɛ sidini Maari ma. Kɔni mɔɔ mɛn ye ai hankili jaaminna, wo tii ri a sara sɔrɔn, a kɛra mɔɔ su su ri.

¹¹ N badenmailu, ni n ye mɔɔilu kawandila fɔlɔ ko alu ye kojiikɛ, nfenna mɔɔilu ye n tɔrɔla? Ni n ye mɔɔilu kawandila ten, Nenematɔmɔnin faa ko gbɔngbɔn jiri

kan, wo tun tɛna gbala mɔɔ si la. ¹² Mɔɔ mɛnilu ye ai lamaala, woilu ka kan ka ie jɛrɛ cɛya diya tɛɛ!

Lemɛniyamɔɔilu ka kan ka taama ja mɛn ma

¹³ N badenmailu, Alla ka ai kili sa ai ri kɛ mɔɔ hɔrɔyanilu ri. Kɔni ai kana hɔrɔya ko wo kɛ sababu ri ka ai farikolo diyana koilu kɛ. Ɛɛn! Ai ye ai jɔɔn demɛn, kanintɛya kosɔn. ¹⁴ Baa Alla la sariya bɛɛ ye sɔrɔnna jɛn kuma kelen de kɔndɔ ko: «I ye i mɔɔjɔɔn kanin ikomin i jɛrɛ.» ¹⁵ Ni ai ka ai jɔɔn cin ka ai jɔɔn rafarafara, ai ri ai jɛrɛ tɔɔan.

¹⁶ N ye a fɔla ai ye ko ai ye taama ka a bɛn Nin Seniman na sila ma, wo rɔ nata juu mɛnilu ye ai fari rɔ, woilu tɛ ai lɔ kojuu kɛla habadan. ¹⁷ Baa nata juu mɛnilu ye ai fari rɔ, woilu ye Nin Seniman sɔsɔla. Nin Seniman fanan ye woilu sɔsɔla. Alu ye ie jɔɔn kɛlɛla. Wo rɔ, ai ye a fɛ ka mɛn kɛ, ai ti se wo kɛla. ¹⁸ Kɔni ni ai ye taamala ka a bɛn Nin Seniman na sila ma, ai tɛ Nabi Musa la sariya fanka kɔrɔ butun.

¹⁹ Farikolo ye baarada mɛn kɛla, wo le jɛn di, bɛɛ ka a lɔn: jatɔya ni ko nɔɔni kɛ ni malobaliya koilu ²⁰ ni joo sɔli ni subaaya ni lagboyajɛ ni sɔsɔli ni kɛlɛya ni jusu mangbɔya ni natabaya ni bɛnbaliya ni kanintema le fara ie jɔɔnna, ²¹ ni nata ni dɔlɔmin ni manamana ko dan natamin mɔɔilu, a ni wo jɔɔn gbɛrɛ. N ye ai lalɔninna sisen ikomin n ka ai lalɔnin ja mɛn fɔlɔ ko mɔɔ mɛnilu ye ko su woilu kɛla, woilu tɛ ninyɔrɔ sɔrɔn Alla la mansaya rɔ.

²² Kɔni Nin Seniman ye a den mɛn kɛla mɔɔ jusu kɔndɔ, wo le jɛn di: kanintɛya ni sewa ni jususuma ni mujunnin ni mɔɔ demɛnnin ni jumaya ni lemɛniya ²³ ni sabari a ni senjɛrɛla. Sariya si tɛ ko su woilu kanma. ²⁴ Mɔɔ mɛnilu ye Isa Nenematɔmɔnin ta ri, alu ra ie sawonan koilu ni ie nata juu bailu bɛɛ gbɔngbɔn jiri kan. ²⁵ Ni an da jɛnemaya kura sɔrɔn Nin Seniman na, an ka kan ka an taama ka a bɛn a la sila ma. ²⁶ An kana jɛrɛdabaya

ke, an kana sɔsɔli lawuli an ni an jɔɔn tema, an kana an jɔɔn keleya.

6

Lemeniyamɔɔilu ka kan ka i jɔɔn demen

¹ N badenmailu, ni ai ka mɔɔ do yen kojuu kela, ai menilu ye taamala ka a ben Nin Seniman sawo ma, ai ye wo tii lali jususuma rɔ, ka a demen a kɔseyila sila juma kan. Kɔni i ye i janto i jere rɔ, sa i fanan kana manɛn ka kojuu wo jɔɔn ke. ² Ai ye i jɔɔn demen ai la doninilu tala sa ai ri Nenematɔmɔnin na sariya labato a ja ma. ³ Ni mɔɔ men ye a mirila ko ale ye mɔɔ ba ri, ka a teren a te foyi ri, wo tii ye a jere le lafilila. ⁴ Mɔɔ kelen kelenna bee ye a jere la kewalilu fese fese a ni ka a jere bonya. A mako te a la ka a la kewalilu la mɔɔ gberɛ ta ma. ⁵ Baa bee ka kan ka a jere la kunko ta.

⁶ Karanden men da Alla la kumakan sɔrɔn ka a karan, wo tii ka kan ka a la karanmɔɔ sɔ a la bolofen jumailu rɔ.

⁷ Ai kana ai jere lafilila. Mɔɔ ti se mɔnedona Alla rɔ wala ka a mayele. Baa mɔɔilu wa si su su foyi sene rɔ, alu ri suman su wo sɔrɔn. ⁸ Ɔɔn, mɔɔ men wa sɔn a jere farikolo nata juuilu ma ka kojuu ke, wo tii ri saya sɔrɔn. Kɔni mɔɔ men wa sɔn Nin Seniman diyana koilu ma ka kojuma ke, wo tii ri jenemaya banbali sɔrɔn. ⁹ An kana kori kojuma ke rɔ, baa ni an ma jiitee ka a boloka, an di a tɔnɔ sɔrɔn a waati la. ¹⁰ Wo le kosɔn, an wa fere sɔrɔn tuma men na, an ka kan ka kojuma ke mɔɔilu bee ye, ka tere te an badenma lemeniyamɔɔilu ma.

Kuma laban

¹¹ Nba, ai ye sebeden kunba jinilu ragbe. Nde ye woilu sebelɛ n jere bolo le la ka a lawa ai ma. ¹² Mɔɔ menilu ye a fe ka ai diyagboya ko ai ye kojiike, alu bee ye a jininna ka diya mɔɔilu ye tuun, baa alu te a fe mɔɔilu ye ie tɔrɔ Nenematɔmɔnin faa gbɔngbɔn jiri kan

wo kosɔn. ¹³ Baa mɔɔ menilu kojiike la, woilu jere te Nabi Musa la sariya labatola. Kɔni alu ye a fe ai ye kojiike sa alu ri se alu jerebonyala ko alu ka a ke kojiike nɔ ra ke ai fari ma. ¹⁴ Nde kɔni, n tena n jerebonyala ko si ma, fo an na Maari Isa Nenematɔmɔnin faa ko gbɔngbɔn jiri kan. A la saya kosɔn gbɔngbɔn jiri wo kan, dunuja koilu ye n jana ikomin fen menilu faani. N fanan ye dunuja jana ikomin fen men faani. ¹⁵ Kojiike te foyi ri. Kojiikebaliya fanan te foyi ri, foo a ke danfen kura ri.

¹⁶ Menilu ye sila wo taamala a ni Isirayeli mɔɔilu* fanan, Alla ye jususuma di wo bee ma, ka hina ie la.

¹⁷ Nba, sisen mɔɔ si kana n tɔrɔ butun, baa tɔrɔya nɔ menilu ye n fari ma, n ka woilu sɔrɔn Isa le kosɔn.

¹⁸ N badenmailu, an Maari Isa Nenematɔmɔnin na jumaya ye to ai fe. Amina.

* **6:16** a la Isirayeli mɔɔilu wo kɔrɔ ye le mɔɔ menilu lemeniyani Maari Isa ma ko ale le ye an kisiba ri.

Yakuba

Kuma Kan Men ye Kitabu Nin Kondo

Kitabu jin ye bataki le ri men farani Yakuba la. A ka jin seɓe Yahudiya lemeniyamɔɔilu le ma men ye jensenni jamana gɓeɗilu kondo londanya la. Waati wo la, lemeniyamɔɔilu tere ye torɔya rɔ. Hali jamana jemɔɔilu tere ye ie torɔla. Alla la Nin Senaman jiira Yakuba ma, a ka kuma jin dafɔ damira a ni ka a seɓe, ka lemeniyamɔɔilu fanka don sila men ye tupa ri, ka wa Alla ma.

Kitabu jin ye lalili siyaman de dila lemeniyamɔɔilu ma. A ye an karanna Alla tɔɔ fɔ jala an dagbolo la a ni ka Alla sariyailu bonya, wo ye ko fila le ri men te kelen di. Lemeniya ti foyi ri ni i ma Alla la sariya sila latelen. Kitabu jin ye jusukolo le karanna a ni ka sila juma laka an jɔɔn fe. A ti se farala.

Kitabu jin ye mɔɔ lalila ja gɓere ma men ye an jusukolo lola sila bere mira la. An ma kan ka mɔɔ bɔ mɔɔ rɔ. A ye an majininkala ka an ye an jɔɔn demen, an ye an jɔɔn bonya, an ye diya an jɔɔn ye. A ye an majininkala an ye an nenkun mira, ka kumaba foto ye. An ye an mujun an na torɔyailu ma. An kana ke mɔɔ monema ri. An kana dunɔɔa nata diya an ye. An ye an karifa Alla la, an na ko bee rɔ.

Alla ye an bee demen an ye a la sariya bee latelen ikomin a ka kan ka ke ja men ma. Allama wo kera. Amina.

Yakuba la foli rɔ

¹ Seɓe jin farani Yakuba le la, men ye Alla la jɔn de a ni Maari Isa men Nenematamonin na jɔn de ri. N ye a lawala *Isirayeli la kabila tan ni fila ma, menilu jensenni dunɔɔa fan bee rɔ. N ye ai tuwala.

Alu ye sewa torɔya rɔ

* **1:1** Kuma jin ma fɔ ko mɔɔ wo ye sɔronna Isirayeli la kabila tan ni fila kelen de ma, a fonin dunɔɔa mɔɔ bee le ye men lanin Maari Isa la.

² N badenmailu, torɔya su su wa ai sɔron, ai ye wo mira ka a ke ai sewa ko ba ri, ³ baa ai ka a lon ko ai la lemeniya wa korɔbɔ, wo ri ke sababu ri do ri la ai la mujunnin kan. ⁴ Ai ye torɔya bee mujun foo ka a ban, sa ai ri ke mɔɔ dafaninilu ri fewu. Foyi te ai jen butun. ⁵ Koni ni famunyali ka ai do jen, a ye Alla matara. Wo ri famunyali di a ma, baa Alla ye mɔɔ bee sola ka a wasa. A te alu jalakila fo ka alu sɔ. ⁶ Koni mɔɔ wo wa Alla tara, fo a ye ala lemeniya la Alla rɔ, a kana sika. Mɔɔ men ye sikasikala, wo tii ye ikomin kooji jikuru ba, fɔɔ ye men namaala kojuuya. ⁷ Wo tii kana a miri ko a ri fen sɔron Maari bolo. ⁸ Filankafu le. A te tola kan kelen si kan ala ko si rɔ.

Fantan ni nanfulutii

⁹ Lemeniya mɔɔ men ye fantan di, wo ka kan ka waso bake, baa a ka bonya sɔron Alla la. ¹⁰ Men ye nanfulutii ri, wo fanan ka kan ka waso bake, baa a ka dooya sɔron. Mɔɔ wo ri sa ka wa ikomin bin feren ye jala ka wa ja men ma. ¹¹ Ni tele bora ka a wuye ba labɔ, bin di ja, a fereilu bee ri tunun. A dariya bee ri ban fewu. Nanfulutii fanan bantɔ ten de ka bɔ ala ko ketailu tema.

Alla te mɔɔ manɛenna

¹² Kunnadiya mɔɔ men ye a mujunna ala torɔya rɔ, wo mɔɔ wa ban korɔbɔla Alla bolo a ri jenemaya banbali sɔron, Alla ka men lahidi ta a kanintemailu ye. ¹³ Kojuu ke loo wa mɔɔ mira a torɔya waati rɔ tuma men na, a kana a fɔ ko Alla le ye a manɛenna, baa kojuu ke loo te Alla mirala. Alla fanan te mɔɔ si manɛenna ten. ¹⁴ Mɔɔ bee ye manɛenna a jere la nata juu la ka a mira ikomin miralifen. ¹⁵ Kojuu loo wa an mira tuma men na a ri an ke kojuu kela ri, a ni kojuu wa fanka sɔron tuma men na, a ri an faa.

¹⁶ Nba, n kaninbailu, ai kana sɔn ai ye lafili. ¹⁷ Mɔɔ ri fen juma menilu sɔron, a ni fen dafanilu, woilu bee ye bɔla Alla fe san ma, men ka san dɔ

kenɛbolanilu dan. A tɛ yɛlɛmanna ka bɔ a ja ma. Dibi yɔrɔ si tɛ a la. ¹⁸ A ka jɛnemaya kura latɛɛ ka a di an ma ka fara ala kuma la, mɛn ye tɔja ri. A ka wo kɛ, sa a ri lɔdiya fɔlɔ di an ma ala danninfenilu bɛɛ tɛma.

Fo ka Alla la kuma labato

¹⁹ Ai ye hankili bila jin dɔ, n kan-inbailu, ai ka kan ka kaliya ka ai tolo malɔ ai jaɔn na, ai kana da lakaliya kuma fɔla, ai kana mɔnɛ jona. ²⁰ Baa mɔɔ wa mɔnɛ, a ti se telenbaya koilu kɛla. ²¹ Wo le kosɔn, ai ye kɔnɔrɔjuuya bɛɛ to ye, ka kojuu bɛɛ boloka. Ai ye ai fanmajii ka sɔn Alla la kuma ma, a ka mɛn don ai jusukun dɔ. Kuma wo le ri se ka ai kisi.

²² Ai ye ai tolo malɔ Alla la kuma la ka a labato. Ai kana dan ai tolo malɔla a la. Ni wo tɛ, ai ri ai jɛɛ lafilɛ. ²³ Baa ni mɔɔ ka a tolo malɔ kuma wo la, kɔni a ma sɔn wo labatola, a ye ikomin mɔɔ mɛn ye a jɛɛ ja kɔrɔ ragbɛla dubalen na kosɛɛ. ²⁴ A wa ban a ja kɔrɔ ragbɛla ka wa, a ja kɔrɔ ye ja mɛn ma, a ri jina wo ko i kɔrɔ. ²⁵ Sariya dafanin di se mɔɔilu hɔrɔyala. Mɔɔ mɛn wa a raja a karanna tuma bɛɛ, Alla ri wo tii kunnadiya ala ko kɛtailu rɔ. Wo ye mɔɔ le ri, mɛn ye kuma wo labatola. A tɛ sɔn ka a tolo malɔ a la gbansan.

²⁶ Ni mɔɔ ye a mirila ko a ye Alla la dina rɔ, ka a tɛɛn a ti se a nɛn kun marala, wo tii ye a jɛɛ lafilɛ. A ye mɛnilu jatɛla Alla la dina ri, woilu tɛ foyi ri. ²⁷ Ka faratanilu ni ɛsamosoilu dɛmɛn alu la tɔrɔya waati, a ni ka an jɛɛ mabɔ dunɔja ko nɔɔilu bɛɛ la, wo ye Alla la dina sɛniman ba le ri an Fa Alla ja kɔrɔ.

2

Alu kana mɔɔ do lafisaya mɔɔ do ma

¹ Nba, n badenmailu, ai ra lɛmɛniya an na Maari Isa mɛn Jɛnematomɔnin ma, gbiliya ba ye mɛn bolo, wo rɔ ai kana mɔɔ do lafisaya mɔɔ do ma. ² N di misaliya di ai ma. Ni lon do rɔ, mɔɔ do ri na don ai kan ai la ladɛn diya, koyina saninnaman ye a bolo la, faanin

juma ye a kan na, a ni wo waati kelen, fantan do fanan di don ai kan, faanin koron ye a kan na, ³ tumadɔ ai ri ja bɔ faaninɔumatii wo la, ka a bonya, ka a fɔ a yɛ ko a ye na a sii siifen juma rɔ yan, kɔni ai ri a fɔ fantan yɛ ko a ye a lɔ wo ri, ni wo tɛ, ai ri a fɔ a yɛ ko a ye a sii duu ma ai sen kɔrɔ. ⁴ A ye di wo rɔ? Ni ai ka a kɛ ten, ai ma mɔɔ do lafisaya do ri ai tɛma wa? Ai ma na kɛ miriyajuutii ri ai la kititɛɛ diya rɔ wa?

⁵ N badenma kaninbailu, ai tolo malɔ. Dunɔja mɔɔilu ye mɛnilu jatɛla fantanilu ri, Alla le ka woilu suwandi sa alu ri lɛmɛniya kosɛɛ. Alla ka alu suwandi fanan, sa alu ri se donna ala mansaya rɔ, a ka mɛn lahidi ta a kan-intemailu yɛ. ⁶ Kɔni ai ye fantanilu dooyala! Nanfulutiilu le tɛ ai mirala karagbɛɛya la wa? Alu le tɛ ai mirala ka wa ai ri kititɛɛ diya rɔ wa? ⁷ Ai ye mɛn ta ri, nanfulutii le tɛ wo tanama kuma fɔ wa?

⁸ A sɛbɛni Alla la kitabu kɔndɔ ko: «I ye i siijɔɔn kanin ikomin i ye i jɛɛ kaninna ja mɛn ma.» Alla la mansaya sariya le wo ri. Ni ai ka sariya wo labato, ai ye kojuma kɛla. ⁹ Kɔni ni ai ka mɔɔ bɔ mɔɔ rɔ, ai ra kojuu kɛ. Sariya ye a yirakala ko ai ye sariya tɔjanbailu le ri wo rɔ. ¹⁰ Ni mɔɔ ka sariya kelen pe tɔjan ka a tɔilu bɛɛ latɛn, a ye ikomin wo tii ra sariya bɛɛ tɔjan. ¹¹ Baa Alla kan ko: «I kana kaninkɛ kɛ.» A kan fanan ko: «I kana mɔɔ faa.» Awa, ni mɔɔ ka mɔɔ faa, wo tii ra kɛ sariya tɔjanba ri, hali ni a ma kaninkɛ kɛ. ¹² Alla ri ai la kititɛɛ ka a bɛn sariya le ma, sariya mɛn ye mɔɔ hɔrɔyala. Wo le kosɔn, ai ye ai kuma ni ai taama bɛɛ kɛ ka a bɛn miriya wo ma. ¹³ Hina ri se kititɛɛ ma.

Lɛmɛniyamɔɔilu ka kan ka ke-walijumailu kɛ

¹⁴ Nba, n badenmailu, ni mɔɔ do ka fɔ ko lɛmɛniya ye a bolo, ka a tɛɛn a tɛ kewalijumailu kɛla, a ye di wo rɔ? A tii ri se kisila wa? ¹⁵ Ni ai baden-macɛwala ai badenmamuso mako ye feriyabɔ ni balo la don? ¹⁶ Tumadɔ ai do ri a fɔ makotii wo yɛ ko, «Alla ye

herɛ kɛ i yɛ, ko i yɛ wa i maja, ka damunun kɛ ka i fa,» kɔni ni a ka wo le fɔ ka a tɛrɛn a ma fosi di a ma ka a mako ɲa, wo ye nfen de ɲala? ¹⁷ Wo ɲa kelen de ma, ni mɔɔ do kan ko a lemɛniyani, ka a tɛrɛn a tɛ kewalijumailu kɛla, wo tii la lemɛniya tɛ foyi ɲala a ma. A ye ikomin fen faanin de.

¹⁸ Tumadɔ do ri a fɔ ko: «Lemɛniya ye i bolo, kɔni nde ye kewalijumailu kɛla.» Nba, ile mɛn tɛ kewalijumailu kɛla, i ye i la lemɛniya yiraka n na ni kewalijumailu tɛ. Nde fanan di n na lemɛniya yiraka i la n na kewalijumailu sababu la. ¹⁹ I lani a la ko Alla kelen pe le ye ye. Wo ka ɲi! Hali jinailu lani wo la. Woilu silanni Alla yɛ foo ka alu yɛyɛyɛ. ²⁰ Mɔɔkuntan! I ye a fɛ n ye a yiraka i la wa ko lemɛniya tɛ foyi ɲala ni a ma mɔɔ lɔ kewalijumailu kɛla? ²¹ Alla ma an benba Iburahima jate mɔɔ telenni ri ala kewalijumailu le kosɔn wa? Baa a ka a dence Isiyaka la sarakadiya kan ka a kɛ Alla la sarakafen di. ²² I ka a ɲayen wa? A lemɛniyara Alla ma ka kewalilu kɛ. A ka kewali mɛnilu kɛ, woilu le ka ala lemɛniya dafa. ²³ Wo le rɔ, mɛn sɛbɛni Alla la kitabu kɔndɔ, wo dafanin. A sɛbɛni ko: «Iburahima lara Alla la kuma la. Wo rɔ, Alla ka a jate mɔɔ telennin di.» Ka a la wo kan, Alla ka Iburahima kili ko a terice. ²⁴ Ai ka a ɲayen wo rɔ ko Alla ri mɔɔ jate mɔɔ telennin di a tii la kewalilu kosɔn, lemɛniya ko gbansan tɛ.

²⁵ Wo ɲa kelen de ma, Alla ka sunkurunba muso Rahabu jate mɔɔ telennin di ala kewalijumailu le kosɔn. Baa Isirayɛlika cɛ fila mɛnilu wara jamana lakɔrɔsi, Rahabu ka woilu ramira kɔɲuma a wara, ka ban ka alu dɛmɛn sila gbɛrɛ sɔrɔnna ka wa. ²⁶ Nba, ni nin tɛ mɔɔ mɛn faribanku rɔ, mɔɔ wo sanin de. Wo ɲa kelen de ma, ni mɔɔ do kan ko a lemɛniyani, ka a tɛrɛn a tɛ kewalijumailu kɛla, wo tii la lemɛniya ye ikomin fen faanin de.

3

Fanka ye mɔɔ nɛn na

¹ N badenmailu, ai siyaman ma kan ka kɛ karanmɔɔilu ri, baa ai ka a lɔn ko andeilu mɛnilu ye mɔɔilu karanna, an na kiti ri gbɛɛya ka tamin mɔɔ tɔilu ta la. ² An bɛɛ ye filila ɲa siyaman de ma. Ni mɔɔ mɛn tɛ filila a kuma rɔ fewu, wo tii ye mɔɔ dafanin de ri. A ye senjerɛla mɔɔ le ri. ³ An wa karafe don so da rɔ sa a ri wa an sawonan diya rɔ, so la ko bɛɛ ri kɛ andeilu le bolo. ⁴ Ai ye jikan kulunbailu mafɛnɛ. Alu ka bon kɔsɛbɛ. Fɔɲɔ ba wa tɛɛ, a ri alu ta ka wa alu ri. Kɔni kulun borilan fitini do ye alu la, mɛn ye alu lawala kulunborila sawonan diya bɛɛ rɔ. ⁵ Wo ɲa kelen de ma, nɛn ye mɔɔ faribanku fen fitini do le ri. Kɔni a ye waso ko bailu fɔla.

A ragbɛ! Ta fitina ri se tu ba mirala ka wo bɛɛ janin. ⁶ Mɔɔ nɛn fanan ye ikomin ta. Foyi tɛ a la ni kojuu gbansan tɛ! A ye mɔɔ faribanku yɔrɔ do le ri, mɛn di mɔɔ faribanku yɔrɔ tɔilu bɛɛ lanɔɔ. A ye ikomin jahanama ta le ye a rɔ. A ri se mɔɔ la dunuɲaratɛɛ bɛɛ ratijanna. ⁷ Adamaden ye ni-mafen su bɛɛ kolola: waa rɔ soboilu wo, kɔnɔilu wo, ji rɔ fenilu wo, ni-mafen misɛnilu wo, mɛnilu ye taa-mala duu ma. Adamaden da wo bɛɛ kolo, ⁸ kɔni mɔɔ si ti se a nɛn kolola! Fen juu le. Mɔɔ ti se a la. A kɛni ikomin a lafani baa le la. ⁹ Maari mɛn ye an fa Alla ri, an ye wo tandola an nɛn de la, kɔni Alla ka mɔɔ mɛnilu dan ka alu kɛ a jɛrɛ munuɲa ri, an ye woilu dankala nɛn kelen wo le la. ¹⁰ Da kelen de ri duwawu kɛ a ri dankali fanan kɛ! N badenmailu, wo ma kan ka kɛ de! ¹¹ A ye di? Ji duman ni ji kunani fila bɛɛ ri se bɔla ji bɔ diya kelen dɔ wa? ¹² A ye di, n badenmailu? Toroju ri se a denna olibiyedenilu la wa? Rɛsɛnju ri se a denna torodenilu la wa? Wo kuma tɛ! Nba, ji duman tɛna bɔla ji bu yɔrɔ rɔ, kɔɔji ye bɔla mɛn dɔ.

Famunyali mɛn bɔni Alla rɔ

¹³ Nba, mɔɔ ye ai tɛma wa, mɛn ye mɔɔ famunyali hankilima ri? Ni do ye ye, wo tii ye ala famunyali yiraka ala taama ɲuma rɔ, a ni ala kewalilu rɔ, a ye mɛnilu kɛla fanmajii mɛn bɔni

famunyali rɔ. ¹⁴ Kɔni ni keleya ye ai la kojuuya, a ni bɛnsɛnkolontɛya, ai kana ai jɛrɛ bonya ko ai ye mɔɔ famunyanilu le ri. Ni wo tɛ, ai ri wuya fɔ ka tɔna tɔnan. ¹⁵ Famunyali su wo ma bɔ Alla rɔ sankolo rɔ. A bɔni dunɔɔa le rɔ yan, a ni adamaden ni jina le rɔ. ¹⁶ Baa keleya ni bɛnsɛnkolontɛya ye yɔrɔ mɛn dɔ, sɔsɔli fanan ka siya ye, a ni kewalijuu su bɛɛ. ¹⁷ Kɔni famunyali mɛn bɔni Alla rɔ sankolo rɔ, wo fɔlɔ ye a tii kɛla mɔɔ sɛniman de ri, jususuma duman mɛn yɛ. Wo tii ye mɔɔ sabarini de ri, mɛn na ko ma gbɛlɛn. Wo ye hinala mɔɔilu la kɔsɛbɛ ka kɔɔumailu kɛ alu yɛ. A tɛ mɔɔ bɔla mɔɔ rɔ. Filankafuya tɛ ala ko rɔ.

¹⁸ Mɔɔ mɛn ye jususuma baara kɛla mɔɔilu tɛma wo la dunɔɔaratɛɛ ri kɛ telenbaya ri.

4

Ai ye ai madon Alla la

¹ Nba, kɛlɛ ni sɔsɔli mɛnilu ye ai ni i ɔɔɔn tɛ, woilu bɔni mi? Alu ma bɔ ai la nata juuilu le rɔ wa, mɛnilu ye kɛlɛ kɛla ai la ɔɔnɛmaya rɔ tuma bɛɛ?

² Fɛn loo ye ai la, kɔni ai tɛ a sɔrɔnna. Wo rɔ, mɔɔ faa loo ye ai mirala. Ai nata lani fɛn do kan, kɔni ai ti se wo sɔrɔnna. Wo rɔ, ai ye i ɔɔɔn sɔsɔli, ka i ɔɔɔn kɛlɛ. Ai ye mɛn fɛ, wo tɛ ai bolo, baa ai tɛ a tarala Alla la. ³ Ni wo tɛ, ai wa a tara, ai tɛ fɛn sɔrɔnna, baa ai ye a tarala miriyajuuya le la. Ai ye a tarala ai jɛrɛ la nata juuilu le nafa kanma. ⁴ Ai ye ikomin kaninkɛlailu! Dunɔɔa koilu duman mɛn yɛ, Alla la ko ma di wo tii yɛ. Ai ma wo lɔn wa? Nba, mɔɔ mɛn ye a fɛ ka kɛ dunɔɔa koilu kaninba ri, wo tii ye a jɛrɛ kɛla Alla juu le ri. ⁵ Mɛn fɔni Alla la kitabu kɔndɔ, ai ye ai mirila le ko wo fɔni le fuu wa? A kan ko: «Alla ka nɔn mɛn bɔla an dɔ, wo duman a yɛ a ɔa jɛrɛ jɛrɛ ma.»

⁶ Kɔni Alla ka baraka don an na ko rɔ haan ka tamin. Wo le kɔsɔn, a fɔni Alla la kitabu kɔndɔ ko: «Alla ye jɛrɛdabailu kɛlɛla.

Kɔni a ye baraka donna mɔɔ fanmajii-inilu rɔ.»

⁷ Wo le rɔ, ai ye ai fanmajii Alla ye ka a kan mira. Ai ye ai ban Sɛtana rɔ. Wo rɔ, a ri a bori ka a mabɔ ai la. ⁸ Ai ye ai madon Alla la. Wo rɔ, Alla fanan di a madon ai la. Ai kojuukɛlailu, ai ye ai bolo bɔ kojuu la fewu. Ai filankafuilu, ai ye ai jusukun sɛniya. ⁹ Ai ye jusumakasa, ka kasi, ka kule! Ai ye yɛlɛ boloka ka a kɛ kasi ri. Ai ye sewa boloka, ka a kɛ jusukasi ri. ¹⁰ Ai ye ai fanmajii Maari ɔakɔrɔ. Wo rɔ, a ri ai kun nawuli.

Lɛmɛniyamɔɔilu kana i ɔɔɔn mafɔ

¹¹ Nba, n badenmailu, ai kana i ɔɔɔn tɔɔjuu fɔ. Mɔɔ mɛn wa a badenma tɔɔjuu fɔ, ka a badenma jii kojuukɛla ri, wo tii ye Alla la sariya le tɔɔjuu fɔla, ka sariya wo jii fɛn juu ri. Ni mɔɔdon ka sariya jii fɛn juu ri, wo tii tɛ sariya labatola fɔ ka a jɛrɛ kɛ sariya jalakiba ri. ¹² A kelen pe le ye sariyasiiba ri. A kelen pe le ye kititɛla ri. Ale le seni mɔɔ kisila, a seni mɔɔ halakila fanan. Kɔni ai mɔɔ gbansan, nfenna ai ye ai mɔɔɔɔn jii kojuukɛla ri?

Lɛmɛniyamɔɔilu kana alu jɛrɛdabaya

¹³ Nba, ai ye ai tolo malɔ sisen. Ai kan ko: «An di wa so do kɔndɔ bi, ni wo tɛ sini. An di san kelen kɛ ye, ka julaya kɛ ka tɔnɔ sɔrɔn.» ¹⁴ Ai kan ten, kɔni ai ma wo lɔn mɛn di kɛ sini. A ye di? Aila dunɔɔaratɛɛ ye nfen di? Ai ye ikomin duuru, mɛn di bɔ ka waatini kɛ, ka ban ka tunun. ¹⁵ Ai ka kan de ka a fɔ ko: «Ni Maari sɔnda, an kɛndɛ ri to, an di ko ɔinilu kɛ.» ¹⁶ Kɔni sisen, ai ye ai wasola ka jɛrɛrabaya kumailu fɔ. Wo ɔɔɔn bɛɛ ma ɔi le! ¹⁷ Wo rɔ, ni mɔɔ mɛn ka a lɔn a ka kan ka kɔɔuma mɛn kɛ, kɔni a ma wo kɛ, wo tii ra julumun kɛ.

5

Nanfulutii ɔaninkɛjuuilu

¹ Nba ai nanfulutii, ai ye ai tolo malɔ! Ai ye kasi ka kule, baa tɔrɔya ri na ai sɔrɔn. ² Aila nanfulu ra tɔnan. Baabaanen da don ai la faaninilu rɔ. ³ Korikori ra ai la sanin ni ai la wodigbɛ mira. Korikori wo ri ai jalaki. A ri ai fari halaki ikomin ta.

Ai ra nanfulu laden ai jere ye dunuɲa laban waati jin dɔ. ⁴ Ai ɲa lɔ! Baaraden menilu ka ai la senesumanilu ka, ai ka woilu janfa. Ai ma sɔn alu sara dila alu ma. Sara wo ye kulekan bɔla ai kanma. Baaradenilu kulekan ra se Maari Sebetii ma. ⁵ Ai ka ai la dunuɲaratɛ ke fen duman gbansan de kan, ka ai diyana koilu gbansan de ke. Ai ra ai jere ke ikomin nisi tɔlɔnilu, menilu ye alu kannatɛ lon makɔnɔla. ⁶ Ai ra kiti labe mɔɔ telenni kan ka a faa, mɛn tɛ ai sɔsɔli.

Lemeniyamɔɔilu ye alu muɲun

⁷ Wo le rɔ, n badenmailu, ai ye ai muɲun foo Maari ye na. Ai ma senekelailu kɔrɔsi wa? Alu ye suman ka makɔnɔla, alu ri mɛn sɔrɔn alu la senɛ rɔ. Alu ri alu muɲun foo sanci ye na, sanci fɔlɔ ni sanci laban. ⁸ Ai fanan ye ai muɲun, ka jusu lasewa, baa Maari na lon da sudunya.

⁹ N badenmailu, ai kana ai makasi ai ɲɔɔn kan, sa Alla kana kiti labe ai kan. Kititɛɛla le a ri, mɛn ma jan ai la. A ri na i tɔrɔfɛ sisen. ¹⁰ N badenmailu, ai ye ai hankili to Maari la nabɲumailu la kuma rɔ, menilu kumara a tɔɔ rɔ. Woilu ka alu muɲun i tɔrɔya kɔrɔ ɲa mɛn ma, ai ye ai muɲun ɲa wo le ma. ¹¹ Ai ɲa lɔ! Mɔɔ menilu ka alu muɲun tɔrɔya rɔ, an ye a fɔla ko wo tii kunnadiyani Alla bolo. Ayuba ka a muɲun ɲa mɛn ma, ai ka wo mɛn. Maari ka mɛn ke a ye a laban dɔ, ai ka wo fanan lɔn, baa Maari la kininkinin ka bon, a ni ala kaninteya.

¹² Nba, n badenmailu, n ye mɛn magbeɛyala ai ye, wo le jin: ai kana

ai kali. Ɔɔn, ai kana ai kali sankolo la, wala duukolo la. Ai kana ai kali foyi la. Ni ai sɔnda ko ma, ai ye a fɔ dɔrɔn ko ɔɔn. Ni ai ma sɔn ko ma, ai ye a fɔ dɔrɔn ko ɛɛn. Ai ye dan wo ma, sa kiti kana be ai kan.

Fanka ye Alla tara rɔ

¹³ Nba, ni tɔrɔbatɔ ye ai tɛma, wo ye Alla tara. Ni mɔɔ sewanin ye ye, wo ye kaliman bɔ Alla ye ka a tando. ¹⁴ Ni jankarɔto ye alu rɔ, wo ye lemeniyamɔɔilu la dekuru ɲemɔɔilu kili. Alu ye tulu ke a kun na Maari tɔɔ rɔ, ka Alla tara a ye. ¹⁵ Ni mɔɔ ka ala lemeniya la Alla rɔ ka a matara, jankarɔto ri kɛndɛya. Maari ri a lawuli. Ni jankarɔto tun ka kojuu le ke, Maari ri woilu yafa a ma. ¹⁶ Wo le rɔ, ai ra kojuu menilu ke, alu ye woilu fɔ i ɲɔɔn ye, ka Alla tara ai ɲɔɔn ye, sa ai ri kɛndɛya. Fanka ye telenba la tarali la a ye ko ɲala kosebe.

¹⁷ Nabi Eli fanan tɛrɛ adamaden de ri ikomin andeilu, kɔni a ka a raja Alla matarala ko sanci kana na. Wo rɔ, sanci ma na san sawa ni karo wɔɔrɔ kɔrɔ. ¹⁸ Wo taminni kɔ rɔ, a ka Alla tara ikɔ ko sanci ye na. Sanci nara. Duukolo jiri ni a sumanilu ka alu den.

¹⁹ N badenmailu, tumadɔ ai do ri fili ka tɲa sila bila, kɔni lemeniyamɔɔ do ri wo tii laseyi ka a bila tɲa sila kan ikɔ. ²⁰ Ni wo kɛra, ai ye la a la ko mɔɔ mɛn ka kojuukɛla labɔ ala fili sila kan, wo tii ra kojuukɛla ni kisi saya ma. A fanan di ke sababu ri, Alla ri kojuu siyaman ba yafa kojuukɛla wo ma.